Občina Lendava v soju osamosvojitvene vojne 1991

Zbornik ob 30-letnici osamosvojitve Republike Slovenije

Občina Lendava v soju osamosvojitvene vojne 1991

Odgovorni urednik *Milan Osterc*

Glavni urednik *Drago Ribaš*

Avtorji prispevkov
Alojz Kisilak, Anton Sep, Anica Dražnik, Bojan Rožman, Borislav Budin, Boris Ostrc, Borut Horvat, Branko Bratkovič, Branko Varga, mag. Damijan Jaklin, Darinka Števančec, Diana Škerlak, Doris Števančec Fuchs, Drago Ribaš, Edvard Mihalič, Franc Žižek, Franjo Kolarić, Ivan Markoja, Ivan Smodiš, Iztok Kranjec, Janez Magyar, Jakob Vuk, Jolanda Császár Harmat, Jože Adanič, Jože Hirnök, Ladislav Bagladi, Ljubo Dražnik, Ludvik Bokan, Marjan Kardinar, Marjan Titan, Marjeta Vugrinec, Maša Kulčar, Matija Mlinarič, Milan Osterc, Milan Špilak, Milivoj Dunjko, Miroslav Sankovič, Nina Horvat, Robert Lenarčič, Robert Ščap, Stanislav Sever, Vita Kulčar, Zlatko Kuk, Živko Stanič

Jezikovni pregled *Jadranka Tavčar Oblak*

Izdajatelj
Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje
Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Lendava

Grafični prelom in tisk
Video studio Signal d.o.o., Murska Sobota

Naklada *200 kom*

Cena *20,00 €*

Lendava, junij 2021

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Univerzitetna knjižnica Maribor

94(497.4Lendava)“1991“(082)
355(497.4Lendava)“1991“(082)

OBČINA Lendava v soju osamosvojitvene vojne 1991 : zbornik ob 30-letnici osamosvojitve Republike Slovenije / [glavni urednik Drago Ribaš ; avtorji prispevkov Alojz Kisilak ... [et al.]. - Lendava : Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje : Območno združenje zveze veteranov vojne za Slovenijo, 2021

ISBN 978-961-94995-2-8
1. Ribaš, Drago
COBISS.SI-ID 66835459

KAZALO

Knjigi na pot 9
Uvod 10
Občina Lendava - Od ustanovitve prvih občin, komune leta 1964 do osamosvojitvene vojne 12
Obdobje od 1848 do 1918 12
Lendava v obdobju med obema vojnama 13
Občina v času druge svetovne vojne 15
Madžarska okupacijska upravna ureditev 15
Upravna ureditev leta 1945 16
Priprave na osamosvojitveno vojno 21
Tradicija policije in njena strokovnost skozi čas 21
Okupacija Prekmurja 26
Organi za notranje zadeve v Sloveniji in Pomurju od leta 1945 do akcije Raduša leta 1972 27
ONZ v Sloveniji in Pomurju od leta 1972 do akcije Sever leta 1989 30
Akcija Sever 34
Delo milice leta 1990 40
UNZ Murska Sobota od januarja 1991 do 20. junija 1991 52
Dejavnosti PM Lendava do osamosvojitvene vojne 66
Priprave na osamosvojitveno vojno v Teritorialni obrambi Lendava 67
Zadržanje orožja TO občine Lendava v letu 1990 67
Uvod 67
Družbenopolitične razmere v Sloveniji leta 1991 68
JLA zahteva predajo orožja 69
Količine orožja, ki so ostale pod nadzorom Teritorialne obrambe 72
Zaključek 73
Organizacija in delovanje MSNZ v občini Lendava v letu 1990 77
Vloga TO pri usposabljanju in organizaciji NZ pred ustanovitvijo MSNZ 78
Manevrska struktura narodne zaščite, MSNZ 79
Priprave na obrambo in načrt Kamen 1-4 82
Načrt Kamen 84
Načrt K-1 85

Načrt K-2 . . . 88
Načrt K-3 . . . 92
Načrt K-4 . . . 92
Načrt oviranja . . . 92
Zaključek . . . 92
Vloga in pomen usposabljanja TO Lendava . . . 98
Cilji in oblike usposabljanja . . . 100
Spomini pripradnikov milice, TO in drugih na čas do osamosvojitvene vojne 1991 . . . 124
Obdobje pred vojno . . . 124
Kontrola in varovanje južne državne meje s Hrvaško v Petišovcih, junij 1991 . . . 126
Spomini . . . 127
Akcija Sever . . . 129
Varovanje državne meje s Hrvaško . . . 131
Osamosvojitvena vojna . . . 134
Moč JLA pred 27. 6. 1991 . . . 134
Slovenska vojska . . . 135
Osamosvojitvena vojna v Pomurju . . . 143
od 20. 6. 1991 do 26. 6. 1991 . . . 143
Osamosvojitvena vojna v Pomurju od 27. 6. 1991 do 3. 7. 1991 . . . 146
Osamosvojitvena vojna v Pomurju od 3. 7. 1991 do 15. 7. 1991 . . . 152
Osamosvojitvena vojna z vidika vodstva PP Lendava . . . 171
Osamosvojitvena vojna v Pomurju in Lendavi 1991 . . . 174
Dogajanje na območju Občine Lendava v osamosvojitveni vojni . . . 174
Enote JLA 27. junija obkolijo dolgovaški mednarodni mejni prehod . . . 176
Akcije in bojno delovanje . . . 178
Delovanje 7. odreda Teritorialne obrambe . . . 181
7. odred TO - most na Muri v Srednji Bistrici . . . 183
Civilna obramba . . . 187
Organizacija civilne obrambe pred vojno . . . 189
Organizacija in delovanje Civilne zaščite med vojno . . . 193
Gospodarska obramba . . . 196
Izvršni svet Skupščine občine Lendava . . . 210

Delovanje krajevnih skupnosti, organizacij in društev . . . 219
Družbene dejavnosti . . . 219
Psihološka in informativna dejavnost . . . 220
Občinska enota za zveze in kriptozaščito LO-7723 . . . 226
Služba za opazovanje in obveščanje . . . 227
Častniki stalne sestave OŠTO Lendava pri obrambi Prlekije . . . 230
Ukinitev OŠTO Lendava in obramba desnega brega Mure . . . 230
Zaključek . . . 238
Posamezni kraji spopadov . . . 242
Spomini na delovanje izpostavljenega poveljstva TO v Lendavi med osamosvojitveno vojno . . . 242
Uvod . . . 242
Teritorialna obramba v občini Lendava pred začetkom vojne . . . 242
Delovanje izpostavljenega poveljstva 75. Območnega štaba TO . . . 243
Blokada prehodov preko reke Mure . . . 250
Vloga milice v času osamosvojitve . . . 256
Delovanje milice v vojni . . . 256
Delovanje milice po osamosvojitvi . . . 259
Zaključek . . . 260
Zavzetje stražnice Pince . . . 260
Kronološki pregled dogajanj na oddelku milice Dobrovnik, junij 1991 . . . 262
Videnje vojne takratnih predstavnikov gasilcev, civilne zaščite, narodne zaščite, ZD Lendava, Občine Lendava, krajevne skupnosti in občanov . . . 273
Moj pogled na osamosvojitev Slovenije . . . 273
Slovenci v Švici v času osamosvajanja Slovenije 1991 . . . 274
Dolga vas, 23. 4. 2010 . . . 283
Leta 1991 so branili mejni prehod v Dolgi vasi . . . 286
Spominska obeležja pripovedujejo - Mejni prehod Dolga vas . . . 291
Uvod . . . 291
Spominsko obeležje . . . 291
Po deblokadi . . . 296
Ladislav Bagladi . . . 297
Povzetek dogajanja . . . 298
Moji spomini na osamosvajanje države leta 1991 v Petišovcih . . . 299

Mi s puškami oni s tanki 304
Matija Mlinarič, moje delo pred, med in po osamosvojitveni vojni 1991
v milici/policiji 309
Bile so solze in bil je ponos 311
Porabje je sodelovalo za samostojno Slovenijo 315
Pismo predsednika Zveze Slovencev na Madžarskem 318
Nafta Lendava v času osamosvajanja, junij 1991 321
Novinarski dan med vojno 324
Organizacija zdravstvene dejavnosti v Občini Lendava v času boja
za samostojnost Republike Slovenije 325
Osamosvojitvena vojna v Lendavi 336
Čas po koncu osamosvojitvene vojne 337
Razmere v Sloveniji in Pomurju po osamosvojitveni vojni
od 16. 7. 1991 do konca leta 1991 337
Usposabljanje rezervnih miličnikov leta 1991 po vojni 344
Razvoj lokalne samouprave na območju občine Lendava 348
Občina Turnišče od osamosvojitve pa do danes 348
Razvoj občine Odranci od ustanovitve do danes 350
Razvoj občine Kobilje 353
Občina Črenšovci 358
Razvoj občine Lendava od ustanovitve do danes 363
Občina Dobrovnik od osamosvojitve do današnjega dne 366
Občina Velika Polana 369
Spominska znamenja osamosvojitvene vojne in MSNZ
na območju UE Lendava 373
Avtorji prispevkov 378
Delo ZVVS Lendava in PO PVD Sever PM Lendava 395
Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje 395
Utrinki delovanja društva PVD Sever za Pomurje 399
Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo Lendava 404
Delo društva 405

KNJIGI NA POT

Zgodnjepoletnemu času, ki se začenja z najdaljšim dnem in najkrajšo nočjo v letu, so ljudje že od starodavnih časov pripisovali posebno moč, saj so energije narave takrat najbolj naklonjene velikim premikom in pomembnim prelomnicam, a tudi obredom praznovanj in izkazovanju hvaležnosti. Prepričan sem, da je tudi v tem duhu pred tridesetimi leti dozorela starodavna ideja o samostojni državi Sloveniji.

Pomemben je bil prav vsak korak na poti osamosvojitve in demokratizacije, saj dokazuje, da ni nobeno prizadevanje in nobeno še tako majhno dejanje zaman. Tudi obeležja obletnic sodijo v okvir prizadevanj za ohranitev zgodovinskega spomina na pomembna dejanja, ki smo jih vsi skupaj delali na poti do osamosvojitve, ko smo zelo enotno izkazovali danes nekoliko pogrešano navdušenje nad svojo deželo.

Za vsemi uradnimi datumi in nazivi pa so vedno ljudje, njihove ne vedno preproste odločitve, polne vprašanj, dvomov, odgovornosti in seveda tveganj. Vsi, ki smo te čase doživljali na lastni koži, vemo, da so bili dogodki vse prej kot preprosti, a prežeti z jasno odločenostjo, v katero smer želimo. Pred in po tem redko izkazana spravljivost prebivalcev in enotnost tistih časov nam morata biti v največjo vrednostno in moralno oporo.

Zgodovinska in narodova zrelost sta takrat našli svoj pravi čas na pravem mestu. Tega smo se zavedali in za vse, kar je sledilo, tudi sprejeli odgovornost. Ponovno, tako kot v vseh ključnih zgodovinskih prelomnicah, se je izkazalo, da smo ljudje vsak zase nekaj posebnega, a v prizadevanjih za splošno dobro vedno najdemo skupno. Ustanovitev naše države je bilo temeljno spravno dejanje vseh, ki tukaj živimo, in takšna je bila tudi ustanovitev Evropske unije.

»Življenje je večno potovanje, o vračanju vedno istega,« je zapisal pisatelj Štefan Kardoš. Za velikimi idejami s(m)o vedno samo ljudje, generacije, spomini in pripovedovanja zgodb o mostovih med preteklostjo in prihodnostjo, med dedi in vnuki. Naj bo tudi ta knjiga vez med zgodovinskimi dogodki in ljudmi, ki so jo ustvarjali, ter generacijami, ki še prihajajo.

Janez Magyar, župan Občine Lendava

UVOD

Spoštovani bralci, pričujoči zbornik nima namena postati pomembno delo zgodovinske znanosti, ampak želi za zanamce ohraniti spomin na dogodke v takratni občini Lendava pred, med in takoj po osamosvojitveni vojni ter prikazati njen razvoj oziroma razvoj lokalne samouprave do danes.

Predvsem smo želeli ponazoriti, kako se je razvijala občina Lendava od ustanovitve do danes, kako so se pripravljali organi v Občini Lendava na čas, ki je neizbežno prihajal, na čas razhoda s skupno državo. Še posebej so vredne omembe priprave Teritorialne obrambe, Postaje milice Lendava in Mejne milice Dolga vas ter izkušnje tistega časa.

Občina Lendava je občina, ki leži na levi strani reke Mure, zato zaradi blokad mostov ni bilo spopadov s tankovskimi kolonami Jugoslovanske ljudske armade, ki so prodirale iz sosednje republike Hrvaške. Do spopada med JLA in Teritorialno obrambo ter miličniki Postaje milice Lendava in Mejne milice Dolga vas je prišlo, ko je JLA obkolila mejni prehod Dolga vas in so pripadniki Teritorialne obrambe blokirali most na reki Muri v Petišovcih in niso dovolili prehoda koloni tankov JLA, ki je prodirala iz Murskega Središča. Treba je bilo tudi razorožiti in prevzeti več stražnic JLA.

V tem zapisu želimo poleg kratkih opisov oboroženih spopadov prikazati predvsem človeško plat vojne. Pri postavljanju barikad in njihovi obrambi je Teritorialni obrambi priskočilo na pomoč prebivalstvo, ki je pomagalo tudi pri oskrbi enot TO in milice ter pridobivanju informacij.

Članice in člani Območnega združenja zveze veteranov vojne za Slovenijo Lendava, članice in člani Policijskega veteranskega društva Sever za Pomurje, predvsem iz pododbora PM Lendava, smo skupaj s pomočjo sedanjih občin, ki so naslednice takratne Občine Lendave - Lendava, Kobilje, Dobrovnik, Turnišče, Velika Polana, Črenšovci in Odranci - poskušali zbrati čim več dokumentacije, pričevanj, zapisov in gradiva, da vse to ohranimo za zanamce.

Prav tako pa je to gradivo namenjeno tudi proučevanju tega obdobja v prihodnosti, kot gradivo za analizo časa in razmer v drugi polovici prejšnjega stoletja. Predvsem pa je namenjeno prihodnjim rodovom na tem območju, da bodo razumeli čas in razmere, v katerih je prišlo do prelomnih dogodkov v takratni Socialistični federativni republiki Jugoslaviji[1], ki so vodili v ponovno razcepitev države, ki se že nekaj časa ni več držala načel, na katerih je bila ustanovljena in utemeljena

1 V nadaljevanju SFRJ

na II. zasedanju AVNOJ-a[2] v Jajcu 29. 11. 1943.[3]
Vzrok je bil predvsem nesposobnost zvezne vlade, ki ni znala najti izhoda iz gospodarske in pozneje tudi vedno hujše politične krize, ki je že predolgo trajala. Zato se je vrh takratne SFRJ zelo motil, ko je ocenjeval, da bo s kratko policijsko intervencijo JLA preprečil odhod Slovenije iz skupne države. Ni se zavedal, da so ljudje, ne samo vladajoča politika, želeli spremembe, in da so bili prebivalci Slovenije v teh prizadevanjih bolj enotni kot kadar koli prej.

Uredniški odbor je poizkušal pridobiti tudi čim več ljudi, ki so delovali v civilnih strukturah, od Civilne zaščite, gasilcev, do medicinskega osebja in seveda tudi predstavnikov oblasti. Prav tako so pomembna pričevanja občanov, ki so doživeli spopade, pomagali postavljati barikade in opravljali še marsikaj, kar je pripomoglo k uspešnemu delovanju enot Teritorialne obrambe in milice.

Uredniški odbor ni imel namena pisati nove zgodovine, ampak za proučevalce zgodovine zavarovati gradivo in pričevanja o dogodkih pred, med in takoj po osamosvojitveni vojni.

Zbornik je napisan kot prispevek posameznega avtorja in odraža avtorjev pogled na dogajanje tistega časa, njegove spomine, občutja in ravnanje v tistem obdobju. Dokumenti, ki so objavljeni, so pridobljeni iz arhiva Slovenske policije, zasebnih zbirk piscev in drugih, ki so jih prispevali za objavo v tej publikaciji. Opis dela milice pred osamosvojitveno vojno in policije po njej v Republiki Sloveniji je nekoliko drugačen, kot so običajno opisi, ki jih poznamo iz drugih zapisov o obdobju osamosvojitvene vojne. Razlika je predvsem v tem, da so zapisi iz uradnih dokumentov, navedeni po dnevih in mesecih. Posamezni avtorji pa so pisali spomine tako, kot so doživljali tisti čas.

2 Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije – antifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije

3 Eden od pomembnejših sklepov je bil: Jugoslavija se mora zgraditi na demokratičnem principu kot državna skupnost enakopravnih narodov. Jugoslavija bo urejena na federativnem principu, v kateri bo šest enakopravnih republik (Bosna in Hercegovina, Črna gora, Hrvaška, Makedonija, Slovenija in Srbija) in pet priznanih narodov. (Muslimani so kot narod bili priznani z amandmaji na ustavo v koncu šestdesetih let prejšnjega stoletja). - vir https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=2ahUKEwjhpOa4vpHjAhWFtXEKHcmFB1QQFjACegQIBhAB&url=https%3A%2F%2Fzgodovinanadlani.si%2Fdrugo-zasedanje-avnoj-a-v-jajcu%2F&usg=AOvVaw1563StFLXhv50pmTQ1vNoc

OBČINA LENDAVA - OD USTANOVITVE PRVIH OBČIN, KOMUNE LETA 1964 DO OSAMOSVOJITVENE VOJNE

Obdobje od 1848 do 1918[4]

Temelj nove upravne ureditve po letu 1848 so postale občine, ki so dobile podlago za nastanek z »začasnim zakonom o občinah« dne 17. 3. 1849. To so bile krajevne občine, sestavljene iz več katastrskih občin. Prekmurje je bilo v času nastajanja občin leta 1850 razdeljeno na dve županiji z okraji. Tako je okraj Murska Sobota pripadal Železni županiji s sedežem v Szombathelyu, okraj Lendava pa županiji Zala s sedežem v Zalaegerszegu. V županiji Zala je bilo v obdobju od 1790 do 1848 šest okrajev: Tapolca, Szántó, Kapornak, Egerszeg, Lövő in Muraköz. Leta 1849 je prišlo do spremembe, in sicer so ohranili okraje Egerszeg, Tapolca in Nagykapornak, poleg teh pa ustanovili tri nove: Dolnjo Lendavo, Sümegy in Nagykanizso. Sedež vsakega okraja je bilo mesto, ki je imelo največ prebivalcev in je bilo na stičišču pomembnih prometnic.

Leta 1867 ob nastanku Avstro-Ogrske je območje Prekmurja spadalo v okvir ogrske države, katere upravna delitev se je razlikovala od avstrijske. Na podlagi zakona z dne 19. 5. 1868 o ustroju političnih upravnih oblasti, ko je prišlo do dokončne ločitve sodstva in uprave, so ponovno oživela okrajna glavarstva (1868-1918). Na območju današnjega Prekmurja je to okrajno glavarstvo Murska Sobota, okrajno glavarstvo Lendava in območje sodnega okraja Monošter.

Zakon o občinah je Madžarska sprejela leta 1871. Glede na pravni status so obstajale male občine (madžarsko: kisközség), velike občine (madžarsko: nagyközség) in mesta z urejenim svetom oziroma magistratom (madžarsko: rendezett tanácsú városok). Male občine zaradi svoje gospodarske šibkosti niso mogle same opravljati svojih nalog, niso imele svojega notarja in tajnika, ampak so se povezale z drugimi malimi občinami v notarišije, ki so vzdrževale skupnega notarja. Notarišije so bile posebnost v madžarskem delu monarhije.

Po zakonu o občinah so vsi prekmurski kraji dobili status malih občin in so se povezovali v notarišije. Izjema je bila Dolnja Lendava. Leta 1890 je pri podžupanu županije Zala vložila prošnjo za preoblikovanje v veliko občino. Med razlogi je navedla tudi dejstvo, da notar zanemarja zadeve Dolnje Lendave, saj je imela skupnega notarja z naselji Čentiba, Dolina, Petišovci, Dolga vas, Mostje in Banuta. Prošnji je priložila tudi vse potrebne podatke za izpolnitev pogojev, ki jih je določal zakon, ter dodala, da tako preoblikovanje želi tisti del prebivalcev občine, ki

4 https://sl.wikipedia.org/wiki/Ob%C4%8Dina_Lendava

plačuje več kot polovico davkov. Dne 1. 7. 1891 je Ministrstvo za notranje zadeve dovolilo preoblikovanje Dolnje Lendave v veliko občino. Naloge velike občine Dolnja Lendava (Alsólendva Nagyközség) so bile: izdajanje odločb in statutov, nadzor občinskega premoženja, določitev in pobiranje občinskih davkov, skrb za občinske ceste, prevozna sredstva, šolske zgradbe, žandarmerijo, gasilstvo in reveže.

V obdobju dualizma se je položaj Slovencev zelo poslabšal in njihove možnosti za svoboden narodni razvoj na ogrski strani so se zmanjšale. To pa se je pokazalo tudi v Zakonu o poimenovanju občin in drugih krajev, s katerim so v letu 1889 »pomadžarili« vsa slovenska krajevna imena.

Madžarske uprave v Dolnji Lendavi je bilo konec s prvo svetovno vojno in razpadom Avstro-Ogrske.

Lendava v obdobju med obema vojnama

Prekmurje je bilo novonastali državi priključeno šele leta 1919. V Kraljevini SHS si je osrednja oblast prizadevala pridobiti takojšnji pregled in nadzor nad področjem lokalne samouprave. V okviru Ministrstva za notranje zadeve je oblikovala poseben samoupravni oddelek z dvema odsekoma – občinskim odsekom in odsekom za okrožno in okrajno samoupravo.

Po vidovdanski ustavi 28. 6. 1921 je upravna oblast določala, da se opravlja po oblasteh, okrogih (okrožjih), srezih (okrajih) in občinah ter se ustanavljajo občinske, sreske in oblastne samouprave. Poleg ustave za področje lokalne samouprave sta še posebej pomembna Zakon o oblastni in sreski (okrajni) samoupravi in Zakon o obči upravi iz leta 1922. Istega leta (26. 4. 1922) je bila država tudi razdeljena na 33 oblasti, med katerimi je kraj Lendava spadal pod Mariborsko oblast. Lendava je bila tudi sodni okraj, imenovan sodni okraj Dolnja Lendava. Občina Dolnja Lendava je bila od leta 1921 pod okrajem Murska Sobota. Iz popisa prebivalstva leta 1921 je razvidno, da je imel okraj Murska Sobota 92.295 prebivalcev, v njem pa je imela občina Dolnja Lendava 3 027 prebivalcev. Od vseh občin v okraju Murska Sobota je imela Dolnja Lendava največ prebivalcev.

Nova zakonodaja je 6. 1. 1929. prinesla pomembne upravne reforme - ureditev lokalne samouprave. Vseslovensko ozemlje, ki je bilo leta 1922 razdeljeno na dve oblasti, je bilo spet združeno v eno upravno enoto – Dravsko banovino s sedežem v Ljubljani. Upravno je bila razdeljena na 25 srezov, med njimi tudi Mursko Soboto, pod katero je takrat spadala Lendava. Sreska načelstva so bila obča upravna oblast, v katerih je bila združena vsa obča uprava, ki je obsegala vse posle razen tistih, ki so bili v pristojnosti sodišč, finančnih in vojaških zadev.

V tridesetih letih je tudi v Prekmurju prišlo do določitve posebnih okrajnih samouprav. Tako je leta 1930 izšel Zakon o zdravstvenih občinah. Po tem zakonu so se zdravstvene občine oblikovale na območju ene ali več občin, tako da so imele več kot šest tisoč prebivalcev v mestih oziroma več kot štiri tisoč prebivalcev na vasi. V Dravski banovini je bilo ustanovljenih trinajst samostojnih zdravstvenih občin in 103 združene zdravstvene občine. Občina Dolnja Lendava je bila z občino Dobrovnik in Beltinci združena zdravstvena občina v srezu, imenovanem Dolnja Lendava. Srez Dolnja Lendava je imel torej tri združene zdravstvene občine, občina Dolnja Lendava, ki je imela sedež v Dolnji Lendavi, je združevala občine: Banuta, Čentiba, Dolga vas, Dolina pri Lendavi, Dolnja Lendava, Gaberje, Hotiza, Kapca, Gornji Lakoš, Dolnji Lakoš, Mala Polana, Mostje, Petišovci, Velika Polana.

Po podatkih za območje Dravske banovine leta 1931 je srez (okraj) Dolnja Lendava imel 38.120 prebivalcev, od tega v občini Dolnja Lendava 2 443 prebivalcev. Kot sedež sreza je občina Dolnja Lendava imela največ prebivalcev v primerjavi z drugimi občinami v srezu (okraju).

Spremembe na področju ureditve občine je prinesel novi zakon o občinah. Občina je v zakonu bila opredeljena kot naravna in gospodarska enota, ki obsega določen del ozemlja in ima najmanj tri tisoč prebivalcev. Na podlagi tega je na področju delovanja občin prišlo do korenitih sprememb in novega oblikovanja. Dotedanje občine so se združile v nove, teritorialno večje občine. Uredbo o spojitvi občin v Dravski banovini so 11. 4. 1934 dopolnili in spremenili z uredbo, ki je spremenila občino in srez Dolnja Lendava. Srez Dolnja Lendava je z uredbo spojitve občin doživel kar nekaj sprememb. V srezu se je število občin zmanjšalo od 48 na 12 občin.

Za občino Dolnja Lendava je bila uredba pomembna, saj je ni ukinila, temveč le preoblikovala. Iz občine Dolnja Lendava sta bila izločena občina Dolga vas in kraj Tri mlini. Ime občine Dolnja Lendava so spremenili v Lendava. Ustanovljena je bila nova občina, imenovana občina Lendava-okolica, h kateri so priključili nekdanje občine: Banuta, Dolga vas, Dolnji Lakoš, Gaberje iz občine Gaberje (le-ta je bila ukinjena), Genterovci, Gornji Lakoš in Zamostje ter kraj Tri mlini iz občine Lendava. Obe občini, občina Lendava in občina Lendava-okolica, sta imeli svoj sedež v kraju Lendava.

Na komasacijo občin je bilo precej pripomb, zato so že leta 1934 naredili nekaj popravkov. Popravki za občino Lendava so bili objavljeni v Službenem listu Kraljevske banske uprave Dravske banovine 19. 12. 1934 z razglasom, da se ukinjata novi občini Hotiza in Lendava-okolica ter sestavni deli teh dveh občin preidejo nazaj v tiste občine, ki so bile ustanovljene z uredbo dne 8. 9. 1933. To je za občino Lendava pomenilo, da dobi nazaj nekdanjo občino Dolga vas in kraj Tri mlini. Iz ukinjene občine Lendava-okolica pa se najprej izločijo nekdanje občine Dolnji in Gornji Lakoš ter Gaberje in se združijo v občino Gaberje, nato

pa še nekdanje občine Banuta, Genterovci in Zamostje, ki se povežejo z drugimi izločenimi kraji v občino Genterovci. Tako je občina Lendava dobila nazaj enak teritorialni sestav, kakor ga je imela septembra leta 1933, ko je bila sestavljena iz stare občine Dolnja Lendava in Dolga vas.

Po podatkih Splošnega pregleda Dravske banovine na dan 1. 7. 1939 je občina Lendava spadala v okraj Lendava, ki je obsegal površino 350, 69 km² in imel 38.120 prebivalcev. Sama občina Lendava pa je obsegala 28,42 km² s 3 836 prebivalci. V tem obdobju sta občino Lendava po številu prebivalcev krepko presegli občina Črenšovci s 5 080 prebivalci in občina Beltinci s 5 727 prebivalci.

Občina v času druge svetovne vojne

Obdobje druge svetovne vojne in njen konec zaznamujeta dve novi strukturi, ki vplivata na področje upravne ureditve. Na eni strani je to čas, ko je okupator (v Prekmurju so bili Madžari) organiziral svojo »civilno oblast«, po drugi strani pa se je po koncu vojne začela izgradnja »oblastnih« struktur v okviru narodnoosvobodilnega gibanja.

Madžarska okupacijska upravna ureditev

Ko so Madžari 16. aprila 1941 zasedli Prekmurje, so ponovno uvedli madžarsko civilno upravo. Madžari so najprej organizirali oblast po odloku o uvedbi vojaške uprave, ki je oblikoval dve okrajni vojaški upravni poveljstvi: Murskosoboško in Dolnje-lendavsko poveljstvo. Odlok je določal upravno razdelitev zasedenega jugoslovanskega ozemlja, katerega upravo so prevzela mestna in okrajna vojaška poveljstva, podrejena poveljstvu vojaško-upravne skupine južne armade (*Dèli hadsereg katonia közigazgatäsi csoport parancsnokság*), ki ga je vodil podpolkovnik Alajos Novakovits in je bilo podrejeno vrhovnemu poveljstvu. V okviru vojaško-upravnih poveljstev so delovali tudi odseki za posamezna področja, na primer: kmetijstvo, industrijo, zdravstvo, šolstvo in propagando, za vodje odsekov pa so bili imenovani zaupniki, po možnosti domačini, ki so imeli zagotovljeno neomejeno oblast.

Madžarski okupator je zasedeno območje priključil v upravno razdelitev Madžarske. Takratni dolnje-lendavski okraj je priključil k Zalski županiji, murskosoboškega pa k Železni županiji. Murskosoboški okraj, ki je bil po prvi svetovni vojni združen z monoštrskim, so ponovno razdelili in oba okraja sta spadala k Železni županiji. Sedež Zalske županije je bil po okupaciji Madžarov prenesen iz Lentija ponovno v Dolnjo Lendavo. Avgusta je vojaško upravo nadomestila civilna uprava. Takrat

sta bila okraja razdeljena na občine in notariate. To je pomenilo, da je občina Lendava ponovno postala Dolnja Lendava in dobila status velike občine. V času madžarizacije so bile ukinjene tudi vse institucije in nadomeščene z novimi. Upravna razdelitev Prekmurja v županijo Zala je obsegala: okraj Dolnja Lendava z veliko občino Dolnja Lendava in notariat v Dolnjem Lakošu, Dolnjo Lendavo - okolico, Bogojino, Turnišče, Beltince, Črenšovce, Bratonce in Nedelico.

V začetku septembra 1944 sta bila soboški in lendavski okraj proglašena za vojno področje. Uprava v Prekmurju je ponovno postala vojaška in oktobra 1944 je upravo prevzela obmurska mejna obrambna skupina (*Magyar kiralyi Muravidéki Hatarvedelmi Csoport*), ki je pokrivala področje Prekmurja in Medžimurja.

Upravna ureditev leta 1945

Zametki upravnih ureditev so bili že leta 1941, vendar so za ozemlje Prekmurja prišli v poštev šele po njeni osvoboditvi, po koncu druge svetovne vojne. Okraj Lendava s sedežem v Dolnji Lendavi je bil ustanovljen 21. 5. 1944 na podlagi Odloka predsedstva SNOS o krajih, okrajih in okrožjih ter njihovih narodnoosvobodilnih odborih. Septembra 1945 pa je bil izdan prvi zakon, ki je urejal vprašanje teritorialne razdelitve oziroma členitve Slovenije, Zakon o upravni razdelitvi federalne Slovenije. Določil je razdelitev slovenskega ozemlja na pet okrožij, ki so bila razdeljena na okraje, okraji pa so bili sestavljeni iz krajev. Po tem zakonu je Dolnja Lendava spadala pod mariborsko okrožje in dolnje-lendavski okraj.

Februarja 1946 so bili narodnoosvobodilni odbori preimenovani v krajevne ljudske odbore. Spremembe so marca 1946 doletele zakon iz leta 1945, predvsem pri določitvi krajev, kot upravno-teritorialnih enot, ki so bile natančneje navedene z navedbo katastrskih občin in naselij, ki so spadala v posamezni kraj. Po tem je občina Dolnja Lendava spadala še vedno v mariborsko okrožje, okraj pa se je preimenoval v okraj Lendava, ki je imel sedež v Dolnji Lendavi. Upravna razdelitev okraja Lendava iz aprila 1946 je predvidevala 14, tista iz septembra 1946 pa 40 krajev: Banuta, Bogojina, Brezovica, Bukovnica, Čentiba, Črenšovci, Dobrovnik, Dolina, Dolnja Bistrica, Dolnja Lendava, Dolnji Lakoš, Filovci, Gaberje, Genterovci, Gomilica, Gornja Bistrica, Gornji Lakoš, Hotiza, Kamovci, Kapca, Kobilje, Kot, Lipa, Mala Polana, Motvarjevci, Nedelica, Novo Mostje, Odranci, Petišovci, Pince, Radmožanci, Renkovci, Srednja Bistrica, Staro Mostje, Strehovci, Trnje, Turnišče, Velika Polana, Žitkovci in Žižki. Okrožja so bila ukinjena v začetku leta 1947.

Pomemben je postal krajevni ljudski odbor (KLO), ki je bil v vsakem večjem kraju. Zakon o upravni razdelitvi Ljudske republike Slovenije iz leta 1948 je prinesel spremembe. V primerjavi s prejšnjo razdelitvijo se je število okrajev povečalo tako, da je bila Slovenija razdeljena na 29 okrajev in 1 264 krajev. Število krajevnih

ljudskih odborov se je v okraju Lendava zmanjšalo na 26 krajev. V KLO Mostje so bili priključeni kraji Banuta, Novo in Staro Mostje, v KLO Črenšovci sta bila priključena Trnje in Žižki, v KLO Dobrovnik so bili ponovno priključeni Žitkovci, v KLO Dolina so priključili Pince, v KLO Gaberje pa Kapco in Kot, v KLO Orešje so priključili kraja Čentiba in Petišovci, v KLO Genterovce so priključili Kamovce in Radmožance, v KLO Velika Polana je bila priključena Brezovica, v KLO Gornji Lakoš so priključili še Dolnji Lakoš, v KLO Bogojina pa Bukovnico. Okraj Lendava je leta 1948 imel 32.671 prebivalcev.

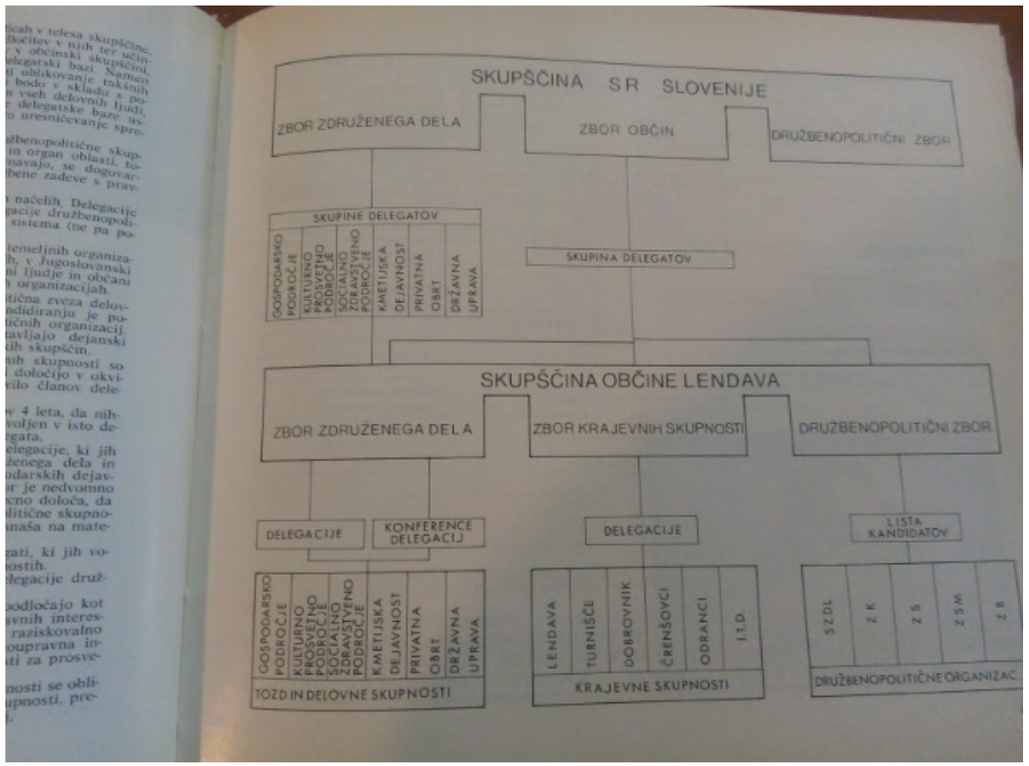
Leta 1949 so oblikovali nove upravno-teritorialne enote, ki so delovale vse do januarja 1951, ko so bile ukinjene. Lendava je tako pripadala okraju Lendava v mariborski oblasti. Istega leta sta bili v okraju Lendava opravljeni dve manjši spremembi. Čentiba je bila izločena iz KLO Orešje in priključena v KLO Dolina, naselje Pince Marof je bilo priključeno v kraj Orešje, ki pa se je preimenoval v kraj Petišovci.

Leto 1952 je prineslo Zakon o razdelitvi Ljudske republike Slovenije na mesta, okraje in občine. S tem zakonom je bil v tistem času na novo uveden pojem in institucija občine v sistem lokalnih teritorialnih enot. Okraj Lendava je bil ukinjen in združen z okrajem Murska Sobota. Na območju nekdanjega okraja Lendava so nastale občine: Bogojina, Črenšovci, Dobrovnik, Gaberje, Lendava, Polana in Turnišče.

Leto 1955 je bilo prelomnica v položaju teritorialnih enot, saj je bil postavljen komunalni sistem, v katerem dobi občina položaj »komune«. V bistvu je bila to komasacija občin v večje občine ali komune. Občina Lendava je skupaj s še devetimi občinami spadala pod okraj Murska Sobota. Občina Lendava je obsegala mesto Lendava in naselja: Banuta, Brezovec-del, Brezovica, Čentiba, Dobrovnik, Dolga vas (Dolga vas in Dolgovaške Gorice), Dolina, Dolnja Lendava (Lendavske Gorice in Trimlini), Dolnji Lakoš, Gaberje, Genterovci, Gomilica, Gornji Lakoš, Hotiza, Kamovci, Kapca, Kobilje, Kot, Mala Polana, Mostje, Nedelica, Petišovci (Benica in Petišovci), Pince (Pince, Pince-Marof), Radmožanci, Renkovci, Strehovci, Turnišče, Velika Polana ter Žitkovci. Leta 1960 občina Lendava še spada pod okraj Murska Sobota, leta 1964 pa je okraj Murska Sobota ukinjen in vse preide pod okraj Maribor.

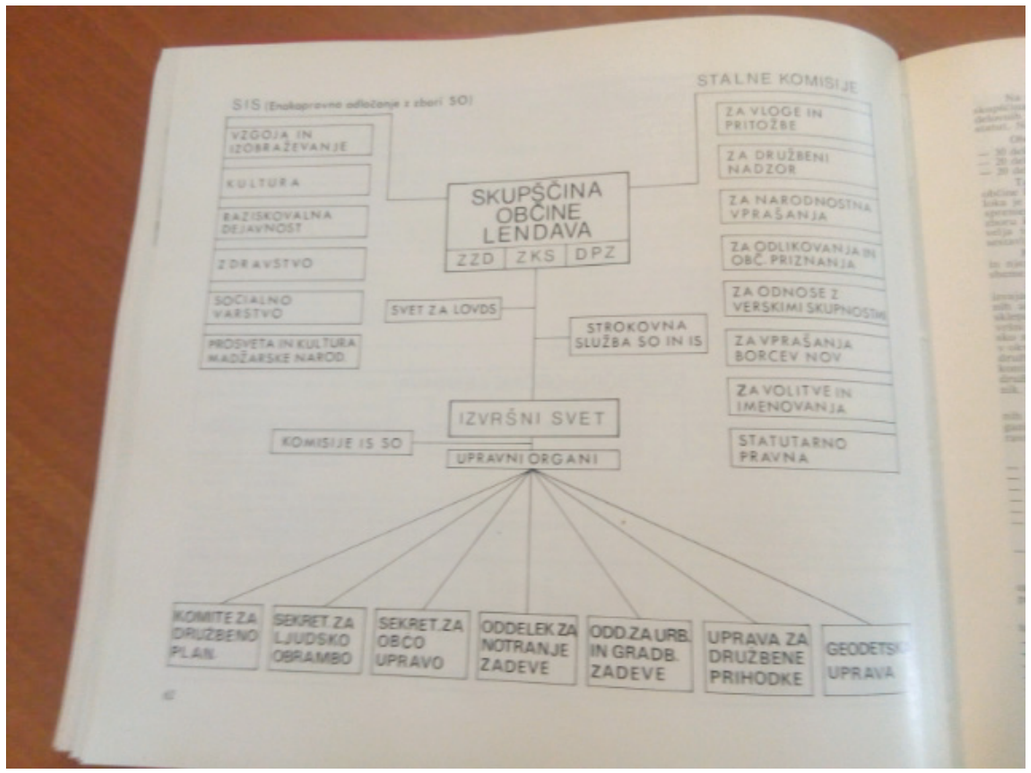
Z zvezno in republiško ustavo iz leta 1963 je bila občina razglašena za temeljno obliko družbenega samoupravljanja v političnem sistemu države. Ukinjeni so bili ljudski odbori, v občini je postala najvišji organ samoupravljanja in oblasti skupščina. Na podlagi nove ustave je Občinski ljudski odbor Lendava 8. 4. 1964 sprejel statut nove občine in s tem ustanovil občino kot komuno. Z ustavama zveze in republike iz leta 1974 so bili odpravljeni odborniški sistemi in uveden delegatski sistem. Občina je dobila tri zbore: zbor združenega dela, zbor krajevnih skupnosti in družbenopolitični zbor. Skupščina občine ima izvršilni organ Izvršni svet, ki ima podrejene upravne organe.[5]

5 Zbornik občine Lendava , Lendava junij 1981

Zbornik Občine Lendava, Lendava junij 1981

Ustava Socialistične republike Slovenije, ki je bila sprejeta leta 1974, je postavila krajevno skupnost kot enega od temeljev socialističnega samoupravljanja. V takratni Socialistični republiki Sloveniji je bilo po letu 1974 okoli 1 050 krajevnih skupnosti. Občina Lendava je imela skupaj 18 krajevnih skupnosti. To so bile: Bistrica, Čentiba, Črenšovci, Dobrovnik, Dolga vas, Gaberje, Genterovci, Gorice pri Lendavi, Hotiza, Kobilje, Lakoš, Lendava, Mostje-Banuta, Odranci, Orešje-Dolina pri Lendavi, Petišovci, Polana in Turnišče pri Lendavi. Od leta 1955 pa do 1974 v občini Lendava ni bilo teritorialnih sprememb.

Zbornik Občine Lendava, Lendava junij 1981

Ob zadnjem popisu leta 1981 je imela občina Lendava malo manj kot 27.000 prebivalcev. Obsegala pa je 256,9 km² ozemlja. Nacionalna struktura prebivalstva občine je bila zelo raznolika in poleg Slovencev je bila tretjina prebivalstva madžarske narodnosti, v občini pa so živeli tudi pripadniki drugih narodov in narodnosti Jugoslavije, med njimi so bili najštevilnejši Hrvati. Občina je imela 18 krajevnih skupnosti in 41 naselij. Območje občine, kjer živi avtohtono prebivalstvo madžarske narodnosti, je opredeljeno kot dvojezično območje, kjer se slovenski in madžarski jezik uporabljata enakopravno v vsem javnem življenju.

V času osamosvojitvene vojne so se v občini Lendava udeležili prve skupne izredne seje Izvršnega sveta in predsedstva Skupščine občine Lendava, ki je bila v nedeljo, 30. 6. 1991, ob 11.15 v centru za obveščanje in druge skupne seje 2. 7. 1991: iz predsedstva Skupščine občine Lendava Ciril Pucko, Štefan Magyar, Vendel Ostrič, Štefan Lutar, Avgust Horvat, Marija Hajos in Darja Šoš ter iz Izvršnega sveta Skupščine občine Lendava**:** Alojz Jerebic, Štefan Gjerkeš, Marija Stanisavljević, Miran Lovrin, Franc Žižek, Štefan Matjašec, Helena Kramar, Angela Hozjan, Alenka Stupar.

Prisotni so bili:

Janez Bošnak, načelnik OŠ za CZ Lendava,
Ludvik Bokan, komandir PM Lendava,
Alojz Kisilak, član OŠ TO Murska Sobota,
Franc Gazdag, poveljnik OŠ za CZ občine Lendava,
Jože Kocon, predsednik OGZ Lendava,
Zdenka Tadina, predstojnica oddelka za gradnje,
Marija Stanisavljević, predstojnica Uprave za družbene prihodke,
Franc Žižek, sekretar sekretariata za ljudsko obrambo (30. 5. 1991),
Elizabeta Vrhar, Sekretariat za občo upravo,
Franjo Kolarič, direktor Zdravstvenega doma,
Dragica Ošlaj, Pomurske lekarne, vodja enote Lendava.

PRIPRAVE NA OSAMOSVOJITVENO VOJNO

Tradicija policije in njena strokovnost skozi čas

Policija v Sloveniji in Pomurju do konca druge svetovne vojne

V Habsburški monarhiji se je policija v glavnih mestih dežel postopno oblikovala v prvi polovici 19. stoletja. Leta 1849 je bila ustanovljena žandarmerija za potrebe na terenu in spremenjene okoliščine v zvezi s fevdalizmom in uvajanjem poklicnega uradništva. Najprej so bile večje enote, postopno pa so se delile na enote v okraju in enote na žandarmerijskih postajah, ki so bile združene v posamezni deželi.

Po letu 1867, ko se je monarhija razdelila na dve kraljevini, Ogrsko in Avstrijo, se je razdelila tudi žandarmerija. Tako smo imeli v Prekmurju do konca prve svetovne vojne ogrske orožnike, na desni strani reke Mure pa avstrijsko žandarmerijo.

Od ustanovitve kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev[6] (v nadaljevanju SHS) je policijske naloge na podeželju prevzela žandarmerija, katere pripadniki so bili iz vse države in policije večjih mest, ki so jo lahko plačevale[7]. Slovenski avtorji so besedo žandarji poslovenili z besedo orožniki. To je po priključitvi Prekmurja 17. 8. 1919 veljalo tudi za Prekmurje. V žandarmeriji so poskušali zadržati v Sloveniji žandarje iz monarhije, ki so bili Slovenci in se niso izpostavili kot nasprotniki nove oblasti. Na mejnih prehodih in tudi v notranjosti države pa so naloge finančne uprave izvajali finančni stražniki.

6 Po letu 1929 kraljevina Jugoslavija
7 Pri nas v Ljubljani in Mariboru

Božidar Radišić sedi prvi z leve, zraven njega je sin Branko, rojen leta 1930, in sodelavci, verjetno z orožniške postaje Fokovci.Orožniki so spadali pod okraj[8], delali pa so na orožniških postajah.

Seznam orožniških postaj v srezu Lendava[9]

Beltinci

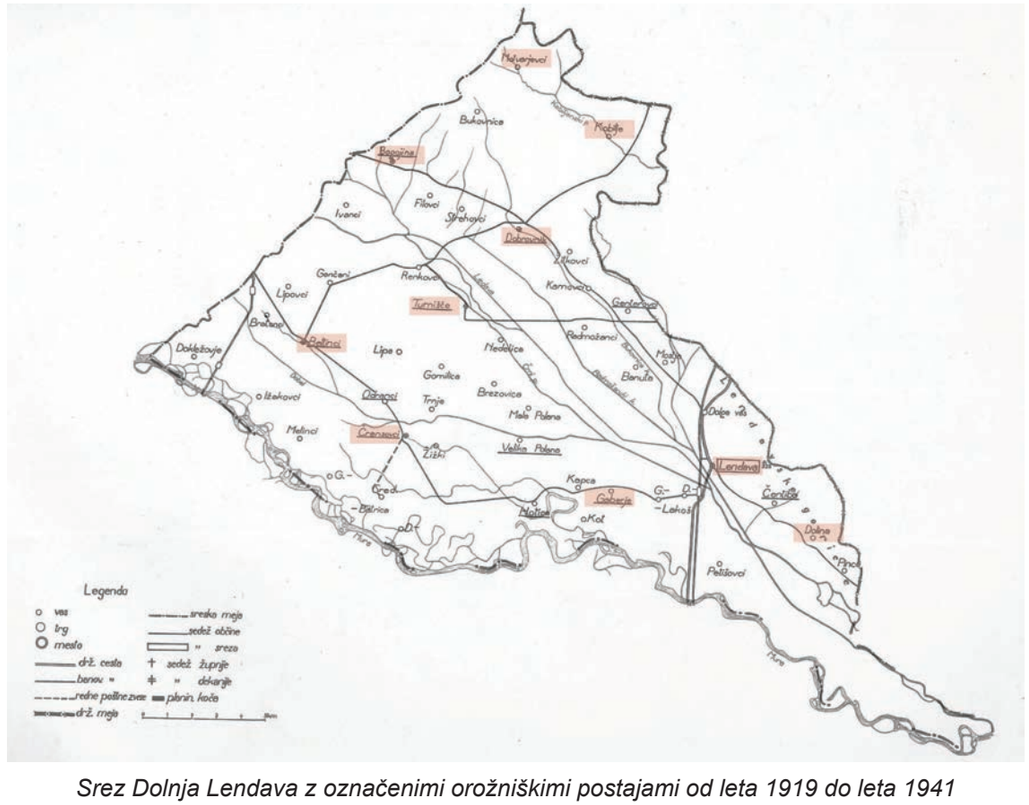
Orožniško postajo ustanovijo leta 1919, ukinjena je bila 6. 4. 1941.
Znani komandirji postaje so bili:

- orožniški narednik II. razreda Zdravko Opršnik, od 1920 do 1929,
- orožniški narednik Jakob Bukovšek, od 1930 do 1936,
- orožniški narednik II. razreda Miha Jagodič, od 1936 do 1941.

Od leta 1919 do leta 1920 naj bi postajo vodil stražmojster Ivan Karbus.

Orožniška postaja je imela pristojnost za kraje: Beltinci, Bratonci, Dokležovje, Gančani, Ivanci (od leta 1922), Ižakovci, Lipovci. Leta 1926 je postaja imela prostore v zgornjem nadstropju nekdanje občinske zgradbe (hiša številka 129). Sama zgradba je bila zgrajena pred letom 1920.

8 Uporabljala se je tudi srbska beseda srez
9 Milan Osterc: Dobrovniški orožniki, miličniki, policisti skozi zgodovino 1919 - 2021

Srez Dolnja Lendava z označenimi orožniškimi postajami od leta 1919 do leta 1941 (vir: Krajevni leksikon Dravske Banovine)

Bogojina

Orožniško postajo ustanovijo leta 1919. Ukinjena je bila pred letom 1930. O komandirjih nimamo nobenega podatka. Orožniška postaja je bila pristojna za kraje: Bogojina, Filovci, Kamovci (od leta 1922), Strehovci, Žitkovci (od leta 1922), Ivanci (do leta 1922) in Tešanovci (do leta 1922).

Črenšovci

Orožniško postajo ustanovijo leta 1919. Ukinjena je bila 6. 4. 1941. Zadnji znani komandir postaje je bil orožniški narednik Franc Trbižan leta 1941. Orožniška postaja je bila pristojna za kraje: Črenšovci, Gornja in Dolnja Bistrica, Melinci, Odranci, Srednja Bistrica, Velika Polana, Žižki, Trnje, Hotiza in Kapca (od leta 1930).

Dolina (pri Lendavi)

Orožniško postajo ustanovijo leta 1919. Ukinjena je bila 6. 4. 1941.

Zadnji komandir postaje je bil orožniški narednik Rupert Nekrep, od leta 1940 do leta 1941. Orožniška postaja je bila pristojna za kraje: Čentiba, Dolina, Petišovci in Pince.

Dolnja Lendava

Orožniško postajo ustanovijo leta 1919. Ukinjena je bila 6. 4. 1941.
Znani komandirji postaje so bili:

- Dragotin Krivec, orožniški narednik II. razreda, od 1922 do 1925,
- Franc Kramžar, orožniški narednik II. razreda, od 1935 do 1938,
- Fridrich Plešovnik, orožniški narednik II. razreda, od 1939 do 1941.

Orožniška postaja je imela pristojnost za kraje: Banuta, Dolga vas, Dolnja Lendava in Mostje. Za vse orožniške postaje v srezu Lendava je bilo pristojno poveljstvo 2. orožniškega voda v Lendavi. Konec dvajsetih let je bil poveljnik voda orožniški kapetan II. razreda Ciril Legat.

Dobrovnik

Orožniško postajo ustanovijo leta 1919. Ukinjena je bila 6. 4. 1941.
Znana komandirja postaje sta bila:

- Miha Eržen, orožniški narednik II. razreda, od 1922 do 1926,
- Matija Štefe, orožniški narednik, od 1938 do 1941.

Orožniška postaja je imela pristojnosti za kraje: Dobrovnik, Bogojina (po letu 1930), Filovci (po letu 1930), Strehovci (po letu 1930), Kamovci (po letu 1930) in Jošec (Szentistvanlak), ki leta 1921 pripade Madžarski.

Kobilje

Orožniška postaja je bila ustanovljena leta 1922. Ukinili so jo leta 1929. Leta 1922 je bil komandir postaje orožniški podnarednik Miha Eržen. Orožniška postaja je imela pristojnost za kraja Kobilje in Bukovnica ter Motvarjevce od leta 1922 do 1929.

Gaberje (GerTjanos)

Orožniško postajo ustanovijo leta 1919, ukinjena pa je bila po letu 1930. Leta 1922 je bil glavni komandir postaje podnarednik Karel Ipavec. Orožniška postaja je imela pristojnost za kraje Gornji in Dolnji Lakoš, Gaberje, Kapca, Kot, Hotiza.

Motvarjevci (Mrtvarjevci)

Orožniška postaja je bila ustanovljena leta 1919. Ukinjena je bila 6. 4. 1941. Od leta 1922 do leta 1929 postaja ni delovala. Začasno pristojnost postaje je prevzela orožniška postaja v Kobilju.

Znani komandirji postaje so bili:

- Miha Eržen, orožniški podnarednik, od 1919 do 1922,
- Risto Bajalo, orožniški narednik, od 1935 do 1936,
- Miha Obilčnik, orožniški narednik, od 1937 do 1941.

Orožniška postaja je imela pristojnost za kraje: Bukovnica, Kobilje in Motvarjevci.

Turnišče

Orožniška postaja je bila ustanovljena leta 1919. Ukinjena je bila 6. 4. 1941.
Znani komandirji postaje so bili:

- Martin Korošec, orožniški narednik, od 1919 do 1922,
- Rupert Nekrep, orožniški narednik, od 1922 do 1925,
- Franc Trbižan, orožniški narednik, od 1935 do 1940,
- orožniški narednik Plesničar, od 1940 do1941.

Orožniška postaja je imela pristojnost za kraje: Brezovica; Genterovci (po letu 1922), Gomilica, Mala Polana, Lipa, Nedelica; Radmožanci (po letu 1922), Renkovci in Turnišče.

OKUPACIJA PREKMURJA

Po okupaciji aprila 1941 je V Pomurju po nemški zasedbi Prekmurje dobila Madžarska, Prlekija pa je bila pod Nemčijo. V Prekmurju so policijske naloge prevzeli madžarski orožniki, velika večina žandarjev Kraljevine Jugoslavije je bila odpuščenih. Poleg njih pa so za te naloge uporabljali tudi madžarsko vojsko in notarje, ki so bili člani Madžarske fašistične stranke.[10]

V Prlekiji je naloge policije prevzela nemška žandarmerija in tajna policija[11], pomagala pa je tudi vojna policija in redne okupacijske enote nemške vojske[12]. Predvsem v Prekmurju je po aretaciji sodelavcev Štefana Kovača Marka jeseni 1941 upor popolnoma ponehal in se je obudil šele po prihodu Džemsove čete jeseni 1944 in predvsem po ustanovitvi prve Prekmurske čete.

V Prlekiji je upor stalno tlel, vendar zaradi terena in stalnih izdajstev ni prerasel v partizanske enote, ampak so izvajali zgolj napisne akcije in diverzije.

Področje Prekmurja je spadalo v III. Orožniško okrožje s poveljstvom v Szombathelu. To se je delilo na tri orožniške okraje:

- Szombathely,
- Zalaegerzeg,
- Veszprem.

Za Prekmurce sta bila pomembna 1. in 2. okraj, kamor so, razdeljene med posamezna mestna orožniška poveljstva, spadale vse orožniške postaje, ki so jih v Prekmurju ustanovili Madžari v času okupacije.

Okraj Zalaegerszeg se je delil na tri mestna poveljstva:

- Zalaegerszeg (dva voda),
- Nagykanizsa (trije vodi),
- Keszthely (dva voda).

Poveljstvo Zalaegerszeg sta sestavljala dva voda. Drugi vod je pokrival devet postaj, od tega so bile tri v nekdanjem lendavskem srezu: Dolnja Lendava, Dobrovnik in Beltinci. Poveljstvo v Zalaegerszegu je vodil orožniški stotnik dr. Mihaly Hegedus.

Podatki o orožnikih, ki so izvedli zločine:

V Turniščih je orožniški komandir Janez Magy leta 1944 dal ustreliti devet oseb.
V Dobrovniku je Jenö Boroš dal ustreliti dve osebi.

10 Imenovali so jih Njilaši
11 Gestapo – geheim stats polizei
12 Wermacht

V Beltincih je orožnik I. Pap sam ustrelil I. Bojneca, še enega moškega pa je pokončal s puškinim kopitom.
V Dolnji Lendavi je I. Debrecen ubil župnika Daniela Halasa iz Polane.

Organi za notranje zadeve v Sloveniji in Pomurju od leta 1945 do akcije Raduša leta 1972

Že leta 1941[13] je Osvobodilna fronta slovenskega naroda[14] kot organ za izvajanje nalog policije na osvobojenem ali pol osvobojenem ozemlju ustanovila Narodno zaščito, ki je imela nalogo zaščiti prebivalce pred ropanjem in nasiljem sovražnikovih patrulj.

V Pomurju je bila ustanovljena Narodna zaščita v začetku aprila 1945, po osvoboditvi Prekmurja v Prekmurju in nato po osvoboditvi Prlekije tudi tam. Narodni zaščitniki so po enodnevnem tečaju odšli na nekdanje orožniške postaje in začeli izvajati naloge policije.

Avgusta 1945 se je v Sloveniji Narodna zaščita ideološko »prečistila« in se preimenovala v Narodno[15] milico. Narodna milica je spadala pod Ministrstvo za notranje zadeve oziroma pozneje Republiški sekretariat za notranje zadeve. Zato so za vse veje takratne policije do osamosvojitvene vojne 1991 uporabljali izraz organi za notranje zadeve.[16]

V organe za notranje zadeve so spadali milica, služba za zatiranje kriminalitete[17], od leta 1946, ko se je Organizacija za zaščito naroda[18] preimenovala v Upravo državne varnosti[19] in prešla v Ministrstvo za notranje zadeve, upravne notranje zadeve za izdajo izkaznic in dovoljenj in analitične in logistične službe. Organi za notranje zadeve so bili v začetku strogo centralizirani, po letu 1966 oziroma 1967 pa sta tako milica kot kriminalistična služba v celoti prešli v republiško pristojnost.[20]

V Pomurju so bili organi za notranje zadeve organizirani v okviru kriminalistične službe, službe državne varnosti (SDV) in poveljstva milice v okrajih, v tajništvu za notranje zadeve in na postajah milice, ki so bile v začetku zelo majhne in brez opreme. Ob prenosu poveljstva v Maribor je bila leta 1967 ustanovljena uprava

13 17. 10. 1941 je bil objavljen Odlok o ustanovitvi Narodne zaščite.
14 V nadaljevanju OF.
15 Ta pridevnik se je v Sloveniji v petdesetih letih postopno prenehal uporabljati in je ostala samo milica.
16 V nadaljevanju ONZ.
17 Pozneje kriminalistična služba.
18 V nadaljevanju OZNA.
19 UDV ali po srbsko UDB.
20 Uradni list SR Slovenije številka 13-99/67 z dne 6. 4. 1966.

Javne varnosti Murska Sobota[21] kot organ okrožja oziroma ne ustanovljene pokrajine Pomurje.

Junija 1946 je bilo v okraju Dolnja Lendava[22] poleg miličnikov in kriminalistov v okraju osem postaj milice z dvaindvajsetimi miličniki[23]. Leta 1948 pa je bilo v okraju Dolnja Lendava šest postaj s šestnajstimi miličniki. Pod milico pa so spadali tudi zapori. Dejansko so delovale Postaje ljudske milice[24] Dolnja Lendava, Dobrovnik, Črenšovci in Turnišče. Leta 1950 je bila ukinjena Postaja LM Turnišče in ozemlje je bilo pridruženo postaji LM Dobrovnik.

Z ustanovitvijo občin so postale postaje milice organi občine in komandirje postaj milice so imenovale skupščine občin. Skupščina občine Lendava je tako 16. 6. 1967 na novo ustanovila Postajo milice Lendava in oddelek milice Dobrovnik.[25] Milica je po letu 1958 samostojno začela delati na mejnih prehodih s sosednjimi državami skupaj s carino, do takrat je o postopkih odločala Uprava državne varnosti, miličniki pa so potem na stezi mejnega prehoda to izvedli. Šele leta 1978 je bila Služba DV v celoti izločena iz neposrednega odločanja na mejnih prehodih.

Milica je leta 1969 po ustanovitvi Teritorialne obrambe[26] začela dobivati rezervni sestav iz kvote TO in začela ustanavljati vojne enote milice[27], to je rezervni sestav, ki bi bil v primeru izjemnih razmer ali vojne priključen postaji milice in UJV. Pozneje pa so se enote VEM uporabljale za nadomestitev miličnikov, ki so bili odsotni zaradi zavarovanja prireditev, hujših kršitev javnega reda in mira[28] ali drugih razlogov na območju republike ali UJV.

21 UJV
22 Tako se je Lendava takrat imenovala.
23 Zgodovina pomurske policije in orožništva, PVD Sever za Pomurje 2014, stran 143.
24 V nadaljevanju LM.
25 Kot pod 18 stran 190
26 V nadaljevanju TO
27 V nadaljevanju VEM
28 V nadaljevanju JRM

Usposabljanje PEM leta 1974, osebni arhiv Štefana Abrahama

Na območju Dravograda je 21. 6. 1972 v Jugoslavijo vstopilo 19 teroristov hrvaškega revolucionarnega bratstva z nalogo, da izvajajo v Bosni in Hercegovini teroristične akcije in dvignejo revolucijo proti takratni oblasti. Skupina je uspešno prišla v Bosno in Hercegovino in kar nekaj časa delovala, saj je bila Jugoslovanska ljudska armada [29] zelo slabo pripravljena za delovanje proti teroristom. Ukrepi ob prijetju teroristov so se v ONZ imenovali akcija Raduša. Zato je potem, ko so bili teroristi pobiti ali zajeti in po opravljeni analizi dogajanja, maršal Tito odredil, da se v vseh republikah v TO in ONZ oblikujejo Enote za proti specialno delovanje[30], ki bodo v prihodnje lahko bolj učinkovito ukrepale v primeru takšnih kaznivih dejanj.

V Sloveniji je Republiški sekretariat za notranje zadeve[31] v zaščitni enoti milice ustanovil Vod za posebne naloge, ki se je usposabljal za realizacijo takšnih nalog in se je poleti 1990 preimenoval v Specialno enoto milice. Za celo republiko pa je bila ustanovljena enota na sklic - Posebna enota milice[32], ki je imela enote v vseh UJV in vodstvo na RSNZ. Enota je bila razdeljena na dve ravni oziroma sklica, v prvem so bili samo aktivni miličniki, v drugem pa so se jim pridružili tudi rezervni miličniki.

29 V nadaljevanju JLA
30 V nadaljevanju PSD
31 V nadaljevanju RSNZ
32 V nadaljevanju PEM

ONZ V SLOVENIJI IN POMURJU OD LETA 1972 DO AKCIJE SEVER LETA 1989

Posebna enota milice UJV Murska Sobota je ustanovljena leta 1975 in prvi poveljnik je bil Edvard Mlinarič pomočnik pa Alojz Flisar. Naslednje leto 1976 Mlinarič postane poveljnik poveljstva PEM (če pride več enot PEM v Pomurje), Flisar pa poveljnik PEM, naslednje leto 1977 postane pomočnik poveljnika Franc Berlak, ki je bil na tem položaju do leta 1987.

Prihod slovenskih miličnikov na Kosovo na letališču v Prištini, osebni arhiv Štefana Abrahama.

Kontrola na PMM Dolga vas leta 1987, osebni arhiv Milivoja Dunjka.

Leta 1988 je bil ustanovljen bataljon PEM UNZ Murska Sobota, ki ga je vodil Alojz Flisar.[33] Po formaciji I. je bila četa, bataljon pa po formaciji II. Glede na različne reorganizacije so bili v enoti lahko prisotni tudi vodniki službenih psov in ostrostrelci. Pomemben preizkus za Posebno enoto milice in za miličnike Vojne enote milice je bilo sodelovanje v slovenskem kontingentu zveznega bataljona na Kosovu od leta 1981 do januarja 1990, kjer so miličniki dobili praktične izkušnje glede vzdrževanja javnega reda in mira. Ko je bilo treba vzdrževati JRM na množičnih demonstracijah, so se izurili, kako ukrepati, ko sta huje kršena javni red in mir. Še posebej, ker so občasno proti miličnikom uporabljali tudi strelno orožje, medtem ko je milica uporabljala solzivec, so proti njej metali granitne kocke in še kaj. Tako da tudi, ko je bilo na videz mirno, ni bilo mirno. Te izkušnje so slovenski milici pomenile dobro pripravo za vlogo, ki ji je bila namenjena v osamosvojitveni vojni 1991.

Milica je izvajala redna usposabljanja z aktivnimi in rezervnimi miličniki vsako leto po posebnem načrtu in posebej za Pomožne enote milice. Stvari so se začele zaostrovati po smrti maršala Tita, najprej predvsem na področju politike, kjer se je bil boj za večjo centralizacijo države in z njo vlogo Srbije in po drugi strani za decentralizacijo. Kmalu pa je ta boj prešel tudi na strokovno raven. Sledilo je več poskusov poenotenja milice in drugih služb v okviru države, ker so se organi za notranje zadeve v vsaki republiki razvijali drugače. Najbolj pa so se razvili prav v Sloveniji.

Zvezni sekretariat za notranje zadeve[34] je tako želel povezavo z republiškim informacijskim sistemom, prav tako je zahteval poenotenje uniform, ker so bile slovenske bistveno bolj prilagojene času, oznake in čini na uniformah so bili drugačni. Še nekatere druge manj pomembne stvari je zahtevala zvezna vlada, vendar je RSNZ vse uspešno odklonil.

Z novim Zakonom o notranjih zadevah[35] so bile UJV preimenovane v Uprave za notranje zadeve[36] in tako je bilo tudi v Murski Soboti.

33 Povzeto po Pomurje je gorelo modro, PVD Sever za Pomurje, 2018, stran 42
34 V nadaljevanju ZSNZ
35 Uradni list SR Slovenije štev. 28/1931-1980 z dne 17. 11. 1980
36 V nadaljevanju UNZ

Zgradba Postaje milice, Lendava, arhiv PVD Sever

V tistem času so se izboljšali tudi pogoji dela, tako glede zgradb UNZ in PM, kot tudi prevoznih sredstev in druge opreme.

Sodelovanje z mejno enoto JLA, ki je varovala državno mejo z Republiko Avstrijo in Republiko Madžarsko, je bilo dobro. Miličniki so poznali komandante stražnic – karavl in so se med seboj obiskovali in družili. Prav tako dobro je bilo sodelovanje s poveljstvom vojašnice v Murski Soboti.

Kolektiv Postaje milice Lendava po sestanku leta 1977, osebni arhiv Milivoja Dunjka

Vendar pa so se glede na krizo v osemdesetih letih prejšnjega stoletja razmere začele slabšati, tako na področju gospodarstva kot tudi odnosov med ljudmi, razvijali so se očitni nacionalizmi, predvsem srbski je bil zelo izrazit. ONZ so bili vpeti v te dogodke, ne le glede Kosova, ampak tudi protestov v Ljubljani proti aretaciji Janše, Borštnerja, Tasiča in Zavrla, kjer se je v teh in poznejših demonstracijah kazal razvoj slovenskih ONZ, ki so upoštevali poleg legalnosti tudi legitimnost in niso posredovali v protestih, razen če bi bil ogrožen javni red in mir ali varnost ljudi, kar pa se ni zgodilo.

AKCIJA SEVER

Leta 1989 so postale razmere dokaj kritične, ker je srbska zveza komunistov poskušala izvesti svoj nacionalistični program velike Srbije z velikimi protesti, ki so jih imenovali miting resnice. V Ljubljani je bil 25. 3. 1989 napovedan miting resnice z izgovorom, da slovensko vodstvo ne seznanja pravilno občanov Slovenije in jim prikriva resnico o dogajanjih v Jugoslaviji, čeprav je bilo v resnici ravno obratno. Iz neznanega razloga so miting odpovedali. Po spremembah ustave Socialistične Republike Slovenije[37] pa so organizatorji mitingov v teh dogajanjih videli povod, da je treba končno zamenjati republiško politično in upravno vodstvo.

V Ljubljani so napovedali miting resnice za 1. 12. 1989 in vložili vlogo na upravnem organu za notranje zadeve mesta Ljubljane, ki je miting prepovedal. Skupščina SR Slovenije je 22. novembra 1989 obravnavala razmere v zvezi z mitingom in pristojnim organom naložila, da zagotovijo varnost in suverenost SR Slovenije. V skladu s to ugotovitvijo sta predsedstvo SR Slovenije in Izvršni svet (IS) SRS odločila, da republiški sekretar za notranje zadeve sprejme potrebne ukrepe za zagotovitev varnosti ter izda tri odredbe:

- odredbo o prepovedi sestajanja občanov na javnih mestih,
- odredbo o omejitvi gibanja na območju SR Slovenije,
- odredbo o prepovedi prometa na območju SR Slovenije.

V zadnjih dneh pred mitingom se je vodstvo odločilo, da mitinga v Sloveniji ne sme biti in tako so ONZ prvič po drugi svetovni vojni zaprli južno mejo, torej mejo z republiko Hrvaško in prepovedali prehod brez nadzora.

Za nadzor nad južno mejo so bile določene PEM, ki so pokrivale tudi napovedano prizorišče mitinga v Ljubljani. Sedmi bataljon PEM ali Pomurski je dobil nalogo, da pomaga kolegom iz UNZ Krško zapreti cesto »bratstva in enotnosti«, kot se je takrat imenovala glavna cesta med Ljubljano in Zagrebom.

37 Ustavni amandmaji IX do XC k Ustavi Socialistične republike Slovenije (1974) (Uradni list SRS, št. 32/89)

VSEM PM IN OM S SPLOSSNIM IN
POSEBNIM DELOVNIM PODROCHJEM
NA OBMOCHJU UNZ MURSKA SOBOTA,
SSD, IM IN OZK - TU.

ZADEVA: AKCIJA ''SEVER-89''

ODBOR ZDRUZZENJA ZA VRNITEV SRBOV IN CHRNOGORCEV NA KOSOVO ''BOZZUR'' JE SKLENIL, DA BO ORGANIZIRAL DNE 1/12-1989 V LJUBLJANI T.I. ,,MITING RESNICE'', NE GLEDE NA DOVOLJENJE MESTNEGA SEKRETARIATA ZA NOTRANJE ZADEVE LJUBLJANA. PO NAPOVEDIH BODO UDELEZZENCI PRIPOTOVALI V SR SLOVENIJO S POSEBNIM VLAKOM, VERJETNO PA TUDI Z AVTOBUSI IN DRUGIMI PREVOZNIMI SREDSTVI.

NACHRTOVANJE AKTIVNOSTI ONZ V ZVEZI NAPOVEDANEGA MITINGA JE ODVISNO PREDVSEM OD VSESTRANSKIH IN PRAVOCHASNIH ZAZNAV VSEH INFORMACIJ O AKTIVNOSTIH ORGANIZATORJEV IN UDELEZZENCEV MITINGA, KOT TUDI O VSEH AKTIVNOSTIH ZOPER MITING. ZARADI TEGA JE POTREBNO IZVESTI NASLEDNJE AKTIVNOSTI:

1. UGOTAVLJATI NAMEN, CILJE, KRAJ IN CHAS NAPOVEDANEGA MITINGA,
2. UGOTAVLJATI SCENARIJ MITINGA (RAVNANJE UDELEZZENCEV GOVORNIKE, ITD),
3. PRIDOBIVANJE INFORMACIJ O AKTIVNOSTIH PRIPADNIKOV ALBANSKE NARODNOSTI IN MOREBITNA VARNOSTNO ZANIMIVA RAVNANJA SLOVENCEV V ZVEZI MITINGA,
4. UGOTAVLJATI MOREBITNE PREDHODNE PRIHODE ORGANIZATORJEV IN DRUGIH UDELEZZENCEV MITINGA V SR SLOVENIJO Z NAMENOM PRIPRAV MITINGA, NJIHOVO POVEZOVANJE S SORODNIKI, ZNANCI IN DELAVCI IZ DRUGIH REPUBLIK,
5. ANGAZZIRATI VIRE IN DRUGE OPERATIVNE POZICIJE ZA PRAVOCHASNO OBVESSCHANJEJ O PRIHODIH UDELEZZENCEV MITINGA IZ DRUGIH REPUBLIK, OBMOCHJA SR SLOVENIJE IN PREKO MEJNIH PREHODOV IZ TUJINE,
6. OKREPITI OPERATIVNO IN FIZICHNO POKRIVANJE TERENA (DELO V VARNOSTNIH IN OPAZOVALNIH OKOLISSIH, PROMETNIH SEKTORJIH, NA MEJNIH PREHODIH, ITD).

O VSH UGOTOVITVAH TEKOCHE POROCHAJTE NA SSD -TU, TA PA NA RSNZ POD AKCIJO ''SEVER-89''.

NACHELNIK UPRAVE
JOZZE POJBICH

Prve usmeritve za PM v zvezi z akcijo Sever, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

Posamezne UNZ so morale zagotoviti nadzor v večjih mestih na območju UNZ, tiste na južni meji pa pokrivanje mest, kjer bi se lahko pripeljali mitingaši v Slovenijo. Tako so v Pomurju pokrivali središče Murske Sobote, Gornje Radgone, Ljutomera in Lendave.

Prve usmeritve v zvezi z mitingom so enote dobile že 20. 11. 1989 z namenom zbiranja obvestil o izvedbi mitinga in udeležencih. Dne 25. 11. 1989 je bila izdana

prepoved prevoza eksplozivnih snovi v cestnem in železniškem prometu.[38]

UNZ Murska Sobota je 26. 11. 1989 določila pomoč miličnikom UNZ Ljubljana, in sicer PM Murska Sobota z oddelka milice[39] štiri miličnike, PM Gornja Radgona z oddelka milice dva miličnika, PM Lendava z OM dva miličnika, PM Ljutomer enega miličnika, Postaja mejne milice[40] Gornja Radgona dva miličnika in PMM Hodoš enega miličnika. V to pomoč pa niso smeli odrediti miličnikov pripadnikov PEM, vodnikov službenih psov in miličnikov, ki so se 23. 11. 1989 vrnili s Kosova. Miličniki so odpotovali v Ljubljano 28. 11. 1989.[41]

Vaja z rezervnim sestavom leta 1980 pred zgradbo PM Lendava, arhiv PVD Sever za Pomurje

Zaradi odločitve, da se prepreči miting resnice, so enote 28. 11. 1989 dobile nova navodila za delo. Ustanovljene so bile tri kontrolne točke za kontrolo in nadzor potnikov in morebitno prisilno ustavljanje vozil, in sicer:

- PM Lendava na relaciji Lendava-Mursko Središče,
- PM Ljutomer v Razkrižju,
- PM Gornja Radgona v Spodnji Ščavnici.

38 Depeša UNZ Murska Sobota štev. 21/6-4-2/479 z dne 25. 11. 1989
39 V nadaljevanju OM
40 V nadaljevanju PMM
41 Depeša UNZ Murska Sobota 21/1-2-482 z dne 26. 11. 1989

Ekipe na kontrolnih točkah so sestavljali dva aktivna in en rezervni miličnik. Postaja prometne milice[42] je morala zagotoviti stalno patruljo s sredstvi za prisilno ustavljanje vozil. V Ljubljano so poslali štiri vodnike službenih psov s psi. Službena intervencijska vozila – marice so opremili z zaščitnimi mrežami in dve marici sta odšli v Ljubljano, ena pa je ostala na UNZ. Določeni so bili ukrepi mobilizacije PEM in pripravljenost 70 odstotkov sestava rezervnih miličnikov od 1. 12. 1989 dalje, 30 odstotkov rezervnega sestava pa je ostalo na enotah milice z možnostjo, da se število rezervnih miličnikov hitro poveča na 60 odstotkov.[43]

Miličnik Ivan Bakan leta 1980, osebni arhiv Milivoja Dunjka

[44]Po skupnem sestanku na UNZ konec novembra 1989 je bilo odločeno, da v Lendavi na takratni Postaji milice ostane en oddelek PEM, s katerim bosta tudi inšpektorja Marjan Horvat in Janez Konrad, preostali del PEM pa odpotuje v Krško, kjer bo nudil pomoč ostalim pripadnikom PEM iz Slovenije.

Ta del PEM naj bi poskrbel, da iz območja Hrvaške preko Murskega Središča proti Ljubljani ne bi krenili Srbi v podporo mitingu resnice. Na UJV pa je bil kot koordinator za celotno pomursko policijo določen kot dežurni inšpektor Božidar Culič.

42 V nadaljevanju PPM
43 Depeša UNZ Murska Sobota štev. 21-1-2/488 z dne 28. 11. 1989
44 Povzeto po knjigi Pomurje je gorelo modro, PVD Sever za Pomurje, 2018, stran 123 in 124

Obravnavan je bil en incident, ko se je v noči pred napovedanim mitingom pri policijski patrulji na relaciji proti Hrvaški, pred mejno kontrolno točko Petišovci, ustavil avtobus, ki je prevažal srbske državljane, ki so bila na delu v evropskih državah in so bili namenjeni domov v Srbijo.

Šofer je prosil za posredovanje milice, ker ga potniki prisiljujejo, naj pelje v Ljubljano na miting resnice, on pa tega ni želel. Takoj je bila na lokacijo poslana intervencijska skupina PEM iz Lendave. Tej je uspelo prepričati potnike, da potujejo naprej preko Hrvaške v Srbijo. Ko so miličniki mislili, da so zadevo že uredili, se je ponovila.

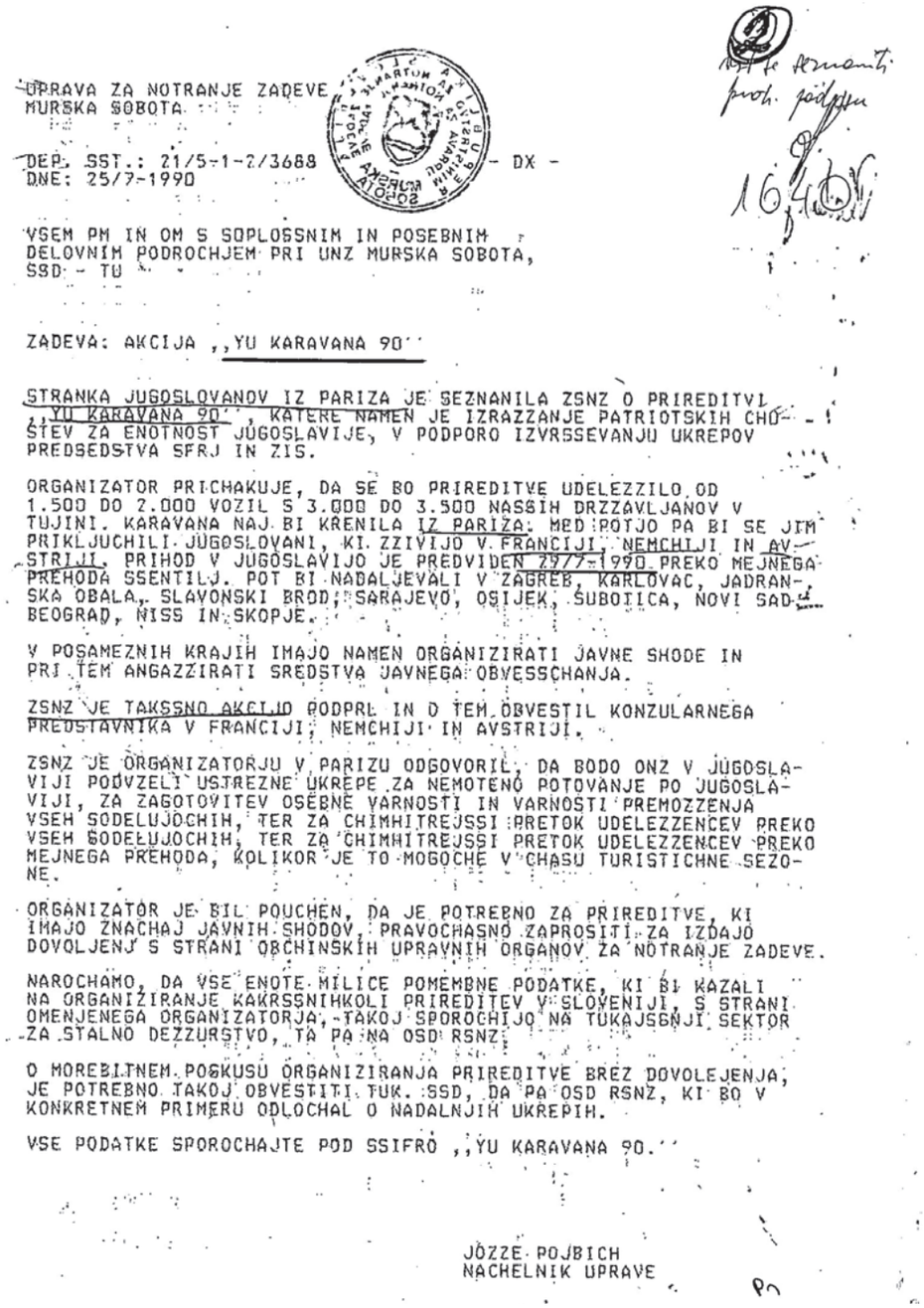
Voznik avtobusa je čez nekaj časa ponovno ustavil pri patrulji milice in ponovil, da ga potniki prisiljujejo, da pelje v Ljubljano. Po ponovnem posredovanju intervencijske skupine je avtobus očitno odpeljal preko Hrvaške proti Srbiji, saj pozneje z njim niso imeli več težav. To je bil edini zaplet, ki so ga imeli miličniki iz Lendave v zvezi s preprečevanjem mitinga resnice.

PEM II je bil aktiviran 29. 11. 1989, ob 6.00. Po pregledu enote je bil iz sestava izločen celoten 1. vod 1. čete, ki je bil napoten domov v pripravljenost na domu z nalogo, da se ponovno zberejo 30. 11. 1989, ob 9.00 na UNZ Murska Sobota. Ta del PEM se je po ponovnem zboru in dodeljenimi nalogami premaknil na PM Lendava, kjer so se nastanili. Naloge so opravljali v križišču glavne ceste Murska Sobota, Mursko Središče, Lendava in v premični patrulji na tem območju.[45]

UNZ Murska Sobota je 30. 11.1989 obvestila enote, da je združenje Božur odstopilo od mitinga resnice v Ljubljani, vendar so vseeno naročili začetek izvajanja ukrepov, ker temu obvestilu nihče ni zaupal.[46] Dne 1. 12. 1989, ob 13.00 je bilo preklicano delo rezervnih miličnikov na PM in pripravljenost na domu ostalih 70 odstotkov rezervnih miličnikov.[47]

Milica je z odločnim nastopom na notranji južni meji, v središčih mest, predvsem Ljubljane, in z dobrimi pripravami preprečila miting resnice in s tem omogočila, da je Skupščina socialistične republike Slovenije decembra lahko z zakonom[48] legalizirala stranke in s spremembo zakona o volitvah v republiško skupščino omogočila volitve in nastop novih strank na volitvah.

45 Poročilo poveljnika 7. bataljona Alojza Flisarja po končani akciji Sever
46 Depeša UNZ Murska Sobota štev. 01-2/497 z dne 30. 11. 1989
47 Depeša UNZ Murska Sobota štev. 21/1-502 z dne 1. 12. 1989
48 Zakon o volitvah v skupščine (Uradni list SRS, št. 42/89), Zakon o političnem združevanju (Uradni list SRS, št. 42/89

UPRAVA ZA NOTRANJE ZADEVE
MURSKA SOBOTA

DEP. SST.: 21/5-1-2/3688 - DX -
DNE: 25/7-1990

VSEM PM IN OM S SOPLOSSNIM IN POSEBNIM
DELOVNIM PODROCHJEM PRI UNZ MURSKA SOBOTA,
SSD - TU

ZADEVA: AKCIJA ,,YU KARAVANA 90''

STRANKA JUGOSLOVANOV IZ PARIZA JE SEZNANILA ZSNZ O PRIREDITVI ,,YU KARAVANA 90'', KATERE NAMEN JE IZRAZZANJE PATRIOTSKIH CHUSTEV ZA ENOTNOST JUGOSLAVIJE, V PODPORO IZVRSSEVANJU UKREPOV PREDSEDSTVA SFRJ IN ZIS.

ORGANIZATOR PRICHAKUJE, DA SE BO PRIREDITVE UDELEZZILO OD 1.500 DO 2.000 VOZIL S 3.000 DO 3.500 NASSIH DRZZAVLJANOV V TUJINI. KARAVANA NAJ BI KRENILA IZ PARIZA. MED POTJO PA BI SE JIM PRIKLJUCHILI JUGOSLOVANI, KI ZZIVIJO V FRANCIJI, NEMCHIJI IN AVSTRIJI. PRIHOD V JUGOSLAVIJO JE PREDVIDEN 2977-1990 PREKO MEJNEGA PREHODA SSENTILJ. POT BI NADALJEVALI V ZAGREB, KARLOVAC, JADRANSKA OBALA, SLAVONSKI BROD, SARAJEVO, OSIJEK, SUBOTICA, NOVI SAD, BEOGRAD, NISS IN SKOPJE.

V POSAMEZNIH KRAJIH IMAJO NAMEN ORGANIZIRATI JAVNE SHODE IN PRI TEM ANGAZZIRATI SREDSTVA JAVNEGA OBVESSCHANJA.

ZSNZ JE TAKSSNO AKCIJO PODPRL IN O TEM OBVESTIL KONZULARNEGA PREDSTAVNIKA V FRANCIJI, NEMCHIJI IN AVSTRIJI.

ZSNZ JE ORGANIZATORJU V PARIZU ODGOVORIL, DA BODO ONZ V JUGOSLAVIJI PODVZELI USTREZNE UKREPE ZA NEMOTENO POTOVANJE PO JUGOSLAVIJI, ZA ZAGOTOVITEV OSEBNE VARNOSTI IN VARNOSTI PREMOZZENJA VSEH SODELUJOCHIH, TER ZA CHIMHITREJSSI PRETOK UDELEZZENCEV PREKO VSEH SODELUJOCHIH, TER ZA CHIMHITREJSSI PRETOK UDELEZZENCEV PREKO MEJNEGA PREHODA, KOLIKOR JE TO MOGOCHE V CHASU TURISTICHNE SEZONE.

ORGANIZATOR JE BIL POUCHEN, DA JE POTREBNO ZA PRIREDITVE, KI IMAJO ZNACHAJ JAVNIH SHODOV, PRAVOCHASNO ZAPROSITI ZA IZDAJO DOVOLJENJ S STRANI OBCHINSKIH UPRAVNIH ORGANOV ZA NOTRANJE ZADEVE.

NAROCHAMO, DA VSE ENOTE MILICE POMEMBNE PODATKE, KI BI KAZALI NA ORGANIZIRANJE KAKRSSNIHKOLI PRIREDITEV V SLOVENIJI, S STRANI OMENJENEGA ORGANIZATORJA, TAKOJ SPOROCHIJO NA TUKAJSSNJI SEKTOR ZA STALNO DEZZURSTVO, TA PA NA OSD RSNZ.

O MOREBITNEM POSKUSU ORGANIZIRANJA PRIREDITVE BREZ DOVOLEJENJA, JE POTREBNO TAKOJ OBVESTITI TUK. SSD, DA PA OSD RSNZ, KI BO V KONKRETNEM PRIMERU ODLOCHAL O NADALNJIH UKREPIH.

VSE PODATKE SPOROCHAJTE POD SSIFRO ,,YU KARAVANA 90.''

JOZZE POJBICH
NACHELNIK UPRAVE

Razpis akcije YU karavana, arhiv policije, zbirka Akcije Zgodovina

DELO MILICE LETA 1990

Leto 1990 se je začelo tako, kot se je staro končalo, z občasnimi pritiski zveznega političnega in upravnega vodstva. Pomembna je bila odločitev, da se v začetku februarja 1990 slovenska milica umakne s Kosova. Tako je 5. 2. 1990 slovenski kontingent prispel nazaj v Slovenijo. Marca in aprila 1990 sta predvolilna kampanja in volitve v skupščino Republike Slovenije[49] obremenjevali delo milice.

Volitve v tridomno Skupščino Republike Slovenije so potekale v več delih. Hkrati z volitvami za predsednika in člane predsedstva so bile 8. aprila 1990 še volitve za 80 delegatov družbenopolitičnega zbora in 80 delegatov zbora občin. Volitve za 80 delegatov zbora združenega dela so potekale 12. aprila, ko so bile tudi občinske volitve. Volilno pravico je imelo 1.491.471 volivcev. Volilna udeležba je bila 83,5-odstotna. Na volitvah so večino glasov prejele stranke, združene v koalicijo DEMOS.[50]

Volitve so potekale pod pritiski JLA, zvezni sekretar za ljudsko obrambo je celo obiskal Slovenijo, da bi pomagal povečati pritisk na vodstvo Slovenije, da naj odstopi od volitev. Že januarja 1990 je Republiški štab Teritorialne obrambe[51] ukazal pregled vseh skladiščnih objektov in skladiščenih sredstev izven objektov JLA. Dne 15. maja 1990 so na RŠTO pripravili ukaz o predaji orožja, streliva in minskoeksplozivnih sredstev izven objektov JLA. Ukaz je predvideval tudi natančen popis vseh sredstev. Prav tako so načrtovali premik vsega orožja in streliva, ki je bilo na železnici, RTV, elektrogospodarstvih, pošti in drugih sistemih, orožje zaščitne brigade v Kočevski Reki pa naj bi zastražila enota JLA. Ukaz je določal tudi odvzem osebnega orožja starešinam stalne sestave TO. Oddajo orožja je zavrnilo 14 občin, ob prejetju ukaza pa so številni ugotovili, da pomeni to popolno razorožitev TO.

Kot odziv na ta poseg se je v ONZ in TO začela dobivati skupina domoljubov, ki so se želeli pripraviti, če bi JLA poskusila nasilno prevzeti oblast v Sloveniji, še posebej, ker je nova vlada nakazala smer, da Slovenijo odpelje iz Jugoslavije. V drugi polovici avgusta 1990 so bile priprave že tako daleč, da so določili organizatorje na terenu.

Organizatorji na ravni Uprave za notranje zadeve Murska Sobota so bili:
- organizator in koordinator Alojz Flisar, poveljnik PEM in samostojni inšpektor milice za mejne zadeve in tujce,
- namestnik Ciril Magdič, inšpektor za PEM, VEM in obrambne načrte,
- pomočnik Ludvik Cvernjek, skladiščnik orožja in opreme.

49 7. 3. 1990 se je pri imenu republike črtala beseda »Socialistična«
50 Demokratična opozicija Slovenije
51 Republiški štab teritorialne obrambe, RŠTO

Organizatorji na ravni postaj milice so bili:
- Občina Gornja Radgona – Stanko Sakovič, komandir PM Gornja Radgona,
- Občina Murska Sobota – Ladislav Vegi, komandir PM Murska Sobota,
- Občina Ljutomer – Franc Slokan, komandir PM Ljutomer,
- Občina Lendava – Ludvik Bokan, komandir PM Lendava.[52]

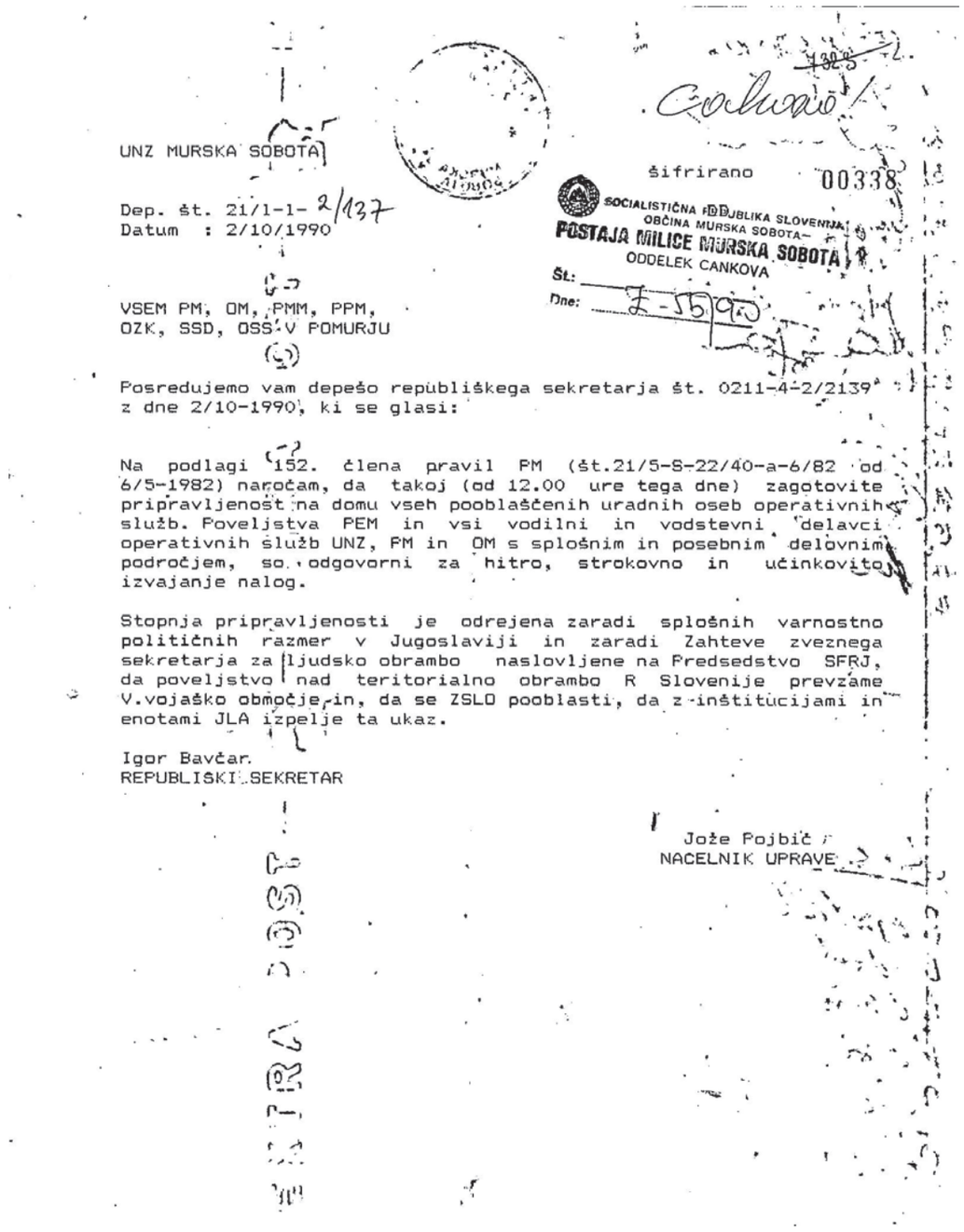
Po vključitvi MSNZ v RSTO oktobra 1990 se je delo nadaljevalo na formalnih temeljih. ONZ so vse leto izvajali redna usposabljanja VEM in PEM in ob rednem delu stalno opravljali posebne naloge glede na trenutni položaj. Konec julija 1990 so obvestili enote milice, da bo v Slovenijo iz Pariza prišlo 1 500 do 2 000 vozil, da bi podprli ukrepe zvezne vlade in zveznega predsedstva. Ukrepe so vodili pod nazivom Yu karavana 90 in so predvidevali zbiranje informacij o poti protestnikov in krajih zaustavitve. Tega protesta ni bilo, ker so slovenski organi opozorili organizatorje, da morajo za vsako prireditev v Sloveniji pridobiti dovoljenje.[53]

Takrat je bilo tudi uradno že zaznano, da se zbirajo podatki o slovenskih ONZ, TO in predstavnikih organov oblasti na vseh ravneh.[54] Predvsem so opazili, da so se izpostavljali carinski delavci srbske in črnogorske narodnosti, kritizirali oblast v Sloveniji, zagovarjali politiko srbskega predsednika Miloševiča in grozili, da bo Slovenija v kratkem plačala račun za svoj odnos do federacije.[55]

Že v začetku oktobra 1990 so enote dobile navodila, kako ravnati, saj je obstajala velika verjetnost, da bo JLA posegla v novo vodstvo TO.[56] Vodstvom enot in PEM je bila odrejena pripravljenost na domu. ONZ so odredili posebne ukrepe za varovanje lastnih objektov, da se preprečijo nasilni vstopi v objekte ONZ, in za lastno varnost. Patrulje na terenu so imele nalogo spremljati premike enot JLA ter nadzorovati vitalne objekte (zgradbe občin, PTT, RTV, železniške in avtobusne postaje in druge pomembne objekte na območju PM ali OM). Patrulje in starešine enot so bili oboroženi z avtomatskim orožjem. Komandirji PM s splošnim delovnim področjem so imeli nalogo, da se povežejo s predstavniki TO in jim nudijo pomoč. Miličniki so bili opozorjeni, da ne izzivajo konfliktov s pripadniki JLA. Pogovori po radijskih zvezah pa morajo biti samo v nujnem obsegu.[57]

Ta navodila nakazujejo na resnost razmer v času posega JLA oziroma vojaške policije 4. oktobra, ob 23.00 v Republiškem štabu TO v Ljubljani.

52 Pomurje je gorelo modro, PVD Sever za Pomurje, 2018, prispevek Alojza Flisarja in Cirila Magdiča, stran 145
53 Depeša UNZ Murska Sobota štev. 21/5-1-7/3688 z dne 25. 7. 1990
54 Depeša UNZ Murska Sobota štev. 01-2/110 z dne 27. 7. 1990
55 Dopis PMM Gornja Radgona štev. 1-Z/78-90 z dne 6. 9. 1990
56 Depeša UNZ Murska Sobota štev. 21/1-1-2/137 z dne 2. 10. 1990
57 Depeša UNZ Murska Sobota štev. 01-2/142 z dne 5. 10. 1990

UNZ MURSKA SOBOTA

šifrirano 00338

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA
OBČINA MURSKA SOBOTA
POSTAJA MILICE MURSKA SOBOTA
ODDELEK CANKOVA
Št:
Dne: 2-10-90

Dep. št. 21/1-1- 2/137
Datum : 2/10/1990

VSEM PM, OM, PMM, PPM,
OZK, SSD, OSS V POMURJU

Posredujemo vam depešo republiškega sekretarja št. 0211-4-2/2139 z dne 2/10-1990, ki se glasi:

Na podlagi 152. člena pravil PM (št.21/5-S-22/40-a-6/82 od 6/5-1982) naročam, da takoj (od 12.00 ure tega dne) zagotovite pripravljenost na domu vseh pooblaščenih uradnih oseb operativnih služb. Poveljstva PEM in vsi vodilni in vodstevni delavci operativnih služb UNZ, PM in OM s splošnim in posebnim delovnim področjem, so odgovorni za hitro, strokovno in učinkovito izvajanje nalog.

Stopnja pripravljenosti je odrejena zaradi splošnih varnostno političnih razmer v Jugoslaviji in zaradi Zahteve zveznega sekretarja za ljudsko obrambo naslovljene na Predsedstvo SFRJ, da poveljstvo nad teritorialno obrambo R Slovenije prevzame V.vojaško območje in, da se ZSLO pooblasti, da z inštitucijami in enotami JLA izpelje ta ukaz.

Igor Bavčar.
REPUBLIŠKI SEKRETAR

Jože Pojbič
NAČELNIK UPRAVE

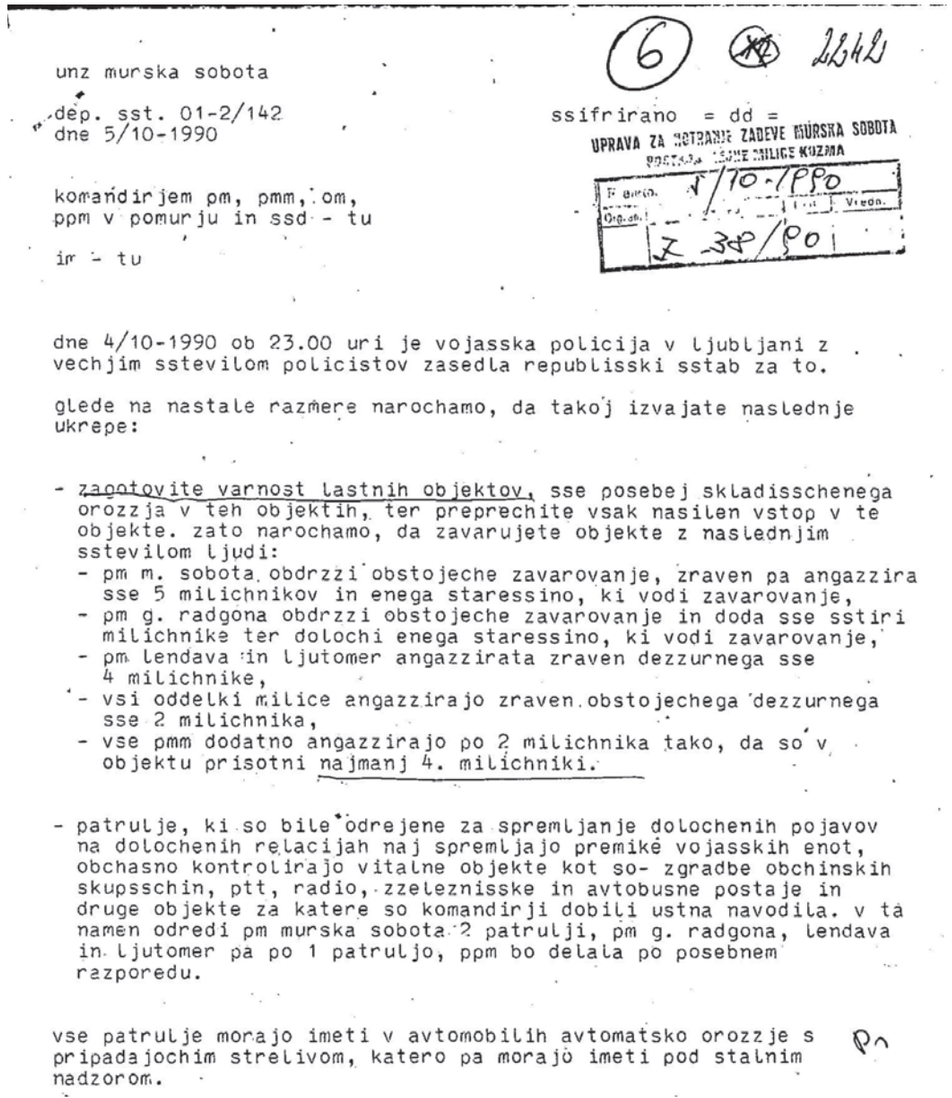
Pripravljenost zaradi morebitnega posega JLA v vodstvo TO, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

Dne 11. 10. 1990 je načelnik Uprave milice RSNZ izdal ukaz, da z uniform miličnikov odstranijo kovinske grbe SFRJ in namestijo kovinske plamenice zlato rumene barve 14mm krat 27mm. To so bile oznake slovenskih miličnikov, preden je zvezna vlada z uredbo odredila nošenje grba SFRJ.[58]

S tem ukazom se je slovenska milica popolnoma oddaljila od jugoslovanske, prav tako OZN od drugih ONZ v Jugoslaviji in tudi slovensko vodstvo na tem področju ni več upoštevalo zvezne zakonodaje. To ni bila posledica vdora JLA v štab TO, ampak je bila posledica sprememb ustave Republike Slovenije septembra 1990. Miličniki so sprejeli ta ukaz brez nasprotovanja, nekateri pa so ga celo zagovarjali.

Vendar se zadeve še zdaleč niso umirile, temveč so postajale vse bolj resne. Zato je 15. 10. 1990 inšpektorat milice[59] UNZ Murska Sobota odredil, da se miličniki PEM po formaciji I (aktivni miličniki) zadolžijo z dolgim orožjem in pripadajočim strelivom in to hranijo doma. Če doma za to nimajo pogojev, naj orožje shranijo na enoti. Hkrati je bilo naročeno vodstvom enot, da takšno zadolžitev z dolgim orožjem in strelivom v prihodnje načrtujejo za vse miličnike.[60]

58 Depeša RSNZ štev. 0215-5-4/14434 z dne 11. 10. 1990
59 Danes sektor uniformirane policije, ki je imel nalogo na UNZ, da operativno vodi, usmerja in nadzoruje enote milice na območju UNZ
60 Depeša UNZ Murska Sobota štev. 21/1-1/148 z dne 15. 10. 1990

unz murska sobota

dep. sst. 01-2/142
dne 5/10-1990

komandirjem pm, pmm, om,
ppm v pomurju in ssd - tu

im - tu

(6) (XX) 2242

ssifrirano = dd =
UPRAVA ZA NOTRANJE ZADEVE MURSKA SOBOTA
[illegible]
5/10-1990
Org. sb. Vrsta
X-38/90

dne 4/10-1990 ob 23.00 uri je vojasska policija v ljubljani z vechjim sstevilom policistov zasedla republisski sstab za to.

glede na nastale razmere narochamo, da takoj izvajate naslednje ukrepe:

- zagotovite varnost lastnih objektov, sse posebej skladisschenega orozzja v teh objektih, ter preprechite vsak nasilen vstop v te objekte. zato narochamo, da zavarujete objekte z naslednjim sstevilom ljudi:
  - pm m. sobota obdrzzi obstojeche zavarovanje, zraven pa angazzira sse 5 milichnikov in enega staressino, ki vodi zavarovanje,
  - pm g. radgona obdrzzi obstojeche zavarovanje in doda sse sstiri milichnike ter dolochi enega staressino, ki vodi zavarovanje,
  - pm lendava in ljutomer angazzirata zraven dezzurnega sse 4 milichnike,
  - vsi oddelki milice angazzirajo zraven obstojechega dezzurnega sse 2 milichnika,
  - vse pmm dodatno angazzirajo po 2 milichnika tako, da so v objektu prisotni najmanj 4. milichniki.

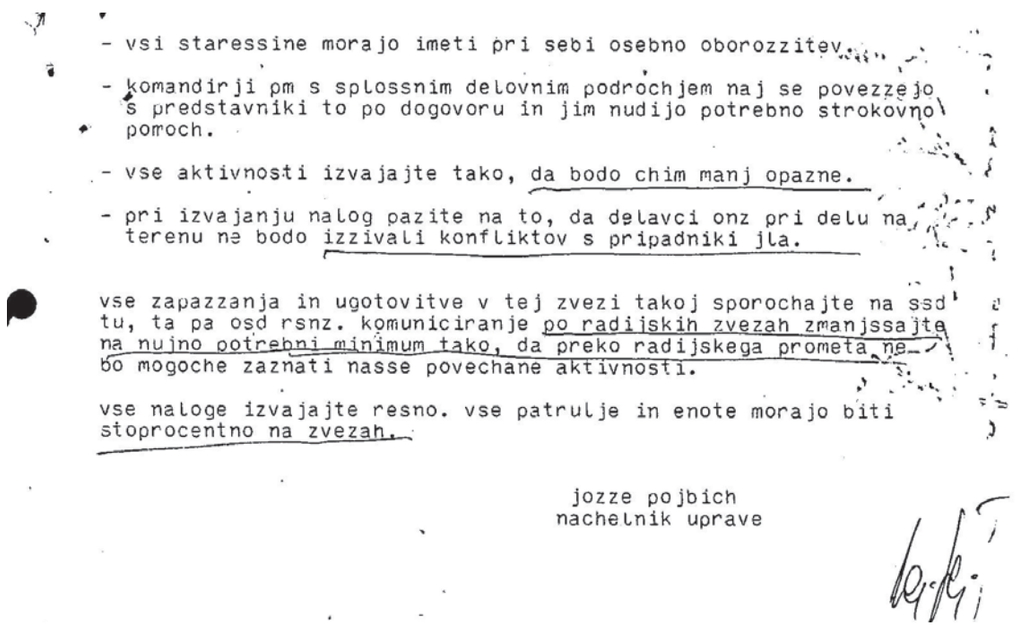
- patrulje, ki so bile odrejene za spremljanje dolochenih pojavov na dolochenih relacijah naj spremljajo premike vojasskih enot, obchasno kontrolirajo vitalne objekte kot so- zgradbe obchinskih skupsschin, ptt, radio, zzeleznisske in avtobusne postaje in druge objekte za katere so komandirji dobili ustna navodila. v ta namen odredi pm murska sobota 2 patrulji, pm g. radgona, lendava in ljutomer pa po 1 patruljo, ppm bo delala po posebnem razporedu.

vse patrulje morajo imeti v avtomobilih avtomatsko orozzje s pripadajochim strelivom, katero pa morajo imeti pod stalnim nadzorom.

Depeša z navodilom o ravnanju ONZ v času posega JLA na štab TO v Ljubljani, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

V začetku meseca decembra 1990 po večkratnih zahtevah JLA, da se jim preda naborne evidence ONZ, so organi za notranje zadeve prišli do preverjenih podatkov, da se JLA pripravlja na zasedbo upravnih organov za ljudsko obrambo, da bi pridobili te evidence, jih zasegli in nato uporabili kot svoje, da bi lahko sami izvajali nabor za služenje vojaškega roka. Za spremljanje teh dejavnosti je bila odprta akcija »plebiscit«, pod tem imenom so do konca osamosvojitvene vojne poročali o dejavnostih enot in organov JLA.[61]

61 Depeša UNZ Murska Sobota za RSNZ štev. 21/1-1-179 z dne 5. 12. 1990

- vsi staressine morajo imeti pri sebi osebno oborozzitev.

- komandirji pm s splossnim delovnim podrochjem naj se povezzejo s predstavniki to po dogovoru in jim nudijo potrebno strokovno pomoch.

- vse aktivnosti izvajajte tako, da bodo chim manj opazne.

- pri izvajanju nalog pazite na to, da delavci onz pri delu na terenu ne bodo izzivali konfliktov s pripadniki jla.

vse zapazzanja in ugotovitve v tej zvezi takoj sporochajte na ssd tu, ta pa osd rsnz. komuniciranje po radijskih zvezah zmanjssajte na nujno potrebni minimum tako, da preko radijskega prometa ne bo mogoche zaznati nasse povechane aktivnosti.

vse naloge izvajajte resno. vse patrulje in enote morajo biti stoprocentno na zvezah.

jozze pojbich
nachelnik uprave

Depeša z navodilom o ravnanju ONZ v času posega JLA na štab TO v Ljubljani, nadaljevanje, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

Milica v Pomurju je povečala varovanje lastnih objektov, tako znotraj kot zunaj. Izvedena je bila koordinacija s TO in načinom prepoznavanja patrulj milice. Formirana je bila skupina PEM za intervencije z opremo in oborožitvijo za hitro posredovanje v primeru poskusa vstopa pripadnikov JLA v prostore upravnih organov za ljudsko obrambo. Ustanovljena je bila tudi operativna skupina na UNZ za koordinacijo (štab).[62]

Miličniki so te naloge izvajali zelo resno. Miličniki PM Lendava so 6. 12. 1990 izsledili vojaški tovornjak, ki je pripeljal iz Republike Hrvaške, v tovarni Varstroj v Lendavi naložil blago in se vrnil.[63]

Po podatkih, pridobljenih od virov, je bilo ugotovljeno, da bo JLA 10. 12. 1990 poskušala pridobiti evidence nabornikov. Milica je dobila nalogo, da spremlja vse premike JLA in delovanje varnostnega organa JLA. Nadzorovali so tudi promet po železnici. Treba je bilo preveriti vso opremo enot milice, tudi agregate za električno energijo.

Posebej so spremljali zadrževanje oseb v bližini objektov ONZ ali TO. Vodstva enot so dobila nalogo, da preverijo psihološko trdnost v enotah milice. UNZ pa je morala zagotoviti usklajeno delovanje enot milice na terenu. UNZ je po ukazu

62 Depeša UNZ na RSNZ štev. 21-1-2/184 z dne 6. 12. 1990
63 Depeša UNZ Murska Sobota za RSNZ štev. 21/1-1-1/180 z dne 6. 12. 1990

RSNZ aktivirala PEM po formaciji I 10. 12. 1990, ob 5.00 na dvorišču UNZ v Murski Soboti. Miličniki so morali biti oblečeni, oboroženi in opremljeni za dalj časa trajajoče delo na terenu.[64]

UNZ MURSKA SOBOTA
Inšpektorat milice

SIFRIRANO
DD

0064
60

Dep.št.: 21/1-1- 179
Datum : 5/12-1990

RSNZ
LJUBLJANA

ZADEVA: INFORMACIJA O PREMIKIH VOJSKE

Tekom današnjega popoldneva smo prišli do podatkov, da so med 15. in 16. uro v vojašnico mejnega odseka iz mariborskih vojašnic v Mursko Soboto prispeli eno terensko vozilo /pincgauver/ s staresinami JLA in dva tovornjaka, od tega en z vojaki in opremo tehnične službe, drugi z vojaki in opremo zvez. Po podatkih s katerimi razpolagamo so do sedaj nastanjeni v omenjeni vojašnici v Murski Soboti.

Razpolagamo tudi s podatkom, da je iz mariborskih vojašnic istočasno odšlo več podobnih skupin in vozil v različne smeri.

Od zanesljivega vira smo izvedeli, da je soboška vojašnica dobila ukaz za zasedbo vseh občinskih štabov TO, pokrajinskega štaba TO in vseh občinskih upravnih organov za ljudsko obrambo. Načrti so bili v vojašnici razdelani, vendar še ni določen datum in ura za izvedbo akcije. Omenjeni skupini vojakov (tehnična služba in veze) bi naj imeli nalogo, da pomagata pri izvedbi omenjenih akcij, saj imajo za cilj sprazniti vse omenjene prostore ne pa jih držati dalj časa.

Glede na zaznane podatke smo pojačali lastne varnostne ukrepe in zadeve še naprej spremljamo.

Dušan Klemenčič
NAČELNIK INSPEKTORATA MILICE
višji inšpektor

80

Depeša za RSNZ o premikih JLA, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

PEM je pokrivala tri relacije, in sicer na prvi relaciji objekte ONZ v Murski Soboti, Radencih, Gornji Radgoni, Ljutomeru, Lendavi in Beltincih; na drugi relaciji objekte ONZ v Murski Soboti, Gederovcih, Cankovi, Rogašovcih, Kuzmi, Gornjih Petrovcih, Hodošu, Murski Soboti in na tretji relaciji objekte ONZ v Murski Soboti,

64 Depeša UNZ Murska Sobota štev. 21-1-2/190 z dne 9. 12. 1990

Ljutomeru, Lendavi, Dolgi vasi, Dobrovniku, Beltincih, Gornji Radgoni, Radencih. Njihova naloga je bila nudenje pomoči miličnikom na enotah milice. Določen je bil tudi način predstavitve enote predstavnikom TO z razpoznavnimi znaki, ki so bili sproti dogovorjeni. Poleg oborožitve so imeli v patruljah v vsakem vozilu po deset plinskih bomb.[65]

UNZ MURSKA SOBOTA
Inšpektorat milice

SIFRIRANO

Dep.št.: 21/1-1- 187
Datum : 8/12-1990

RSNZ
Ljubljana

ZADEVA: AKCIJA "PLEBISCIT" - OBVESTILO

Tega dne smo v kontaktih z delavci občinskega štaba TO Murska Sobota in upravnega organa za ljudsko obrambo Murska Sobota prišli do nekaterih podatkov, ki po našem mnenju zahtevajo določeno koordinacijo z organi za notranje zadeve.

UOLO in OŠTO so v centru za obrambno usposabljanje v Pekrah, dne 7/12-1990 bili seznanjeni, da bo v ponedeljek dne 10/12-1990 prišla na upravni organ za ljudsko obrambo skupina treh oficirjev in dveh podoficirjev, kateri bodo hoteli prevzeti naborne evidence. Sekretarjem za LO je bilo dano navodilo, da omenjeno skupino spustijo v prostore za LO, vendar jim ne smejo ničesar izročiti. V primeru, da bodo omenjeni oficirji v spremstvu vojne policije oziroma drugih pripadnikov JLA pa morajo takoj obvestiti organe za notranje zadeve (postajo milice), ki bo intervenirala in preprečila vstop pripadnikom JLA v prostore. To informacijo je dobil komandir PM MUrska Sobota na razgovoru s sekretarjem za ljudsko obrambo SO Murska Sobota. Razgovor je bil opravljen na insistiranje sekretarja za LO. Komandant OŠTO in načelnik UOLO SO Lendava pa sta od komandirja PM Lendava zahtevala, da od danes naprej PM Lendava opravlja zunanje varovanje prostorov TO in UOLO z enim miličnikom stražarjem, notrenje varovanje pa bo opravljal OŠTO. Obenem pa razpolagamo s podatkom od zanesljivega vira, da so omenjeni oficirji in podoficirji že v vojašnici v Murski Soboti.

Občinski štabi za TO imajo nalogo, ki so jo dobili od RŠTO, da v primeru večjih premikov vojske, blokirajo določene komunikacije tako, da na te postavijo ovire v obliki kupov nasipnega materiala (gramoz, zemlja itd.). V OŠTO Murska Sobota bodo v tem primeru blokirali mostovo čez reko Muro. Včeraj so se poenotili, da bodo s temi akcijami začeli na ukaz RŠTO. O postavljanju blokad nas bo, na podlagi dogovora, OŠTO takoj obvestil.

Dne 7/12-1990 se je komandir PM Murska Sobota , ob 9. uri, udeležil streljanja s pištolo, na katero sta ga po predhodnem dogovoru povabila oficirja vojašnice M. Sobota kapetan KUCAN Branko (namestnik komandanta vojašnice) in kapetan KLJAJEVIC Josip (imenovani Đoko). Po končanem streljanju so ugotovili, da ima boljši rezultat KLJAJEVIC, zaradi tega so se zmenili, da bo kom. PM VEGI Ladislav plačal malco v gostilni HORVAT Franca v Murski Soboti. Ko so prišli v gostilno jih je tam čakal komandant vojašnice major HORN Danilo in še en stareśnina, katerega pa

Depeša o ugotovitvah enot milice glede priprav JLA za odvzem nabornih evidenc in dogovorih s TO, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

65 Dopis UNZ z načrtom delovanja PEM

Dne 11. 12.1990 so bili ukrepi zmanjšani. Varovanje objektov ONZ se je zmanjšalo na dodatnega dežurnega na enoti z obveznostjo občasnih obhodov okoli zgradbe enote. Še vedno je bilo treba spremljati prihode in odhode iz vojašnic in stražnic. Spremljati je bilo treba tudi stališča pripadnikov JLA glede dogajanja v Sloveniji.[66] Še vedno pa je ostala pripravljenost na domu za starešine enot milice in UNZ ter miličnike PEM.

komandir ni poznal. Ko se jim je HORN pridružil pri mizi je čestital KLJAJEVIĆU in mu dvomljivo dejal:"Đoko ali je to ćvertura za ponedeljek?". Kaj je s tem mislil ni komantiral.
Od referenta za MTZ pri OSTO Murska Sobota ŽEKŠ Štefana pa smo izvedeli, da se je včeraj, dne 7/12-1990 slučajno srečal v mestu Murska Sobota s komandantom soboške vojašnice HORNOM, kateri mu je v razgovoru dejal:"Kaj toliko lejćete in matrate ljudi po mrazi brez potrebe, saj glavno tak pride v ponedeljek." (komandant je pomurec). ŽEKŠ mu na to ni vedel kaj odgovoriti, saj ni vedel ali gre za provokacijo ali kaj drugega, zaradi tega se je le nasmehnil in tako sta pogovor končala.

Od komandanta OSTO Murska Sobota smo tudi izvedeli, da naj bi bilo v mariborski vojašnici stacioniranih šest tankov, ki so v popolni bojni pripravljenosti. Za kaj bi te tanke uporabili se ne ve, komandant pa je povedal, da v tej vojašnici prej tanki niso bili stacionirani, temveč so jih v tem času pripeljali od nekod z juga.

PM Gornja Radgona nas je obvestila, da je dne 7/12-1990 v večernih urah v razgovoru s komandirjem PM G. Radgona komandant VP 5457 Maribor, ki je bil na skupnem dogovoru z delavci UNZ Murska Sobota in Maribora okrog prevzema dežavne meje v mestu Gornja Radgona, povedal, da ga skrbi če bo prišlo do posredovanja JLA v Sloveniji, ker se po njegovem mnenju za nikogar ne bo končalo dobro. Da ima tudi njegova enota izdelan načrt, na katerem manjka samo datum in ura realizacije, vandar je zadovoljen , da bodo njegove enote izvajale samo zapiranje določenih relacij in je možnost direktnega spopada z ONZ toliko manjša. Razgovor je bil v gostilni, informator je bil pod vplivom alkohola, kot konkretno smer je navedel magistralno cesto Maribor - Murska Sobota, vandar brez tega, da bi omenil enoto, ki bi to konkretno nalogo izvajala.

Dušan Klemenčič
NAČELNIK INŠPEKTORATA MILICE
višji inšpektor

Depeša o ugotovitvah enot milice glede priprav JLA za odvzem nabornih evidenc in dogovorih s TO, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

66 Depeša UNZ Murska Sobota štev. 21/1-2/196 z dne 11.12.1990

Po kratkem predahu je milica že 21. 12. 1990 dobila nove zadolžitve v zvezi z varovanjem izvedbe plebiscita in prvič je tudi spremljala in varovala božične in novoletne praznike ter prireditve na prostem. Zato so morali poostreno nadzorovati okolico vitalnih objektov na svojem območju.

Naročeno je bilo preprečevanje in odkrivanje morebitnih kaznivih dejanj z orožjem ali pirotehničnim sredstvom in uporabe orožja ali pirotehnike na javnih prireditvah, kjer naj se zagotavlja varnost ljudi in premoženja. Poostrili so nadzor na mejnih prehodih z namenom preprečevanja in odkrivanja ilegalnega vnašanja orožja in streliva.

Prav tako je bilo treba okrepiti nadzor na cestah in javnih prevoznih sredstvih z namenom varnega odvijanja prometa in varnosti potnikov. Miličniki so dobili usmeritve glede ravnanja na voliščih, kjer je potekal plebiscit.[67] Hkrati je bila odrejena pripravljenost za starešine UNZ in PM od 21. 12. 1990 do 24. 12. 1990. Naročeno jim je bilo, da se vključujejo v delo patrulj na terenu ter usmerjajo in nadzorujejo njihovo delo.[68]

67 Depeša UNZ štev. 21/1-1-2/6149 z dne 21. 12. 1990
68 Dopis UNZ Murska Sobota štev. 21-sl./90 z dne 21. 12. 1990

106

Vsem načelnikom UNZ

Po sklepu ZSLO bi morali vsi OUO za LO dne 10.12.1990 in v dneh po tem datumu izročiti sezname nabornih evidenc novoustanovljenim vojaškim okrožjem oziroma odsekom. Pričakovati je, da bodo vojaški organi poskušali doseči v dneh od 10.12.1990 dalje. Predvidoma bodo v posamezne OUO za LO prišle skupine oficirjev in uradno zahtevale take sezname.

V prostorih OUO za LO bodo v teh dneh stacionirane posebne intervencijske skupine TO, ki bodo intervenirale ob neuspeli intervenciji milice oziroma ob vstopu vojaških oseb v te prostore.

Da bi delavci milice ravnali enotno v vsej Sloveniji, vam dajemo nekaj usmeritev za delo:

I.

- vse PM s splošnim delovnim področjem morajo imeti pripravljene intervencijske skupine, v kateri so najmanj trije miličniki;
- Miličniki v intervencijski skupini so obleženi v dnevni komplet uniforme, oboroženi z osebnim orožjem, pri sebi pa imajo gumijevko in lisice ter radijsko postajo;
- intervencijska skupina se na poziv varnostnika ali ob sprožitvi signalno-varnostne naprave OUO za LO odpelje na kraj po najkrajši poti, brez uporabe posebnih luči in zvočnih signalov;
- vodja intervencijske skupine ob prihodu ugotovi vzrok za intervencijo in opozori starešine JLA, da morajo upoštevati opozorila varnostnika. V primeru, da opozoril(ne)upoštevajo, v skladu s pooblastili ugotovi identiteto starešin z legitimiranjem;
- v primeru, da starešine pri legitimiranju odklonijo nudenje identifikacijskih podatkov, jih povabi na PM zaradi ugotavljanja identitete. Če povabilo odklonijo jih opozori, da prostor morajo zapustiti;
- v primeru, da starešine(ne)upoštevajo ukazov in opozoril in vztrajajo pri svojih zahtevah, vodja intervencijske skupine takoj obvesti SSD UNZ, miličniki pa se postavijo tako, da s telesom onemogočijo vhod v prostore OUO za LO. Če vojaške osebe hočejo vstopiti s silo ali hočejo uporabiti proti miličnikom silo le-ti takoj obvestijo UNZ, ta pa na kraj takoj pošlje oddelek PEM, ki z opozorilom in svojo navzočnostjo poskuša preprečiti nasilen vstop v objekt.

II.

- v primeru, da vodja intervencijske skupine ob prihodu na kraj

Navodilo RSNZ glede ravnanja ONZ v primeru poskusa odvzema evidenc JLA od predstavnikov JLA, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

2.

ugotovi, da so s starešinami tudi pripadniki vojne policije, intervencijska skupina opravi blokado objekta in obvesti UNZ, ta pa glede na število vojaških oseb na kraj pošlje v pomoč ustrezno formacijo PEM - oddelek ali vod;

- komandir oddelka ali voda ob prihodu na kraj opozori vojaške osebe, da je vstop v prostore OUO za LO prepovedan in jih pozove, da objekt zapustijo. V primeru, da opozorila ne upoštevajo se miličniki PEM postavijo tako, da s telesom onemogočijo vstopv prostore OUO za LO. V vseh primerih fizičnega ali oboroženega napada na delavce milice intenziteta samoobrambe ne sme biti večja od intenzitete napada.

III.

- v primeru, da varnostnik zgradbe OUO za LO sporoči na PM, da so se pri njem zglasile starešine JLA, ki so želele vstopiti v prostore in so na njegovo opozorilo objekt zapustile, PM takoj obvesti UNZ. Zaradi predpostavke, da se bodo starešine vrnile s spremstvom vojne policije, UNZ takoj pripravi ustrezno formacijo PEM, ki bo intervenirala le na poziv enote TO, ki bo takoj po odhodu starešin JLA opravila zunanje varovanje objekta. Enota PEM ob intervenciji ravna tako, kot je določeno v drugi alinei poglavja II.

Vodilni in vodstveni delavci lahko ukaze in naročila sprejemajo le od vodstva RSNZ in ne od drugih organov.

V vsakem primeru uporabe orožja s strani vojaških oseb zoper delavce milice, pripadnike TO in delavce OUO za LO je potrebno takoj obvestiti RSNZ. UNZ na območju katere je bilo orožje uporabljeno mora takoj izvesti mobilizacijo aktivnega sestava in PEM II. RSNZ bo v takem primeru takoj odredil ustrezno mobilizacijo delavcev ONZ na celotnem območju R Slovenije.

Z vsebino depeše seznanite predstojnike OUO za LO in komandatne TO.

Igor BAVČAR

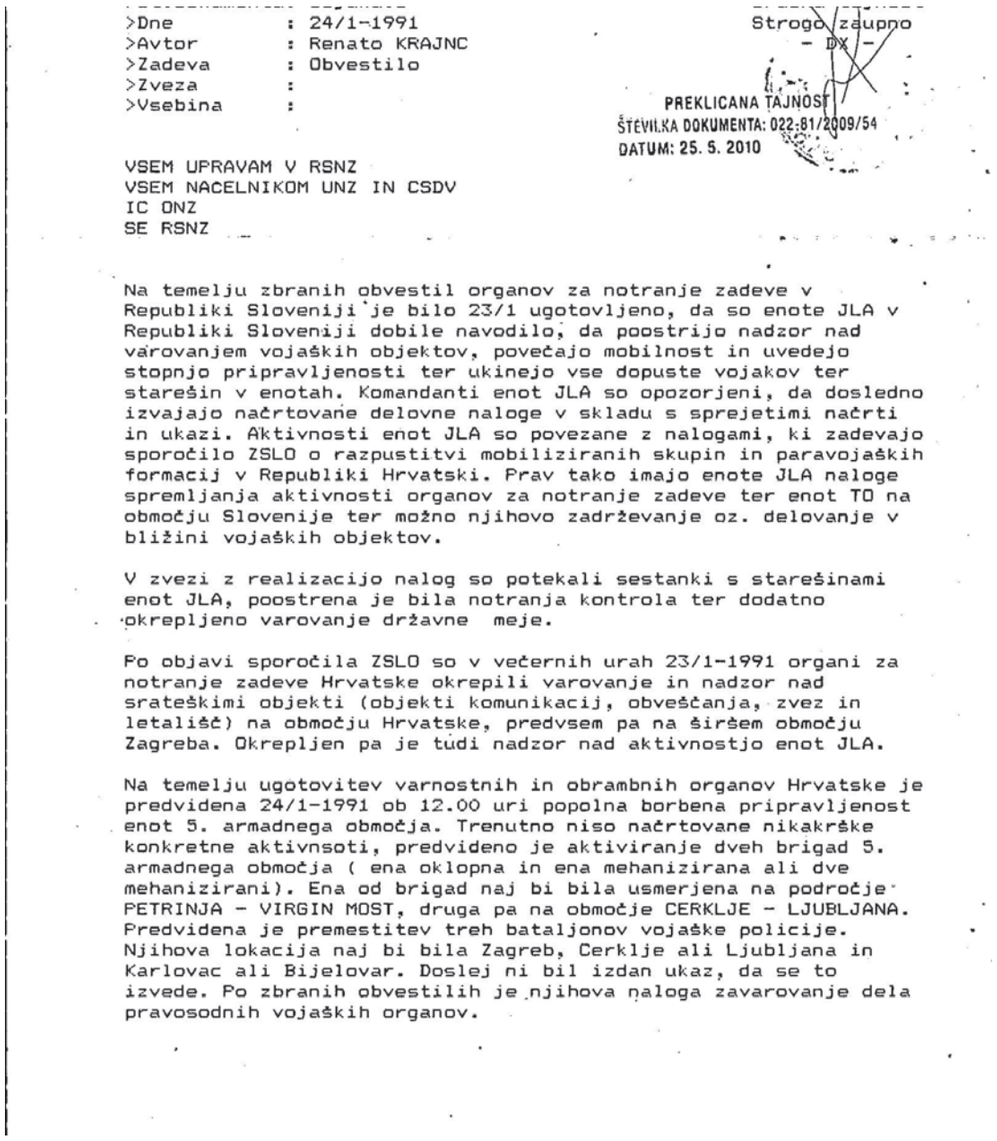
Navodilo RSNZ glede ravnanja ONZ v primeru poskusa odvzema evidenc JLA s strani predstavnikov JLA, nadaljevanje, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

UNZ Murska Sobota od januarja 1991 do 20. junija 1991

Razmere so se zaostrile, že 9. 1. 1991 je bila odrejena dosegljivost za vse vodilne na UNZ in v enotah pripravljenost PEM I na domu. Enotam PM je bilo naročeno, da poostrijo pokrivanje stavb, v katerih so sekretariati za ljudsko obrambo.[69] Starešine JLA so redno obiskovali stražnice, tako je PM Lendava ugotovila, da so bili v stražnici v Lendavskih Goricah komandant vojašnice Horn, starešina iz Maribora in starešina iz Beograda. Z njimi pa je bil tudi oficir Hozjan, ki je bil odgovoren za delo stražnic in je imel nalogo, da vsak dan obišče vsaj eno.[70]

PM Murska Sobota je obvestila UNZ, da so dobili obvestilo od OŠTO Murska Sobota, da imajo od petka, 18. 1. 1991 redno dežurstvo na sedežih občinskih štabov[71] TO in aktivni kader ima odrejeno dosegljivost. Prav tako so bili obveščeni, da bodo od 23. 1. 1991 v Pomurju potekala redna usposabljanja pripadnikov TO vse do sredine junija 1991 v obliki petdnevnih vaj, hkrati pa bodo usposabljanja na dveh OŠTO, in sicer v vsakem za eno enoto. Vsi ukrepi so bili uvedeni zaradi možnosti posredovanja JLA. Dogovorili so se tudi o izmenjavi informacij o aktualnih dogodkih in pojavih.[72] To obvestilo dokazuje, da so bili tudi v Teritorialni obrambi pozorni na razmere v republiki in so se pripravljali na najhujši scenarij.

69 Depeša UNZ Murska Sobota štev. 01-2/6 z dne 9. 1. 1991
70 Depeša PM Lendava za UNZ Murska Sobota štev. 06/50/91 z dne 19. 1. 1991
71 V nadaljevanju OŠ
72 Dopis PM Murska Sobota za UNZ Murska Sobota štev. Z-10/24-16-91 z dne 21. 1. 1991

>Dne : 24/1-1991
>Avtor : Renato KRAJNC
>Zadeva : Obvestilo
>Zveza :
>Vsebina :

Stroga zaupno
- DX -

PREKLICANA TAJNOST
ŠTEVILKA DOKUMENTA: 022-81/2009/54
DATUM: 25. 5. 2010

VSEM UPRAVAM V RSNZ
VSEM NACELNIKOM UNZ IN CSDV
IC ONZ
SE RSNZ

Na temelju zbranih obvestil organov za notranje zadeve v Republiki Sloveniji je bilo 23/1 ugotovljeno, da so enote JLA v Republiki Sloveniji dobile navodilo, da poostrijo nadzor nad varovanjem vojaških objektov, povečajo mobilnost in uvedejo stopnjo pripravljenosti ter ukinejo vse dopuste vojakov ter starešin v enotah. Komandanti enot JLA so opozorjeni, da dosledno izvajajo načrtovane delovne naloge v skladu s sprejetimi načrti in ukazi. Aktivnosti enot JLA so povezane z nalogami, ki zadevajo sporočilo ZSLO o razpustitvi mobiliziranih skupin in paravojaških formacij v Republiki Hrvatski. Prav tako imajo enote JLA naloge spremljanja aktivnosti organov za notranje zadeve ter enot TO na območju Slovenije ter možno njihovo zadrževanje oz. delovanje v bližini vojaških objektov.

V zvezi z realizacijo nalog so potekali sestanki s starešinami enot JLA, poostrena je bila notranja kontrola ter dodatno okrepljeno varovanje državne meje.

Po objavi sporočila ZSLO so v večernih urah 23/1-1991 organi za notranje zadeve Hrvatske okrepili varovanje in nadzor nad strateškimi objekti (objekti komunikacij, obveščanja, zvez in letališč) na območju Hrvatske, predvsem pa na širšem območju Zagreba. Okrepljen pa je tudi nadzor nad aktivnostjo enot JLA.

Na temelju ugotovitev varnostnih in obrambnih organov Hrvatske je predvidena 24/1-1991 ob 12.00 uri popolna borbena pripravljenost enot 5. armadnega območja. Trenutno niso načrtovane nikakršne konkretne aktivnsoti, predvideno je aktiviranje dveh brigad 5. armadnega območja (ena oklopna in ena mehanizirana ali dve mehanizirani). Ena od brigad naj bi bila usmerjena na področje PETRINJA - VIRGIN MOST, druga pa na območje CERKLJE - LJUBLJANA. Predvidena je premestitev treh bataljonov vojaške policije. Njihova lokacija naj bi bila Zagreb, Cerklje ali Ljubljana in Karlovac ali Bijelovar. Doslej ni bil izdan ukaz, da se to izvede. Po zbranih obvestilih je njihova naloga zavarovanje dela pravosodnih vojaških organov.

Dokument RSNZ o pojačani pripravljenosti JLA, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

Gornje obvestilo RSNZ dokazuje, kako zelo so bile razmere napete po tem, ko JLA ni uspelo priti do evidenc nabornikov. Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo[73] je dobil od predsedstva Jugoslavije nalogo, da razpusti mobilizirane in paravojaške skupine, kamor so začeli šteti tudi TO v Republiki Sloveniji in Hrvaški.

73 Danes bi bilo zvezno ministrstvo za obrambo

V zvezi z nastalimi razmerami predlagamo delo po že sprejetih načrtih delovanja posameznih organizacijskih enot organov za notranje zadeve po akcijah PLEBISCIT in ZALIV, poleg tega pa je treba:

- fizično zavarovati lastne objekte;
- navezati stik z odgovornimi za varnost vitalnih objektov ter jih opozoriti na dosledno izvajanje varovanja teh objektov;
- pripraviti vse za mobilizacijo PEM - 1, ob ukazu pa okrepite varovanje vitalnih objektov, lastnih objektov in izvajajte patruljno službo po vašem razporedu;
- ko dobite ukaz za mobilizacijo PEM - 1 za izvedbo nalog na PM, vpokličite do 50% rezervnih miličnikov VEM;
- vsi miličniki naj bodo med opravljanjem službe oboroženi z avtomatsko puško;
- hkrati pripravite vse potrebno za mobiliacijo PEM - 2 in ostalih rezervnih miličnikov VEM;
- v primeru motenja ali prekinitve zvez ONZ uporabite vse druge tehnične možnosti za komuniciranje in pri tem ravnajte v skladu z dosedanjimi navodili;
- navezati stike s TO in zagotoviti koordinacijo opravljanja nalog;
- odrediti pripravljenost na domu in
- o situaciji seznaniti predstojnike organizacijskih enot, oni pa svoje delavce.

Igor BAVCAR
REPUBLIŠKI SEKRETAR

Dokument RSNZ o pojačani pripravljenosti JLA, druga stran, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

Enote JLA so spremljale dejavnost ONZ, predvsem v njihovih objektih. Poostrili so varovanje državne meje in celotno območje V. armade naj bi bilo 24. 1. 1991 v popolni borbeni pripravljenosti. Zato je RSNZ odredil ukrepe pripravljenosti vseh enot VEM in PEM. Naslednji dan je UNZ Murska Sobota odredila pripravljenost na domu za vse vodilne in vodstvene delavce PEM I in oskrbo.[74] Prav tako so uvedli zunanje varovanje objektov ONZ.

PM Lendava je ugotovila, da je bil v Mursko Soboto premeščen poročnik iz garnizona v Celju in je dobil v Lendavi službeno stanovanje,[75] kar kaže na postopne okrepitve enot ob državni meji. Dne 27. 1. 1991 so ukrepe omilili tako, da so ukinili zunanje varovanje objektov ONZ in pokrivanje vojaških objektov.[76]

74 Depeša UNZ Murska Sobota 21/1-1-2/26 z dne 25. 1. 1991
75 Depeša PM Lendava 02-39/67-91 z dne 23. 1. 1991
76 Depeša UNZ Murska Sobota štev. 01-2-28 z dne 27. 1. 1991

Naslednji dan so preklicali pripravljenost na domu, razen za miličnike PEM, ki so morali v enoto javljati svojo odsotnost. Vendar so še naprej spremljali gibanje enot JLA in miličniki so službo na terenu še naprej opravljali z dolgocevnim orožjem.[77] PM Lendava je dne 29. 1. 1991 ugotovila, da na območju Lendave posadki helikopterja znamke Gazela vadita polete in pristajanje.[78]

Tudi JLA je spremljala delo ONZ in poskušala priti do podatkov, kje stanujejo miličniki in predvsem komandirji PM in drugi starešine. Tako so na PM Lendava dobili obvestilo občana, da sta 6. 2. 1991, ob 2.30 k njemu prišla dva moška in se zanimala, ali ve, kje stanuje komandir PM. Tega ni vedel, zato sta želela vedeti, ali ve, kje stanuje, kateri od miličnikov. Tudi tega ni vedel in ju je napotil na postajo milice. Neznanca sta odšla, sedla v avto, ki je bil parkiran v bližini, in se odpeljala. Dan pred tem dogodkom pa je na PM klical neznanec, ki je rekel, da ima stare telefonske številke komandirja in drugih vodilnih in naj mu dežurni posreduje sedanje, da preveri, ali so prave. Dežurni mu je odgovoril, da se ni nič spremenilo, nato pa je neznanec prekinil.[79] To ni bil edini primer poskusa, kako najti naslove delavcev ONZ. JLA je poskušala pridobiti naslove z namenom poznejše uporabe teh podatkov.

Milica se je usposabljala vso zimo, pomlad in poletje vse do vojne in ponovno jeseni. Zato je imela izdelan rokovnik usposabljanj za enote VEM in PEM. Usposabljanja so potekala ne glede na razmere in zadolžitve. Poleg vaj uporabe in poznavanja orožja so bila tudi usposabljanja za vzdrževanje javnega reda in mira, kadar je huje kršen, in poznavaje postopkov milice.

V Pakracu na Hrvaškem so srbski rezervni miličniki odpovedali pokornost in se oborožili. Zato je bilo tudi stanje v Sloveniji bolj napeto, ker so zaznali premike enot JLA iz Slovenije na Hrvaško. Zaradi tega je bila odrejena pripravljenost na domu za miličnike PEM I in dosegljivost za vse starešine.[80] Vsaka zaostritev na širšem območju je vplivala tudi na dogajanje v Sloveniji. Ponovna zaostritev je bila po hudih demonstracijah v Beogradu od 9. do 13. marca 1991, ko je predsedstvo Jugoslavije odobrilo uporabo JLA za vzdrževanje javnega reda in mira v Beogradu. Takrat je JLA nameravala izvesti državni udar, vendar načelnik generalštaba ni dobil soglasja iz Moskve za pokritje in pomoč, zato so enote umaknili in želeli vse skupaj prikazati, kot da se ni nič zgodilo. Glede na te dogodke pa je bila od 12. 3. 1991 pri nas odrejena pripravljenost na domu PEM I, ki je trajala do 12. 3. 1991.[81]

Zaradi protestnega zborovanja v Mariboru 28. 3. 1991 je bila odrejena pripravljenost na delovnem mestu za PEM I. in nato so bile 2. 4. 1991 zaradi razmer na Hrvaškem v Plitvicah spet poostrene aktivnosti ONZ, uvedli so opazovalna dela

77 Depeša UNZ Murska Sobota 01-2/29 z dne 28. 1. 1991
78 Depeša PM Lendava štev. 05/39/91 z dne 29. 1. 1991
79 Depeša PM Lendava štev. 02-39/98-91 z dne 6. 2. 1991
80 Depeša UNZ Murska Sobota številka 01-2-981 z dne 2. 3. 1991
81 Depeša UNZ Murska Sobota številka 01-2-/64 z dne 12. 3. 1991

na mejnih prehodih in dosegljivost vseh starešin ter PEM I.[82]

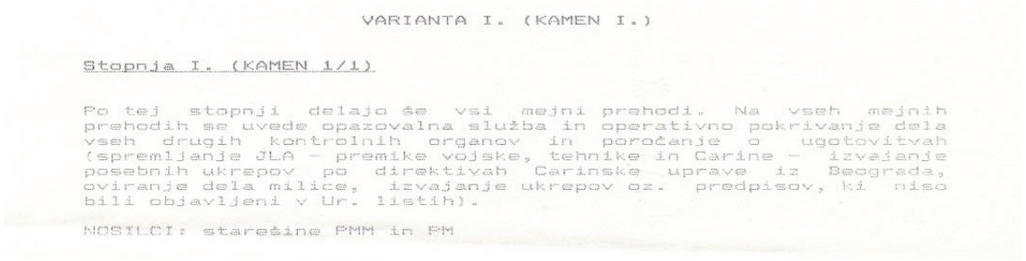
Konec aprila 1991 je bilo ponovno pričakovati odvzem nabornih evidenc, ker je bil spremenjen zvezni zakon o vojaški dolžnosti in se je bližal začetek služenja vojaškega roka samo v Sloveniji. Zato so PM s splošnim delovnim področjem dobile navodilo, da se spet dogovorijo o varovanju nabornih evidenc in njihovi hrambi na rezervnih lokacijah, če ni mogoče drugače pa na PM.[83]

Začetek maja 1991 je zaznamoval spopad v Borovem Selu na Hrvaškem, kjer je v oboroženem spopadu v vasi Borovo Selo pri Vukovarju umrlo 12 hrvaških policistov in trije Srbi, zaradi česar je posredovala JLA. Dogodek je pomenil večjo zaostritev odnosov, ki so kasneje privedli do vojne na ozemlju nekdanje Jugoslavije ter pospešili sprejem Ustavnega zakona o spremembah in dopolnitvah Ustavnega zakona za izvedbo ustavnih amandmajev XCVI in XCVII k Ustavi Republike Slovenije na področju ljudske obrambe.[84]

S tem ustavnim zakonom je bilo določeno, da se brez soglasja predsedstva Republike Slovenije ne more odrediti ali izvajati mobilizacije na območju Republike Slovenije, če tega ne odredi Predsedstvo republike Slovenije. Prav tako je zakon določal, da se v Republiki Sloveniji ne uporabljajo Zakon o splošni ljudski obrambi,[85] Zakon o vojaški obveznosti[86] in Zakon o službi v oboroženih silah[87] v delu, ki se nanaša na TO in vojaške obveznike v rezervni sestavi. V Republiki Sloveniji se ne uporabljajo tudi nekatere določbe kazenskega zakona SFRJ[88] in zakona o financiranju federacije.[89]

Seveda je bilo pričakovati reakcijo zveznega vodstva in JLA. Zato je RSNZ 6. 5. 1991 aktiviral izvajanje nalog iz akcije Kamen stopnja 1/1 na meji z Italijo, Avstrijo in Madžarsko, odredil spremljanje dejavnosti JLA na mejnih območjih in na tem območju odredil posebne patrulje. UNZ so na meji s Hrvaško oblikovale patrulje treh miličnikov PEM za kontrolo prehajanja čez republiško mejo (nezakonit promet orožja in eksploziva, begunci iz drugih republik). Hkrati je bila za miličnike PEM I odrejena pripravljenost na domu.[90]

82 Depeša UNZ Murska Sobota številka 21-2/1525 z dne 2. 4. 1991
83 Depeša UNZ Murska Sobota številka 21/1-Z/101 z dne 30. 4. 1991
84 Uradni list RS, številka 20/91
85 Uradni list SFRJ številka 21/82
86 Uradni list SFRJ štev. 65/85 in 26/89
87 Uradni list SFRJ številka 7/85, 20/89 in 26/90
88 Uradni list SFRJ številka 44/76, 34/84, 74/87, 57/89, 3/90 in 38/90
89 Uradni list SFRJ številka 15/77, 71/85, 71/86, 16/89, 41/89 in 60/89
90 Depeša RSNZ številka 0214-2-4/5132 z dne 6. 5. 1991

VARIANTA I. (KAMEN I.)

Stopnja I. (KAMEN 1/1)

Po tej stopnji delajo še vsi mejni prehodi. Na vseh mejnih prehodih se uvede opazovalna služba in operativno pokrivanje dela vseh drugih kontrolnih organov in poročanje o ugotovitvah (spremljanje JLA - premike vojske, tehnike in Carine - izvajanje posebnih ukrepov po direktivah Carinske uprave iz Beograda, oviranje dela milice, izvajanje ukrepov oz. predpisov, ki niso bili objavljeni v Ur. listih).

NOSILCI: starešine PMM in PM

Pomurje je gorelo modro, PVD Sever za Pomurje, 2018, stran 176, izsek iz načrta Kamen 1/1

Patrulje PEM so delale na območju PM Lendava in PM Ljutomer po razporedu, ki ga je izdelal poveljnik PEM. RSNZ je odredil dosegljivost za vodstvene in vodilne delavce RSNZ in UNZ in pripravljenost starešin PM na domu, pripravljenost miličnikov PEM I na domu in varovanje objektov ONZ, letni dopusti so bili prekinjeni.[91] Zaradi resnosti situacije so se razmere malo umirile šele v drugi polovici maja 1991.

Po podatkih PM Lendava je moški srednjih let, najbrž Hrvat, ki je živel v Lendavi, nagovoril poveljnika stražnice JLA v Lendavskih Goricah, mu pokazal izkaznico HDZ[92] in povedal, da pripada skupini, formirani v Čakovcu. Njegova naloga je bila zbirati podatke o JLA v Pomurju. Poveljnika je opozoril, naj se ne počutijo varne, ker jih lahko vsak čas napadejo[93]. Miličniki niso ugotovili, ali je bila to provokacija JLA ali v resnici grožnje skrajneža iz hrvaške republike.

Dne 13. 5. 1991 ob 23.00 se je na mejnem prehodu Dolga vas oglasil starešina JLA Hozjan, se pogovarjal z miličniki in povedal, da se bo Slovenija osamosvojila, zato si želi prestopiti v TO. Povedal je, da je v službi, ker mora nadzirati stražnice, saj je odgovoren za stražnice na meji z Republiko Madžarsko.[94]

V 710. učnem centru TO v Pekrah se je usposabljala prva generacija nabornikov v samostojni Sloveniji. Dotedanje zvezne oblasti in JLA so si prizadevale to preprečiti. JLA je že večkrat zahtevala zaprtje obeh učnih centrov TO, v Pekrah in na Igu pri Ljubljani, ter izročitev nabornih evidenc. Slovenske oblasti tega niso hotele storiti. JLA je v mariborske vojašnice poslala več posebnih oddelkov z oklepnimi vozili, v bližino Peker pa je začela pošiljati izvidnike. TO je zato vpoklicala dve protidiverzantski četi, ki sta zavarovali oba centra.

91 Depeša RSNZ številka 0214-2-2/603 z dne 7. 5. 1991
92 Hrvatska demokratska zajednica – stranka v hrvaški republiki
93 Dopis UNZ Murska Sobota za RSNZ številka 21/4-1-2/114 z dne 22. 5. 1991
94 Dopis UNZ Murska Sobota za RSNZ številka 21/1-2/121 z dne 24. 5. 1991

Oklepniki JLA pred 710. učnim centrom Teritorialne obrambe v Pekrah 23. maja 1991

Dne 23. maja 1991 se je zgodil incident med TO in JLA. Teritorialci so v bližini centra zajeli dva vojaška izvidnika, vendar so ju kmalu nato izpustili. JLA je kljub temu s tanki obkolila učni center in zahtevala izročitev enote, ki je priprla njihova izvidnika. Čeprav s slabšo oborožitvijo, so se naborniki in vodstveni kader Teritorialne obrambe odlično držali in bili pripravljeni odločno braniti svoj učni center. V Pekre je JLA želela napotiti vojaške okrepitve, vendar so se temu Pekrčanke in Pekrčani uprli z živim zidom. Nabornikom se je pridružila še delegacija mestnih oblasti: Franc Čuš, Andrej Verlič, Rudolf Moge in Stanislav Holc.

Na pobudo predsednice Skupščine občine Maribor Magdalene Tovornik so v občinskih prostorih v večernih urah začeli pogajanja za rešitev konflikta, ki je grozil, da preraste v širšo konfrontacijo. S strani republiške oblasti je pogajanja vodil Miran Bogataj, sodelovala pa sta še Marjan Fekonja, vodja Štajerske manevrske strukture narodne zaščite in major Andrej Kocbek. S strani občine so sodelovali Magdalena Tovornik, Boris Sovič, Janez Gajšek, Anton Rous, Bogo Rogina in Smiljan Pušenjak. S strani TO je bil prisoten poveljnik Teritorialne obrambe Vzhodnoštajerske pokrajine Vladimir Miloševič in njegov sodelavec Milko Ozmec.

S strani JLA so bili na pogajanjih general Mićo Delić, poveljnik 31. korpusa garnizije Maribor, njegov namestnik polkovnik Alojz Lipnik, svetovalec poveljnika polkovnik Stojan Filipović in podpolkovnik Ratko Katalina, načelnik korpusne protiobveščevalne službe. JLA je prišla na pogajanja z močno enoto specialcev, ki so na Delićev znak pozno ponoči vdrli v pogajalsko sobo in kljub protestom prisotnih grozili z orožjem in ugrabili Miloševiča in Ozmeca ter ju odpeljali v vojaški zapor.

Aretacija poveljnika TO je med Mariborčankami in Mariborčani vzbudila veliko ogorčenje. Mestne oblasti so kot protiukrep skoraj vsem vojaškim objektom izključile telefon in elektriko. Pred vojašnico, kjer sta bila zaprta pripadnika TO, se je 24. maja 1991 začela zbirati velika množica ljudi, ki je z živim zidom želela preprečiti gibanje JLA. Vojaško oklepno vozilo BOV je zapeljalo v množico in na Ljubljanski cesti do smrti povozilo Josefa Šimčika, ki je postal prva žrtev osamosvojitvene vojne.[95]

Na RSNZ so se takoj odzvali in odredili pripravljenost na domu za vse miličnike in starešine PEM I, starešine RSNZ in UNZ in starešine na PM in OM. Posebne naloge je dobila UNZ Maribor.[96] Enota PEM I iz Murske Sobote je bila tudi pred vojašnico v Mariboru.

PMM Dolga vas je poročala na UNZ, da sta vojaka JLA v patrulji na mejnem prehodu[97] Dolga vas poizvedovala, če je madžarska vojska oborožena in opremljena z ubijalnim strelivom in če ima povečano varovanje državne meje. Ko je miličnik to zanikal, sta še rekla, da je komandir stražnice ves čas v stražnici in da morajo ves čas seboj nositi radijsko zvezo pod šifro »šatorsko krilo«[98]. To je bil tipičen primer zavajanja vojakov na služenju vojaškega roka v JLA. Do osamosvojitvene vojne je o takih primerih poročalo več enot.

Dne 24. 5. 1991 je UNZ Murska Sobota seznanila enote, da obstaja možnost, da JLA zasede vitalne objekte v Sloveniji, predvsem radijske in televizijske oddajnike, objekte elektrogospodarstva in PTT. Zato so naročili, da enote operativno pokrivajo te objekte in se dogovorijo z vodstvi teh objektov za samozaščitno obnašanje, kar enako velja za občane, ki so živeli v bližini. PM Lendava in Ljutomer pa sta nadaljevali s patruljami v smeri republiške meje z republiko Hrvaško.[99]

RSNZ je UNZ-je 25. 5. 1991 obvestil, da imajo podatke, da so vojaške osebe izvajale ukrepe zoper občane v Mariboru in na drugih območjih v Sloveniji. Naročili so, da v takih primerih zberejo podatke in zoper vojaške osebe podajo

95 https://sl.wikipedia.org/wiki/Pekrski_dogodki
96 Depeša RSNZ številka 0214-2-4/5847 z dne 23. 5. 1991
97 V nadaljevanju MP
98 Šotorsko krilo
99 Depeša UNZ Murska Sobota številka 21-1-2/122 z dne 24. 5. 1991

kazenske ovadbe.[100] Dne 26. 5. 1991 je RSNZ UNZ-jem naročil, naj posebno pozornost posvetijo objektom infrastrukture in preskrbe in naj se pogovorijo z odgovornimi osebami ter jih opozorijo na samozaščitno obnašanje. V srečanjih s pripadniki JLA je treba ravnati previdno in poskrbeti za lastno varnost in varnost objektov ONZ. Takoj je treba pripraviti vse za delo na rezervnih lokacijah, ki ne smejo biti iste, kot so v načrtih. V pokrajinah TO (7 pokrajin) ustanovijo koordinacijo med ONZ in TO, v katero so vključeni načelniki UNZ, načelniki IM, komandanti bataljonov PEM in drugi delavci ONZ, ki bodo določeni z aktom o ustanovitvi. Koordinacija za Pomurje je bila v Mariboru. Vodil pa jo je šef SDV Maribor.[101] Tej depeši je za enote milice dodal načelnik UNZ, da bodo miličniki vse nadure dobili plačane kljub ukrepom racionalizacije.

RSNZ je UNZ-je 27. 5. 1991 obvestil, da opažajo, da pripadniki JLA opazujejo pomembnejše objekte v republiki, snemajo in fotografirajo različne objekte in osebe. Pri tem vozijo motorna vozila različnih registracij in uporabljajo registrske tablice drugih vozil. Zato so izdali ukaz, naj dosledno nadzorujejo okolico takih objektov in legitimirajo osebe, ki bi se tam zadrževale, z opozorilom na lastno varnost.[102]

PM Dolga vas je UNZ obvestila, da je 26. 5. 1991 na mejni prehod prišel komandant stražnice Lendavske Gorice in odšel na pijačo s službujočim carinikom, kar se je pogosto dogajalo, odkar je bil ta carinik premeščen na ta mejni prehod.[103] Naslednji dan je ista enota poročala, da so med Žitkovci in Dolgo vasjo vozili vojaški tovornjak in dva oficirja JLA v civilnih osebnih vozilih, katerima sta se pridružila komandanta stražnic Lendavske Gorice in Žitkovci. Ogledali so si most čez Kobiljanski potok. Pozneje sta se oba komandanta stražnic v lokalu na mejnem prehodu dobila s prej omenjenim carinikom.[104] Dne 27. 5. 1991 zvečer je na MP Dolga vas prišel komandant stražnice Lendavske Gorice in šel v špedicijo, kjer se je pogovarjal z vodjo špedicije. Naročil mu je, da mora v stražnico, kjer je vso noč dežuren in nato naslednji dan v službo do 15.00 ter naslednji dan enako. Vodja špedicije mu je potožil, da mu ne plačajo nadur, ki so se mu nabrale v velikem številu. Komandant se o delu na mejnem prehodu ni zanimal.[105]

Dne 27. 5. 1991 je PM Lendava obvestila UNZ, da je njihova nova rezervna lokacija zgradba vaškega doma v Dolnjem Lakošu. Dne 27. 5. 1991 je Republiška koordinacija naročila, da s tem dnem preprečijo vstop vsem aktivnim vojaškim starešinam in drugim pripadnikom JLA v prostore UNZ, PM in OM, upravne organe za notranje zadeve, upravne organe za ljudsko obrambo, štabe TO in v podjetja z namensko proizvodnjo in s tem ukazom naj seznanijo vse predstojnike

100 Depeša RSNZ številka 0216-5-4-/5940 z dne 25. 5. 1991
101 Depeša RSNZ številka 0214-2-2/712 z dne 26. 5. 1991
102 Depeša RSNZ za UNZ-je številka 0212-2-4/5965/91 z dne 27. 5. 1991
103 Depeša UNZ Murska Sobota za RSNZ številka 21/3-1-2/428 z dne 27. 5. 1991
104 Depeša PMM Dolga vas številka 02-38-133/91 z dne 27. 5. 1991
105 Depeša PMM Dolga vas številka 4-38-135/91 z dne 27. 5. 1991

organov in organizacij izven ONZ.[106] Naslednji dan je RSNZ aktiviral PEM I, naj se neprekinjeno usposabljajo do preklica in naj se ne vračajo domov po koncu usposabljanja. PEM UNZ Murska Sobota je bila nastanjena v telovadnici kmetijske šole v Rakičanu. Enote milice pa so lahko vpoklicale rezervne miličnike kot nadomestilo do 50 odstotkov.[107] Enote so vpoklicale 121 rezervnih miličnikov, od teh PM Lendava z OM Dobrovnik 14 in PMM Dolga vas pet. Starešine JLA so lahko izjemoma vstopili v objekt, če so želeli govoriti s starešino enote in so pred tem oddali orožje. Ta ukrep so dne 4. 6. 1991 nekoliko omilili in jim dovolili vstop v objekte namenske proizvodnje.[108]

Dne 29. 5. 1991 je RSNZ aktivirala akcijo Atlas, ki se je nanašala na poostreno varovanje najvišjih predstavnikov oblasti in objektov teh organov s fizičnim in tehničnim varovanjem. UNZ pa so bile dolžne take ukrepe izvajati, ko te osebe pridejo na njihovo območje.[109]

UNZ Murska Sobota je 30. 5. 1991 opozorila na zadeve, ki so se pojavile zaradi zadnjih ukrepov JLA. Na protestih občanov in predstavnikov občin so se pojavile zahteve po mirovnih pogajanjih med predstavniki oblasti in JLA. Zato so bila določena pravila za izvedbo teh pogajanj, če bi do njih prišlo. Naročeno je bilo, da se izvedejo na nevtralnih območjih ali objektih. Pri tem mora milica operativno pokriti območje in fizično zavarovati objekt in prostor, kjer bodo pogajanja. Onemogočiti je bilo treba vstop osebam, ki ne sodelujejo v pogajanjih, zaposlenim v objektu pa omejiti gibanje. Opraviti je bilo treba pregled oseb, ki vstopajo, odvzeti orožje, strelivo in druge nevarne predmete osebam, ki sodelujejo v pogajanjih. Lahko se opravi tudi protibombni pregled ali drugi ukrepi.[110] Nismo našli podatkov, da bi do takšnih pogajanj prišlo na območju UNZ Murska Sobota.

PMM Dolga vas je 11. 6. 1991 poročala o patruljah v sestavi pet vojakov JLA. Vojaki JLA, ki so se ustavili popoldne v menjalnici, so povedali, da so dobili več novih vojakov, ki jih uvajajo. Povečali pa so tudi število vojakov v patrulji od dva na tri in vedno je bil z njimi službeni pes.[111] Dne 13. 6. 1991 je PMM Dolga vas poročala UNZ o carinikih, ki delajo na mejnem prehodu. Skupaj jih je bilo osem, dva sta bila Madžara, eden Hrvat, drugi so bili Slovenci. Imeli so dobre medsebojne odnose in odnose do miličnikov. Eden od carinikov je prijateljeval s komandantom stražnice Lendavske Gorice in čezmerno užival alkoholne pijače.[112]

Dne 14. 6. 1991 je RSNZ ponovno ukazal izvajanje nalog akcije Kamen 1/1. Prav tako so okrepili delo na mejnem prehodu.[113] Istega dne je PMM Dolga vas

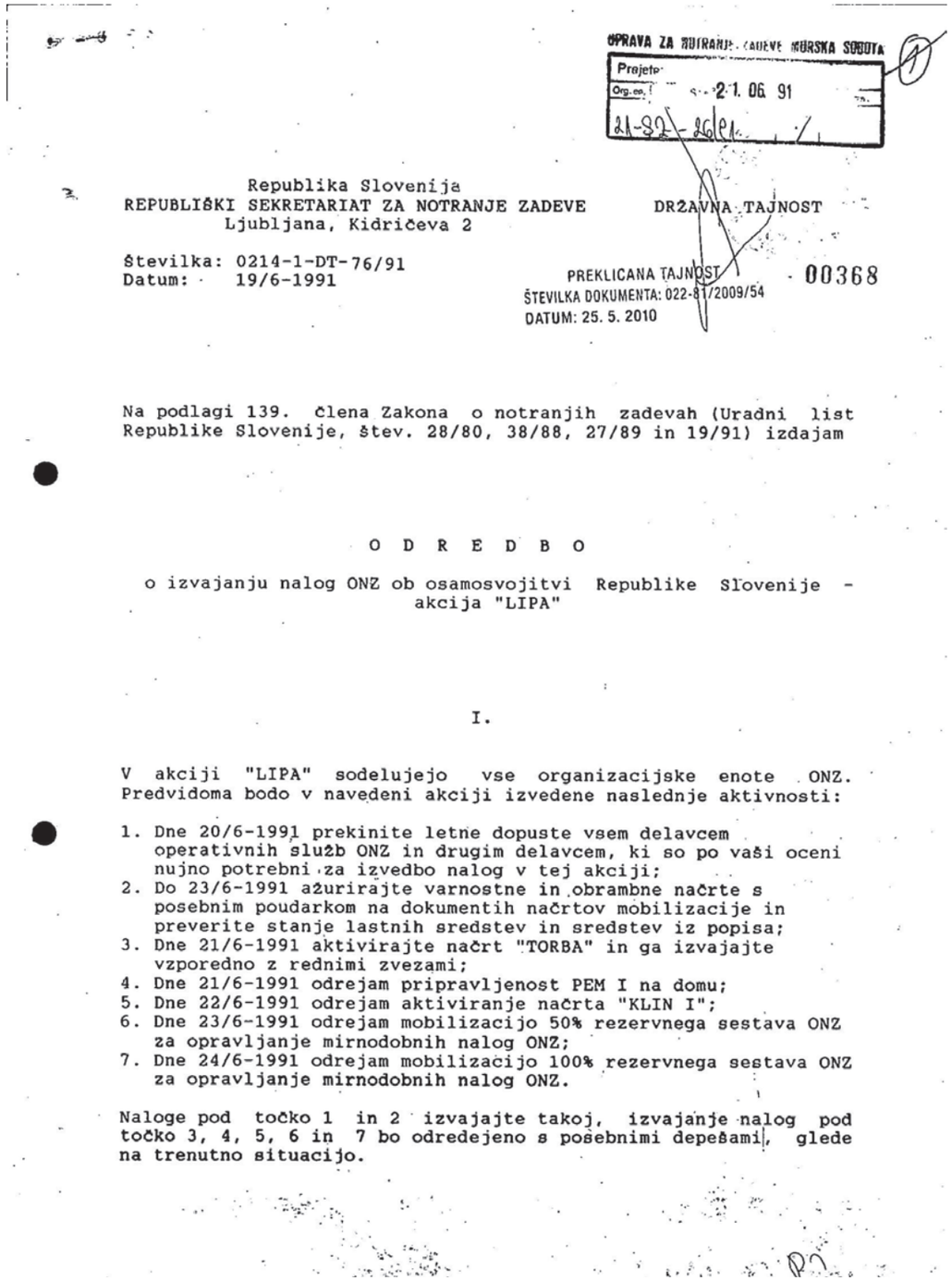
106 Depeša RSNZ štev. 294-8175 z dne 27. 5. 1991
107 Depeša UNZ Murska Sobota številka 01-Z-1-2/135 z dne 28. 5. 1991
108 Depeša RSNZ številka 8697 z dne 4. 6. 1991
109 Depeša RSNZ številka 0211-4/1/740 z dne 29. 5. 1991
110 Depeša UNZ Murska Sobota številka 01-2-142 z dne 30. 5. 1991
111 Depeša PMM Dolga vas številka 4-38-160/91 z dne 12. 6. 1991
112 Depeša PMM Dolga vas številka 1-Z-62/91 z dne 13. 6. 1991
113 Depeša RSNZ številka 0213-2/2-2/806 z dne 14. 6. 1991

poročala, da so imeli šefi carinskih izpostav kolegij, kjer so se dogovorili, da ne bodo izvajali slovenskega odloka o plačevanju carine, ampak zveznega. Povedali so, da če ne bodo tega storili, jim grozi zamenjava vseh vodij carinskih izpostav in carinarnic. Tudi denarja ne bodo nakazali na žiro račun, ampak ga bodo poslali na sedež carine v Gornjo Radgono v ponedeljek, 17. 6. 1991.[114] UNZ se je na to odzvala in naročila, naj spremljajo delo carine, možnost pasivne stavke carinikov in zadrževanje pripadnikov JLA na mejnem prehodu. Če je treba, naj postopke tudi zvočno in slikovno posnamejo.[115]

Po republiškem posvetu s carino je RSNZ dal navodilo, da milica začne operativno pokrivati carinarnice. Slovenski šefi carinarnic so se opredelili za Slovenijo, zato jim je treba nuditi pomoč v primeru, če bi jih zvezni organi poskušali zamenjati. Če upravnik carinarnice zaprosi za pomoč, se pošlje večje število miličnikov, ki nudijo asistenco in vzpostavijo normalno stanje.[116] PMM Dolga vas je 15. 6. 1991 poročala, da se cariniki bojijo, ker se širijo govorice, da bodo izgubili službo, če bodo delali po slovenskih predpisih, vendar se to pri delu za zdaj še ne pozna.[117] UNZ Murska Sobota je PM s splošnim delovnim področjem odredila, da poostreno nadzorujejo promet na cesti iz Hrvaške, da zaznajo prihod carinskih delavcev iz zvezne carinske uprave ali drugih republik. Zoper njih pa naj ne ukrepajo, vendar naj takoj poročajo na UNZ.[118]

V zvezi s pripravami na zamenjavo mejnih označb je dne 18. 6. 1991 UNZ Murska Sobota poročala, da so na mednarodnih mejnih prehodih označbe SFRJ z grbom na petih mednarodnih mejnih prehodih. Take označbe pa so tudi na sedmih mejnih prehodih za obmejni promet z republiko Avstrijo.[119]

114 Depeša PMM Dolga vas številka 6-38-163/91 z dne 14. 6. 1991
115 Depeša UMZ Murska Sobota številka 01-2/178 z dne 14. 6. 1991
116 Depeša UNZ Murska Sobota štev. 01-2/2736 z dne 15. 6. 1991
117 Depeša PMM Dolga vas številka 7-39-166/91 z dne 15. 6. 1991
118 Depeša UNZ Murska Sobota številka 217&-4-2/2731 z dne 15. 6. 1991
119 Depeša UNZ Murska Sobota za RSNZ številka 21/3-3-2/2778 z dne 18. 6. 1991

UPRAVA ZA NOTRANJE ZADEVE MURSKA SOBOTA
Prejeto
Org. en.
21. 06. 91
21-82-2691

Republika Slovenija
REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA NOTRANJE ZADEVE
Ljubljana, Kidričeva 2

DRŽAVNA TAJNOST

Številka: 0214-1-DT-76/91
Datum: 19/6-1991

PREKLICANA TAJNOST 00368
ŠTEVILKA DOKUMENTA: 022-81/2009/54
DATUM: 25. 5. 2010

Na podlagi 139. člena Zakona o notranjih zadevah (Uradni list Republike Slovenije, štev. 28/80, 38/88, 27/89 in 19/91) izdajam

O D R E D B O

o izvajanju nalog ONZ ob osamosvojitvi Republike Slovenije - akcija "LIPA"

I.

V akciji "LIPA" sodelujejo vse organizacijske enote ONZ. Predvidoma bodo v navedeni akciji izvedene naslednje aktivnosti:

1. Dne 20/6-1991 prekinite letne dopuste vsem delavcem operativnih služb ONZ in drugim delavcem, ki so po vaši oceni nujno potrebni za izvedbo nalog v tej akciji;
2. Do 23/6-1991 ažurirajte varnostne in obrambne načrte s posebnim poudarkom na dokumentih načrtov mobilizacije in preverite stanje lastnih sredstev in sredstev iz popisa;
3. Dne 21/6-1991 aktivirajte načrt "TORBA" in ga izvajajte vzporedno z rednimi zvezami;
4. Dne 21/6-1991 odrejam pripravljenost PEM I na domu;
5. Dne 22/6-1991 odrejam aktiviranje načrta "KLIN I";
6. Dne 23/6-1991 odrejam mobilizacijo 50% rezervnega sestava ONZ za opravljanje mirnodobnih nalog ONZ;
7. Dne 24/6-1991 odrejam mobilizacijo 100% rezervnega sestava ONZ za opravljanje mirnodobnih nalog ONZ.

Naloge pod točko 1 in 2 izvajajte takoj, izvajanje nalog pod točko 3, 4, 5, 6 in 7 bo odredejeno s posebnimi depešami, glede na trenutno situacijo.

Aktiviranje akcije Lipa, kar je pomenilo pripravo na izredne razmere ali vojno, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

- 2 -

II.

Naloge posameznih služb ONZ:

1. Milica:
   - okrepljeno opravljanje rednega dela;
   - izvajanje nalog varovanja oseb in objektov po načrtih, posebno pozornost posvetite varovanju lastnih objektov;
   - izvajanje nalog na meji po posebnih načrtih;
   - izvajanje mobilizacije PEM in VEM;
   - izvajanje nalog po načrtih "TORBA" in "SKALA";

2. Varnostna informativna služba:
   - okrepljeno opravljanje rednega dela;
   - izvajanje nalog po posebnih načrtih;

3. Kriminalistična služba:
   - okrepljeno opravljanje rednega dela;
   - formiranje skupin za dokumentiranje dogodkov;
   - formiranje skupin za oglede krajev KD;

4. Uprava za organizacijo in kadre:
   - okrepljeno opravljanje rednega dela;
   - organiziranje zdravstvene zaščite;
   - urejanje statusa in pravic vseh delavcev ONZ, angažiranih v tej akciji;
   - izdelava službenih izkaznic za rezervni sestav;
   - sodelovanje pri izvedbi mobilizacije;
   - zagotovitev dodatnih finančnih sredstev za akcijo "LIPA";

5. Uprava skupnih služb:
   - okrepljeno opravljanje rednega dela;
   - zagotavljanje oskrbe;
   - zagotavljanje delovanja zvez v vseh pogojih;
   - zavarovanje vseh delavcev ONZ in materialnih sredstev (nezgodno, premoženjsko), angažiranih v tej akciji;
   - organiziranje in komisijski prevzem sredstev iz popisa;

6. Izobraževalni center ONZ:
   - po končanem šolanju 4. letnik KŠM ostane v šoli do preklica,po potrebi popolnjuje ZEM;
   - 3. letnik KŠM dne 22/6-1991 ob 18.00 uri prekine usposabljanje v VSM Jasnica, nadalje opravlja naloge varovanja šole (polnoletni kadeti stražarsko službo, ostali notranjo službo);
   - 1. in 2. letnik KŠM dne 21/6-1991 prekine s poukom, kadeti odidejo domov;
   - VŠNZ nadaljuje šolanje in ostane v šoli do preklica, po potrebi popolnjuje ZEM;
   - ŠM v Ljubljani nadaljuje šolanje in ostane v šoli do preklica, po potrebi popolnjuje ZEM;
   - ŠM v Mariboru nadaljuje šolanje in ostane v šoli do preklica;

Aktiviranje akcije Lipa, kar je pomenilo pripravo na izredne razmere ali vojno, druga stran, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

- 3 -

7. Urad na varnost in zaščito:
   - okrepljeno opravljanje rednega dela;
   - koordiniranje nalog po načrtih "ATLAS" in "O";
   - koordiniranje in sodelovanje pri varovanju objektov ONZ;

8. Specialna enota RSNZ:
   - okrepljeno opravljanje rednega dela;
   - izvajanje nalog po posebnih načrtih;

9. Ostale službe v RSNZ:
   - okrepljeno opravljanje rednega dela;

Poleg navedenih nalog službe opravljajo tudi druge naloge, ki jih odredi republiški sekretar ali predstojniki služb.

Predstojniki vseh služb poskrbijo za zaščito podatkov.

III.

Za koordinacijo dela služb ONZ odrejam formiranje operativne skupine, ki jo sestavljajo predstavniki milice, varnostno informativne službe, kriminalistične službe, uprave za organizacijo in kadre, uprave skupnih služb in uprave za informatiko. Po potrebi se v skupino vključujejo tudi predstavniki drugih služb.

Delo operativne skupine vodi predstavnik milice.

Operativna skupina prične z delom dne 21/6-1991 ob 15.00 uri v operativni sobi RSNZ in deluje neprekinjeno do preklica.

IV.

Za koordinatorja nalog po akciji "LIPA" imenujem Alojza KURALTA.

POSLANO:
1 x vsem upravam v RSNZ
1 x vsem UNZ
1 x IC ONZ
1 x SE RSNZ
1 x kabinet rep. sekretarja

Igor Bavčar
REPUBLIŠKI SEKRETAR

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA NOTRANJE ZADEVE LJUBLJANA 01

Aktiviranje akcije Lipa, kar je pomenilo pripravo na izredne razmere ali vojno, tretja stran, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

DEJAVNOSTI PM LENDAVA DO OSAMOSVOJITVENE VOJNE

REPUBLIKA SLOVENIJA
OBCINA LENDAVA
POLICIJSKA POSTAJA LENDAVA

URADNA TAJNOST
STROGO ZAUPNO
Izvod št. 3

PREKLICANA TAJNOST
ŠTEVILKA DOKUMENTA: 022-81/2009/54
DATUM: 25. 5. 2010

Stevilka: 01-SZ-1/5-94
Datum : 13.05.1994,

ZADEVA: POLICIJA MED VOJNO
ZVEZA : NAVODILO ZA ZBIRANJE, UREJANJE IN PREDAJO ZBRANEGA GRADIVA, dopis št. 0001/4-5-49/1-5/94 z dne 07.02.1994.

1. OBDOBJE

Pripadniki PPE Lendava so se v sklopu PPE UNZ M. Sobota udeležili aktivnosti na območju Krškega za preprečitev mitinga v Ljubljani. V tem obdobju delavci PP Lendava kakšnih drugih posebni aktivnosti v tej zvezi niso izvajali na območju občine Lendava, prav tako kakšnega pisnega gradiva v tej zvezi ne posedujemo in vam ga zato tudi ne moremo posredovati.

2. OBDOBJE

V obdobju do junijske vojne 1991 so na območju občine Lendava oz. PP skupaj z PO Dobrovnik potekale naslednje aktivnosti:

- v maneverski strukturi ni bil udeležen noben policist iz PP Lendava in PO Dobrovnik,
- prav tako neposredno nismo sodelovali ob dogodkih v Pekrah, pripadniki PPE so sodelovali v okviru PPE UNZ Murska Sobota,
- v mesecu maju oz. juniju so bile na PP prenešene evidence nabornikov iz sekretariata za obrambo občine Lendava. Prav tako je bilo na PP deponiranega več pešadijskega orožja last TO,
- izvajali smo zavarovanje zgradbe SO Lendava v kolikor bi poskušali pripadniki JLA na silo priti do seznamov in evidenc nabornikov oz. ostalih dokumentov,
- spremljali smo gibanje vojaških starešin, (aktivnih in upokojenih), vojaška vozila ter sprotno obveščali UNZ M. Sobota o navedenih pojavih,
- direktnega sodelovanja z mediji o tovrstnih zadevah v tem času ni bilo, saj so se eventualne informacije dajale na UNZ.
- pripadniki PPE Lendava so sodelovali v sklopu PPE UNZ M.Sobota na območju celotne UNZ saj so imeli določene posebne naloge.
- dne 23.06.1991 je bil opravljen sklic 50 % rezervnega sestava PP Lendava z PO Dobrovnik, namestitev v matični enoti in organiziranje prehrane. Zaradi poslabšanih varnostnih razmer so opravljale patrulje na terenu mešano aktivni skupaj z rezervnimi policisti.
- Dne 25.06.1991 je bil izveden sklic 100 % rezervnega sestava, namestitev, organiziranje prehrane, služba v obliki patruljiranja in kontrole cestnega prometa na določenih točkah.

Opis dela PM Lendava do osamosvojitvene vojne po oceni vodstva PM, arhiv policije, zbirka Akcija Zgodovina

PRIPRAVE NA OSAMOSVOJITVENO VOJNO V TERITORIALNI OBRAMBI LENDAVA

Zadržanje orožja TO občine Lendava v letu 1990[120]

Seznam kratic

JLA – Jugoslovanska ljudska armada
OŠTO – Občinski štab za teritorialno obrambo
PŠTO – Pokrajinski štab za teritorialno obrambo
SFRJ – Socialistična federativna republika Jugoslavija
SLO – Splošna ljudska obramba
SO – Skupščina občine
TO – Teritorialna obramba
b/k – bojni komplet
RS - Republika Slovenija

Uvod

Nobena vojska na svetu ni nastala na tak način, kot je slovenska. Prizadevanja zanjo segajo daleč nazaj in zagotovo marsikateri dosežki iz preteklosti, ki so pripomogli do nastanka Slovenske vojske[121], niso niti dovolj znani niti dovolj ovrednoteni. Med te pomembne dosežke sodi tudi akcija 16 komandantov TO občin v letu 1990, ki so kljub ukazu komandanta TO RS o predaji orožja TO v skladišča JLA, to orožje zadržali v skladiščih TO. Veliko so prispevali tudi pripadniki stalne sestave teh OŠTO.

Pomen tega dogodka na nastanek Slovenske vojske je neprecenljiv in je imel velik vpliv na to, da je lahko RS ob napadu JLA leta 1991 zavarovala svojo samostojnost tudi z oboroženo silo. Odločitev o zadržanju orožja v skladiščih TO je bil prvi primer, ki je pokazal na neenotnost znotraj OS SFRJ. Pokazalo se je, da pripadniki stalne sestave OŠTO in tudi nekaterih PŠTO ne podpirajo politike JLA pri reševanju krize v SFRJ. Ta dogodek je povzročil vedno večje nezaupanje med TO in JLA, vedno večjo samostojnost TO in posledično njeno preoblikovanje v Slovensko vojsko. Vplivi, ki jih je imel ta dogodek na razvoj SV in osamosvojitev RS, so bili:

120 polkovnik Ljubo Dražnik
121 V nadaljevanju SV

- TO je obdržala zadostno količino orožja, ki je omogočalo pripravo za oboroženo zagotovitev samostojnosti RS.
- Politična oblast RS je lahko uporabila vojaško organiziranost TO kot osnovo za nadaljnji razvoj OS RS.
- Organizacijska in vojaška usposobljenost stalne sestave in enot TO je pripomogla k vojaški zmagi v osamosvojitveni vojni.
- Dogodek je bil tudi dokaz, da imajo osamosvojitveni politični cilji RS svoje zagovornike tudi v TO.
- Dogodek je vplival na nezaupanje znotraj OS in posledično na razpad OS SFRJ, hkrati pa je pomenil začetek samostojnosti TO kot oborožene sile v okviru RS.

K temu dogodku so odločilno prispevali posamezniki iz stalne sestave TO. Odločitev o zadržanju orožja je bila odvisna izključno od posameznika, kar je pomenilo velik psihofizični pritisk na posameznika, saj je bilo tveganje zelo veliko. Dejavniki, ki so vplivali na težavnost izvedbe tega dogodka, so bili:

- Neizvrševanje prevoza orožja v skladišča JLA je bilo podkrepljeno z grožnjo pred vojaškim sodiščem.
- Čas za izvedbo te naloge je bil zelo kratek (v večini primerov od enega do treh dni).
- Komandanti TO občin so imeli prepoved pogovorov in obvestil o dogodku s stalno sestavo OŠTO, oblastnimi in političnimi organi občin.
- Družbenopolitične razmere so bile zelo težke (čas po zaključku parlamentarnih volitev, stare oblastne strukture so bile razpuščene, nove še niso bile konstituirane).
- Najtežje od vsega pa je bila osamljenost izvajalcev. Pri tej odločitvi je bila velika večina prepuščena sama sebi. Zavedali so se posledic odločitve, ki bi bile lahko za njih in njihove družine zelo hude. Izhod takrat še ni bil znan. Na drugi strani pa so se zavedali odgovornosti do svoje domovine.

Pri opisu in analizi dogodka smo uporabili arhivsko gradivo OŠTO Lendava, ki je bilo leta 1991 bilo predano Arhivu RS. Uporabljeni so opisi dogodkov pripadnikov stalne sestave OŠTO Lendava in ostalo gradivo, pomembno za pojasnitev tedanjih razmer.

Družbenopolitične razmere v Sloveniji leta 1991

Leto 1990 je bilo zaradi velikih družbenopolitičnih gibanj in napovedanih sprememb v državah vzhodne Evrope leto negotovosti in hkrati leto pričakovanj. Evropa in svet sta doživljala politične premike, ki so se še pred nekaj leti zdeli utopija. Reforme, ki jih je uvedel Gorbačov v SSSR, zahteve nemških državljanov

o svobodnem prehodu, vedno večje zahteve javnosti v državah vzhodne Evrope po spremembah družbenopolitičnega sistema, vse to se je odražalo v političnih in gospodarskih dogajanjih v svetu.

Gospodarske in politične težave so bile tudi na področju Jugoslavije vse večje. V Srbiji je prišel na oblast Miloševič, ki je z nacionalistično politiko in zahtevami po spremembah ustave še dodatno vplival na razhajanja znotraj države. Nezaupanje med republikami se je poglabljalo, nezaupanje v zvezne institucije je bilo vse večje, tudi v JLA, ljudje so zahtevali politične in gospodarske spremembe, večjo samostojnost ter odgovornost posameznih republik. Zagovorniki teh sprememb so bile tudi politične in civilne strukture v Sloveniji. Zelo pomemben dogodek, ki je vplival kasneje tudi na nadaljnji potek osamosvojitve Slovenije, je bila zahteva JLA, da Teritorialna obramba preda orožje pod okrilje vojašnic JLA. V jugoslovanskem vojaškem vrhu so se odločili, da bodo vse orožje TO premestili v vojašnice JLA in ga tako imeli pod nadzorom. Ukaz za premestitev orožja iz skladišč TO v vojašnice JLA je v Sloveniji izdal komandant TO RS 15. 5. 1990.

JLA zahteva predajo orožja

Dne 16. 5. 1990 zjutraj sem dobil od komandanta TO Pomurske pokrajine podpolkovnika Vlada Miloševiča ukaz, da se ob 10.00 obvezno udeležim sestanka komandantov TO pomurskih občin. Na sestanku smo bili prisotni komandanti TO občin Murska Sobota (Janez Bohar), Ljutomer (Alojz Novak), Gornja Radgona (Alan Geder) in Lendava (Ljubo Dražnik). Komandant TO pokrajine nam je takoj na začetku povedal, da je glavni razlog sestanka preselitev orožja iz naših skladišč v skladišče JLA v vojašnici Murska Sobota. Ta ukaz je bil po moji presoji nelegitimen in je pomenil nezaupanje TO. Prepričan sem bil, da naši ljudje tega ukaza ne bodo sprejeli z odobravanjem. Zanimalo me je, kaj je vzrok za preselitev in zakaj takšna tajnost.

Opozoril sem, da je bila večina sodobnega orožja, kupljenega z denarjem, ki je bil zbran v občini, zato bi morali o tem ukrepu obvestiti družbenopolitično vodstvo občine. Odgovor je bil kratek in oster. Ukaz je treba brezpogojno izpolniti. V primeru kršenja ukaza bo kršilec takoj postavljen pred vojaško sodišče. O preselitvi orožja je prepovedano razpravljati s stalno sestavo TO, prav tako z družbenopolitičnim vodstvom občine. Potem komandant pokrajine ni več dovolil razprave in je predstavil urnik preselitve orožja.

Ukaz za preselitev je bil že pripravljen in tako bi morala to nalogo opraviti OŠTO Lendava in OŠTO Ljutomer takoj naslednji dan, to je v četrtek, 17. 5. 1990. Sam sem nasprotoval preselitvi orožja, zato sem razmišljal, kako bi nalogo časovno zavlekel. Izgovarjal sem se, da imam v četrtek obveznosti v Ljubljani in predlagal, da se preselitev za občino Lendava opravi v petek. Na neracionalnost tega

ukaza pa sem opozoril tako, da sem omenil potrebo po orožju pri usposabljanju jurišnega odreda, ki naj bi bilo čez devet dni. Neracionalno bi bilo, da bi orožje odpeljali v vojašnico, kasneje pa spet nazaj, in to na lastne stroške. Komandant TO pokrajine ni imel argumentov za nasprotovanje mojemu predlogu in je to mojo pobudo sprejel. Večina prisotnih se okrog tega ukaza ni preveč vznemirjala. OŠTO Murska Sobota in OŠTO Gornja Radgona sta imela skladišče orožja v vojašnici. Pri mojem nasprotovanju preselitvi orožja me je samo eden od komandantov posvaril: »Veži konja, gde ti gazda kaže.« Sestanek v Murski Soboti je bil končan v uri in pol. Takoj po sestanku sem se odpravil v Lendavo.

Pot v Lendavo je minila v razmišljanju, kako rešiti težak položaj, v katerem sem se znašel. Spraševal sem se, kako zadržati orožje in pri tem ohraniti varnost sodelavcev. Preselitev orožja je bila po mojem prepričanju škodljiva za TO in v nasprotju z interesi Slovenije. A kaj se bo zgodilo, če ukaza ne izpolnim? Grožnja vojaškega sodišča je bila resna. In kaj bi s tem pridobil? Orožje bi bilo kljub temu preseljeno. Tako sem se odločil, da v to zadevo ne bom vpletel sodelavcev na OŠTO, ampak bom poizkušal najti rešitev pri organih občine Lendava. Tako bi bilo reševanje zadeve preneseno iz vojaške v civilno strukturo. Popolnoma sem se zavedal, da bom s tem prekršil ukaz nadrejenega poveljstva. Toda poti nazaj ni bilo.

Takoj po prihodu v Lendavo sem poklical predsednika Skupščine občine Lendava, gospoda Rudija Leinerja in ga povabil na pogovor. Predsednik je takrat opravljal tudi naloge predsednika Sveta za SLO in DS in je tako predstavljal najodgovornejšo osebo občine na področju obrambe. Na sestanku 16. 5.1990 ob 14.00 sem ga seznanil z ukazom o preselitvi orožja. Predlagal sem mu, da skliče naslednji dan skupščino, kjer naj sprejmejo sklep, da se orožje ne preseli.

Upošteval bom njihov sklep in ne bomo odpeljali niti enega kosa orožja. Predsednik mojega predloga ni sprejel, češ da mu razmere ne omogočajo, da tako ravna. To je bil čas po pravkar izvedenih večstrankarskih volitvah, kar je pomenilo, da bo opravljal naloge predsednika samo še do prve seje novoustanovljene skupščine, novoizvoljenih članov skupščine pa ne pozna dobro in nima vpliva nanje. Tako sem ostal sam. Vsa odgovornost o zadržanju orožja je ostala na mojih ramenih.

Moj predlog pri predsedniku SO ni bil sprejet, zato sem iskal rešitev, ki ne bi vključevala soudeležbe civilnih struktur. Moj načrt je bil, da v skladišče JLA v Murski Soboti v skladu z ukazom PŠTO odpeljemo manjšo količino starejšega orožja (M-48 in Špagini), zadržimo pa vso modernejšo oborožitev in orožje, ki je bilo kupljeno z denarjem iz naše občine. Svojim sodelavcem bi izdal ukaz, naj skupaj z orožjem obdržijo tudi pripadajoče b/k strelivo. Na ta način bi v našem skladišču ostalo od 70 do 80 odstotkov orožja s strelivom. Zastarelo orožje, ki bi ga oddali, ne bo bistveno vplivalo na bojno pripravljenost naših enot. Z oddajo zastarelega orožja pa bi preslepili nadrejeno poveljstvo, da bi verjelo v izvršitev

njihovega ukaza. Predsednika sem tudi prosil, da s tem seznani institucije v RS. Še vedno sem upal, da se bodo zadeve v zvezi s tem ukazom rešile na republiški ravni. Predsednik je moj načrt v celoti podprl.

Večer sem preživel doma, toda z mislimi sem bil ves čas pri zadržanju orožja. Zavedal sem se, da sem že s seznanitvijo predsednika SO prekršil ukaz komandanta TO Pomurja in ga bom še dodatno z zadržanjem večine orožja. V mislih sem načrtoval, kako prenesti svojo odločitev podrejenim, da bi izpeljali mojo odločitev, vendar da s tem ne bi ogrozil njihove varnosti. Bili so pripadni in lojalni, zato sem jim zaupal in verjel, da bo akcija uspela.

Sodelavcem sem 17. 5. 1990, ob 8.00 izdal ukaz in naročil, da se o tem z nikomer ne pogovarjajo. Kot sem pričakoval, ni bilo nobenih težav. Po končanem sestanku mi je le eden od sodelavcev dejal, da naj se pazim, ker se grem čudne igre. Ta dan sem stalno poslušal radijska in televizijska poročila, saj sem bil prepričan, da bo zadeva rešena na republiški ravni. Moje upanje je bilo zaman.

Pričakovane rešitve o zadržanju orožja v skladiščih TO, ki bi bila sprejeta na ravni republike, ni bilo niti v petek dopoldne 18. 5. 1990, ko smo na ukaz poveljnika pokrajine morali predati orožje. Nalogo smo izvedli od 12. do 15. ure v skladu z mojim ukazom. Na našo srečo nadzora nad orožjem, ki je bilo prepeljano v vojašnico MS, ni bilo.

Zvečer 18. 5. 1990 smo dobili pisno sporočilo, ki sta ga podpisala predsednik Predsedstva RS in obrambni minister, o preselitvi orožja v vojašnice JLA in navodila za tiste, ki še niso predali orožja. Osnovna zahteva, ki smo jo morali zagotoviti za varnost orožja, je bilo fizično zavarovanje našega skladišča. To je bilo veliko olajšanje. Nismo bili več sami, hkrati pa je bila to potrditev naših odločitev in dejanj. Sklep o zadržanju orožja v skladišču TO v Lendavi je sprejela tudi novoustanovljena skupščina občine Lendava v petek zvečer 18. 5. 1990.

V soboto, 19. 5. 1990, ob 9.00 me je na sestanek v Turnišče poklical komandant TO Pomurja. Pohvalil me je za mojo samoiniciativnosti in ukrepe, ki sem jih izvedel v zvezi s preselitvijo orožja. Dogovorila sva se, da bomo zaradi manjših stroškov varovali vse orožje v skladišču v Turnišču. Skladišče v Lendavi bo namenjeno za intendantska sredstva. Pogovorila sva se tudi o enotnem nastopanju v medijih. Ta dogovor je bil zelo pomemben za nadaljnje delovanje TO Pomurja. Zagotavljal je enotnost vodenja in poveljevanja ter kontinuiteto delovanja TO. Tako smo na območju Pomurja v času preimenovanja TO v MSNZ imeli popolnoma enak organizacijski in kadrovski sestav pripadnikov.

Tako se je zadeva o zadržanju našega orožja končala. Niso se pa končale dejavnosti, ki smo jih morali izvajati, da smo lahko zadržali orožje v svojem skladišču. V dokaj kratkem času smo iz vojašnice v Murski Soboti tajno prepeljali

še ostalo orožje in skladišče v Turnišču 98-odstotno (1 054 kosov orožja) zapolnili z našim orožjem. V skladišču v Murski Soboti so ostali samo topovi, za katere pa nismo imeli streliva, in nekaj pušk M-48, ki so bile za odpis. Čuvanje skladišča je zahtevalo vsakodnevne obveznosti, ki so bile ostalim štabom prihranjene. Toda zadržanje orožja v skladišču TO občine Lendava je imelo dolgoročno zelo pozitivne posledice. V letu 1991, ko je TO potrebovala orožje, da je vojaško zavarovala politično odločitev slovenskega naroda, je bilo iz našega skladišča predanih nekaj čez tisoč kosov dokaj sodobne oborožitve skupaj s strelivom, s katerim smo se lahko zoperstavili nasprotniku.

To zahtevno in pogumno delo smo opravili pripadniki stalne sestave OŠTO Lendava: komandant TO občine Lendava major Ljubo Dražnik, načelnik štaba stotnik 1. razreda Branko Bratkovič, pomočnik komandanta za zaledje major Franc Balantič in skladiščnik višji vodnik Živko Stanič. Stalno podporo na področju našega dela smo imeli tudi s strani novega predsednika Skupščina občina Lendava Cirila Pucka.

Količine orožja, ki so ostale pod nadzorom Teritorialne obrambe

Gibanje števila orožja v skladiščih TO Lendava:

		15. 5. 1990	18. 5. 1990	15. 6. 1990
1.	avtomatska puška 7,62 mm –različ-ni modeli	240 kosov	240 kosov	240 kosov
2.	polavtomatska puška 7,62 mm	80 kosov	80 kosov	80 kosov
3.	puškomitraljez 7,62 mm	72 kosov	72 kosov	72 kosov
4.	puškomitraljez 7,9 mm M53	6 kosov	6 kosov	6 kosov
5.	puška 7,9 mm M48	484 kosov	284 kosov	481 kosov
6.	ostrostrelna puška 7,62 mm	6 kosov	6 kosov	6 kosov
7.	ostrostrelna puška 7,9 mm	10 kosov	10 kosov	10 kosov
8.	pištola 7,62 mm M 57	120 kosov	120 kosov	120 kosov
9.	INGRAM 9 mm	2 kosa	2 kosa	2 kosa
10.	avtomatska pištola 7,65 mm – Škorpion	10 kosov	10 kosov	10 kosov
11.	PPŠ 7,62 mm -Špagin	10 kosov		10 kosov
12.	netrzajni top 82 mm	2 kosa	2 kosa	
13.	minomet 82 mm	2 kosa	2 kosa	
14.	minomet 60 mm	8 kosov	2 kosa	
15.	ročni metalec min M57 (RMM)	18 kosov	9 kosov	17 kosov
	SKUPAJ	1 070 kosov	845 kosov	1 054 kosov

Za vse navedeno orožje je bilo v skladišču pripadajočega 2,5 bojnega kompleta streliva po kalibrih do kalibra 9 mm.

Zaključek

Želel sem prikazati in povezati zgodovinsko-kronološko dogajanje na območju TO Pomurja in OŠTO Lendava pri zadržanju orožja v skladišču TO občine Lendava. Le tako lahko odgovorimo na vprašanja, kje, kdaj, kdo, kako in zakaj je razvoj dogodkov potekal tako, kot je. Upam, da mi je uspelo. Za sodelovanje se zahvaljujem tedanjemu načelniku OŠTO Lendava majorju 1. razreda Branku Bratkovič in skladiščniku praporščaku Živku Stanič.

Izkušnje na tem območju so bile v marsičem specifične in ekstremne v slovenskem prostoru, zato je toliko bolj zaželeno, da se pri proučevanju takratnih rešitev prepozna in upošteva prispevek pripadnikov stalne sestave na področju obrambe v tistem času.

Menim, da je ta pomembni del vojaške zgodovine zgodovinsko premalo ovrednoten. Posledice, ki bi jih imela predaja orožja v skladišča JLA, bi bile za slovensko samostojnost lahko usodne. Večino orožja, ki ga je imela TO leta 1991 v času oboroženega spopada, je bilo iz skladišč TO, ki je zadržala orožje v svojih skladiščih. To dejanje je predstavljalo dejanski začetek samostojne vojske RS in začetek vojaške pripravljenosti Slovenije na poti v njeno samostojnost.

Priloge:

- ukaz o preselitvi orožja komandanta pokrajine podpolkovnika Vladimirja Miloševiča,
- poročilo predsednika sveta za SLO in DS o premeščanju orožja TO.
- načrt preselitve orožja,

VOJAŠKA TAJNOST
STROGO ZAUPNO

REPUBLIKA SLOVENIJA
POKRAJINSKI ŠTAB ZA TO
P O M U R J A
Št._____
Dne 15.05.1990

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA
OBČINA LJUTOMER
OBČINSKI ŠTAB ZA TERITORIALNO OBRAMBO
SZ Š. 14-25/90
Dne 16.05.1990

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA
POKRAJINSKI ŠTAB ZA TERITORIALNO OBRAMBO
POMURJA
SZ Št. 04-59/90
Dne 16.05.90

Preselitev orožja
in streliva — OŠTO Lendava in Ljutomer

Na osnovi ukaza komandanta TO R SLovenije št. SZ 625/1-90
z dne 15.05.1990

U K A Z U J E M :

1. Da se najkasneje do 19.05.1990 do 24.00 ure preseli vse orožje in strelivo iz vseh skladišč OŠTO Lendava in Ljutomer v skladišče PŠTO Trimo Murska Sobota v VP 4142 Murska Sobota.

2. Preselitev orožja in streliva opraviti z lastnimi prevoznimi sredstvi in delovno silo.

3. Orožje in strelivo predati na hrambo v skladišče PŠTO na osnovi reverza s točno opredeljenimi vrstami in količinami orožja in streliva.

4. Pri prevozu upoštevati vse predpise in ukrepe varovanja in transporta upoštevajoč stopnjo tajnosti ukaza.

RK/MP

KOMANDANT
Rajko
podpolkovnik
Vladimir Miloševič

Ukaz o preselitvi orožja 1990, osebni arhiv Ljuba Dražnika

REPUBLIKA SLOVENIJA
SKUPŠČINA OBČINE LENDAVA
Svet za SLO in DS

Datum: 24.5.1990

PREDSEDSTVO
REPUBLIKE SLOVENIJE

61000 LJUBLJANA

ZADEVA: POROČILO O PREMEŠČANJU OROŽJA TO V OBČINI LENDAVA

V kratkem poročilu vam posredujemo potek dogodkov po sprejetju ukaza RŠTO oziroma PŠTO v zvezi premeščanja orožja.

Komandant OŠTO Lendava je prejel ukaz v sredo, 16.5.1990 ob 10,00. uri.

Komandant OŠTO se je še isti dan takoj o tem posvetoval s predsednikom sveta za SLO in DS SO Lendava in se dogovoril za optimalno rešitev.

Tako je bilo v petek, 18.5.1990 iz skladišča TO v Lendavi premeščeno v celoti orožje in strelivo, od tega nekaj v skladišče TO v Turnišče, preostali del pa v skladišče TO v Mursko Soboto pri vojašnici, kjer je zagotovljeno zavarovanje JLA.

Ocenjujemo, da je približno 80 % (osemdeset) orožja in streliva skladiščenega in ustrezno varovanega v Turnišču, torej v občini Lendava.

Razen navedenega, v občini Lendava ni bilo predaje nobene druge opreme ali orožja in tudi sicer ni bilo nobenih novih ukazov, razen sporočila Redsedstva Republike Slovenije in nov ukaz RŠTO, da je možno orožje TO zadržati v obstoječih skladiščih TO, če se ustrezno zavarujejo, sicer pa ga je treba preseliti.

Tovariški pozdrav!

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA SKUPŠČINA OBČINE LENDAVA

Predsednik sveta
za SLO in DS:
Rudolf Leiner

Poročilo o premeščanju orožja TO Lendava 1990, osebni arhiv Ljuba Dražnika

OBČINSKI ŠTAB ZA TERITORIALNO OBRAMBO
O B Č I N E L E N D A V A

Številka: 37-2/91
Lendava: 11. 02. 1991

REPUBLIKA SLOVENIJA
REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA LJUDSKO OBRAMBO
L J U B L J A N A

ZADEVA: V skladu z ukazom št. 801/61-2050 republiškega sekretarja Jeneza Janše vam posredujemo naslednje podatke:

1. OŠTO Lendava je sprejel Ukaz za premestitev orožja v sredo, 16. 05. 1990 ob 10.00 uri.
2. Komandant TO občine Lendava je o tem obvestil predsednika sveta za SLO in DS dne 16. 05. 1990 ob 14.00 uri.
3. Občinski organi so o tem obvestili predsedstvo RS dne 24. 05. 1990.
4. Ukaz je bil le delno izveden dne 18. 05. 1990 ob 08.00 uri in sicer tako, da smo predali le manjši del (20 %) orožja iz skladišča v Lendavi, ostali del orožja in opreme ki se je nahajalo v skladišču v Turnišču smo zadržali in ga kasneje ustrezno zavarovali.

Lep pozdrav!

KOMANDANT TO OBČINE
rez. major
Ljubo D R A Ž N I K

Poročilo Janezu Janši o predaji orožja leta 1991, osebni arhiv Ljuba Dražnika

Ljubo Dražnik

ORGANIZACIJA IN DELOVANJE MSNZ V OBČINI LENDAVA V LETU 1990

Kakšen je bil pomen in vloga Manevrske strukture narodne zaščite (MSNZ) v procesu osamosvajanja Slovenije na območju občine Lendava v letu 1990? Na organizacijo in razvoj varnostno obrambnih razmer v Sloveniji so pomembno vplivale družbenopolitične razmere v svetu, Evropi in Jugoslaviji. V Sloveniji so se krepile težnje po osamosvojitvi in spremembi družbenopolitičnega sistema. Tem idejam je nasprotovala federalna oblast v Beogradu in predvsem takrat zelo močna JLA, ki se je proglašala za glavnega zaščitnika Jugoslavije in grozila tudi z uporabo nasilnih sredstev.

Vojaški poveljniki JLA so videli v takratni Teritorialni obrambi veliko nevarnost, saj je bila organizirana kot prostorska vojaška struktura družbenopolitičnih skupnosti. V jugoslovanskem vojaškem vrhu so se zato odločili, da bodo vse orožje TO hranili v vojašnicah in ga tako lažje nadzorovali. Ukaz za premestitev orožja iz skladišč TO v vojašnice JLA je v Sloveniji izdal komandant TO RS 15. 05. 1990. V OŠTO Lendava smo se temu ukazu uprli in zadržali večino orožja TO. Tako smo junija 1990 imeli v svojem skladišču v Turnišču 98 odstotkov orožja (1 054 kosov, v skladišču v Murski Soboti so ostali samo topovi, za katere pa nismo imeli streliva, in nekaj pušk M-48, ki so bile za odpis). Čuvanje skladišča je zahtevalo vsakodnevne obveznosti, ki so bile ostalim štabom prihranjene. Toda zadržanje orožja v skladišču TO občine Lendava je imelo dolgoročno zelo pozitivne posledice. V letu 1991, ko je TO potrebovala orožje, da je vojaško zavarovala politično odločitev slovenskega naroda, je bilo iz našega skladišča predanih nekaj čez tisoč kosov dokaj sodobnega orožja s strelivom, s katerim smo se lahko zoperstavili nasprotniku.

Slovenska TO je bila sistemsko del oboroženih sil SFRJ, ključni trenutek pa se je zgodil z »ukazom o razorožitvi TO«. To je bilo prvo agresivno dejanje JLA, uperjeno proti Sloveniji. Odgovor na agresivno dejanje JLA je bila ustanovitev MSNZ. Formalnopravno se je projekt uokviril v narodni zaščiti. Pripadniki MSNZ so izhajali iz Teritorialne obrambe, sekretariatov za LO in milice. Pripadniki stalne sestave TO so podpirali demokratizacijo v Sloveniji. V Pomurju so MSNZ sestavljali vsi, ki so bili prej sestavni del TO Pomurja. Opravljali so dvoje nalog, ene zgolj formalno, ki jih je nalagal RŠTO, in druge, ki jih je nalagalo vodstvo republiške MSNZ. Vse je potekalo v strogi tajnosti. MSNZ so torej sestavljali isti ljudje in orožje kot v TO in milici, vendar pa so opravljali naloge s popolnoma drugo vsebino. Pri tem je bilo zelo pomembno dobro sodelovanje z milico in sekretariatom za LO.

VLOGA TO PRI USPOSABLJANJU IN ORGANIZACIJI NZ PRED USTANOVITVIJO MSNZ

S sprejetjem Zakona o SLO in DS leta 1982 je OŠTO kot vojaško strokovni organ občine dobil nekatere konkretne naloge pri organiziranju, delovanju in usposabljanju pripadnikov Narodne zaščite, ki je opredeljena kot najširše organizirana oblika samozaščitnega in samoobrambnega delovanja delovnih ljudi in občanov, organiziranih v delovnih organizacijah, krajevnih skupnostih in drugih temeljnih organizacijah naše družbe. Za organiziranje, delovanje in usposabljanje NZ so odgovorne tiste sredine, ki NZ organizirajo (KS, podjetja itd.). V Zakonu o SLO in DS so bile naštete dolžnosti TO, milice, upravnega organa za LO in upravnega organa za notranje zadeve. Leta 1982 je izšel še Pravilnik o organiziranju, aktiviranju in opravljanju nalog ter o oznakah in oborožitvi Narodne zaščite. Oznako pripadnika NZ je predstavljal trak, ki se nosi na levi strani roke in na njem sta z velikima črkama zapisana NZ.

Na podlagi teh dveh dokumentov smo v občini Lendava Narodno zaščito organizirali v tri skupine:

- skupino za množično izvidniško obveščevalno dejavnost (MIOD),
- skupino za oboroženi boj (zavarovanje objektov in ljudi),
- skupino za javni red in mir (JRM).

Pri organizaciji in usposabljanju pripadnikov NZ se je pokazalo, da krajevne skupnosti in podjetja sama niso sposobna izpeljati te naloge, ampak je nujna pomoč vseh osnovnih nosilcev na ravni občine Lendava. Pripadnike Narodne zaščite so pri organiziranju in za usposabljanje MIOD sklicevali UO za LO, odgovoren pa je bil OŠTO Lendava.

Osnovna naloga, ki jo ima MIOD na mobilizacijskem mestu, je obveščevalno zavarovanje. To nalogo so opravljali v skladu z načrtom zavarovanja, pri tem pa so sodelovali s poveljstvom enote, posebej s častnikom za obveščevalne zadeve. V OŠTO Lendava smo oblikovali in razvili Terensko izvidniško obveščevalno organizacijo (TIOO), da bi tako zagotovili obveščanje. S Terensko izvidniško obveščevalno organizacijo smo pokrivali pomembnejše objekte in komunikacije na območju občine.

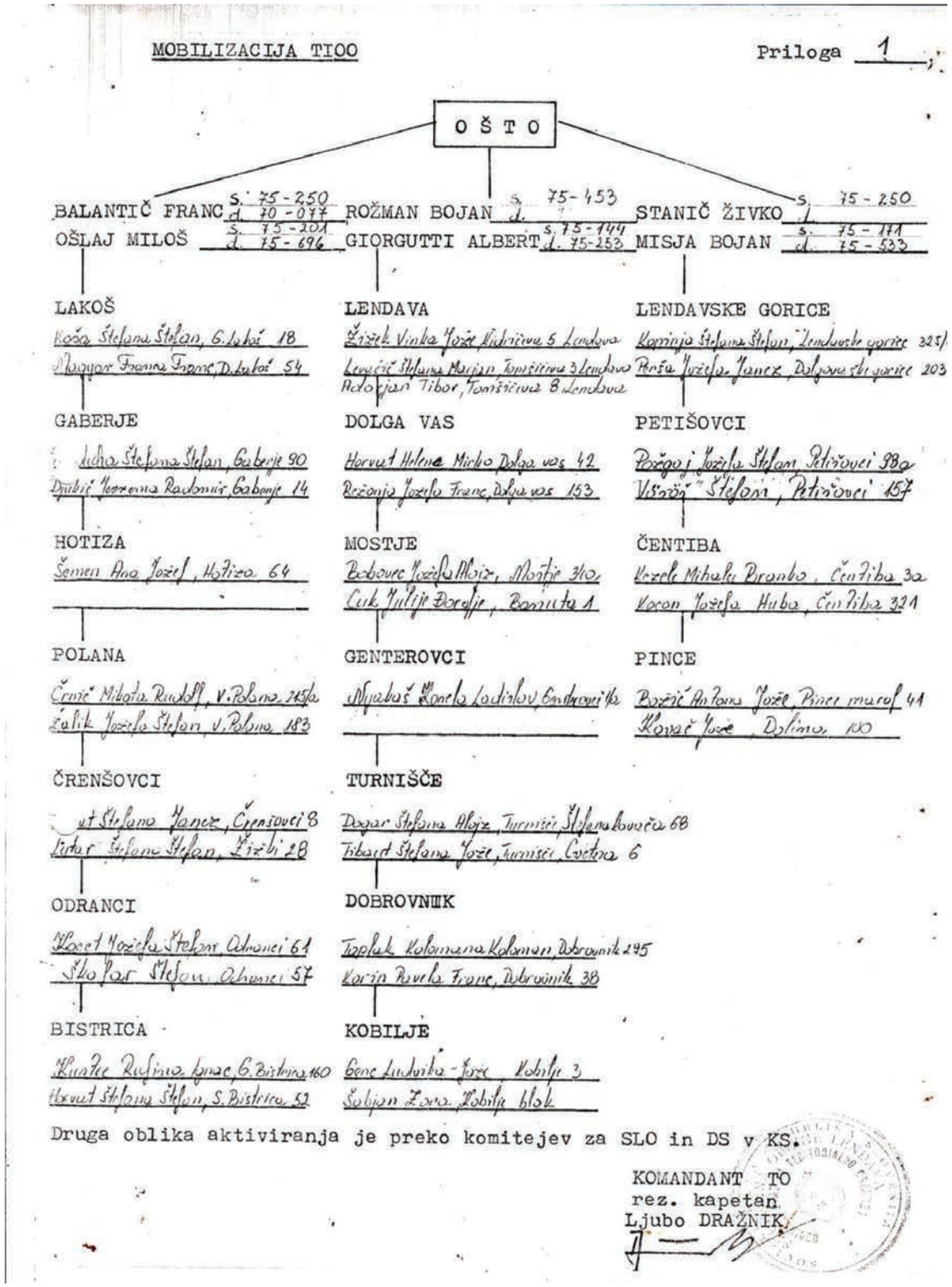
Ocena v OŠTO Lendava je bila, da smo na področju organizacije in usposabljanja NZ dosegli pozitivne rezultate, ki zagotavljajo izvrševanje osnovnih nalog.

Manevrska struktura narodne zaščite, MSNZ

Družbenopolitične razmere v Jugoslaviji in Sloveniji, vedno večje nezaupanje med TO in JLA, vsakodnevna dela in varovanje orožja v skladišču TO, vse to je narekovalo spremembe na področju obrambe. Zato je bilo vabilo Ivana Smodiša, da se 10. septembra 1990 udeležim sestanka na PŠTO v Murski Soboti, pričakovano. Na sestanku smo bili prisotni vsi komandanti OŠTO v Pomurju in pripadniki stalne sestave PŠTO. Stotnik Ivan Smodiš, ki je takrat opravljal naloge koordinatorja med republiškim poveljstvom MSNZ in pokrajinskim poveljstvom, nam je razložil projekt MSNZ, naloge, organizacijo in oblike delovanja. Vsi sodelujoči smo sprejeli sodelovanje.

Prva naloga, ki smo jo dobili na tem uvodnem sestanku, je bila, da vključimo v projekt MSNZ stalno sestavo OŠTO. To nalogo sem opravil še isti dan ob 15.00 v Čentibi, v vinski kleti Branka Bratkoviča. Prisotne sem seznanil s projektom MSNZ. Poudaril sem tajnost delovanja in medsebojno zaupanje. Kot sem predvideval, so vsi sodelavci podprli sodelovanje.

Že naslednji dan, 11. 9. 1990 smo se načelniki MSNZ občin Pomurja na PŠTO Pomurje na sestanku dogovorili o aktivnostih v septembru in oktobru. Preložili smo vse dejavnosti usposabljanj, mobilizacijskih vaj in preverjanj enot. Pogovorili smo se o strelivu in orožju, ki je bilo v skladiščih in na skrivnih lokacijah pod našim nadzorom. Na območju občine Lendava smo lahko z orožjem opremili približno 1 050 ljudi. Dogovorili smo se tudi, da bomo navezali stik s komandirji postaj milice in sekretarji za Ljudsko obrambo.

MOBILIZACIJA TIOO

Priloga 1

OŠTO

BALANTIČ FRANC s. 75-250 d. 70-077 — ROŽMAN BOJAN s. 75-453 d. — STANIČ ŽIVKO s. 75-250 d. —

OŠLAJ MILOŠ s. 75-201 d. 75-696 — GIORGUTTI ALBERT s. 75-144 d. 75-253 — MISJA BOJAN s. 75-111 d. 75-533

LAKOŠ
Koša Štefana Štefan, 6. Lutoš 18
Magyar Franca Franc, D. Lutoš 54

GABERJE
Lucha Štefana Štefan, Gaberje 90
Džubur Teodora Radomir, Gaberje 14

HOTIZA
Šemen Ana Jožef, Hotiza 64

POLANA

LENDAVA
Žižek Vinka Jože Kidričeva 5 Lendava
Lenđić Štefana Marjan Tomšičeva 3 Lendava
Adorjan Tibor, Tomšičeva 8 Lendava

DOLGA VAS
Horvat Helena Mirko Dolga vas 42
Režonja Jožefa Franc, Dolga vas 153

MOSTJE
Bobovec Jožefa Alojz, Mostje 31a
Cuk Julije Dorotja, Banuta 1

GENTEROVCI

LENDAVSKE GORICE
Kompinja Štefana Štefan, Lendavske gorice 32a
Brša Jožefa Janez, Dolgove Lendavske gorice 20a

PETIŠOVCI
Požgaj Jožefa Štefan, Petišovci 98a
Višnjič Štefan, Petišovci 157

ČENTIBA
Kozele Mihaela Branko, Čentiba 3a
Koren Jožefa Huba, Čentiba 33a

PINCE

ČRENŠOVCI
Črnič Mihaela Rudolf, V. Polana 145a
Žalik Jožefa Štefan, V. Polana 183

ODRANCI
Lipar Štefana Janez, Črenšovci 8
Lipar Štefana Štefan, Žižki 28

BISTRICA
Kuzma Ružina Ignac, G. Bistrica 160
Horvat Štefana Štefan, S. Bistrica 52

TURNIŠČE
Mihalič Karla Ladislav, Gaberje 62
Bezjak Antona Jožef, Pince murof 41
Kovač Jože, Dolina 100

DOBROVNIK
Dogar Štefana Alojz, Turnišče, Štefana Kovača 6b
Tibaut Štefana Jožef, Turnišče, Cvetna 6

KOBILJE
Topolak Kolomana Koloman, Dobrovnik 29b
Korizn Pavela Franc, Dobrovnik 38
Benc Ludvika - Jože, Kobilje 3
Šoljan Zora, Kobilje blok

Druga oblika aktiviranja je preko komitejev za SLO in DS v KS.

KOMANDANT TO
rez. kapetan
Ljubo DRAŽNIK

Shema mobilizacije Terensko izvidniške obveščevalne organizacije (TIOO), osebni arhiv Ljuba Dražnika

Načelna organizacija TIOS, zvez in poročanja, osebni arhiv Ljuba Dražnika

Sestanek s komandirjem PM Ludvikom Bokanom sem opravil naslednji dan. On je že sodeloval na tem področju v okviru milice in je bil takoj pripravljen za sodelovanje. Še isti dan je sprejel sodelovanje tudi sekretar za LO Franc Žižek. Dogovorili smo se, da se bomo srečali vsak ponedeljek, se seznanili s svojim delom in planirali ter usklajevali prihodnje dejavnosti. To sodelovanje je bilo zelo uspešno in zelo pomembno predvsem v času vojne 1991.

Na podlagi usmeritev nadrejenega poveljstva in nalog, ki smo jih imeli pred sabo, smo na štabu naredili operativni načrt za delo. Treba je bilo na novo oblikovati enote MSNZ, tako da smo jih prilagodili razpoložljivim količinam orožja. Izbrali smo poveljniški kader in na novo razporedili pripadnike enot MSNZ. Pripravili smo nove vpoklice in nove načrte za mobilizacijo.

Sodelovali smo tudi v drugih akcijah. Tako me je v soboto, 15. septembra 1990, ob desetih dopoldne poklical stotnik Ivan Smodiš in mi naročil, da sodelujemo pri prevozu tromblonskih in minometnih min, ročnih protipehotnih in protitankovskih bomb in streliva. To orožje smo morali naložiti ob 20.00 v Kočevski Reki. V Lendavi smo morali poskrbeti za naročilnico za tovornjak in skladišče. V ekipi za prevoz smo bili stotnik Ivan Smodiš, major Ladislav Lipič in major Ljubo Dražnik.

Opremo smo naložili v dveh urah in se po 22. uri v spremstvu štirih oboroženih članov posebne enote milice v civilnem avtomobilu vračali v Lendavo. Tu sta nas pričakala stotnik Branko Bratkovič in skladiščnik Živko Stanič, ki sta pomagala pri raztovarjanju tovornjaka. Akcija je bila zaključena ob petih zjutraj. Skladišče intendantske opreme v Lendavi ni bilo primerno za skladiščenje, skladišče orožja v Turnišču pa je bilo polno, zato smo iskali skrivno skladišče. Vendar smo bili neuspešni. Ljudje so bili prestrašeni in niso bili pripravljeni sprejeti orožja. Zato je načelnik MSNZ Lendava Ljubo Dražnik odločil, da to orožje skladiščimo v njegovi vinski kleti v Dolgovaških Goricah. Tam je ostalo do aprila 1991.

Vlada Republike Slovenije je 4. oktobra 1990 zamenjala dotedanjega komandanta TO Slovenije Hočevarja z Janezom Slaparjem, ki je postal načelnik novega RŠTO. S tem je MSNZ formalno prenehala obstajati in je ponovno prešla v strukturo TO. Za nas v Pomurju in tudi v občini Lendava to ni prineslo nobenih sprememb. Načelniki MSNZ smo postali poveljniki TO, organizacija in struktura enot, kadrovska in materialna sestava so ostale nespremenjene tudi v Manevrski strukturi narodne zaščite. Obdobje MSNZ je bilo pomembno pri osamosvajanju TO od oboroženih sil Jugoslavije in dokončne ločitve od JLA. Pripadniki TO so se morali odločiti, kje bodo sodelovali. To obdobje je zahtevalo pogum in samoiniciativnost pri izvajanju nalog in predstavlja pomemben del slovenske zgodovine pri osamosvajanju Slovenije.

Ljubo Dražnik

Priprave na obrambo in načrt Kamen 1-4[122]

Priprave na obrambo Republike Slovenije so potekale v dokaj neugodnih družbenopolitičnih razmerah, ki jih je zaznamoval čas razslojenosti v tedanji Jugoslaviji. Odraz teh razmer se je kazal tudi v Sloveniji. Ne glede na precej težke razmere je Občinskemu štabu TO Lendava uspelo v tem prehodnem obdobju izpeljati večino nalog, pomembnih za oboroženi boj. Pomembno je bilo dobro sodelovanje TO z milico, Sekretariatom za ljudsko obrambo in oblastnimi, organi DPS. Vsi ti dejavniki so se kasneje pozitivno odrazili v vojni.

Težišče dejavnosti sta bila načrtovanje in pripravljenost pripadnikov, da za vsako ceno branijo domovino. Poveljnik TO občine Lendava je skupaj z vodstvom občine Lendava obiskal vse enote, ki so bile mobilizirane in z njimi opravil informacijske sestanke. Ti posveti so bili zelo pomembni, saj so imeli velik propagandni in psihološki učinek. Povečali so zaupanje pripadnikov v starešinski kader, posebej profesionalni. Pripadniki stalne sestave so intenzivno organizirali, opremljali in

122 Polkovnik Ljubo Dražnik

usposabljali enote ter pridobivali obveščevalne podatke o dejavnostih nasprotnika.

Od začetka decembra 1990 pa vse do začetka vojne je državno vodstvo od RŠTO zahtevalo, da mora imeti TO vsak dan pod orožjem v pripravljenosti določeno število pripadnikov. Omenjeno zahtevo smo v občini Lendava reševali z ukazom o usposabljanju enot. V večini primerov smo imeli v pripravljenosti enote v velikosti voda. S takim načinom usposabljanja in zagotavljanja pripravljenosti smo nadaljevali tudi v letu 1991 vse do začetka vojne. Ob ustanovitvi smo za delovanje 710. učnega centra v Pekrah pri Mariboru morali zagotoviti enote za zavarovanje centra. Naše enote so sodelovale tudi pri zavarovanju namenske proizvodnje v tovarni TAM. Pomembna dodatna naloga OŠTO Lendava, ki je drugi štabi niso imeli, je bilo 24-urno fizično varovanje orožja v Turnišču.

Čas od oktobra 1990 do 1. junija 1991 je bil v TO RS namenjen pripravam na vojno. V obeh občinskih štabih v Prekmurju so potekale priprave na reorganizacijo TO, ki jo je prinesel novi Zakon o obrambi in zaščiti, sprejet aprila 1991. Po 1. juniju v Prekmurju ni bilo več dveh občinskih štabov TO, ampak le en območni štab za celotno Prekmurje. Reorganizacija tik pred vojno je imela tudi negativno plat. Težave so bile predvsem v občini Lendava, kjer so bili vsi častniki stalne sestave 73. OŠTO Lendava tik pred vojno premeščeni na novo 73. območno poveljstvo v Ljutomer.

Novi Zakon o obrambi 1991 je prinesel velike spremembe organiziranosti Teritorialne obrambe. Sistem vodenja in poveljevanja (VIP) je bilo treba prilagoditi novim razmeram. Na območju, kjer sta bila prej organizirana dva občinska štaba TO, je bilo eno poveljstvo, ki pa je bilo številčno, v primerjavi s prejšnjo organiziranostjo, zelo okrnjeno. To je bilo pomembno predvsem zaradi velikega števila samostojnih enot, ker je onemogočalo vodenje in poveljevanje z enega poveljniškega mesta. Zato je območni štab dopolnil organizacijo vodenja in poveljevanja tako, da so organizirali glavno poveljstvo v Murski Soboti, medtem ko so v Lendavi ustanovili izpostavljeno poveljstvo z nalogo, da neposredno poveljuje enotam na območju občine Lendava, podrejeno pa je bilo neposredno Območnemu štabu TO v Murski Soboti.

Hkrati z usposabljanjem vojnih enot in zagotavljanjem pripravljenosti je v OŠTO potekalo vojno načrtovanje, ki je obsegalo izdelavo mobilizacijskih dokumentov, načrtov za uporabo enot TO v vojni, načrtov za zavarovanje meje, načrtov za zavarovanje objektov in načrtov za oviranje.

Najpomembnejši bojni dokument, ki je imel neposredni vpliv na izvajanje kasnejših vojaških aktivnosti, je bil izdelan v prvi polovici leta 1991 in je imel naziv Kamen.

Načrt Kamen

Aprila 1991 izda poveljnik TO VŠP povelje za uporabo sil po načrtu Kamen. Na podlagi tega povelja je bilo do 1. 6. 1991 izdelano povelje komandanta TO občine Lendava za izvajanje b/d Kamen 1-4.

VOJAŠKA SKRIVNOST
STROGO ZAUPNO

N A Č R T O V I R A N J A

1.- OBJEKT OVIRANJA: Most na reki Muri v Murskem Središču na republiški cesti Lendava - Mursko Središče.

2.- ČAS OVIRANJA: Po potrebi, oziroma ukazu komandanta OŠTO.

3.- SREDSTVA ZA OVIRANJE:

Vlačilec s cisterno polno bencina.

4.- IZVAJALEC: INTEGRAL Lendava in Nafta Lendava

Odgovorne osebe: _____

_____

Oviranje se izvrši na ta način, da se polna cisterna goriva ustavi na mostu in s tem blokira promet, 2. vod 7. Od TO je določen, da brani oviro. Po izvršeni nalogi se umakne v sestavu 7. Od TO.

Poveljnik TO občine
rez. major
Ljubo D R A Ž N I K

Načrt oviranja, osebni arhiv Ljuba Dražnika

Načrt K-1

Načrt K-1 je predvideval ukrepe TO in milice za zagotavljanje prehodnosti meje v razmerah, ko bi JLA prešla na okrepljeno zavarovanje državne meje in ukrepe za zagotavljanje te naloge. Organizacija in sistem delovanja se v tem primeru bistveno ne razlikujeta od delovanja v normalnih razmerah.

VOJAŠKA SKRIVNOST
STROGO ZAUPNO

N A Č R T

UKREPOV ZA ZAVAROVANJE DRŽAVNE MEJE

Na podlagi Ukaza povljenika TO VŠP smo predvideli več ukrepov s katerimi bomo onemogočili nasprotnika pri dobavi energetskih virov, prehrambenih artiklov (kruha), onemogočitev normalnega telefonskega prometa ipd.

1.- IZKLJUČITEV ELEKTRIČNE ENERGIJE: na stražnicah - Štefan Kovač v Lendavskih goricah, Pincah, Žitkovcih in Kobilju.

Z delavci Elektro Murska Sobota obrat Lendava so določeni transformatorji in objekti oziroma linije, ki jih je potrebno izključiti oziroma prekinuti.
Pregled objektov (skica je pri izvrševlacu naloge).
Odgovorna oseba za izvršitev naloge: _____

2.- PREKINITEV TELEFONSKIH ZVEZ:

Za vse stražnice na območju občine razen Kobilja je možna prekinitev telefonske zveze na pošti v Lendavi. Poleg tega je možna prekinitev telefonskih kablov na vseh linijah, ki vodijo k stražnicam.
Odgovorna oseba za izvršitev naloge: _____

3.- PREKINITEV DOBAV KRUHA ALI ZMANŠANE DOBAVE:

Dobava kruha na stražnicu Štefan Kovač in Pince se vrši vsak ponedeljek in četrtek iz pekarne v Lendavi (cca 100 kg). Na stražnicu Kobilje in Žitkovci pa v ponedeljek, sredo in petek (cca 60 kg).
Dogovorjeni so načini prekinitve dobave kruha zaradi, izpada elektične energije, pokvarjena motorna vozila, bolani vozniki itd...
Odgovorna oseba: _____

Načrt ukrepov za zavarovanje državne meje, osebni arhiv Ljuba Dražnika

TO ima v sodelovanju z milico nalogo, da glede na spremembe organizira in poveča dejavnosti obveščanja, uskladi sistem zvez, 2. in 3. diverzantski vod sta v stalni pripravljenosti.

Delovanje TO lahko delimo na dve fazi.
V prvi fazi je delovanje opazovalnic in spremljanje dogajanj.
V drugi okrepljeni fazi pa sledi:

- zavarovanje zapor na cesti,
- zavarovanje blokad na cesti,
- opazovanje in izvidništvo komunikacij.

REPUBLIKA SLOVENIJA
OBČINSKI ŠTAB ZA TERITORIALNO OBRAMBO
O B Č I N E L E N D A V A

VOJAŠKA SKRIVNOST
STROGO ZAUPNO

K - 2

11. 05. 1991
L E N D A V A

K-dirju 2 in 3 diverzantskega voda

Ukaz za blokado Mejnega prehoda v Dolgi vasi

TK 1 : 25 000 Murska Sobota 4 - 4

1.- 2. diverzantski vod ima nalogo da v sodejstvovanju s 3. div. vodom (se mu podredi) zagotovi širšo blokado mednarodnega prehoda v Dolgi vasi s ciljem zavarovanja Mejnega prehoda in zagotovitve nadzora.
V ta namen se intenzivira obveščevalna aktivnost (enote, MIOD, NZ, prebivalstvo), opazovanje komunikacij in zavarovanje zapor na komunikacijah. Pri teh nalogah, še posebej pa kontroli teritorije in komunikacij, sodelovati z milico.

Pripravljenost takoj.
PM - Dolga vas (Vaški dom)
NPM - Dolga vas (Lovski dom)

2.- 2. diverzantski vod v sodejstvovanju s 3. div. vodom ima nalogo, da z zasednim bočnim dejstvovanjem deluje na komunikaciji Lendava - Dolga vas. V ta namen organizira zasedo v rajonu stare šole v Dolgi vasi in v rajonu Židovskega pokopališča v Dolgi vasi s ciljem, da onemogoči "N" gibanje v smeri Mejnega prehoda.

- 2 -

3.- 3. diverzantski vod v sodejstvovanju z 2. div. vodom ima nalogo, da z zasednim bočnim dejstvovanjem deluje na komunikaciji Bikeš - Dolga vas. V ta namen organizira zasedo v rajonu komunikacije Senjeget - Bikeš in drugo zasedo v rajonu komunikacije Dolac - opekarna, s ciljem da se onemogoči "N" gibanje v smeri Mejnega prehoda.

Priloga:
- Odločitev na karti

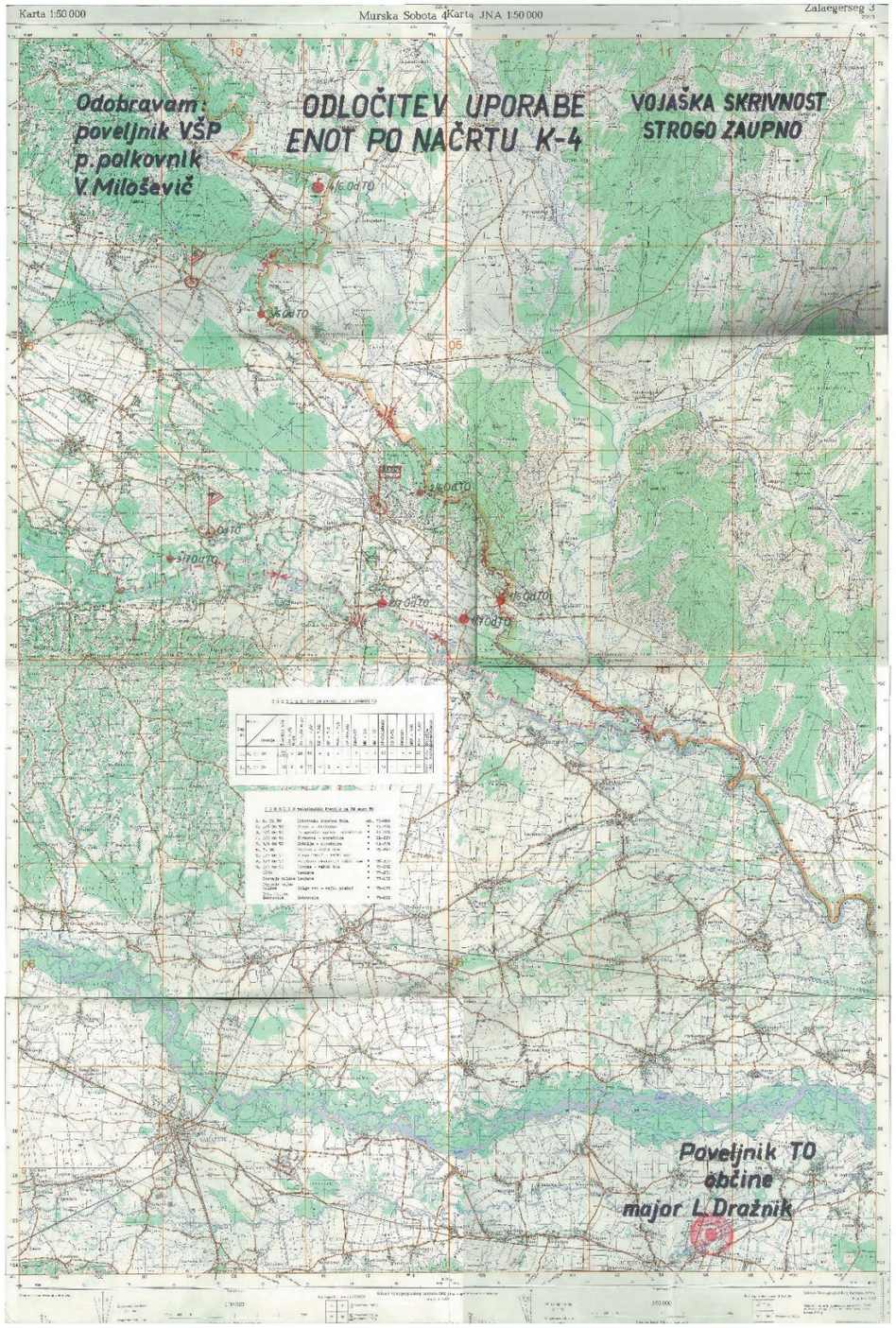
Poveljnik TO občine
major
Ljubo DRAŽNIK

Ukaz za blokado mejnega prehoda v Dolgi vasi, osebni arhiv Ljuba Dražnika

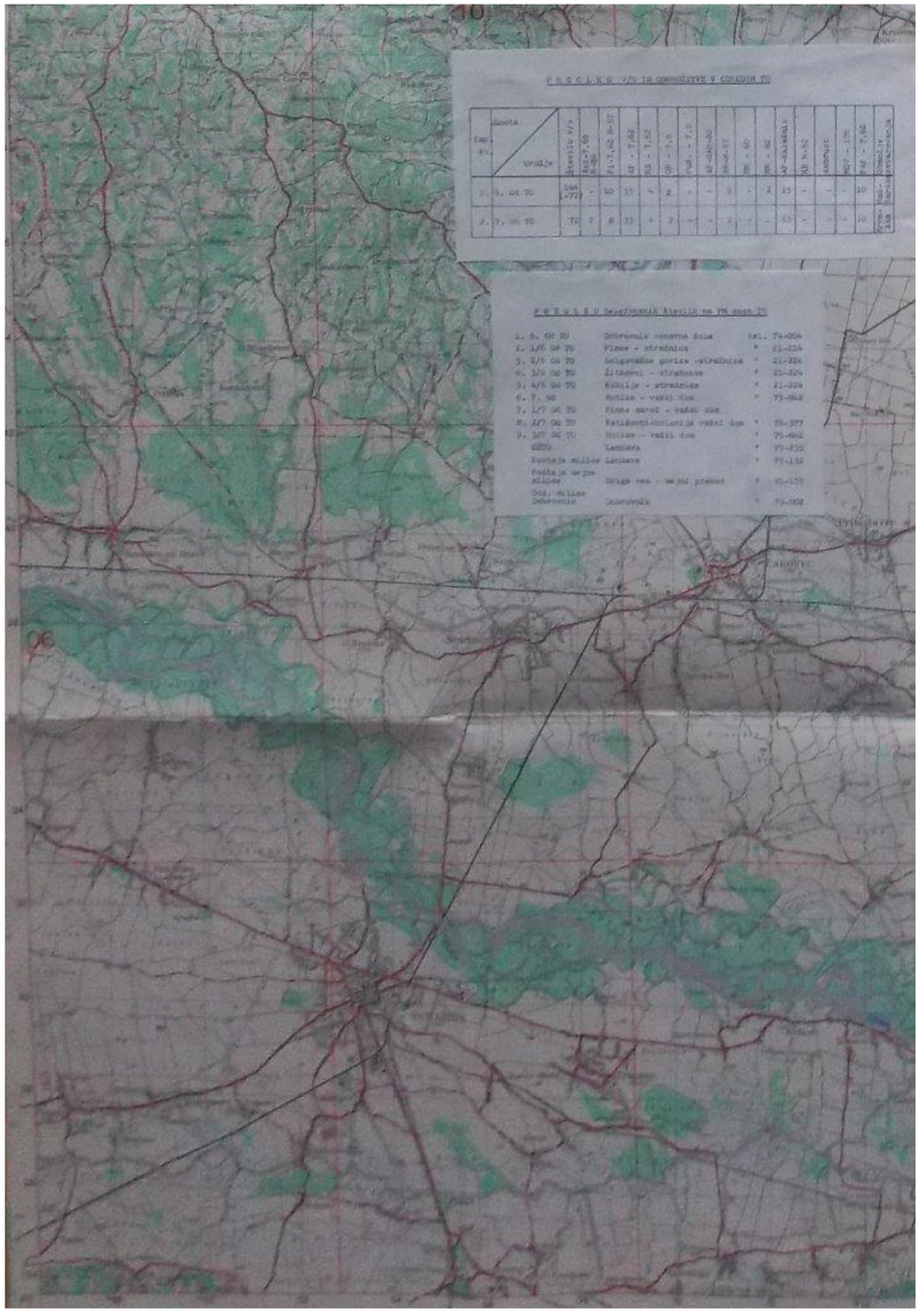
Načrt K-2

Načrt K-2 je predvideval postopke in ukrepe za zagotovitev prehodov meje v razmerah, ko bi JLA zaprla mejo in poskušala prevzeti vse naloge mejne službe. To pomeni, da bi JLA dejansko zaprla državno mejo.

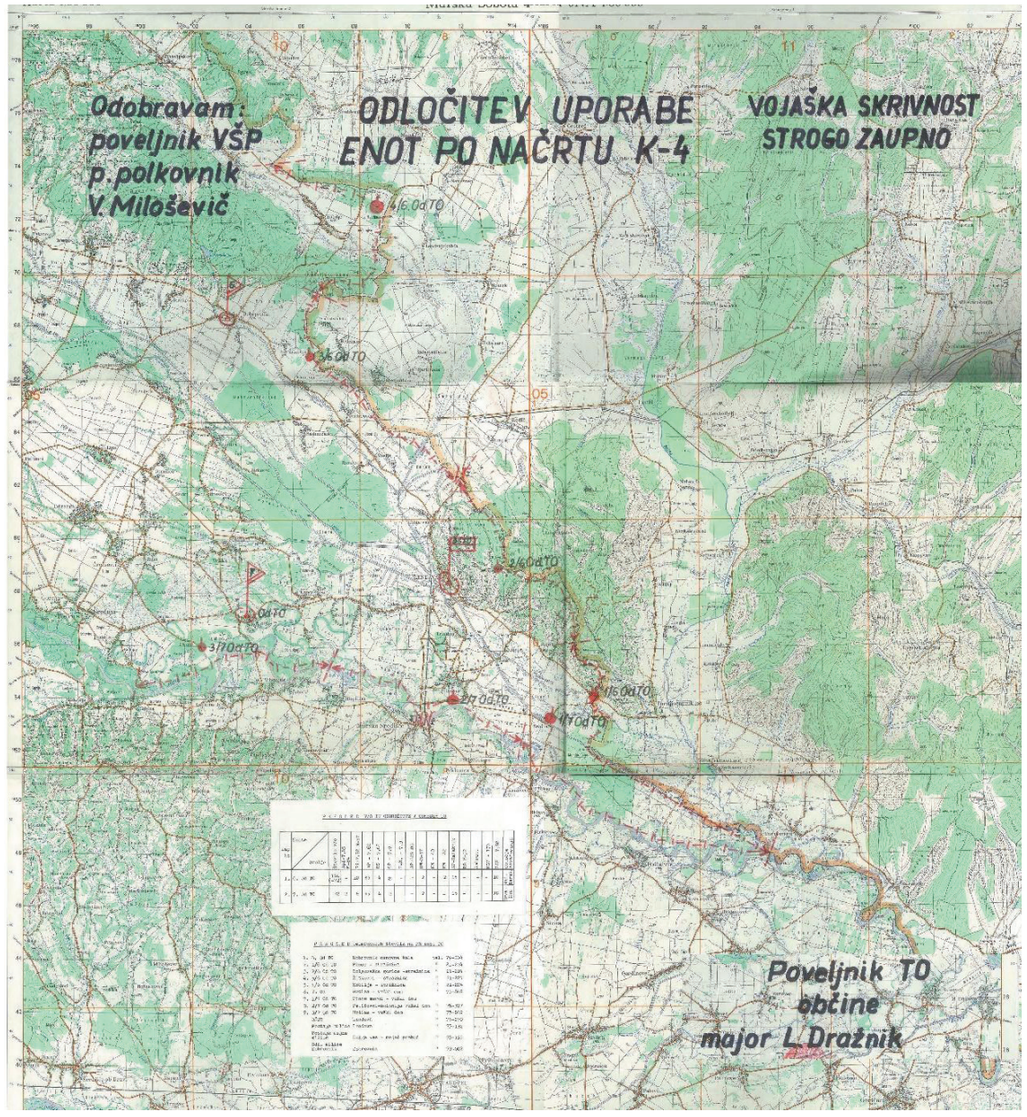
Osnovna naloga TO je bila, da v sodelovanju z milico omogoči delovanje mejnega prehoda v Dolgi vasi. V ta namen je TO organizirala širšo blokado mejnega prehoda, ki so jo izvajali 6. odred TO za širšo blokado (Dobrovnik), 2. in 3. diverzantski vod za Dolgo vas. Neposredno blokado prehoda pa je izvajala milica.

Odločitev uporabe enot po načrtu Kamen-4 Lendava (1), osebni arhiv Ljuba Dražnika

Odločitev uporabe enot po načrtu Kamen-4 Lendava (2), osebni arhiv Ljuba Dražnika

Odločitev uporabe enot po načrtu Kamen-4 Lendava (3), osebni arhiv Ljuba Dražnika

Stopnjuje se obveščanje, uporabi naj se pomoč Množično izvidniške obveščevalne dejavnosti (MIOD), Narodne zaščite in civilnega prebivalstva.

Drugo pomembno nalogo je predstavljalo zavarovanje zapor na komunikacijah. V ta namen so angažirali 6. odred TO, ki naj organizira širšo blokado mejnega prehoda z zavarovanjem zapor v Dobrovniku, Genterovcih, Lendavi, Petišovcih (most na reki Muri) in Srednji Bistrici (most na reki Muri).

Načrt K-3

Načrt K-3 je predvideval postopke za nasilno odpiranje mejnih prehodov v primerih, ko bi JLA uspelo zavzeti vse mejne prehode. V tem primeru bodo enote TO morale z nasilnimi sredstvi zagotoviti določene prehode. Enote TO občine Lendava pri tem niso imele posebnih nalog, zato zanje velja načrt K-2.

Načrt K-4

Načrt K-4 je vseboval ukrepe in postopke za zavarovanje meje Slovenije z Madžarsko in Hrvaško v razmerah, ko JLA zapusti ozemlje republike Slovenije. Naloga TO v sodelovanju z milico in organi oblasti občine Lendava je, da v tem primeru zagotovijo zavarovanje državne meje z Madžarsko in po potrebi z republiko Hrvaško.

Zavarovanje državne meje z Madžarsko izvaja 6. odred TO, ki zasede štiri stražnice (Pince, Gorice pri Lendavi, Žitkovci in Kobilje). Zavarovanje meje z republiko Hrvaško izvaja 7. odred TO, ki organizira tri stražnice (Benica, Petišovci, Orlovšček).

TO ima v tem primeru nalogo, da v sodelovanju z milico zagotovi nadzor meje in delovanje mejnih organov. Razen za mednarodni mejni prehod v Dolgi vasi se organizirata mednarodni cestni prehod in mednarodni železniški prehod v Petišovcih (most na reki Muri). Pri zavarovanju meje je treba zagotoviti pošiljanje beguncev od meje do begunskega centra v Petišovcih. V ta namen naj se pritegneta k sodelovanju PM in mejna milica ter organizira usklajevalno telo na območju občine Lendava.

Načrt oviranja

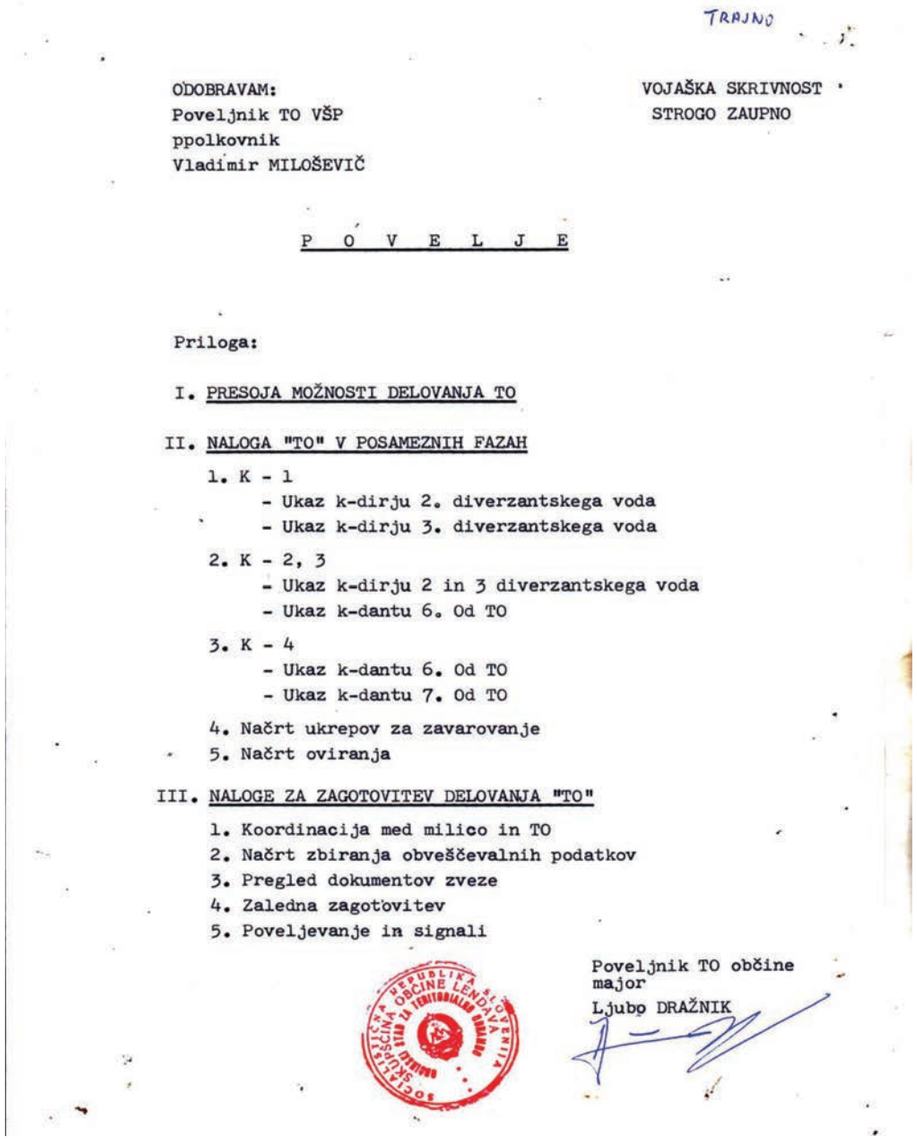
V sestavi načrta Kamen je bil izdelan tudi načrt oviranja. Težišče oviranja je bilo načrtovano na mostovih čez reko Muro v Petišovcih in Srednji Bistrici. V skladu z načrtom K-2 so bile načrtovane tudi ovire in enote, ki te ovire branijo.

Zaključek

Načrt Kamen je predstavljal osnovni bojni dokument v pripravah na osamosvojitveno vojno. Dogodki med vojno so pokazali, da so bile domneve o možnih oblikah delovanja enot JLA zelo pravilne. Zato je bila tudi odločitev komandanta TO občine Lendava majorja Ljuba Dražnika o uporabi enot TO učinkovita in racionalna. Uspešnost načrta med vojno nam kaže, kako pomembna je priprava dobrih bojnih dokumentov in uporaba enot v času vojne. Ti načrti pa nam pomagajo tudi bolje razumeti tedanje dogodke, hkrati pa nam dajo odgovore, kje in

zakaj so se zgodili določeni dogodki tako, kot so se.

Priloge:
1. povelje komandirju 2. In 3. diverzantskega voda v primeru K-2,
2. načrt oviranja za most na reki Muri v Petišovcih,
3. karta odločitve po načrtu K-4.

TRAJNO

ODOBRAVAM:
Poveljnik TO VŠP
ppolkovnik
Vladimir MILOŠEVIČ

VOJAŠKA SKRIVNOST
STROGO ZAUPNO

P O V E L J E

Priloga:

I. PRESOJA MOŽNOSTI DELOVANJA TO

II. NALOGA "TO" V POSAMEZNIH FAZAH
1. K - 1
- Ukaz k-dirju 2. diverzantskega voda
- Ukaz k-dirju 3. diverzantskega voda
2. K - 2, 3
- Ukaz k-dirju 2 in 3 diverzantskega voda
- Ukaz k-dantu 6. Od TO
3. K - 4
- Ukaz k-dantu 6. Od TO
- Ukaz k-dantu 7. Od TO
4. Načrt ukrepov za zavarovanje
5. Načrt oviranja

III. NALOGE ZA ZAGOTOVITEV DELOVANJA "TO"
1. Koordinacija med milico in TO
2. Načrt zbiranja obveščevalnih podatkov
3. Pregled dokumentov zveze
4. Zaledna zagotovitev
5. Poveljevanje in signali

Poveljnik TO občine
major
Ljubo DRAŽNIK

Povelje presoja možnosti delovanja TO, osebni arhiv Ljuba Dražnika

VOJAŠKA SKRIVNOST
STROGO ZAUPNO

N A Č R T O V I R A N J A

1.- OBJEKT OVIRANJA: Most na reki Muri v Murskem Središču na republiški cesti Lendava - Mursko Središče.

2.- ČAS OVIRANJA: Po potrebi, oziroma ukazu komandanta OŠTO.

3.- SREDSTVA ZA OVIRANJE:

Vlačilec s cisterno polno bencina.

4.- IZVAJALEC: INTEGRAL Lendava in Nafta Lendava

Odgovorne osebe: _____

Oviranje se izvrši na ta način, da se polna cisterna goriva ustavi na mostu in s tem blokira promet, 2. vod 7. Od TO je določen, da brani oviro. Po izvršeni nalogi se umakne v sestavu 7. Od TO.

Poveljnik TO občine
rez. major
Ljubo D R A Ž N I K

REPUBLIKA SLOVENIJA
OBČINSKI ŠTAB ZA TERITORIALNO OBRAMBO
O B Č I N E L E N D A V A

VOJAŠKA SKRIVNOST
STROGO ZAUPNO

K - 2

11. 05. 1991
L E N D A V A

K-dirju 2 in 3 diverzantskega voda

Ukaz za blokado Mejnega prehoda v Dolgi vasi

TK 1 : 25 000 Murska Sobota 4 - 4

1.- 2. diverzantski vod ima nalogo da v sodejstvovanju s 3. div. vodom (se mu podredi) zagotovi širšo blokado mednarodnega prehoda v Dolgi vasi s ciljem zavarovanja Mejnega prehoda in zagotovitve nadzora.
V ta namen se intenzivira obveščevalna aktivnost (enote, MIOD, NZ, prebivalstvo), opazovanje komunikacij in zavarovanje zapor na komunikacijah. Pri teh nalogah, še posebej pa kontroli teritorije in komunikacij, sodelovati z milico.

Pripravljenost takoj.
PM - Dolga vas (Vaški dom)
NPM - Dolga vas (Lovski dom)

2.- 2. diverzantski vod v sodejstvovanju s 3. div. vodom ima nalogo, da z zasednim bočnim dejstvovanjem deluje na komunikaciji Lendava - Dolga vas. V ta namen organizira zasedo v rajonu stare šole v Dolgi vasi in v rajonu Židovskega pokopališča v Dolgi vasi s ciljem, da onemogoči "N" gibanje v smeri Mejnega prehoda.

- 2 -

3.- 3. diverzantski vod v sodejstvovanju z 2. div. vodom ima nalogo, da z zasednim bočnim dejstvovanjem deluje na komunikaciji Bikeš - Dolga vas. V ta namen organizira zasedo v rajonu komunikacije Senjeget - Bikeš in drugo zasedo v rajonu komunikacije Dolac - opekarna, s ciljem da se onemogoči "N" gibanje v smeri Mejnega prehoda.

Priloga:
- Odločitev na karti

Poveljnik TO občine
major
Ljubo DRAŽNIK

VOJAŠKA SKRIVNOST
STROGO ZAUPNO

N A Č R T

UKREPOV ZA ZAVAROVANJE DRŽAVNE MEJE

Na podlagi Ukaza povljenika TO VŠP smo predvideli več ukrepov s katerimi bomo onemogočili nasprotnika pri dobavi energetskih virov, prehrambenih artiklov (kruha), onemogočitev normalnega telefonskega prometa ipd.

1.- IZKLJUČITEV ELEKTRIČNE ENERGIJE: na stražnicah - Štefan Kovač v Lendavskih goricah, Pincah, Žitkovcih in Kobilju.

Z delavci Elektro Murska Sobota obrat Lendava so določeni transformatorji in objekti oziroma linije, ki jih je potrebno izključiti oziroma prekinuti.
Pregled objektov (skica je pri izvrševlacu naloge).
Odgovorna oseba za izvršitev naloge: _____

2.- PREKINITEV TELEFONSKIH ZVEZ:

Za vse stražnice na območju občine razen Kobilja je možna prekinitev telefonske zveze na pošti v Lendavi. Poleg tega je možna prekinitev telefonskih kablov na vseh linijah, ki vodijo k stražnicam.
Odgovorna oseba za izvršitev naloge: _____

3.- PREKINITEV DOBAV KRUHA ALI ZMANŠANE DOBAVE:

Dobava kruha na stražnicu Štefan Kovač in Pince se vrši vsak ponedeljek in četrtek iz pekarne v Lendavi (cca 100 kg). Na stražnicu Kobilje in Žitkovci pa v ponedeljek, sredo in petek (cca 60 kg).
Dogovorjeni so načini prekinitve dobave kruha zaradi, izpada elektične energije, pokvarjena motorna vozila, bolani vozniki itd...
Odgovorna oseba: _____

Branko Bratkovič

VLOGA IN POMEN USPOSABLJANJA TO LENDAVA[123]

Leta 1990 in 1991 je bila Teritorialna obramba (TO) kadrovska, logistična, množična in strokovna osnova za organizacijo in izvedbo oborožene podpore odločitvam o samostojnosti. Ne smemo pozabiti nekaj pomembnih delov zgodovine TO.

Prav gotovo TO v začetku ni bila oblikovana kot nacionalna vojska, vendar je to skozi čas in glede na dogajanje v takratni Jugoslaviji postajala, predvsem v razmišljanjih pripadnikov TO in tudi med delom prebivalstva. TO je bila vstavljena v linijo vodenja in poveljevanja oboroženih sil Jugoslavije, vse do odstopa od te linije po demokratičnih volitvah v Sloveniji in takratne novo izvoljene oblasti. Bili pa so tudi poskusi razorožitve TO, zasedbe RŠTO in vzpostavitve novega RŠTO.

V pokrajinah so bila v letu 1990 preoblikovana stara poveljstva in deloma tudi enote, ki so bile prilagojene razpoložljivemu orožju. Prav gotovo je bilo leto 1990 eno najbolj turbulentnih v obstoju TO Slovenije. Najpomembnejše pa je bilo spoznanje, da so ljudje, ki so delali v štabih in enotah pod novim RŠTO bili zvesti svojemu narodu in so bili nosilci priprav na oborožen spopad, do katerega je potem prišlo junija 1991. Na območju Lendave so tako zaposleni v TO kakor tudi rezervni častniki in podčastniki, poveljniki odredov in nižjih enot, v pripravah na vojno in med njo, nosili vso težo in odgovornost. Le z voljo in zaupanjem v slovenski narod jim je uspelo premagati takrat še vedno močno JLA.

Zgodovinsko gledano pa se začetek TO ne začne leta 1990, ampak več kot desetletje prej, leta 1968, ko je zvezna oblast in vodstvo JLA ugotovilo, da je praktično nemogoče obraniti ozemlje SFRJ pred napadom tako z vzhoda kot tudi zahoda. JLA takrat ni imela dovolj usposobljenega kadra, da bi vzdržala napad NATA ali Varšavskega pakta. Potrebne so bile prostorske enote, ki bi pokrivale celotno ozemlje, s partizanskim načinom delovanja v zaledju napadalca, povzročale nemir ter onemogočale oskrbo in premike enot.

Slovenija je že takrat pohitela z oblikovanjem TO, saj je tako lahko ponovno oblikovala svojo oboroženo silo, ki je bila leta 1945 ukinjena. Ponovno se je uvedel tudi slovenski jezik pri poveljevanju. Uredništvo revije Naša obramba je dalo pobudo za nastanek slovenskega vojaškega slovarja, ki je izšel leta 1977 in nam je dobro služil pri prevajanju poimenovanja delov orožja ali priročnikov, ki smo jih uporabljali pri usposabljanju. Seveda vse to in na zahodu nabavljeno večje število avtomatskih pištol z dušilci in ostrostrelnih pušk za potrebe slovenske TO ni bilo všeč zvezni oblasti, posebej pa še JLA. To orožje je že takrat bilo deloma

123 Branko Bratkovič

odvzeto in razporejeno v druge republike.

Na območju občine Lendava se je oblikovanje TO, tako kot drugje po Sloveniji, začelo z oblikovanjem Glavnega štaba za splošni ljudski odpor SR Slovenije oktobra 1968. V Sloveniji je bilo takrat oblikovanih šest conskih štabov za splošni ljudski odpor, za Pomurje pa je bil pristojen vzhodnoštajerski s sedežem v Mariboru. Leta 1968 je na območju Pomurja razporejena, iz sestave rezerve JLA, le ena četa, ki je imela vode v vsaki takratni občini. Za vod je skrbel vodja priprav, ki je bil zaposlen na Oddelku za ljudsko obrambo. Že leta 1969 pa so se začeli formirati tako imenovani partizanski odredi, ki so imeli značaj prostorskih enot, saj so večinoma po načrtih ostajali na ozemlju, kjer so bili formirani.

Večja sprememba je bila narejena leta 1975, ker so se oblikovali novi občinski in pokrajinski štabi. Vsi na novoustanovljeni OŠTO so bili pod poveljstvom PŠTO v Mariboru. Za prvega komandanta v OŠTO Lendava je bil imenovan podpolkovnik Božo Šašič, zaposlena sta bila še Franc Balantič in Anton Lapajne. Tudi pri enotah je prišlo do preoblikovanja, saj so se ločile na prostorske in manevrske enote. Manevrske enote so imele nalogo delovanja po celi pokrajini pa tudi izven nje.

Vse štiri občine so oblikovale Pomursko brigado, v Murski Soboti pa je bil oblikovan še Prekmurski odred TO, ki ga je popolnjevala OŠTO Lendava z enim bataljonom. Vse te enote so bile predvsem pehotne z dokaj zastarelim orožjem. Po letu 1976 so enote začeli izpopolnjevati s sodobnejšim orožjem in kolektivnim orožjem (minometi, netrzajnimi topovi, topovi za protizračno obrambo) ter s tem zelo povečale svojo ognjeno moč.

Božo Šašič, drugi z leve (FA B. Bratkovič)

Naslednje preoblikovanje se je začelo leta 1979. Iz Vzhodnoštajerske pokrajine so nastale tri pokrajine, in sicer Pomurska, Koroška in Vzhodnoštajerska. Poveljevanje je aprila 1979 prevzel kapetan Ljubomir Dražnik, ki je bil komandant do leta 1991 (zaposleni so bili še Franc Balantič, od novembra 1979 Živko Stanič in Alojzija Pamič).

Od leta 1981 do 1990 so bile preoblikovane enote, nastali so samostojni odredi četne sestave, novi jurišni odredi, protidiverzantske enote in diverzantski vodi. V tem obdobju se je zgodil kakovostni premik vodenja in usposabljanja enot, predvsem pa pri delu mirnodobne in vojne sestave štabov, ki so postali uigrane delovne skupine. Usposabljanja so bila krajša, vendar bolj intenzivna. Leta 1987 meseca marca se je zaposlil na OŠTO Lendava še Branko Bratkovič.

Cilji in oblike usposabljanja

V razvoju TO so se cilji in oblike usposabljanja spreminjali in prilagajali spremembam v doktrini in strategiji oboroženega boja. Usposabljanje in urjenje je bilo za posameznika, enoto, poveljstva in štabe. To je bila najpomembnejša dejavnost TO za zagotavljanje in doseganje bojne pripravljenosti. Posebno pozornost pa so namenjali starešinskemu kadru, ki pa se je poleg usposabljanja v enotah, poveljstvih in štabih usposabljal tudi preko Zveze rezervnih vojaških starešin. Revija Obramba je vsako leto na podlagi smernic objavila tematiko usposabljanja in v zvezi z njo izdajala strokovne članke. Čez leto so morali starešine vse to spremljati in opraviti preizkus znanja, ki je bil eden od pogojev za napredovanje v činu in položaju.

Po usposabljanju članov ZRVS Lendava (FA B. Bratkovič)

Štabi so poleg enoletnih načrtov usposabljanja izdelovali še petletne (srednjeročne) načrte, v katerih je bila usklajena poraba finančnih in materialnih sredstev za to obdobje ter angažiranost kadra. Vse to pa je bilo namenjeno ocenjevanju rezultatov in doseženi stopnji usposobljenosti ter bojne pripravljenosti posameznika, enote, poveljstva in štaba. Usposabljanja niso potekala le v okviru matičnega štaba, ampak so se za specialnosti izvajala tudi na pokrajinski in republiški ravni.

Častniki so se udeleževali tečajev, organiziranih v učnih centrih JLA, in so trajali od nekaj dni do enega meseca. Udeleženci teh tečajev so bili iz celotne Jugoslavije, zato so potekali v srbohrvaščini.

OBČINSKI ŠTAB ZA TERITORIALNO OBRAMBO
O B Č I N E L E N D A V A

VOJAŠKA SKRIVNOST
STROGO ZAUPNO

Številka: VS-SZ-18-23/89
Lendava: 10. 10. 1989

ŠV " ROMANIJA - 89 "
Priloga št. 1

U K A Z

ZA PRIPRAVO IN IZVAJANJE "ŠV" ter "PP"

Na podlagi Letnega načrta OŠTO Lendava za leto 1989

U K A Z U J E M

pripraviti in izvesti "ŠV" s starešinami LOd.

1.- TEMA: Dejstva LOd TO v pogojih ZZO na " D + 40 ".

2.- CILJ: Izuriti starešine poveljstva za hitro in pravilno delo pri presoji situacije in podajanju predlogov, delo na delovnih točkah pri PP.

3.- UČNA VPRAŠANJA:

Preučevanje in presoja situacije, podajanje predlogov, delo na PP.

4.- KRAJA IZVAJANJA: Lendava, center zvez.

5.- ČAS IZVAJANJA:

27. 10. 1989 od 08.00 do 17.00 ure in
28. 10. 1989 od 08.00 do 16.00 ure.

- 2 -

6. - VODJA URJENJA:

- Komandant LOd TO občine Lendava.

7.- PRIPRAVA UDELEŽENCEV:

- Vsi udeleženci so dolžni proučiti potrebno literaturo s težiščem na "Pravilniku o uporabi TO".

8.- NAČRT ZAŠČITNIH UKREPOV:

- Pred začetkom vaje:

Izdelava elaborata za ŠV se izvaja v prostorih OŠTO ob angažiranju starešin določenih z Ukazom K-nta TO občine Lendava.

Izdelane dokumente hraniti in označevati s VS - SZ - ŠV "ROMANIJA-89". Čuvati jih v skladu s predpisi o zaščiti vojaške tajnosti.

- V teku vaje:

Prostore v katerih se bo izvajala ŠV "ROMANIJA-89" primerno fizično zavarovati.

Po zaključku vaje kompletirati vso izdelano dokumentacijo.

Izvesti pregled prostorov kjer se je izvajala ŠV.

9.- ELABORAT IZDELATI do 10. 10. 1989.

KOMANDANT TO OBČINE
nez. kapetan I.r.
Ljubo DRAŽNIK

Ukaz za pripravo in izvedbo ŠV (Arhiv OZVVS Lendava)

VOJAŠKA SKRIVNOST
STROGO ZAUPNO
ŠV "ROMANIJA-89"
Priloga št. 9

OCENA IZVEDENE ŠTABNE VAJE:

Štabna vaja „Romanija 89" je bila izvajana v dveh delih in v dveh delih.

27/10-89 je bila ŠV v prostorih NK Nedelica s programom, ki je opredeljen v Prilogi št 3.

28/10-89 je bilo povezovalno potovanje, opredeljeno v Prilogi 4.

Po načrtu so se starešine seznanile s potekom dela, ki je bilo zastavljeno na uspešno izvedeno nalogo sklepnega — na temo „Delovanje štaba TO Lendava v pogojih na „D+40".

Ocenjujem, da je uvodni del — predvsem pa delo na dokumentih TPE, prevzem dela štaba v času MOB in potekom dela na ŠV pripomoglo, da je praktična izvedba ŠV bila zelo uspešna.

Upoštevano, da prosoja nasprotnika, naših sil, spremeni odločitev vedno bolj dobivajo pravo formulacijo, kar je osnova za izdelavo bojne dokumentacije. Pri sledenju pa pomanjkanje tehnična plat izdelave včasih dela preglavice. Ta ocena je splošna, ker je sicer bila izdelava dokumentacije na taj vaji naročnju. Potrebno je izpostaviti pomoč stalne sestave obč. štaba TO Lendava.

Povezovalno potovanje je bilo izvajano po programu in shemi (Priloga 6) enotila je dobro na terenu le ta dan izredno gosta megla. Ocenjujem, da je na vseh točkah bila odličen (kljub megli) opravljena orientacija, prosoja prostora, časa, „M" in „R".

Splošna ocena ŠV „Romanija 89" (ota del) je prav dobro.

K-dant Lod
Poz. kpt. I. kl.

Poročilo komandanta odreda o izvedeni vaji (Arhiv OZVVS Lendava)

Pri vojaško strokovnem usposabljanju je bil glavni cilj, da se pripadniki izurijo v uporabi in ravnanju z osebno ter kolektivno oborožitvijo, ki jim po formaciji pripada. Starešine pa so morali biti usposobljeni za uporabo vsega orožja, ki jim je pripadalo v enoti po formaciji.

Usposabljanje specialnosti - merilci na NtT 82 mm (FA: OZVVS Lendava)

Usposabljanje pontonirskega voda (FA: OZVVS Lendava)

Tako smo skladno z ukazom in načrtom usposabljali starešine stalne sestave, starešine rezervne sestave, vojne štabe in poveljstva enot, enote in specialnosti. Usposabljanje enot je bilo sestavljeno iz osnovnega večdnevnega (do sedem dni) usposabljanja, eno do dvodnevnega dopolnilnega usposabljanja, strelskega urjenja, mobilizacijskih vaj in vaj bojne pripravljenosti. Seveda pa moramo temu dodati še urjenja specialistov-posameznikov (vezistov, ostrostrelcev, posadk na MM in NtT, strelcev na OSI itd.) Posebno pozornost pa smo namenjali enotam za protidiverzantsko delovanje (pri nas protidiverzantski vod), ki je poleg naštetih načinov usposabljanja izvajal vsako leto mobilizacijsko-taktično vajo in obvezno streljanje z lastno oborožitvijo. Mobilizacijsko-taktična vaja je lahko potekala tudi izven območja občine, enota pa se je lahko združevala z enotami drugih občinskih štabov na območju Pomurja.

Del usposabljanja stalne sestave so bili tudi kondicijski pohodi - pohod na Triglav (FA B. Bratkovič)

Na Triglavu, organizirala ZRVS v sodelovanju z OŠTO Radovljica (FA B. Bratkovič)

Usposabljanje starešin v enotah je potekalo tako, da so jih poklicali vsaj sedem do štirinajst dni pred vpoklicem enote na metodično, vsebinsko in neposredno pripravo za izvajanje usposabljanja. Na tej pripravi so se seznanili s potekom in vsebino usposabljanja ter si pripravili opomnike za izvedbo usposabljanja. Dobili so tudi gradivo za individualne priprave, ki so jih opravili doma pred usposabljanjem.

Odziv na vse vrste usposabljanj je bil zelo dober, saj je vedno presegal 90-odstotno udeležbo. Ocene, ki so jih dosegali udeleženci na strelskem usposabljanju, so bile prav dobre, le pri nekaterih se je pokazalo slabše obvladanje lastnega in skupinskega orožja, ker ga na usposabljanju v JLA niso obravnavali. Ta primanjkljaj izurjenosti smo odpravljali z individualnim urjenjem na večdnevnih usposabljanjih.

Na usposabljanje enot TO je vplivalo več zunanjih dejavnikov: na začetku stara in iztrošena oblačila, oprema in zastarelo orožje, kar se je predvsem po letu 1985 močno zmanjšalo, saj je bilo skladno z načrtom opremljanja in razpoložljivimi finančnimi sredstvi nabavljeno večje število novih uniform, škornjev in ostale opreme. Druga težava so bila sezonska dela (žetev, obiranje koruze, trgatev itd.), kar smo predvideli v načrtih dela in z vsakoletnim sklicem starešinskega kadra na začetku leta, ko so bile predstavljene naloge enot za tisto leto.

Na teh posvetih smo dobili tudi dosti povratnih informacij, ki smo jih lahko upoštevali pri načrtovanju. Naslednja težava je bila odsotnost z dela. Čeprav je večina usposabljanj potekala v času dela prostih dni (sobota, nedelja), so nekatere delovne organizacije delale tudi v tem času. Pri večdnevnih usposabljanjih pa je bil ta težava lahko še večja, saj bi na primer v Planiki Turnišče bilo z dela odsotnih več pripadnikov, ki so delali na ključnih strojih za nemoteno proizvodnjo in jih ni bilo mogoče nadomestiti. Tako bi lahko prišlo do tedenskega izpada proizvodnje. Tudi to smo rešili v dogovoru z vodstvom delovnih organizacij, tako da so bili razporejeni novi pripadniki ali pa so bili selektivno klicani na usposabljanje.

Postroj odreda TO četne sestave (FA OZVVS Lendava)

Odred TO četne sestave (FA OZVVS Lendava)

Dokumentacijo za vsa usposabljanja in urjenja so po letu 1985 vodili za vse enote in štab v obliki knjige, kjer so bili vpisani načrti usposabljanj, udeležba, izvedena streljanja in seveda številčna ter pisna ocena enote, starešin in usposobljenosti. Poleg tega pa so za vsako enoto vodili še dnevnik streljanj.

Do prestrukturiranja enot leta 1990 so v TO Lendava vse enote izvedle osnovno večdnevno usposabljanje, mobilizacijske vaje, mobilizacijsko-taktične vaje in eno do dvodnevno usposabljanje. Izvedena so bila vsa streljanja, tudi bojno streljanje z minometi, netrzajnimi topovi in ročnim protioklepnim orožjem. Vse enote je generalna inšpekcija JLA iz Beograda preverila na vaji bojne pripravljenosti leta 1987 na Jožefovo. Ocena usposobljenosti je bila prav dobra, ocena mobilizacijske pripravljenosti pa odlična.

Usposabljanje Lendavskega odreda 1986, OŠTO Lendava, osebni arhiv Ljuba Dražnika

Po organizacijsko-mobilizacijskem razvoju je TO Lendava od leta 1986 do leta 1990 razvijala sledeče enote:

- občinski štab s prištabnimi enotami (OŠTO),
- odred TO (od TO v sestavi čet),
- jurišni odred TO (Jod TO v sestavi vodi),
- dva diverzantska voda TO (DivV TO),
- protidiverzantski vod TO (PDivV TO),
- pontonirski vod TO (PonV TO),
- samostojni vod KS Lendava (VKS TO),
- samostojni vod OZD Nafta (VOZD),
- vod delovne obveze.

Usposabljali in organizirali smo še Terensko izvidniško-obveščevalno organizacijo (TIOO). Zelo pomemben je podatek, da v vseh letih usposabljanja na območju

Lendave nismo imeli izrednega dogodka s smrtnim izidom. Tudi poškodbe, ki so bile zabeležene, so bile le lažje. Skupno število pripadnikov v TO Lendava je bilo 800 (do prestrukturiranja oktobra 1990).

Usposabljanje mladih prostovoljcev, Dobrovnik 1989, osebni arhiv Ljuba Dražnika

Leto 1990 je bilo posebno, tako za vso Slovenijo (prve večstrankarske volitve 8. aprila 1990) kakor tudi za TO. Čeprav smo imeli načrtovana usposabljanja tako kot vsako leto, jih zaradi znanih dogodkov s poizkusom razorožitve TO meseca maja, nismo mogli izvesti. Marca in aprila so bila zaradi volitev prepovedana usposabljanja.

Od 12. do 16. maja 1990 pa smo izvajali petdnevno usposabljanje voda KS Lendava in voda Nafte Lendava. Oba voda sta imela starejše orožje (Pu M48 in brzostrelke Špagine, ki smo jih za to usposabljanje zamenjali z avtomatičnimi puškami). Usposabljanja so se udeležili že preizkušeni pripadniki, ki so se dobro poznali, zato so priprave in usposabljanje potekali brez posebnosti, le obisk obveščevalno varnostnega organa iz garnizije Varaždin, 16. maja popoldan, je bil nepričakovan.

Ukaz za premestitev orožja iz skladišča TO Lendava v skladišče TO v Murski Soboti je dobil komandant TO Občine Lendava Ljubomir Dražnik, 16. maja z rokom izvedbe do 17. maja. Na sestanku je izrazil nasprotovanje takemu ukazu, saj je bilo načrtovano usposabljanje odreda TO v začetku junija, toda poveljnik pokrajine je bil dosleden. Ljubo Dražnik je kljub prepovedi, da s tem ukazom seznani koga izven TO, na lastno pest o tem govoril s takrat še aktualnim predsednikom Skupščine občine Lendava Rudijem Leinerjem, ki je predajal svojo funkcijo predsednika Cirilu Pucku 18. maja. S tem je bilo reševanje položaja

preneseno z vojaške tudi na civilno strukturo. Predsednik RS je ukaz o premestitvi orožja preklical 19. maja. Da bi bil volk sit in koza cela je komandant Ljubomir Dražnik ukazal prepeljati v skladišče v Murski Soboti nekaj starejšega trofejnega orožja, vse novejše in avtomatsko orožje ter pripadajoče strelivo pa je ostalo v skladiščih TO Lendava.

Sprejem mladincev teritorialcev v TO, Petišovci, stadion za speedway, 1986, osebni arhiv Ljuba Dražnika

Ena večjih načrtovanih dejavnosti tistega leta konec maja je bila mobilizacijsko-taktična vaja OdTO, ki je imel mobilizacijsko zbirališče v Turnišču (poveljstvo s prištabnimi enotami in 1. četa) ter v Dobrovniku in Veliki Polani, povsod po eno četo. Enota bi morala taktično vajo izvesti na območju Ginjevec. Vajo je ocenjevala PŠTO Pomurje. Zaradi že omenjenih dogodkov v zvezi z večstrankarskimi volitvami in spremembami političnega sistema, angažiranost starešin na pripravah in usposabljanju ni bila na tako visoki ravni kot prejšnja leta.

Ugotovitve ocenjevalcev iz PŠTO Pomurja so bile:

- Udeležba je bila dobra, saj je bila skoraj 90-odstotna.
- Poveljstvo ni bilo v celoti pripravljeno za izvedbo usposabljanja.
- Orožje ni bilo pravočasno dostavljeno v Veliko Polano.
- Časovno je težko povezati enoto in ustrezno poveljevati z obstoječimi sredstvi zvez.
- Nekaj posameznikov je prišlo pod vplivom alkohola, kar je vplivalo na disciplino.
- Čeprav je taktična vaja potekala dobro, je poveljstvo ni vodilo, kot bi jo moralo.
- Pohod enote od MOB zbirališča do razmestitve za vajo je bil naporen in počasen.
- Enota je bila velika, zato bi bilo bolje izvajati usposabljanje po delih.
- Vse izdelane dokumente poveljujočih je treba nekaj dni pred vajo preveriti.

Seveda je analiza s poveljniškim kadrom odreda pokazala, da je bil čas, ki smo ga načrtovali za vajo, dokaj neprimeren, saj je bila to edina prosta sobota po dolgem času za zaposlene v Planiki, od koder je tudi bila večina razporejenih v enote. Tudi dogajanja okoli volitev in spremembe oblasti so prinašale veliko samovolje posameznikov, ki so hujskali še druge. Pravih rešitev pa za taka početja razen pogovora in umiritve ni bilo.

Nikoli še ni bila klicana milica na usposabljanja TO. Tudi nekateri poveljniki enot so bili užaljeni, saj so jih posamezniki verbalno napadali in žalili, oni pa se niso mogli braniti. Dosti neprijetnosti pa je zakrivil tudi alkohol, kar je bilo praktično nemogoče preprečiti. Ko enote še niso bile zbrane na enem mestu, so delale dobro, česar pa spremljevalci niso prenesli vodji ocenjevanja.

Ni bilo kaj dosti časa, da bi se ukvarjali s preteklimi dogodki, saj nas je od 9. do 10. junija čakalo še eno usposabljanje in taktična vaja z jurišnim odredom. V tej enoti je bilo pred enim letom zamenjano poveljstvo in poveljniki vodov, vendar tudi v novi sestavi niso izvajali usposabljanj. Opravili so uspešne priprave in častniški kader se je zavzeto lotil usposabljanja. Udeležba je bila 86-odstotna. Analiza je pokazala dobro delo novih poveljnikov, enota je bila izpopolnjena z mlajšimi pripadniki in oborožena le z novejšim orožjem, kar je prav tako ugodno vplivalo na delo enote.

Tako smo končali prvo polletje usposabljanja, vendar so se naloge še kar vrstile. Hkrati z usposabljanjem enot in posameznikov so potekala tudi usposabljanja stalne sestave, priprave materialnih sredstev za jesen, čiščenje orožja in opreme, spremembe načrtov itd. Vsi zaposleni smo bili popolnoma angažirani. Orožje, ki smo ga zadržali v svojih skladiščih, je bilo treba varovati. Vse orožje in večino streliva smo prepeljali v skladišče v Turnišče, ki je bilo varovano z alarmno napravo in stalno prisotnim varnostnikom Planike. Dodatno pa smo ga varovali še s stražo vojaških obveznikov, ki se je tedensko menjavala.

Najbolj problematični čas je bil med praznovanji v Turnišču (tradicionalna Varaška noč in velika maša). Zavarovanje smo opravljali vsak dan, tako podnevi kot tudi ponoči. Med tem nekajmesečnim varovanjem skladišča nismo zabeležili nobenih težav. Seveda pa je to zelo obremenjevalo stalno sestavo štaba, kjer smo bile le štiri vojaške osebe in poveljnik, ki naj ne bi bil dežurna oseba. Varovanje skladišča je zahtevalo vsakodnevne obveznosti, ki so bile ostalim štabom prizanesene. Toda zadržanje orožja v skladišču TO občine Lendava je imelo dolgoročno zelo pozitivne posledice.

Usposabljanje pontonskega voda, Srednja Bistrica 1988, osebni arhiv Ljuba Dražnika

Usposabljanja so se nadaljevala že konec avgusta, ko so potekale priprave na usposabljanje protidiverzantskega voda. Usposabljanje se je začelo na območju občine Lendava, zaključna vaja pa je bila na območju občine Gornja Radgona 22. 9. 1990. Vaja ni bila ocenjevana, imela pa je poudarek na uporabi lastnih zaščitnih sredstev - maska. Naša enota je predstavljala nasprotnika.

Od 15. do 16. septembra je potekalo usposabljanje ostrostrelcev, ki ga je organiziral naš štab v Čentibi. Ostrostrelci iz vseh pomurskih štabov so se dobro izurili za uporabo svojega orožja. Tudi vsa streljanja so bila zelo dobro ocenjena. Streljanje na večji razdalji je bilo izvedeno v Mačkovcih.

Hkrati se je začelo tudi preoblikovanje enot v štabih, saj smo morali prilagoditi število obveznikov in enot razpoložljivemu orožju, ki smo ga imeli le mi v Turnišču. Orožje je bilo po ukazu PŠTO prerazporejeno v ostale OŠTO Pomurja, da so lahko

izvajali usposabljanja. Menjali so se tudi mobilizacijski dokumenti in narejeni so bili dokumenti za varovanje družbenopolitične skupnosti (DPS). Določena je bila enota za varovanje takratne Občine Lendava in pošte.

Po novem smo razvijali:
- OŠTO z zaščitnim vodom - mobilizacijsko zbirališče grad Lendava,
- posebni vod - mob. zbirališče vaški dom Čentiba,
- odred - mob. zbirališče vaški dom Brezovica,
- 7. odred - mob. zbirališče vaški dom Trnje,
- 2. diverzantski vod - mob. zbirališče stara OŠ Dolina,
- 3. diverzantski vod - mob. zbirališče vaški dom Trimlini,
- pontonirski vod - mob. zbirališče stara šola Hotiza.

Po 10. septembru so spremenili organiziranost, saj je bilo potrebno za početja, ki smo jih izvajali, imeti tudi pravno podlago. Imenovani so bili načelniki Narodne zaščite in njihovi pomočniki. Vsi zaposleni v OŠTO smo bili pri tem udeleženi. Sodelovali smo tudi v drugih akcijah. Tako smo v soboto, 15. septembra 1990, sodelovali (Ljubo Dražnik) pri prevozu tromblonskih in minometnih min, ročnih protipehotnih in protitankovskih bomb, eksploziva ter streliva (skoraj 12.000 kosov) iz Kočevske Reke v Lendavo. V Lendavi smo morali poskrbeti za naročilnico za tovornjak in skladišče. Sredstva smo s tovornjaka razložili (sodelovala sta Stanič in Bratkovič) v jutranjih urah (do 5. ure) v skladišče na TLP 12.

Skladišče ni bilo primerno za skladiščenje teh sredstev, skladišče orožja v Turnišču pa je bilo polno, zato smo iskali skrivno skladišče. Nismo bili uspešni (prestrašenost in nepripravljenost sprejeti orožje), zato se je komandant TO Lendava Ljubo Dražnik odločil, da ta sredstva prepeljemo v njegovo vinsko klet v Dolgovaških Goricah.

Tam je ostalo do aprila 1991. Usposabljanja enot po tem času praktično nismo izvajali. Stalna sestava pa se je udeleževala usposabljanj v organizaciji PŠTO in dodatno v lastni organizaciji (predvsem streljanja z zračno puško in svojo pištolo). Ker je bilo nekaj našega orožja in seveda tudi streliva v skladišču TO v vojašnici v Murski Soboti, smo se dogovorili, da ga s pretvezo čiščenja naložimo na tovornjak PŠTO, ki ga je vozil skladiščnik Živko Stanič, strelivo pa v kombi, ki ga je vozil Branko Bratkovič, in odpeljemo v skladišče v Turnišče. To nam je v celoti uspelo.

Vedno bolj smo slutili, da bo prišlo do sporov z zvezno oblastjo oziroma JLA. Po posvetu v Pekrah 26. 11. 1990 je poveljnik Miloševič (4. oktobra je bil imenovan

za poveljnika TO Vzhodnoštajerske pokrajine) izdal ukaz z naslednjimi nalogami:

- dopolniti in izpopolniti je treba posebno enoto,
- izvesti ponoven pregled obveznikov v teh enotah in tiste, ki ne izpolnjujejo pogojev, zamenjati,
- vse tiste, katerih žene so zaposlene in nimajo varstva, zamenjati,
- izbrati dodatne zanesljive obveznike za popolnitev,
- ponovno narediti in preveriti lastno pozivno mrežo,
- tem enotam podeliti orožje in strelivo na dom,
- pregledati in dopolniti vse enote, ki so namenjene za zaščito in blokado,
- število obveznikov se mora ujemati s številom orožja,
- sezname obveznikov v vseh enotah izpopolniti in preveriti preko organov za ljudsko obrambo,
- preveriti in dopolniti naloge vseh enot,
- izvesti disperzijo orožja tako, da je zbrano orožje za enoto na enem mestu,
- nalogo izvesti naslednji dan,
- o vsem naštetem se dogovoriti s sekretarjem za LO,
- pregledati sredstva zvez,
- posebne enote popolnoma opremiti s sredstvi zvez za delovanje zveze z nadrejenim štabom in znotraj enote,
- od 27. 11. 1990 se uvede stalno dežurstvo v vseh štabih,
- poročanja se izvajajo preko telefona in radijskih zvez,
- okrepiti zavarovanje štabov in oborožiti stalno sestavo z avtomatskimi puškami,
- organizirati opazovanje enot JLA na svojem območju,
- stalna sestava mora biti dosegljiva izven delovnega časa na telefon,
- obnoviti in preveriti lastno pozivno mrežo zaposlenih,
- informirati starešine, ki so predvideni za popolnjevanje enot,
- občinski organi za LO morajo predati 75 odstotkov oborožitve TO,
- enako velja tudi za sredstva zveze,
- za postopke za izvedbo mobilizacije dobimo posebno uredbo,
- če kdo ne izvede naloge, je to treba takoj sporočiti na PŠTO.

Nalog je bilo dosti pa tudi kar nekaj priprav je bilo treba opraviti, da smo jih lahko izvedli. Zahtevalo je tudi dosti terenskega dela, predvsem okoli poveljniških in naslednjih poveljniških mest ter mobilizacijskih zbirališč (ključi objektov, telefonske številke, povezava s poveljniškim mestom, prehrana itd.). Na teraso občine Lendava smo postavili nov antenski stolp in ustrezno anteno, naročili izdelavo vreč iz nepremočljivega blaga za mobilizacijske dokumente in za orožje ter strelivo, ki smo ga predali obveznikom na dom, poiskali primerna skladišča za disperzijo orožja itd. Nekaj orožja smo prepeljali v Nafto Lendava in v kletne prostore milice Lendava.

Posebno pozornost smo namenili poveljniškemu kadru, izbrali poveljnike in namestnike, opravili pogovor in vsi so bili pripravljeni sodelovati in izpeljati zadane

naloge. Postavljeno je bilo 24-urno varovanje občinske zgradbe, ki jo je nadziral dežurni štab. V tem času je JLA tudi grozila, da bo prevzela naborniške dokumente na Sekretariatu za LO.

Ti dokumente smo nekaj časa hranili na milici, kjer je bil stalni dežurni, potem pa sva jih z Bojanom Rožmanom prevzela in jih v popolni tajnosti v začetku decembra prenesla v lendavski grad. Tam sva vzpostavila telefonsko in radijsko zvezo s štabom. Oborožena sva bila z avtomatskimi puškami in pištolami. Bilo je zelo mrzlo, saj sva imela za gretje v sobi le en električni grelec. Pokrita sva bila z vojaškimi odejami, se tiho pogovarjala in prisluškovala, kaj se dogaja v okolici. Luči nisva smela prižgati in sva za poročanje preko zvez uporabljala baterijske svetilke.

Imel sem srečo, saj sem tam prespal le dve zelo mrzli noči, potem pa sem po ukazu poveljnika PŠTO moral na novo nalogo v Kočevsko Reko. TO Republike Slovenije je v tujini kupila manjše število pištol Bereta, singapurskih avtomatskih pušk SAR 80, za protioklepni boj pa minomete Armbrust, ki so orožje za enkratno uporabo.

Dopoldne sem po pogovoru s poveljnikom Vladom Miloševičem dremal na PŠTO v Mariboru, potem pa sva se s Stojanom Ledinekom iz mariborskega štaba z avtom mariborskega letališča odpeljala v Ljubljano. Javila sva se na Mestnem štabu TO, kjer sva zamenjala vozilo in se v snežnem metežu odpravila proti Kočevski Reki. Tja sva prišla proti večeru. Na širšem območju Kočevske Reke so naju večkrat ustavili teritorialci, ki so bili v belih maskirnih oblekah, in jih je bilo skoraj nemogoče opaziti, dokler nisi prišel do njih. Na poti so naju usmerjali, kam morava peljati.

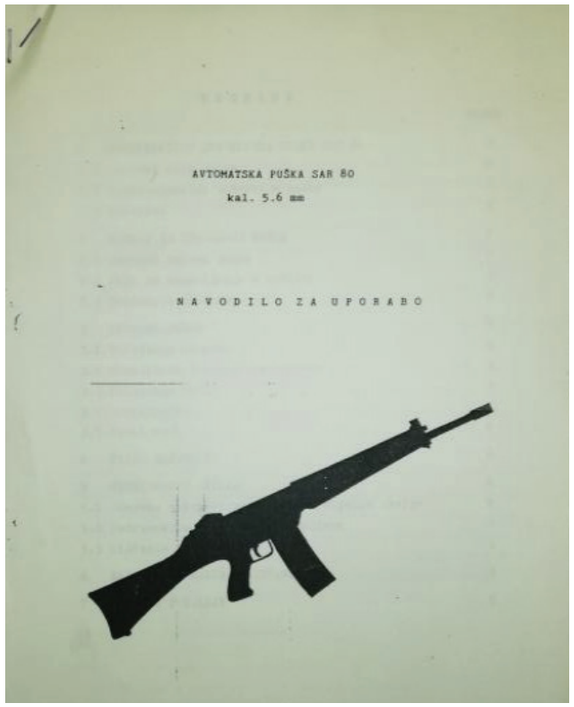
Okoli polnoči so pred nas (okoli 15 ljudi) postavili zaboje z angleškimi napisi in začeli smo z razstavljanjem in dekonzerviranjem pušk SAR 80, singapurske izdelave. Prvi vtis je bil, da so kupljene igračke v Metroju v Gradcu. Nekaj pušk smo očistili, razstavili in sestavili, nato pa so nas še seznanili s protioklepnim minometom Armbrust. Takoj, ko se je zdanilo, smo se s tovornjakom odpeljali na strelišče Svetli Potok, kjer naj bi izvedli tudi streljanje, vendar je nekdo pozabil naložiti strelivo.

Na stari tank, ki je bil že precej preluknjan, je eden od inštruktorjev najprej ustrelil z Armbrustom, nato pa še z raketometom Zoljo M80, ki je prav tako protioklepno orožje za enkratno uporabo. Takoj smo vsi videli, da je bil učinek Armbrusta dosti manjši in to orožje je bilo bolj primerno za uničevanje lažjih oklepnih vozil. Nato smo se vrnili v Kočevsko Reko, kjer je vsak izstrelil nekaj nabojev iz iste puške. Tarča je bil telefonski drog.
Nato sva v avto natovorila nekaj pušk, navodila v angleškem jeziku in vsak je dobil še sveže preveden in prekopiran del navodil v slovenskem jeziku. Preko

Ljubljane, kjer sva ponovno zamenjala vozilo, sva se vrnila v Maribor, kjer sem v svoje vozilo pretovoril štiri puške SAR 80 in se odpeljal v Lendavo. Tako sem postal inštruktor za puške SAR in protioklepno orožje Armbrust. Na usposabljanjih leta 1991 so te puške krožile po OŠTO Pomurja, jaz pa sem izvajal usposabljanja za nove inštruktorje in pripadnike enot TO.

Bojni Armbrust (Wikipedija)

Navodilo za avtomatsko puško SAR 80, kalibra 5,6 mm, osebni arhiv B. Bratkoviča

Januarja so potekala usposabljanja pripadnikov stalne sestave. Vsak teden smo

bili v Mariboru in prevzemali naloge. Dopolnjevali smo dokumente, predvsem načrte Kamen in Jezero ter se pripravljali na vajo Kobra, ki je bila izvedena meseca marca. Dosti nalog je bilo tudi s področja zvez, kjer so bili izdelani novi dokumenti, preverjene radijske postaje, izvedena induktorska povezava s PŠTO Maribor, vpeljani novi šifrirni ključi in dokumenti za tajno poveljevanje z enotami (TPE) ter usposabljanje vseh starešin za uporabo teh dokumentov.

Do 1. februarja je bilo treba narediti nove dokumente (elaborate) za usposabljanje enot, in sicer je morala biti v prvem polletju večina enot na usposabljanju. Ta usposabljanja naj bi trajala pet dni in vsebovala urjenje hitrih premikov, zavarovanje objektov, vpade v objekte, streljanje in usposabljanje z novim orožjem. Vse starešine enot so morali izvajati streljanje na pripravah in z enoto. Na območju Pomurja je bila vsak teden ena enota na usposabljanju in hkrati imela nalogo dežurne enote.

Izdelati je bilo treba nove načrte zavarovanja objektov, oviranja, načrte za protioklepni boj, načrt za prehod državne meje z Madžarsko, načrt intendantske in sanitetne oskrbe, preglede vozil in popravila vozil in vse to vnesti na operativne karte. Na enem od usposabljanj v Mariboru me je komandant Vlado Miloševič poklical k sebi in me vprašal, kako dobro poznam komandirje karavl in če poznam na novo postavljenega komandirja čete teh karavl Daniela Hozjana.

Hozjana sem poznal od malih nog, saj je doma iz Hotize, kjer sem tudi sam pri stricu preživljal počitnice. Poznal sem vso njegovo družino pa še stanoval je pod mojo vinsko kletjo v Čentibi, zato sva se večkrat srečala. Komandirja karavle Štefana Kovača sem spoznal, ko sva vodila usposabljanje enot in sva bila drug drugemu nasprotnika pri usposabljanju. Štefan je bil tudi radioamater in je potreboval koaksialne kable in spojke, ki sem jih jaz zlahka dobil v Elradu v Gornji Radgoni. Komandirja iz Pinc sem poznal le bežno, včasih se je ustavil v Lenarčičevi kleti v Pincah.

Komandant Vlado Miloševič me je nagovoril, naj se pozanimam, kako komandirji gledajo na dogajanje pri nas in kako bi se odzvali ob morebitnem sporu. Vprašal sem ga, kaj jim lahko ponudim. Odgovoril mi je, da varnost in službo v TO. Nekaj dni sem premišljeval, kako bi to izpeljal, potem pa sem se odločil, da bom začel z Danijem, ki ga najbolje poznam. Tako sem se nekega dne po službi odpeljal v klet v Čentibo, se ustavil pri njem in mu rekel, naj se oglasi pri meni. Res je prišel.

Šla sva k sodom in spila kašen kozarec, potem pa sem ga naravnost vprašal, kar mi je naročil komandant in mu povedal, kaj mu lahko nudimo. Najprej me je nekoliko čudno gledal, potem pa je privolil v sodelovanje. Kakšen mesec kasneje sem govoril še z ostalima komandirjema karavl. Oba sta pozitivno odgovorila. Komandir karavle Štefan Kovač mi je obljubil pasivno delovanje ob morebitnem sporu, jaz pa sem mu zagotovil, da lahko obdrži svojo pištolo, ki mu jo je po srbski

tradiciji v zibelko položil ded, ki je bil častnik v stari jugoslovanski vojski.

To sem mu lahko zagotovil in tudi varnost za njegovo mlado družino. Komandir karavle v Pincah pa se je izgovarjal na svojega tasta, visokega častnika JLA v Postojni, vendar me je napotil na svojega namestnika desetnika, ki je bil Slovenec. Z njim sva se dogovorila, da bo morebitna obvestila puščal pri Hajdinjakovi kleti nad karavlo, kamor mu bom tudi jaz dostavljal sporočila. Med vojno je sporočila dostavljal, le jaz nisem mogel do njih, ker sem deloval na desnem bregu Mure. Šele tretji dan vojne sem preko poveljnika 7. odreda Rožmana predal sporočilo poveljniku 4. DivV Lenarčiču, da gre pogledat, ali je kakšno sporočilo in kakšen je dogovor.

Konec januarja smo imeli na usposabljanju 2. diverzantski vod, ki je bil nastanjen v vaškem domu v Petišovcih-kolonija. Usposabljanje je potekalo po načrtih, ker pa je bil komandir voda Emil Ramovič odsoten, ga je nadomeščal komandir 3. DivV Robert Lenarčič. Po pohodu od Petišovcev-kolonije do strelišča v Čentibi smo 29. januarja izvedli streljanje z lastno oborožitvijo in novim orožjem (SAR 80).

Izvedene so bile vse teme usposabljanja s poudarkom na zavarovanju razmestitve enote in delovanju ponoči. Za ta namen smo imeli tudi nočni pasivni merek (elektrooptična naprava, ki ojača svetlobo iz vesolja - zvezde, luna - sama pa ne oddaja nobene svetlobe, npr. infra ali podobno in se navadno namesti na ostrostrelne puške), ki smo ga uporabljali za opazovanje med zavarovanjem sedeža enote. Enota je delovala kot kolektiv homogeno, saj je bila dve leti poprej na osnovnem (7-dnevnem) usposabljanju, kjer je izvajala tudi vajo rušenja z eksplozivom. Na pohodu do strelišča smo šli mimo hiše Daniela Hozjana v Čentibi in ohrabren z njegovim odzivom sem ga povabil na strelišče, da se preizkusi v streljanju.

Vabilu se je odzval in izvedel nekaj strelov z avtomatsko puško SAR 80. Zadetki niso bili najboljši, zato sem mu nastavil merek (SSKJ: pripomoček za namerjanje na zadnjem delu cevi strelnega orožja) in ga nagovoril, naj ponovno streljanja. Na razdalji sto metrov je imel skoraj vse desetke, kar ga je presenetilo, saj je rekel, da še v življenju ni tako dobro streljal. S tem se je pohvali tudi v vojašnici v Murski Soboti, kjer je bil zaposlen. Po nekaj dneh pa je moral na zaslišanje k varnostnim organom v Maribor, kjer so ga skoraj zaprli, ker je hvalil orožje nasprotnika. To sem izvedel šele, ko se je po vojni zaposlil v TO.

Avtomatska puška SAR 80, kalibra 5,6 mm (Wikipedija)

Vadbeni Armbrust (Wikipedija)

Marca je bila izvedena štabna vaja Kobra. Naš štab je bil v Murski Soboti. Na mobilizacijsko usposabljanje so bile vpoklicane naslednje enote: 2. DivV, 3. DivV, 6. Od (1. skupina). Od vpoklicanih 76 obveznikov se je usposabljanja udeležilo 66 obveznikov ali 86,84 odstotka.

Na sestanku na PŠTO 20. marca smo dobili nove naloge, ki so vključevale določitev mejnih prehodov, za nas je to pomenilo z Madžarsko, nadzorovanje enot v karavlah in starešin, ki jih spremljajo, pridobivanje podatkov o nacionalni strukturi teh enot ter poizvedovanje o slabostih starešin, pripravo načrtov za prevzem vojaških objektov, odkrite pogovore s starešinami JLA, pripravo sklica vseh rezervnih starešin iz našega območja, ki so razporejeni v vojne enote JLA in pridobivanje vseh podatkov o številčnem stanju ter oskrbi s prehrano v karavlah. Po novem so morali komandirji protidiverzantskih enot javljati odsotnost s kraja bivanja.

Skupaj z organom za LO smo 9. aprila pripravili sestanek z razporejenimi v enote JLA, 20. aprila pa je bila na mobilizacijsko zbirališče klicana druga skupina 6. Od. TO, od 23 klicanih se je odzvalo 19 obveznikov ali 82,6 odstotka.

Na usposabljanju stalne sestave v Slovenski Bistrici smo 23. aprila spoznali brzostrelko MGV 176, ki smo jo uvedli v usposabljanje. Prav tako smo se seznanili za Armbrustom za vadbene namene, ki ima vgrajeno cev kalibra 17 mm in uporablja strelivo podobno originalnemu. Za razliko od pravega je vadbeni minomet mogoče ponovno uporabiti. Tam so nas tudi seznanili, da bo prišlo do prestrukturiranja enot TO in da bomo začeli s 1. junijem delati v novih območnih štabih TO.

V noči s 26. na 27. maj 1991 je bilo z vodstvom tovarne TAM dogovorjeno, da štiri oklepna bojna vozila (BOV) premestijo na tajno lokacijo. Operacija je potekala v popolni tajnosti, vendar jo je bilo treba zavarovati. OŠTO Lendava je imel takrat na usposabljanju 3. DivV, ki je bil namenjen tudi posredovanju ob morebitnem napadu JLA. To enoto so želeli uporabiti pri tem zavarovanju, vendar je prišlo do napake pri mobilizaciji enote, saj je bila posredovana napačna šifra, tako da je mobilizacija PDivV, trajala predolgo (približno tri ure).

Po nekaj pogovorih je komandant TO Lendava določil, da se 3. DivV z vozili, ki so bila mobilizirana za PDivV, odpelje proti Mariboru na območje tovarne TAM. Enota, ki se je premikala v treh vozilih, se je na poti proti Mariboru morala oskrbeti z bojnim strelivom, ročnimi bombami in tromblonskimi minami. Ko so bili med vožnjo odprti prvi zaboji streliva in bomb, je nastala mrtva tišina. Slišal se je samo šklepet nabojev, ko so polnili okvirje avtomatskih pušk in pospravljanje bomb v nahrbtnike.

Na dogovorjenem kraju na Teznem v Mariboru nas je pričakal komandant Dražnik in nam podelil nove slovenske kokarde, ki smo jih zamenjali z zvezdami na kapah. Bili smo že nekoliko pozni, zato nas je napotil na športno letališče Skoke tik ob mariborskem letališču. Vzpostavljeno je bilo varovanje enot in dežurna služba z nalogo hitrega posega v smeri tovarne TAM. Nekateri obvezniki so zaspali z orožjem v rokah v pripravljenosti na takojšnje delovanje, tako da je bilo treba preveriti, ali nimajo nabojev v cevi. Enota je ostala na letališču do konca usposabljanja (pet dni) in bila po znanih dogodkih 23. maja, ko je JLA obkolila učni center, namenjena tudi varovanju učnega centra v Pekrah.

Minsko eksplozivna sredstva je treba poznati (FA: OZVVS Lendava)

Pri vseh usposabljanjih v prvi polovici leta je bilo pri obveznikih čutiti veliko volje za izpolnjevanje nalog in bojevitost. Še posebej pri akciji v Mariboru. Ta volja je imela dva vidika, in sicer namen in odločnost. Namen braniti tisto, kar je bilo decembra 1990 izglasovano na referendumu in veliko odločnost, da se za to uporabijo vsa možna sredstva. Ta volja do bojevanja se je še posebej pokazala med agresijo na Slovenijo, ko enote kljub dosti slabši oborožitvi in ognjeni moči nasprotnika, niso odstopile od zadanih nalog.

Menim, da je nad tako močno voljo do bojevanja bila presenečena tudi JLA in to ne samo pri enotah TO, ampak pri slovenski družbi kot celoti. Če primerjamo opis usposabljanja na začetku tega prispevka z delom enot v času bližajočih se bojnih aktivnosti, lahko ugotovimo, da se je volja odražala v političnih odločitvah odgovornih v državi in v cilju namere, kar je ustvarilo še poseben naboj. Veliko so k temu prispevali tudi zaposleni v OŠTO, ki so z veliko odgovornostjo, strokovnostjo in zaupanjem pripravili in usposobili enote za naloge. S svojim uspešnim delom so po 1. 6. 1991 nadaljevali v 73. ObmŠTO Ljutomer (Dražnik, Bratkovič, Balantič), v 75. ObmŠTO Murska Sobota (Stanič) in na Sekretariatu za obrambo občine Lendava (Alojzija Pamič).

SPOMINI PRIPRADNIKOV MILICE, TO IN DRUGIH NA ČAS DO OSAMOSVOJITVENE VOJNE 1991

Ludvik Bokan

Obdobje pred vojno

Do nobene vojne še ni prišlo čez noč in tako tudi ne do vojne za osamosvojitev Slovenije. Ob koncu osemdesetih letih prejšnjega stoletja je prišlo do bistvenih družbenih sprememb, ki so bile podlaga za uresničitev sanj o samostojni državi. Toda te želje so bile trn v peti politiki v Beogradu, ki je imela cilj preprečiti kakršne koli spremembe, ki bi zmanjševale njen vpliv na odločitve v drugih predelih Jugoslavije. To se je že pokazalo 1. 12. 1989, ko je veliko srbska politika hotela organizirati velik miting resnice v Ljubljani. Slovenska politika se je temu odločno uprla in pooblastila ONZ, da z vsemi sredstvi prepreči organizacijo mitinga.

Na podlagi tega smo na Postaji milice Lendava z OM Dobrovnik naredili načrt aktivnostih in opredelili konkretne naloge. Poudarek je bil na zbiranju obvestil o podpornikih mitinga v naši sredini. Bilo jih je manjše število in niso predvideli organiziranega odhoda v Ljubljano. Organizirali smo okrepljeno kontrolo na prometnih komunikacijah, predvsem na cesti v smeri Murskega Središča. Za to je bil zadolžen vod Posebne enote milice, ki je bil nastanjen v prostorih PM. Zaradi temeljitih priprav in neposredne blokade cest iz Hrvaške je bil miting odpovedan.

Priprave na osamosvojitev so se nadaljevale in s tem tudi grožnje zveznih oblasti. Naj omenim predvsem ukaz o odvzemu orožja TO. Načelnik OŠTO Ljubo Dražnik me je seznanil z njihovimi ukrepi in tajnimi lokacijami skladišč orožja. Naloga milice je bila operativno pokrivanje skrivnih skladišč orožja.

Za proces osamosvojitve je bila velikega pomena Organizacija manevrske strukture narodne zaščite (MSNZ). V začetku septembra me je inšpektor Alojz Flisar seznanil, da sem kot komandir Postaje milice tudi organizator MSNZ v občini Lendava v okviru dela milice. Predstavil mi je naloge in pomen nastanka MSNZ ter opozoril, da vse naloge opravljamo v strogi tajnosti. Takoj za tem me je na pogovor poklical načelnik OŠTO Lendava Ljubo Dražnik in me seznanil z vsemi dejavnostmi in nalogami v okviru MSNZ. Dogovorila sva se o skupnih nalogah in izmenjavi podatkov. Pogovori in usklajevanja so potekali vsak dan.

Dne 10. 12. 1990 je ZSLO sprejel sklep, da se vojaškim organom izroči seznam vseh vojaških obveznikov. Zato smo se odločili, da tudi mi ukrepamo. S Francem Žižkom, načelnikom SLO občine Lendava, smo se dogovorili, da seznam

hrani v prostorih PM Lendava. Pred zgradbo občine so varnostniki nadzorovali morebiten prihod vojaških oseb, ki bi hotele nasilno prevzeti seznam vojaških obveznikov. Na PM Lendava je bila v stalni pripravljenosti intervencijska skupina, ki bi posredovala, če ne bi upoštevali ukrepov varnostnikov.

Rezultat plebiscita 26. 12. 1990 je dal temeljno osnovo za nadaljevanje procesa osamosvajanja. Ta izid je pokazal, da je slovenski narod pripravljen z vsemi sredstvi braniti sprejeto odločitev in nobena grožnja iz Beograda tega ne more zaustaviti. Veliko srbska politika je hotela uresničiti svojo prevlado pri uresničevanju svojih ciljev v škodo drugih.

Pridobljeni podatki so nakazovali, da bo zvezna oblast poskušala z vsemi sredstvi preprečiti razglasitev samostojnosti Slovenije dne 26. 6.1991. Na to smo se v ONZ tudi ustrezno pripravljali. Zavedali smo se, da lahko uspemo le s skupnimi močmi in sodelovanjem s TO. Tako sva skupaj z načelnikom TO Ljubom Dražnikom izdelana načrt blokade mostu čez reko Muro pri Murskem Središču in v Srednji Bistrici ter predvidela skupne naloge in izmenjavo podatkov.

Na območju PM Lendava se je okrepila tudi dejavnost vojaških obveščevalnih služb. Zbirali so konkretne podatke o imenih in naslovih nosilcev obrambe na našem območju. Zato je tudi milica pridobivala podatke o delovanju vojaških organov. Tako sem govoril z Radom Iličem, komandirjem karavle Štefan Kovač v Lendavskih Goricah. Odgovoril mi je, da on samostojno ne bo odločal o ukrepih v zvezi z njegovimi vojaki, saj mu nadrejeni očitajo, da je preveč vezan na lokalno okolico. Ko pa je vojska blokirala mejni prehod Dolga vas, so odločitve res sprejemali in vodili nadrejeni iz vojaške komande.

Spremenili in dopolnili smo tudi obrambne načrte, predvsem s poudarkom na mobilizaciji, materialno tehnično popolnitev in delovanje v vojnih razmerah. Čeprav gre za izredne ali vojne razmere, je naloga milice in ostalih struktur ONZ, da opravlja temeljne naloge svojega področja. To pa je:

- preprečevanje in odkrivanje kaznivih dejanj in odkrivanje njihovih storilcev,
- nadzor in varovanje cestnega prometa,
- vzdrževanje javnega reda in miru,
- pomoč državnim organom z javnimi pooblastili, če to potrebujejo.

Za uspešno opravljanje omenjenih nalog v vojnih razmerah smo v svojih načrtih predvideli tudi rezervno lokacijo za delo milice na območju Lendave. To je bil gasilski dom v Dolnjem Lakošu, prav tako tudi rezervno mobilizacijsko mesto (vinska klet Franca Kiša v Lendavskih Goricah). Izdelana je bila varnostna ocena ter načrt varovanja in obrambe.

Malo pred osamosvojitvijo je bila TO reorganizirana in zaposleni prerazporejeni. Nekoliko me je skrbelo, kako bomo med vojno sodelovali in kdo bo odgovoren za

delovanje TO na območju Lendave. V TO sta bila odgovorna za delo in dejavnosti Alojz Kisilak in Jože Smodiš. Že ob prvem srečanju so bile vse skrbi odveč. Drug drugega smo poslušali in tudi slišali ter skupno sprejemali ustrezne ukrepe za uspešno opravljanje nalog v času vojne.

Marjan Titan

Kontrola in varovanje južne državne meje s Hrvaško v Petišovcih, junij 1991

Kot vojaški obveznik sem bil leta 1991 v evidencah Teritorialne obrambe in 18. junija sem se javil v stari šoli v Petišovcih, kamor sem bil s pozivom razporejen. Sprejel me je poveljujoči TO Slavko Režonja iz Nedelice, njegovega čina se ne spomnim. V enoti, kamor sem bil razporejen, je bilo okrog 30 pripadnikov TO, s katerimi smo na skupnih ležiščih preživeli ves teden.

Po razporedih starešin so nas razporejali v patrulje po štiri pripadnike TO. Oboroženi smo bili z dolgocevnim orožjem. Patruljirali smo ob reki Muri z namenom varovanja državne meje, ki je potekala po sredini Mure. Patrulja, v kateri sem sodeloval, je peš opazovala brežine reke Mure na hrvaški strani.

Naše delo je bilo varovanje državne meje in preprečevanje prihoda vojakov JLA preko reke Mure. V času patruljiranja smo se na tej relaciji patrulje srečevale. Seveda je bila ta stran državne meje varovana 24 ur na dan. Relacija patruljiranja je bila iz smeri Petišovci proti Murski šumi in Pincam ter nazaj.

Spominjam se, da smo dobili informacijo, da se pripravljajo določene dejavnosti JLA in je iz zaščitnih razlogov vzpostavljeno varovanje. Preko sredstev javnega obveščanja smo spremljali dogajanja v Sloveniji, slutili smo, da se nekaj pripravlja, nihče pa nas ni obveščal o tem, kaj se pripravlja.

Teden dni nismo smeli zapuščati svojih položajev, obiskati doma ali zapuščati lokacije bivanja enote TO v Petišovcih. Naše začasno bivališče je bilo približno 500 metrov od nadzorne mejne točke na cesti Lendava–Mursko Središče v Hrvaški, kamor pa nismo hodili, saj je bilo območje našega patruljiranja v drugo smer.

Svojo udeležbo v osamosvojitveni vojni sem končal 24. junija 1991, ko sem bil napoten nazaj domov ter sem se lahko vrnil na svoje delo.

Marjeta Vugrinec

Spomini

Leti 1990 in 1991 sta bili prelomni v zgodovini Slovenije. Takrat smo se Slovenci na plebiscitu 26. 12. 1990 88,55 odstotno odločili, da postane Slovenija suverena neodvisna država. To je bil odločilni korak na poti k samostojni državi Sloveniji. Razmere v državi so se iz dneva v dan zaostrovale. Med ljudmi so vladale napetost, bojazen in negotovost, kaj nas čaka. Veliko naših fantov je služilo vojaški rok daleč od doma. Prekinjeni so bili vsi stiki z domačimi. V medijih smo slišali, kako okupatorska vojska zavzema določena ozemlja, poročali so o napadih, ki so bili vedno izrazitejši, in vse to je krepilo strah v starših otrok vojakov, ki so bili vpoklicani na služenje vojaškega roka v JLA.

Slovenija je uradno postala neodvisna 25. junija 1991. Skoraj neverjetno je bilo, a bilo je zares, zgodilo se je, dobili smo svojo državo, svojo domovino. Kako enotni smo bili takrat na lokalni in državni ravni. V svoji lokalni skupnosti v Kobilju, ki je takrat spadala pod Občino Lendava, smo stopili skupaj in na dostojanstven način obeležili ta zgodovinski trenutek.

Predstavniki šole, otroci v narodnih nošah, predstavniki krajevne skupnosti, krajani Kobilja in nekaj krajanov iz sosednje vasi Dobrovnik smo se zbrali 25. 6. 1991 na bregu svetega Martina, na kraju, kjer so temelji prvotne naselbine Kobilja (tako je zapisano v zgodovinskih virih).

Organizirali in pripravili smo vse potrebno za ta pomembni trenutek. Eden izmed domačih gozdarskih delavcev je priskrbel nekaj lip. Želje, da na lipo izobesimo slovensko zastavo, so se z ustvarjalnostjo in domiselnostjo posameznikov tudi uresničile. Dve dekleti sta prekrojili staro jugoslovansko zastavo v slovensko, seveda z grbom. Osnutek grba je bil objavljen v Slovenskih novicah in po njem ga je narisala ena od deklet, druga pa ga je v zaščitni foliji prišila na zastavo. Tako smo dobili v Kobilju prvo slovensko zastavo in to na prvi dan državnosti.

Kapela svete Marije v Kobilju (1)

Popoldne je 25. junija. 1991 močno deževalo, a obeležja tega dne ni zasenčilo niti slabo vreme. Predsednik in drugi predstavniki KS Kobilje so posadili lipo – simbol slovenstva, in nanjo izobesili slovensko zastavo. Lipo, ki je simbol slovenstva, je blagoslovil pokojni gospod župnik mns. Franc Halas. Vsi prisotni so zapeli slovensko pesem in počutje je bilo res praznično.

Kobilje leži na skrajnem severovzhodu naše domovine, z vseh strani je obdan s prebivalstvom madžarske narodnosti in madžarsko mejo, mi pa smo kot otok slovenstva. Zato je bil ta dan za nas še toliko bolj pomemben. Lipa, ki raste in se bohoti v vsej svoji lepoti ob spominskem obeležju ter ob kapeli Marije Kraljice miru na bregu svetega Martina, nas spominja na nepozaben zgodovinski trenutek.

Vseh trideset let, torej vsako leto na dan državnosti, se pri kapeli Marije Kraljice miru daruje sveta maša za domovino. Za domovino, v kateri živimo, in nanjo moramo biti ponosni, saj je naša. »To je raj pod Triglavom,« je zapisal eden izmed naših velikih mož. Zato jo čuvajmo, bodimo enotni in ponosni Slovenci, saj je od vsakega izmed nas odvisno, kakšno bomo zapustili rodovom, ki pridejo za nami.

Kapela svete Marije v Kobilju (2)

Stanislav Sever

Akcija Sever

Čeprav je od takrat preteklo že več kot trideset let, so spomini na dogodke, v katerih sem kot rezervni miličnik PEM aktivno sodeloval, še vedno sveži. Res je, da se vseh podrobnosti natančno več ne spomnim, kljub temu pa bom poskušal dogajanje predstaviti čim bolj verodostojno.

Tako imenovani »miting resnice« je bilo treba preprečiti. Zato se je takratno vodstvo milice odločilo, da za zavarovanje ljudi in premoženja vpokliče tudi rezervno enoto milice. Mislim, da je bil 30. november 1989 tisti datum, ko sem se moral javiti na takratni Upravi milice v Murski Soboti. Na dvorišču se je zbralo kar lepo število aktivnih in rezervnih pripadnikov PEM. Po daljšem nagovoru poveljnika PEM (imena se ne spomnim) smo se razdelili v dve skupini. Večji del enote se je odpeljal v Krško, manjši del, v katerem sem bil tudi sam, pa v Lendavo.

V Lendavi smo se nastanili v takratni Postaji milice, kjer so nam poveljujoči natančneje predstavili naše naloge. Prednostna naloga je bila preprečiti vstop v Slovenijo vsem, ki bi nameravali v Ljubljano na miting resnice.
Že isti večer so iz OKC sporočili, da je na MP Gederovci pripeljal avtobus, v

katerem so potniki iz Srbije in so najverjetneje namenjeni v Ljubljano na protest. Sami so sicer trdili, da so turisti, ki se vračajo iz Avstrije in so na poti v Srbijo. Z miličniki na MP je bilo dogovorjeno, da avtobus in potnike temeljito pregledajo in poskušajo postopek čim dlje zavlačevati. Preden dovolijo avtobusu vstop v Slovenijo, pa morajo o tem takoj obvestiti OKC.

S polkovnikom Vinkom Vogrincem sva dobila nalogo, da se zapeljeva proti Murski Soboti, kjer naj bi avtobus prestregla in ga pospremila do Lendave in tako potnikom preprečila morebitni odhod v Ljubljano. Med vožnjo sva se dogovorila, da bova avtobus počakala v Lipovci v križišču za »silose«.

Miličniki in cariniki na mejnem prehodu Gederovci so se zelo »potrudili« s pregledovanjem, ki se je zavleklo na več ur, s tem pa tudi najino čakanje. Proti jutru sva končno po zvezi zaslišala, da je avtobus le krenil z mejnega prehoda. Po večurnem čakanju sem v prvem trenutku začutil nekakšno olajšanje, takoj za tem pa živčnost.

Med večurnim čakanjem sva premlevala tudi razne scenarije postopka. Možnost, da bi bil kdo od potnikov oborožen, sva nekako izključila, saj sva zaupala miličnikom in carinikom, ki so pred tem opravili temeljit pregled. Dogovorila sva se, da bo Vinko zaustavil avtobus, se pogovoril z voznikom, sam pa bom z dolgocevnim orožjem varoval postopek. Ko sem po kakšnih tridesetih minutah končno zagledal luči avtobusa, sem v trebuhu začutil nekakšen neprijeten občutek.

Avtobus se nama je približeval zelo počasi, prepočasi, čeprav je cesta na tem odseku ravna. Ko se je končno ustavil pred nama, sem ugotovil tudi razlog te počasne vožnje. Vsa stekla na avtobusu so bila popolnoma zaledenela, očitno gretje ni delovalo. Šofer je imel na vetrobranskem steklu očiščeno odprtino, premera le kakšnih 30 do 40 cm, skozi katero je imel omejen pregled na cestišče. Vinko je stopil do voznika in mu ukazal, da vozi za nama in naj se nikjer ne ustavlja.

Po nekaj minutah počasne vožnje (pod 50 km/h) je začel šofer avtobusa izmenično prižigati dolge in zasenčene luči in voziti vse počasneje ter se na koncu tudi zaustavil. Tudi sama sva se zaustavila in se z vzvratno vožnjo zapeljala do avtobusa. O dogodku je Vinko poročal na OKC in od tam dobil ukaz, da mora ugotoviti, zakaj se je avtobus ustavil. Vinko se je odločil, da bo ponovno stopil do šoferja, meni pa je dejal: »Če me po petih minutah ne bo z avtobusa, začni streljati!« Ne da bi kaj razmišljal, sem na kratko odgovoril »Ja,« hkrati pa sem napel avtomatsko puško in stopil za službeno vozilo. Šele, ko se je Vinko približeval avtobusu, sem se zavedel, kakšen ukaz mi je dal. Šofer je odprl prednja vrata in Vinko je stopil v avtobus.

Čeprav se je že skoraj čisto zdanilo, pravega pregleda na dogajanje v avtobusu, zaradi zaledenelih stekel, nisem imel. Videl sem le blede obrise Vinkovega telesa, stal je na sprednjih stopnicah avtobusa. Sekunde so se vlekle kot ure, naposled pa sem le zagledal, kako je Vinko stopil iz avtobusa in se napotil proti meni. Občutkov, ki sem jih doživljal, ko sem z naperjeno avtomatsko puško stal pred avtobusom, vam ne znam opisati. Vem pa, da me je bilo kar pošteno strah.

Najbrž je minilo kar nekaj časa, preden sem se zavedel, da spet sediva v avtu in se peljeva proti Lendavi, avtobus pa nama sledi. Pozneje mi je Vinko povedal, da se je avtobus zaustavil zato, ker so potniki začeli groziti vozniku. Šele takrat so namreč ugotovili, da se ne peljejo proti Ljubljani, ampak proti Hrvaški.

Po nekaj minutni počasni vožnji sva pred križiščem za Lendavo zagledala terenska vozila pripadnikov PEM, katerim sva predala »tovor« in oni so jih nato pospremili čez most na Hrvaško.

S predajo avtobusa pripadnikom PEM se je služba za naju končala in sva lahko odšla k počitku. Čeprav sem bil zelo utrujen, je minilo kar nekaj časa, preden sem lahko zaspal. Nikakor se namreč nisem mogel znebiti občutka, kaj bi se zgodilo, če bi res moral streljati.

Že čez dobro leto in pol sem, žal, v Gornji Radgoni res moral streljati na vojake, tanke in letala, ki so napadli našo državo.

Milan Špilak

Varovanje državne meje s Hrvaško

V tistem času sem pri podjetju Kruh pecivo Maribor, PE Lendava vozil kruh in pecivo v Pomurju in v sosednjo Hrvaško ter zalagal trgovine, ki so imele z našim podjetjem pogodbo. V času pred osamosvojitvijo Slovenije nisem zaznaval ničesar posebnega, čeprav sem bil vsak dan na cestah po Pomurju.

Kruh sem vozil v trgovine, ustavljal pa sem se tudi na mejnih vojaških stražnicah lendavskega območja v Kobilju, Žitkovcih, Lendavskih Goricah in Pincah. K njim sem kruh in pecivo vozil vsake dva ali tri dni, odvisno od tega, koliko so potrebovali in kako so naročali! Poznal sem vse starešine in včasih s kom spil tudi kavico, kadar je bil na svoji dolžnosti v karavli. Vendar smo se vedno pogovarjali samo o vsakdanjih stvareh. Včasih pa je prišel iz stavbe samo kuhar, prevzel pripeljane stvari, sam pa sem samo vljudno pozdravil in se nisem zadrževal na mejni stražnici.
Tudi v času pred osamosvajanjem Slovenije nekih posebnih sprememb nisem zaznaval in tudi v odnosu do mene se ni nič spremenilo. S komandirjem mejne

karavle v Kobilju sva se zelo dobro poznala, a politika ni bila nikoli tema najinih pogovorov.

Po razglasitvi samostojne Slovenije 27. junija 1991 zjutraj sem se pripeljal do mejne stražnice na Pincah in se zaustavil pred zaprto zapornico, ki ni bila nikoli prej zaprta, saj sem vozilo vedno zapeljal na dvorišče. Vojaki so se postavili okrog mene z naperjenimi avtomatskimi puškami. Nisem vedel, kaj se dogaja, ni mi bilo jasno, kaj se bo zgodilo. Glede na njihovo ravnanje nisem vedel, kaj naj si mislim. Toliko so mi dovolili, da sem razložil kruh, se obrnil in se odpeljal.

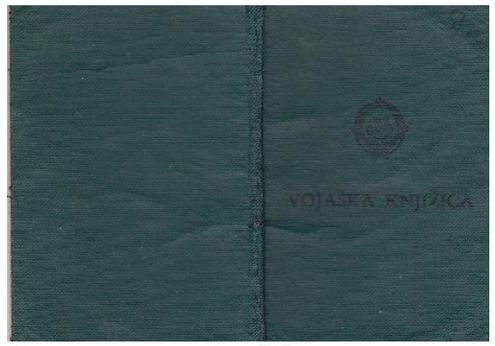
O dogodku sem obvestil predpostavljene v našem podjetju Kruh, pecivo Maribor in povedal, da ne bom več razvažal kruha po mejnih stražnicah, ker me pričakajo z orožjem. Predpostavljeni so mojo obrazložitev sprejeli in nisem bil več napoten, da vozim kruh v mejne stražnice, niti nihče drug ni prevzel te naloge. Po tistem dogodku nisem nikoli več vozil na mejne stražnice, preko medijev pa sem slišal, da sta stražnice zavzeli milica in TO. Vsako jutro sem takoj, ko sem naložil kruh in pecivo, najprej odpeljal na Hrvaško v Mursko Središče. V Petišovcih je takrat že bila mejna kontrola in tudi preko mosta na Muri je bila mejna kontrola hrvaških varnostnih organov. V Murskem Središču je bila Mercatorjeva trgovina takoj za hrvaško mejno kontrolo in k njim sem vsako jutro pripeljal brez težav. Neko jutro, kakšne tri tedne ali mesec dni po osamosvojitvi, me je na hrvaški mejni kontroli zaustavil hrvaški carinik. Pregledal je vsebino tovora (kruh in pecivo) in odločil, da je to carinsko blago in sem ga dolžan odpeljati v carinarnico v Varaždin, kjer mi bodo blago ocarinili. Čeprav sem pojasnil, da dovažam kruh v njihovo trgovino, ki je bila tik za njimi, je carinik vztrajal. Prej nikoli nihče ni povzročal težav, saj so vsi vedeli, kam grem in kaj vozim. Ves čas raztovarjanja pa sem bil vedno v njihovem vidnem polju. Seveda nisem odšel v carinarnico v Varaždin, cariniku sem dal vedeti, da ne grem nikamor, se na hrvaški mejni kontroli obrnil in brez dovoljenja zapustil območje mejnega prehoda. Od tistega dne kruha in peciva v trgovino Mercator v Mursko Središče nismo več vozili.

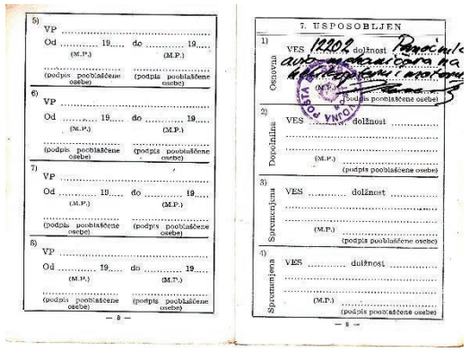
Predpostavljeni v mojem podjetju so bili razumevajoči in niso vztrajali, da bi morali kruh še naprej voziti in se izpostavljati, temveč so zadevo zaključili in ni bil pomemben zaslužek, ampak varnost nas voznikov. Kruh in pecivo sem še naprej vozil v šole in na vsa odjemna mesta, vozil pa sem ga tudi vojakom Teritorialne obrambe. Vsak dan smo se srečali pri trgovini na Kapci, kjer so teritorialci naložili kruh in ga prepeljali do svojih enot. Kam ali kje so bili nastanjeni, nisem vedel.

V tistem času, ko so nas preko množičnih občil obveščali o dogajanjih, je bila v Pomurju prava norišnica. Ljudje so kupovali več kruha, kot so ga potrebovali, ga shranjevali v zamrzovalnike in čakali, kaj bo. Spomnim se, da je bilo v poročilih obvestilo o napadu tankovskih enot in helikopterjev. Vozil sem kruh v trgovino v Lendavo in na cesti nisem srečal žive duše. Ob prihodu v trgovino so mi rekli, naj se skrijem, ker bo napad. Tankovska enota je hotela preko mostu v Petišovcih

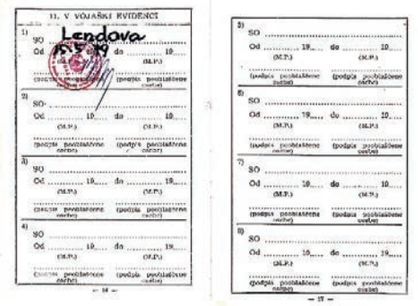
priti v Slovenijo, kar pa jim seveda ni uspelo. Takrat smo vozili kruh cele dneve in noči in pekli so ga dan in noč.

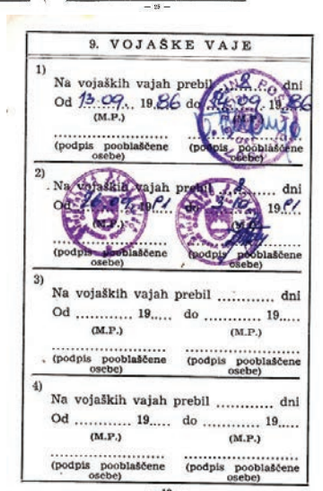
Kot rezervist TO sem bil vpoklican 26. 9. 1991. Nastanjeni smo bili v stari šoli na Hotizi. Peš patrulje smo opravljali ob reki Muri. Šli smo od šole na Hotizi do reke Mure in smo hodili vse do Gornje Bistrice in nazaj. V patruljah smo bili po štirje pripadniki TO, oboroženi z dolgocevnim orožjem.

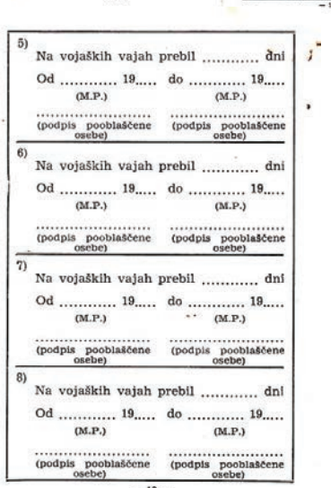

Spomnim se, da je moj predpostavljeni v podjetju Kruh, pecivo Maribor protestiral, naj me oprostijo vojaških obveznosti, ker je bilo še vedno veliko dela in ni imel voznikov za opravljanje prevozov. Takrat je bila tudi otvoritev nove pekarne v Nedelici, kjer sem bil v uniformi, takoj potem pa sem se vrnil na Hotizo. Svojo dolžnost do domovine sem opravljal vse do 3. 10. 1991.

OSAMOSVOJITVENA VOJNA

Trajanje osamosvojitvene vojne je v uradnih arhivih krajše, vendar sta tako ONZ kot tudi TO z akcijo Lipa še vedno izvajali ukrepe za stanje izrednih razmer ali vojne. Šele po 15. 7. juliju so se ukrepi ONZ, ki so se nanašali na njihove vojaške naloge, začeli krčiti in ukrepi, ki se nanašajo na mirnodobno delo ONZ, širiti, čeprav stanje še zdaleč ni bilo mirno. Dejstvo pa je, da so bili ONZ v tihi vojni z zveznimi organi in JLA od akcije Sever 1. 12. 1989 do 25. 10. 1991, ko je zadnji vojak JLA zapustil Slovenijo, čeprav so se po tem še kar nekaj časa dogajale provokacije na meji s Hrvaško ali v zvezi z njo. Podobno je bilo z ukrepi TO in zaradi tega datum prenehanja izrednih razmer ni enak datumu, ki je uraden zapis obdobja vojne v Sloveniji.

Moč JLA pred 27. 6. 1991[124]

Kopenska vojska:

- skupaj 1 850 tankov od tega 850 T-54 in T-55A, 300 M-84, 400 T-34 (zastareli), 300 M-4 (zastareli),
- skupaj 1 060 bojnih oklepnih vozil,
- skupaj okrog 2 000 kosov topniškega orožja velikega kalibra.

Letalstvo:

- 122 letal Mig 21F
- 18 letal Mig 21 N
- 16 letal Mig 29
- 79 letal Jastreb
- 60 letal super Galeb G-4
- 25 letal Galeb
- 55 letal Orel-2
- 25 letal Orel-1

124 Vir: revija Obramba

- 1 letalo An-12
- 15 letal An-26
- 70 helikopterjev Mi-8
- 120 helikopterjev gazela

Mornarica:

- 11 podmornic
- 15 raketnih čolnov
- 14 torpednih čolnov
- 30 patruljnih čolnov
- 14 minolovcev
- 35 amfibij

JLA je štela skupaj 180.000 mož, od tega 78.600 poklicnih častnikov in 101.400 vojakov (letniki od 1969 do 1974). Kopenska vojska je štela 138.000 pripadnikov, od tega 45.000 častnikov in 93.000 vojakov. Rezerva je štela 510.000 obveznikov (všteti sta tudi republika Slovenija in republika Hrvaška).

TO je skupaj s Slovenijo in Hrvaško štela približno milijon in pol mož.

JLA je v Sloveniji štela od 20.000 do 25.000 mož. Imela je približno 250 tankov stalne sestave in 100 tankov, ki so v Slovenijo prišli iz Hrvaške, približno 300 oklepnih vozil različne namenskosti (transporterji, protiletalski topovi, poveljniška vozila, izvidniška vozila, vozila za postavljanje min, čiščenje in uničevanje ovir). Na štirih letališčih z betonskimi vzletno-pristajalnimi stezami (Celje, Maribor, Brnik, Portorož) je bilo na začetku spopadov približno 90 letal in 50 helikopterjev.

Slovenska vojska[125]

V začetku je bilo vpoklicanih 15.500 mož, kar je postopno doseglo 35.100 mož, oficirjev in vojakov. Organi za notranje zadeve so imeli 7 100 ljudi, vključno s pomožnimi službami. Pripadniki Slovenske vojske so bili oboroženi s pehotnim orožjem, z orožjem za podporo (minometi, topovi …), z orožjem za protioklepni boj in z lahkim topniškim orožjem za protiletalsko obrambo (rakete Strela 2M). Prav tako so v njeno oborožitev vgrajevali zaplenjeno orožje JLA, ki je omogočalo oblikovanje novih enot, kot so bile tankovske čete in baterije za protiletalsko obrambo.

125 Revija Veteran, oktober 2011, polkovnik doc. dr. Tomaž Kladnik, Oblikovanje slovenskih oboroženih sil v letih 1990−1991, stran 46.

Sreda, 26. junija 1991[126]

Slovenska skupščina je sprejela Ustavni zakon o samostojnosti 25. junija 1991. Na mednarodnih mejnih prehodih so jugoslovanske table in zastave zamenjali s slovenskimi in na meji s Hrvaško postavili kontrolne točke. Isti večer se je v Beogradu sestal Zvezni izvršni svet. Sprejel je odlok o zavarovanju državnih meja v Sloveniji, s čimer sta imeli JLA in zvezna milica odprto pot za oborožen nastop proti Sloveniji.

Vojaško-policijski nastop je bil v prvi fazi uperjen proti slovenskim mejam in letališču Brnik. Ko bi bila Slovenija odrezana od sveta, bi v drugi fazi prišel na vrsto obračun z delom Slovenije, ki je zagovarjal samostojnost, zamenjali pa bi tudi staro politično vodstvo z novim, ki bi bilo marioneta za uresničevanje srbskih ciljev.

Proti mejnim prehodom z Italijo so 26. junija prve krenile oklepne enote reškega korpusa. Med potjo so naletele na nebranjene barikade in na spontan, ponekod zelo odločen nastop domačinov, zlasti v Vrhpolju. Neoboroženi prebivalci pohoda tankov niso mogli preprečiti, odločno pa so se uprli agresiji, kar je bilo pozneje značilno za vso Slovenijo. Kot grožnja slovenskim demonstrantom je v Divači ob 14.30 padel tudi prvi strel, ki ga je sprožil oficir JLA.

Taktika nastopa JLA proti slovenskim mejnim prehodom je bila opredeljena s posebnim ukazom, ki je najprej pozival k predaji prehoda, nato je sledila grožnja z orožjem in nazadnje streljanje v bližino prehoda in v središče odpora. Po izkušnjah na Kosovu in na Hrvaškem je JLA tudi v Sloveniji aktivirala oborožene sile, vendar je napačno predvidevala, da bodo tudi Slovenci pokorjeni brez težav. Zato so bile enote JLA brez ustrezne logistične podpore za daljše vojskovanje, upoštevana pa niso bila bistvena taktična načela, da tanki ne nastopajo brez podpore pehote.

Enote za vojaški poseg proti Sloveniji so oblikovali ljubljanski, mariborski, reški, zagrebški in varaždinski korpusi ter letalski korpus JLA. Vsi so bili pod poveljstvom 5. armadnega poveljstva v Zagrebu. V Sloveniji je imela JLA približno 22.300 vojakov, slovenska TO je imela 16.000 pripadnikov, med vojno pa se je število povečalo na 35.200. Slovenska policija je imela okoli 10.000 aktivnih in rezervnih pripadnikov. Tako je imela JLA popolno premoč v orožju in močne oklepne enote s podporo vojnega letalstva. Slovenska vojska in policija sta imeli samo pehotno oborožitev, nekaj protiletalskih topov 20mm in minometov 82mm, vendar niti enega tanka, letala ali topniških enot. Boju z oklepniki so bili namenjeni ročni raketometi Armbrust, obrambi pred nizko letečimi letali pa prenosne rakete Strela-2M.

126 Slovenska osamosvojitvena vojna (Vir: Wikipedija, prosta enciklopedija)

Četrtek, 27. junija 1991

Tank JLA med prebijanjem barikade v Šentvidu

Vojna za Slovenijo se je začela ob 1.15 ponoči, ko je protiletalska oklepna baterija JLA pri Metliki prestopila državno mejo. Ob 2.40 je iz vojašnice na Vrhniki proti letališču Brnik krenil 1. oklepni bataljon.

Kolono oklepnikov, ki je prodirala skozi Belo krajino, je sestavljalo 12 bojnih oklepnih vozil s tricevnimi protiletalskimi topovi 20 mm in več tovornjakov. Ustavila jih je barikada v Pogancih. Pri stopnjevanju napetosti med pripadniki TO in vojaki so padli prvi streli. Ob 10.30 je kolona odpeljala proti Ljubljani, vendar jo je ob 15.45 ustavila zapora na cesti pri Medvedjeku.

Oklepni bataljon z Vrhnike je proti Brniku prodiral v dveh kolonah. Na poti je naletel na improvizirane, nebranjene barikade iz avtomobilov. Ena oklepna kolona je prodirala po avtocesti in ljubljanski obvoznici ter skozi Trzin in Mengeš, druga po stari cesti, pri čemer je po pomoti zavila v gozdove na Toškem čelu in pri obračanju na ozki cesti izgubila dva tanka. Prvi tanki so prišli na letališče Brnik okoli 5. ure zjutraj. Zavzeli so okolico letališča, enota TO pa jih je napadla okoli 18. ure. Po napadu so tanki zavzeli položaj za krožno obrambo.

V Trzinu so za kolono JLA z Vrhnike ostali trije oklepni transporterji in vozilo za zveze. Proti večeru so se iz dveh helikopterjev JLA izkrcali pripadniki diverzantskega odreda, ki so prišli na pomoč oklepnikom. V približno 20 minut trajajočem spopadu s policijsko specialno enoto in TO so padli štirje vojaki JLA in pripadnik TO.

Deset tankov je približno ob 9. uri odpeljalo iz Maribora proti Šentilju, pet tankov ter 10 oklepnikov pa proti Dravogradu. Kolono, ki je prodirala proti Šentilju, je ustavila branjena barikada v Pesnici. Okoli poldneva so jo začeli obstreljevati in jo zažgali. Pripadniki TO so tanke napadli okoli 17.30. Na mostu čez Dravo je bila zavrnjena tankovska kolona polkovnika Popova, ki je poskušala prodreti s hrvaške smeri. Ustavljena je bila oklepna kolona, ki je prišla v Slovenijo pri Razkrižju.

Popoldne je v Dravogradu enota 115. protidiverzantskega voda zajela zvezne policiste, ki so pristali s helikopterjem na stadionu. Zvečer je bil pri vasi Rigonce ustavljen poizkus vdora oklepne kolone JLA. Ob 20.45 je bil z dvema minometoma 82 mm izveden napad na letališče Cerklje ob Krki, nato pa je večina letal letališče zapustila. Do ostrega spopada s kolono JLA je prišlo v Kosezah pred Ilirsko Bistrico, padli so trije vojaki JLA. Zvečer je bil sestreljen vodilni od treh helikopterjev Mil Mi-8, in sicer med poskusom raketiranja in desanta na 510. učni center TO na Igu in drugi s slovenskim pilotom Antonom Mrlakom med preletom Ljubljane.

Petek, 28. junija 1991

Ponoči so slovenske oborožene sile okrepile blokade in novo mobilizirane enote TO, usmerjale proti zavzetim mejnim prehodom. Vse koordinacijske podskupine so dobile ukaz: »Na vseh točkah, kjer so oborožene sile RS v taktični prednosti, opravite ofenzivne akcije proti okupatorskim enotam in objektom. Nasprotnika pozivajte k predaji, določite čim krajši rok in izvedite akcijo z vsem razpoložljivim orožjem. Pri akcijah poskrbite za evakuacijo in varnost življenj civilnega prebivalstva.«

Tanki, ki so prenočili pred barikado v Pesnici, so do sedme ure zjutraj barikado odstranili in nadaljevali vožnjo proti Šentilju. Ustavila jih je barikada na Ranci, pri Kaniži sta dva tanka obtičala. Druge tanke je okoli 10.30 ustavila branjena barikada v Štrihovcu. Pripadniki TO in milice so napadli tanke. Po 11. uri so prišla tankom na pomoč letala jugoslovanskega vojnega letalstva in raketirala ter obstreljevala barikado. Ob 13.30 so spet napadla štiri letala, pri tem so bili štirje vozniki tovornjakov ubiti. Tankovska kolona je nato barikado obšla, vendar se je kmalu ustavila.

Kolono JLA iz Maribora v sestavi kamionov, oklepnih vozil in protiletalskih oklepnikov so ves čas na njeni poti do Koroške ovirale barikade. Ob 2:30 je kolono napadla 28. samostojna četa iz Mislinje in jo 400 metrov pred barikado v Dravogradu ustavila. S prihodom enote za posebne namene jurišnega odreda na to območje se je vnel nov spopad, v katerem je okrog pol osmih padel Vincenc Repnik, hkrati pa še dva miličnika v bitki za Holmec, ki se je začela ob 5:30. Nosilka napada na Holmec je bila 115. protidiverzantska četa, ki je v sodelovanju z ostalimi enotami TO in policije prisilila JLA v stražnici po peturnih bojih k predaji.

Ob 9.50 so slovenske enote napadle oklepno kolono JLA v Medvedjeku. V napadih letalstva JLA je bilo ubitih šest voznikov tovornjakov. V Limbušu pri Mariboru so uspešno napadli dva tanka JLA. Na Gibini so ustavili prodor oklepne kolone s Hrvaške. Pred Dravogradom je bila ustavljena oklepna kolona JLA, ki je prodrla iz Maribora. Po ostrem spopadu je bil zavzet mejni prehod Holmec. Padla sta dva policista in trije vojaki JLA, 91 jih je bilo zajetih. Enote TO so napadle

vojašnico Bukovje pri Dravogradu. Jugoslovanska letala so napadla letališče Brnik, oddajnike Krim, Kum, Boč in Nanos ter Karavanški predor, Kočevsko Reko in Mursko Soboto. V Dravogradu sta ob 15:35 dve letali MIG-21 raketirali okolico mostu. Na letališču Turiška vas pri Slovenj Gradcu je na isti letali streljala novoustanovljena enota LPA 20/1mm in eno letalo lažje zadela. Ob 17:30 sta dve letali MIG-21 visoko preleteli Dravograd brez napada. Oklepna kolona polkovnika Popova, ki je v Slovenijo prodrla pri Razkrižju, je zavzela mejni prehod Gornja Radgona. Domači prostovoljci so ji zažgali tovorne avtomobile. Zavzeto je bilo skladišče JLA v Borovnici, s čimer se je oborožitev TO bistveno izboljšala, zavzeli so skladišče v Leskovcu, neuspešen pa je bil napad na vojašnico v Ribnici.

V Črničah v Vipavski dolini je TO odgovorila na ogenj iz kolone JLA, dva vojaka sta padla. Enota TO je napadla vojake na mejnem prehodu Rožna Dolina, dva tanka sta bila uničena, trije zajeti, trije vojaki JLA so padli, 98 pa je bilo ujetih. Zavzet je bil prisluškovalni center JLA na Rožniku pri Ljubljani in uničen prisluškovalni center JLA na Suhi. Izvedena sta bila napada na vojašnico Škofja Loka in skladišče JLA Drulovka. Na letališču Brnik je JLA ubila dva avstrijska novinarja. Ponoči se je tankom ob letališču približal pripadnik TO Peter Petrič, streljal na poveljniški tank, ranil poveljnika in pri tem izgubil življenje. JLA je ob 21. uri razglasila prekinitev ognja, saj so bile obkoljene enote v vedno težjem položaju.

Sobota, 29. junija 1991

V noči s petka na soboto so se predstavniki Slovenije v Zagrebu sestali s tremi zunanjimi ministri Evropske skupnosti in predsednikom Zveznega izvršnega sveta (ZIS). Sprejeli so dogovor o ustavitvi sovražnosti, ki pa je bil tako nejasen, da do njegove uresničitve ni prišlo.

Dopoldne so se vdali vojaki in zvezni policisti, ki so bili obkoljeni v letalski bazi JLA na letališču Brnik. V skladišču goriva JLA v Mokronogu je podoficir streljal na poveljnika, ki se je hotel vdati, in grozil, da bo razstrelil rezervoar z gorivom. Uspešen je bil napad na bojno oklepno vozilo JLA pri Moretinih in spopad policistov z vojaki JLA pri Škofijah. V Štrihovcu je bila razbita tankovska kolona, ki je prodirala proti Šentilju. Tanki razpadle kolone so pozneje sestavljali tankovsko četo TO. Popoldne so se po pogajanjih predali vojaki JLA stražnice Vrtojba, ki so bili okrepljeni z vojaki iz Vipave. Proti večeru pa so se po uspešni akciji miličnikov predali vojaki JLA in zvezni miličniki na Mednarodnem mejnem prehodu Vrtojba, skupaj se je vdalo 140 vojakov in osem zveznih miličnikov, zaseženih je bilo tudi sedem tankov.

JLA je od Predsedstva RS in Vlade RS s pisnim ultimatom zahtevala kapitulacijo Slovenije. Zadnji rok je bil 30. junij, ob 9. uri. Zvečer se je sestala slovenska skupščina in se opredelila za mirno rešitev krize, vendar slovenska neodvisnost ni smela biti ogrožena.

Nedelja, 30. junija 1991

Ob 9. uri je bil zračni alarm, z letališč na Hrvaškem so proti Sloveniji poletela letala JLA, vendar so se kmalu obrnila in vrnila na letališča. V varaždinskem, zagrebškem in reškem korpusu je JLA oblikovala nove sile za napad na Slovenijo. Enote TO so napadle ploščad pred karavanškim predorom, ponoči pa je bil sprejet dogovor o izročitvi predora. Zavzeli so center zvez nad Senožečami. Iz zaplenjenih tankov je bila pri Novi Gorici organizirana tankovska četa TO z devetimi tanki.

Ponedeljek, 1. julija 1991

Oklepniki JLA v Krakovskem gozdu med napadom na Slovenijo

Okoli pol treh zjutraj je prišlo do požara in eksplozije, ki je uničila skladišče orožja JLA v Črnem Vrhu nad Idrijo. V skladišču je bilo orožje slovenske TO. Po spopadu, v katerem je padel poveljnik, se je vdala stražnica JLA v Novi vasi. JLA je s helikopterji z oznako rdečega križa dovažala okrepitve in opremo obkoljenim enotam. Oklepna kolona v Medvedjeku se je ponoči izvlekla iz blokade, saj so enote TO po napadu letalstva JLA zapustile položaje brez zavarovanja. Vojaki JLA so odstranili zaščitno ograjo na avtocesti in se z oklepniki po vzporedni cesti napotili proti Brežicam. Kolona je v Krakovskem gozdu ponovno naletela na blokado TO. Po neuspelih pogajanjih o predaji je bil ob 5.15 izveden napad na kolono. Uničeno je bilo eno bojno oklepno vozilo (BOV) in nekaj jih je bilo poškodovanih. Ubitih je bilo nekaj vojakov JLA in en teritorialec je bil ranjen. Takoj po napadu so enote TO zaradi bližajočega se letalskega napada zapustile mesto napada. Kolona je ostala nezavarovana, zato se je major Prodanovič, ki je poveljeval koloni JLA, odločil, da z vojaki zapusti kolono. Odpravili so se peš preko Gorjancev v matično enoto v Jastrebarskem. V bližini vasi Planina jih je dohitela in obkolila številčno slabša Posebna enota policije pod poveljstvom Andreja Bobeka. Z zvijačo so napravili vtis, da gre za veliko večjo enoto in po kratkih pogajanjih se je major Prodanovič z enoto, brez boja, tudi predal. Zvečer

je sledil nov ultimat JLA Sloveniji. Zavzeto je bilo skladišče minsko eksplozivnih sredstev (MES) v Zaloški Gorici.

Torek, 2. julija 1991

Drugi julij je pomenil prelomnico v vojni za Slovenijo. Ob 5. uri zjutraj so enote TO napadle oklepno kolono v Krakovskem gozdu in ji zadale močan udarec. Oklepno mehanizirani bataljon JLA iz Jastrebarskega je skušal prodreti v Slovenijo in rešiti obkoljeno kolono v Krakovskem gozdu, vendar je bil zaradi velikih izgub ustavljen in zavrnjen pri Prilipah. V brezizhodnem položaju so vojaki JLA oklepnike v Krakovskem gozdu zapustili in bili naslednji dan zajeti. Ob 13:30 se je z ognjem iz tankovskih topov TO začel napad na stražnico JLA v Šentilju. Na položaje vzhodno od mejnega prehoda je bilo izstreljenih 65 granat in na stražnico 25 granat. Vojaki JLA so jo zapustili.

Ob 15:22 je enota LPA 20/1 mm streljala na štiri letala na Dobrovi pri Dravogradu, ki so takoj odletela. V bližini blokirane kolone JLA v Dravogradu so ta letala odmetavala svetleče vabe, ker je imela enota LPA 20/1 mm tudi dve raketi Strela-2M. Ob 16:00 se je vnel večurni boj v Dravogradu med kolono JLA, vojašnico Bukovje in enotami TO obrambe.

Ob 16:15 so na mejnem prehodu Gornja Radgona enote TO napadle oklepnike JLA, streljanje iz tankov pa je uničilo del mesta. Oklepnikom sta pomagali dve letali. Zavzeto je bilo skladišče JLA v Ložnici, vojaška farma Rajhenav in nekdanja skladišča TO na Prulah v Ljubljani. Letala JLA so napadla oddajnike na Nanosu, Kumu in v Domžalah, barikadi pri Čatežu in v Krakovskem gozdu. Po ostrem spopadu, v katerem je padel poveljnik, se je vdala stražnica Kuzma. V Mariboru so iz vojašnice Franca Rozmana -Staneta s havbicami streljali proti Pohorju. Pripadniki oboroženih sil TO pred Dravogradom so po napadu letal JLA od 15:30 do 21:30 doživeli nov spopad z oklepno kolono.

Iz vojašnice na Vrhniki so tanki odpeljali proti Ljubljani in proti Logatcu, vendar so jih na Cesarskem vrhu in v Sinji Gorici ustavili. Napadena je bila oklepna kolona v vasi Orehek, zavzeta sta bila mejna prehoda Fernetiči in Gorjansko.

Predsedstvo RS je ob 21. uri sprejelo sklep o enostranski ustavitvi ognja, pri čemer je ugotovilo, da je bila vojaška ofenziva iz Beograda že zlomljena. V večernih poročilih je na TV nastopil načelnik generalštaba Blagoje Adžić z grožnjo: »Zagotovili bomo nadzor in stvari privedli do konca!«

Sreda, 3. julija 1991

Iz vojašnic v Beogradu je proti Sloveniji krenila gardna oklepno mehanizirana divizija, vendar je zaradi okvar iz ure v uro večji del vozil ostajal ob cesti in pohod proti Sloveniji je propadel.

Zjutraj so pripadniki TO in milice obkolili vojake JLA, ki so se umaknili iz stražnice Šentilj. Brez boja so se predali: dva oficirja, trije podoficirji in 45 vojakov. Pri Vidmu ob Ščavnici je bil spopad z oklepno kolono, ki je prodirala proti Gornji Radgoni. Pri Radencih je bila dokončno ustavljena oklepna kolona JLA, ki je prodrla iz Hrvaške, da bi pomagala obkoljeni enoti na mejnem prehodu Gornja Radgona. Uspešen je bil napad na oklepno kolono na Kogu. Tudi JLA je sprejela dogovor o ustavitvi ognja. Helikopterji JLA z oznako rdečega križa so dovažali okrepitve. Zaradi dogovora o premirju Slovenija ni ukrepala.

Četrtek, 4. julija 1991

TO je zasedla vse mejne prehode. Enote JLA so se vračale v vojašnice in na Hrvaško. TO je dovolila umik tankovski koloni z Brnika in oklepni koloni pred Dravogradom. V Mariboru je bil ob napadu JLA na policijsko vozilo ubit policist Robert Hvalc. Oklepni koloni JLA je bil dovoljen umik iz Gornje Radgone.

Nedelja, 7. julija 1991

Na Brionih se je delegacija Evropske unije sestala s slovensko, hrvaško in zvezno delegacijo. Po petnajsturnih pogajanjih so sprejeli Brionsko deklaracijo, s katero so bile ustavljene sovražnosti na ozemlju Slovenije, slovenska stran je za dobo treh mesecev zamrznila svoje osamosvojitvene dejavnosti, kljub temu pa sta Slovenska vojska in policija ohranili popolno suverenost na slovenskem ozemlju.

OSAMOSVOJITVENA VOJNA V POMURJU OD 20. 6. 1991 DO 26. 6. 1991

Vse skupaj se je začelo 25. 6. 1991, ko je UNZ Murska Sobota ukazal na mednarodnih mejnih prehodih odstraniti table z označbo SFRJ in jih zamenjati s tablami z označbo Republika Slovenija. Hkrati so dobili nalogo, da naslednji dan 26. 6. 1991 spustijo zastavo SFRJ z droga in nanj dvignejo zastavo Republike Slovenije.

Table so zamenjali delavci cestnega podjetja iz Murske Sobote, milica pa jih je varovala. V primeru, da bi grozil spopad z JLA, naj bi table namestili poleg tabel SFRJ.

UNZ je 25. 6. 1991 opozorila vse PM, da se je število miličnikov, ki so stoodstotno vpoklicani, bistveno povečalo in glede na pričakovano zaostritev na mejnih prehodih, mora milica opravljati redne naloge in se pri tem ne spuščati v konflikte z JLA ali jih kakor koli izzivati. ONZ v nobenem primeru ne smejo prvi uporabiti orožja. Prepovedali so zadrževanje miličnikov v uniformi v gostinskih lokalih, razen v primeru intervencije.

Miličnikom je bilo prepovedano uživanje alkohola, ne glede na to, ali so bili v službi ali ne. Prav tako so jih opozorili na varovanje podatkov in naj se v prostem času izogibajo konfliktom s pripadniki JLA. PM so seznanili, da je prišlo do prvih pojavov uporabe orožja s strani pripadnikov TO. Če pri tem ni nihče ogrožen, se poroča UNZ, ta pa obvesti Republiško koordinacijo, v nasprotnem primeru se ravna po veljavni zakonodaji. Komandirji PM so morali vzpostaviti stik s prostorskimi enotami TO na njihovem območju in se dogovoriti za dostavo podatkov in koordinacijo ukrepov.[127]

Dne 26. 6. 1991 je načelnika UNZ Muska Sobota po telefonu poklical polkovnik Đurovič, ki je bil v V. armadni oblasti odgovoren za varovanje državne meje, in zahteval, naj se na mejnih prehodih takoj preneha zamenjevanje tabel, ker bo sicer naročil enotam v stražnicah, da to preprečijo s silo. Načelnik UNZ mu je pojasnil, da za takšen preklic nima pristojnosti in naj se obrne na Republiško koordinacijo. Po pogovoru pa je o vsebini obvestil RSNZ.[128]

127 Depeša UNZ Murska Sobota številka 21-1-2/219 z dne 25. 6. 1991
128 Depeša UNZ Murska Sobota za RSNZ številka 01-Z/232 z dne 26. 6. 1991

ŠIFRIRANO

UNZ MURSKA SOBOTA
Inšpektorat milice
Dep.št.: 21/5-1- 2/229
Datum : 25/6-1991

VSEM PMM NA OBMOČJU UNZ M.SOBOTA,
OSS IN
SSD - TU

ZADEVA: POSTAVITEV TABEL IN ZASTAV REPUBLIKE SLOVENIJE NA MEDNARODNIH MEJNIH PREHODIH - OBVESTILO

Obveščamo vas, da je skupščina republike Slovenije sprejela ustavni zakon za izvedbo temeljne ustavne listine za samostojnost in neodvisnost republike Slovenije.

Zato vas obveščamo in naročamo:
1. Na mednarnodnih mejnih prehodih z republiko Avstrijo in Madžarsko bodo delavci cestnega podjetja M.Sobota v sredno dne 26/6-1991 ob 06. uri zjutraj pričeli z namestitvami tabel z oznako republika Slovenija in prekrivanjem obstoječih tabel.

2. Na mednarodnih mejnih prehodih z republiko Avstrijo in Madžarsko v sredo dne 26/6-1991 izobestite na drogove novo zastavo republike Slovenije, ki vam jo bomo dostavili. Zastavo izobesijo delavci milice, ki opravljajo delo na mednarodnih mejnih prehodih. Zastava republike Slovenije na mednarodnih mejnih prehodih zamenja zastavo SFRJ.

3. Za izvedbo navedenih opravil nudite ustrezno zaščito delavcem, ki bodo opravljali posamezna opravila. Obstoja namreč možnost, da pride do motenja ali poskusa preprečitve namestitve tabel in zastav s strani mejnih vojaških enot.

Na vseh mednarodnih mejnih prehodih pred namestitvijo tabel in zastav republike Slovenije zagotovite fizično varovanje območja mejnega prehoda.

Vsi mejni prehodi, ki imajo table z napisom SFRJ izven območij mejnih prehodov, naj delavci cestnega podjetja table z napisom republika Slovenija namestijo na območju mejnih prehodov, ki morajo biti v skladu z Zakonom pod popolno kontrolo milice. V primeru motenja namestitve tabel in zastav na območju mejnega prehoda s strani JLA, takoj obveščati tukajšnji sektor za stalno dežurstvo.

4. Če bi ukrepi pod točkami 1., 2. in 3. lahko pripeljali do neposrednega oboroženega konflikta z JLA, je treba od ukrepov odstopiti in namestiti tablo z napisom republika Slovenija poleg obstoječe table in zastavo republike Slovenije dvigniti poleg obstoječe zastave SFRJ.

Milan Horvat
NAČELNIK INŠPEKTORATA MILICE
samostojni inšpektor

Ukaz o zamenjavi označb in zastav na mejnih prehodih, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

Dne 26. 6. 1991 je UNZ obvestila RSNZ, da so tega dne ob 21.50 zaznali premike vozil JLA. Vozila so prihajala iz dveh smeri: iz smeri Lenarta in Gornje Radgone in iz smeri Ptuja, Ormoža in Ljutomera. Skupno je v Mursko Soboto prispelo

deset tovornjakov in tri terenska vozila, ocenjevali so, da je prispelo 200 vojakov. Šest kamionov in dve terenski vozili so ostali na dvorišču UNZ, medtem ko so štirje kamioni in eno terensko vozilo formirali kolono v smeri mejnega prehod Gederovci in nato mejnega prehoda Kuzma.[129]

Odstranitev table in simbolov SFRJ, osebni arhiv Ladislava Bagladija

Dne 26. 6. 1991 je RSNZ obvestil UNZ-je, da bodo naslednji dan 27. 6. 1991 vsi kadeti 4. letnika kadetske šole za miličnike, ki so uspešno končali šolo, postali pooblaščene uradne osebe – torej miličniki s polnimi pooblastili. Dne 28. 6. 1991 se morajo miličniki javiti v enotah. Kljub temu pa so priporočili, da tem miličnikom na PM določijo mentorje, ker so postali miličniki brez sicer obveznega šestmesečnega pripravništva.[130]

129 Depeša UNZ za RSNZ številka 21/3-3-2/234 z dne 26. 6. 1991.
130 Depeša RSNZ številka 0215-5-2/881 z dne 26. 6. 1991

OSAMOSVOJITVENA VOJNA V POMURJU OD 27. 6. 1991 DO 3. 7. 1991

Dne 27. 6. 1991 je UNZ Murska Sobota obvestila RSNZ, da so tega dne ob 2.23 v Občinskem štabu TO v Murski Soboti sprejeli ukaz, da morajo z vsemi ukrepi preprečiti JLA, da bi vzpostavila nadzor na mejnem prehodu - tudi z orožjem - in to z blokado komunikacij. Komandirji PMM so v dogovoru s pripadniki TO določili mesta blokad. Ob 5.00 istega dne pa je TO začela postavljati blokado izhoda iz vojašnice v Murski Soboti.[131]

Oddelek skupnih služb UNZ Murska Sobota je obvestil PM, da ne bo mogel zagotavljati oskrbe s hrano in naročil in naj se PM dogovorijo z obrati družbene prehrane, gostinskimi obrati ali zasebniki, da zagotovijo štiri obroke v 24 urah, ki naj bodo okrepljeni. Če je mogoče, naj se dogovorijo za dostavo hrane na lokacijo enote s priborom in posodo. Želeli so tudi podatke glede nastanitve enot, vozil iz vpoklica in potrebe po materialno tehničnih sredstvih.[132]

UNZ ODK

IV.

00653

KRONOLOGIJA DOGODKOV OD 27/6-1991 OD 11.50 URE DALJE NA OBMOČJU:

MEDNARODNI MEJNI PREHOD DOLGA VAS

V akciji pripadnikov JLA so sodelovali naslednje starešine JLA:

1. LIVADIČ Nihad, poročnik JLA, roj. 3/4-1964, stanuje Gregorčičeva 55 M.Sobota, zaposlen pri VP 4142 M.Sobota.

2. LOJPUR Mladen, vodnik I.razred, komandir stražnice v Pincah, roj. 26/2-1966, stanujoč Lendava, Kranjčeva ulica št. 8, zaposlen pri VP 4142 M.Sobota.

3. ROGULJA Vladimir, starejši vodnik, zaposlen pri VP 4142 M.Sobota.

4. ILIĆ Radoslav, vodnik I. razreda, roj. 22/2-1964, stanujoč Lendava, Rudarska št. 11, zaposlen pri VP 4142 M.Sobota.

5. Antić Milan 8164 MB

131 Depeša UNZ Murska Sobota številka 21/3-3-2/236 z dne 27. 6. 1991

132 Depeša UNZ Murska Sobota številka 40-2/2931 z dne 27. 6. 1991

KRONOLOGIJA:

- 27/6-1991 ob 12.30 uri so se pripadniki JLA v strelcih približevali MMP Dolga vas. V sestavu je bilo okoli 20 vojakov, ki so imeli v rokah pripravljeno orožje;
- ob 12.54 uri so pripadniki JLA mejni prehod blokirali, pogajalec je povedal, da do 14. ure ne bodo ukrepali, potem pa čakajo okrepitve iz Maribora in tanke iz M. Središča, ter da imajo poleg avtomatskega orožja tudi breztrzajni top;
- ob 13. uri se je število vojakov v blokadi povečalo še za 10 vojakov;
- ob 14.05 uri pogajalec iz vrst JLA postavi ultimat naj se pripadniki milice s prehoda umaknejo ob 14.15 uri, če ne bodo izvršili napad;
- ob 14.14 uri se mejnemu prehodu po patrolni stezi pomika še ena kolona vojakov;
- ob 14.25 uri postavi pogajalec novi ultimat za ob 14.45 uri, češ da naj milica umakne civile na Madžarsko, ker za civilne žrtve ne bodo odgovarjali;
- ob 18.26 uri se pripadniki JLA postavljajo v borbene položaje za napad na mejni prehod;
- 28/6-1991 ob 04.40 uri se ob mejnem prehodu nahaja od 100 do 150 vojakov;
- ob 05.01 uri se JLA vkoplje in pripravi na napad RB;
- 28/6-1991 vojska iz Dolge vasi beži iz položajev.
- 28/6-1991

Kronologija dogodkov na mejnem prehodu Dolga vas, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

UNZ Murska Sobota je enotam poslala vsebino depeše RSNZ, s katero je opozorila PM, da je prišlo do več napadov na objekte ONZ, da je zajetih nekaj miličnikov, eden je padel, več pa je ranjeni. JLA naj bi pripravljala nove napade na objekte ONZ, zato so naročili, da morajo enote izvesti vse ukrepe za varnost objektov ONZ in osebno varnost miličnikov. Miličniki morajo biti oboroženi s kratkim in dolgocevnim orožjem ne glede na to, ali so na delu ali doma.[133]

133 Depeša UNZ Murska Sobota številka 01-2/2944 z dne 28. 6. 1991

Fotografija iz oddaje Televizije Slovenija prikazuje zavarovanje mejnega prehoda Dolga vas s tovornjaki, osebni arhiv Ladislava Bagladija

Dne 28. 6. 1991 je Republiška koordinacija sporočila enotam milice, da je bil sprejet sporazum med predstavniki Republike Slovenije in vlado SFRJ. Zato so izdali ukaz, da se najkasneje ob 21.00 ustavijo vse ofenzivne dejavnosti proti enotam in objektom JLA. Pri tem pa se ne sme umikati s položajev, blokad in drugih položajev in se ne smejo dovoliti nobeni premiki oklepnih ali drugih vozil JLA. Če pride do kršenja sporazuma, se to prepreči tudi z uporabo orožja. Če ne bodo prepričani o ukrepu, naj takoj obvestijo Republiško koordinacijo. S tem ukazom je bila seznanjena TO in predsedniki skupščin občin. Opozorili so na skrajno previdnost, ker naj bi diverzantsko teroristične skupine JLA delovale v civilnih oblekah.[134] To je bil odziv na eno od več sklenjenih premirij, ki pa so jih JLA stalno kršile.

Dne 28. 6. 1991 je UNZ Murska Sobota uvedla dnevno statistično poročanje o spopadih z JLA. Istega dne je UNZ Murska Sobota obvestila enote, da so miličniki v oboroženih spopadih z JLA zajeli več vojakov in sprejeli več dezerterjev. Naročili so, da je za vojne ujetnike odgovorna milica, ki jim mora zagotoviti ustrezno varnost, osnovno preskrbo, zdravstveno in ostalo zaščito, dezerterjem pa naj zagotovijo varnost in osnovno preskrbo. Z vsemi vojnimi ujetniki in dezerterji je

134 Depeša UNZ Murska Sobota številka 21-2/2946 z dne 28. 6. 1991

treba ravnati korektno in humano.[135]

Dne 29. 6. 1991 je Republiška koordinacija prek UNZ Murska Sobota obvestila PM, da so bili v Zagrebu pogovori med predstavniki Slovenije, treh držav Evropske gospodarske skupnosti ter predstavniki SFRJ. Dogovorjena je bila takojšnja ustavitev spopadov. Slovenija ni odstopila od samostojnosti in suverenosti, možni so najavljeni in nadzirani premiki preskrbovalnih in drugih vozil JLA. Vsako gibanje v zraku se šteje za kršitev premirja, enote JLA v blokadah se lahko vrnejo v vojašnice, vendar brez oklepnih in drugih vozil, ki jih ob odhodu ne smejo uničiti.

Zato so ukazali, naj se na vsako kršitev premirja odzove in onemogoči delovanje nasprotnika. Treba je spremljati stanje v vojaških objektih. Preprečiti je treba prihod novih enot JLA v Republiko Slovenijo. ONZ naj primejo vsakega vojaka JLA, ki se giblje brez dovoljenja. Opozorili so na ravnanje z vojnimi ujetniki, ki mora biti v skladu s konvencijami. Če bi prišlo do predloga menjave ujetnikov (na njihovi strani tistih, ki ne želijo več biti v JLA) se o tem dogovori prek Republiške koordinacije. Vse blokade ostanejo. Pogrebi padlih pripadnikov ONZ in TO morajo biti izvedeni kot službeni pogrebi. JLA se zagotovi zdravstvena pomoč v zdravstvenih domovih in bolnicah v državi. Nadaljevati je treba s pozivanjem, naj vojaki JLA prestopijo na našo stran.[136]

Milan Osterc (levo) 27. junija 1991 na položajih v obroču okrog PMM Dolga vas.

135 Depeša UNZ Murska Sobota številka 01-2/239 z dne 28. 6. 1991
136 Depeša UNZ Murska Sobota 01-2/2951 z dne 29. 6. 1991

U N.Z MURSKA SOBOTA
INSSPEKTORAT MILICE

SSIFRIRANO -= DX =-

DEP. SSTEV.: 21/3-3-2/240
DATUM: 28.6.1991

00249

21 B

PM MURSKA SOBOTA, LJUTOMER, LENDAVA,
PMM GEDEROVCI, KUZMA, DOLGA VAS

PROSIMO, DA NAM DO 03.00 URE ZJUTRAJ, DNE 29.6.1991 SPOROCHITE
PISNO NASLEDNJE PODATKE:

1. SSTEVILO UBITIH MILICHNIKOV (AKTIVNI, REZERVNI), 0
2. SSTEVILO RANJENIH MILICHNIKOV (AKTIVNI, REZERVNI), 0
3. SSTEVILO UNICHENIH SLUZZBENIH VOZIL,
4. SSTEVILO POSSKODOVANIH SLUZZBENIH VOZIL,
5. SSTEVILO ZAJETIH MILICHNIKOV ZSNZ, 0
6. SSTEVILO ZAJETIH VOJAKOV,
7. SSTEVILO ZAJETIH OFICIRJEV JLA,
8. SSTEVILO UNICHENIH OBJEKTOV MILICE OZ. ONZ,
9. SSTEVILO POSSKODOVANIH OBJEKTOV MILICE OZ. ONZ,
10. MEDNARODNI MEJNI PREHODI V ROKAH JLA, PMk G.L.
11. MEDNARODNI MEJNI PREHODI V ROKAH MILICE, PMk Gederovci, Kuzma, Hodoš, D.Vas
12. MALOOBMEJNI PREHODI V ROKAH JLA, Cankova
13. MALOOBMEJNI PREHODI V ROKAH MILICE.

PODATKE ZZELIMO OD ZACHETKA AKCIJE ''LIPA'' DO 24. URE DNE
28.6.1991.

do Obrne v Ljubljani

MILAN HORVAT
NACHELNIK INSSPEKTORATA MILICE
SAMOSTOJNI INSSPEKTOR

Obrazec poročanja z izpolnjenimi podatki za 28. 6. 1991, arhiv policije, zbirk Akcija zgodovina

UNZ Murska Sobota je obvestila RSNZ o obisku predstavnika Republike Avstrije na UNZ, ki je z reševalnim vozilom na mejnem prehodu zagotovil pomoč organov Republike Avstrije ranjenim miličnikom in vojakom TO v bolnišnici v Bad Radkersburgu. Avstrijci imajo na meji vojake in žandarje. Predstavnik Avstrije je tudi povedal, da je med spopadom na mejnem prehodu Gornja Radgona več nabojev priletelo v Avstrijo, kjer so rahlo ranili eno osebo in poškodovali nekaj objektov. Z njim so se tudi dogovorili, da se akcija Skala izvede preko mejnega prehoda Gederovci v Avstrijo in nato preko mejnega prehoda Vič na Koroškem nazaj v Slovenijo. Poslance bo milica prepeljala z minibusom UNZ.[137]

Dne 29. 6. 1991 se je UNZ dogovorila z zapori Maribor enota Murska Sobota, da bodo sprejeli približno 25 vojnih ujetnikov in jim zagotovili topel obrok. Dogovorili so se o zaupnosti podatkov o ujetnikih in prepovedi obiskov. Upravnik oddelka je

137 Depeša UNZ Murska Sobota številka 01-2/246 z dne 29. 6. 1991

prosil tudi za dve avtomatski puški in dodatno okrepitev paznikov. Sprejemati so začeli že istega dne ob 14.00. Dan prej so se dogovorili z ravnateljico ekonomske šole Murska Sobota, da bo v njihovi telovadnici urejen zbirni center za vojne ujetnike, za približno sto ujetnikov.[138] RSNZ je 29. 6. 1991 dopolnil navodilo za ravnanje in sprejem vojnih ujetnikov. Določili so, da vojaki JLA iz blokade izven vojaških objektov lahko zapustijo položaje in vozila ter odidejo v najbližjo vojašnico brez orožja. Oficirji lahko zadržijo pištolo brez streliva, lahko pa prestopijo v TO ali pa se napotijo domov. Pripadnike JLA, zajete pred premirjem, se selekcionira, Slovenci se vključijo v TO, Hrvate in Albance se pusti domov ali pa se priključijo TO kot prostovoljci. Treba pa je pospešiti postavljanje prehodnih in zbirnih centrov za vojne ujetnike.[139] Predvsem v Pomurju so imeli težave zaradi velikega števila vojnih ujetnikov v zelo kratkem času.

UNZ Murska Sobota je 29. 6. 1991 poročala RSNZ o podatkih ranjenih in mrtvih, ki pa niso bili preverjeni, tako naj bi bili trije mrtvi vojaki JLA in osem ranjenih, dva mrtva civilista in dva ranjena pripadnika TO.[140] Naslednji dan je UNZ obvestila enote, da so v Pomurju opazili več neznancev, ki prosijo hrano pri občanih, sicer niso poročali, da bi bili oboroženi, vendar obstaja verjetnost, da bodo svoje enote zapustili tudi vojaki JLA z orožjem. Zato so opozarjali na najvišjo stopnjo previdnosti pri ravnanju s takimi osebami in naročili, da se z njimi ravna kot vojnimi ujetniki ali dezerterji.[141] V Pomurju so dokaj hitro odbili napade vojakov JLA, ki so poskušali zasesti mejne prehode na levi strani reke Mure, zato so imeli veliko vojnih ujetnikov.

Republiška koordinacija je dne 30. 6. 1991 naročila, da je treba v vseh občinah zagotoviti neprekinjeno delovanje upravnih organov in izvršnih svetov, ki morajo izvajati vse naloge glede materialne in zdravstvene oskrbe občanov, TO in ONZ. Upoštevati morajo vse ukrepe za odhod prebivalstva v zaklonišča in za to aktivirati civilno zaščito in druge reševalne sile. Prav tako je treba preprečiti vsak poskus mobilizacije s strani JLA.[142] Istega dne so iz Republiške koordinacije tudi naročili, da v primeru napada JLA takoj odgovorijo z napadom na objekte JLA. Signal za napad je bil »Sraka«. RSNZ je poslal na enote pravila ravnanja z vojnimi ujetniki, ki so zelo natančno določila pravice in obveznosti vojnih ujetnikov.[143]

Dne 1. 7. 1991 je PMM Dolga vas obvestila UNZ, da jim je občan izročil orožje JLA, ki ga je našel v pšenici, in sicer eno avtomatsko puško, eno ostrostrelno puško in en puškomitraljez.[144] Zelo verjetno je, da so orožje odvrgli vojaki JLA ob predaji TO pred mejnim prehodom. Že takrat pa je obstajala velika verjetnost, da obstaja več takega odvrženega orožja, vendar so ga občani zadržali doma.

138 Zaznamek UNZ Murska Sobota z dne 29. 6. 1991
139 Depeša UNZ Murska Sobota številka 01-2/2953 z dne 29. 6. 1991
140 Depeša UNZ Murska Sobota številka 01-5-2/245 z dne 29. 6. 1991
141 Depeša UNZ Murska Sobota številka 01-2/2963 z dne 30. 6. 1991
142 Depeša UNZ Murska Sobota številka 01-2/2958 z dne 30. 6. 1991
143 Depeša RSNZ številka 2376 z dne 30. 6. 1991
144 Depeša PM M Dolga vas številka 10-38-193/91 z dne 1. 7. 1991

Republiška koordinacija je 2. 7. 1991 poročala o prekinitvi ognja in naročila, da enote ONZ in TO končajo napadalne akcije in zavzamejo obrambne položaje. Če se enote dogovorijo z JLA, da se vrne v svojo vojašnico, se ji to omogoči brez pogojev, vendar naj se premik spremlja. Ponovno so opozorili na nevarnost diverzantsko terorističnih akcij.[145]

Dne 3. 7. 1991 je Ministrstva za notranje zadeve obvestilo[146], naj takoj začnejo vojake izpuščati iz zbirnih centrov in zaporov, in sicer vse vojake vseh narodnosti, razen Srbov in Črnogorcev, pri katerih lahko izpustijo samo najmlajša letnika. Oficirji so ostali v zaporih. V zaporu so ostali predstavniki Zveznega sekretariata za notranje zadeve (miličniki, ki bi prevzeli PMM Hodoš) in Zvezne carinske uprave (ki bi prevzeli carinarnico Murska Sobota). V zaporu so ostali tudi tisti, ki niso želeli biti izpuščeni. Navodila glede azila naj bi poslali pozneje.[147]

Dne 3. 7. 1991 je UNZ Murska Sobota obvestila z depešo, ki jo je poslal namestnik poveljnika V. vojaškega območja generalpodpolkovnik Andrija Rašeta, da bodo ta dan med 10.00 in 16.00 z neoboroženimi helikopterji JLA dovažali hrano in odvažali mrtve vojake JLA.[148] Pozneje je bilo ugotovljeno, da so v Gornjo Radgono pripeljali strelivo in s tem kršili dogovor. Istega dne je PM Lendava poročala, da je dobila od OM Mursko Središče vojake JLA slovenske narodnosti, ki so pobegnili iz vojašnice v Koprivnici. Po pogovoru so jih napotili domov.

OSAMOSVOJITVENA VOJNA V POMURJU OD 3. 7. 1991 DO 15. 7. 1991

MNZ je dne 4. 7. 1991 PM seznanila, da prihajajo številni starši po svoje otroke, vojake JLA, ki so vojni ujetniki. Naročeno je, da se jim omogoči odhod s starši, vendar pri tem podpišejo izjavo, da jim Republika Slovenija ne more jamčiti varnosti zaradi dejavnosti JLA.[149] MNZ je tudi od UNZ-jev zahteval, da se z vojnimi ujetimi oficirji ravna skladno z določbami ženevske konvencije in se jim omogočijo vse pravice, ki jim pripadajo.[150] Naslednji dan je MNZ naročil, da se v vseh zbirnih centrih izobesi obvestilo, da bodo odpuščeni vsi, ki to želijo, tistim, ki želijo ostati, pa je treba omogočiti stik s starši.[151] Dejstvo je, da je veliko število vojnih ujetnikov predstavljalo že posebno težavo za državo.

145 Depeša koordinacije številka 1562 z dne 2. 7. 1991
146 V tem času se je RSNZ preimenoval v MNZ
147 MNZ depeša številka 22-1-32-4/7406 z dne 3. 7. 1991
148 Depeša UNZ Murska Sobota številka 01-2/2998 z dne 3. 7. 1991
149 Depeša MNZ številka 0010-MP -3/91-4/7435 z dne 4. 7. 1991
150 Depeša MNZ številka 0010-MP-3/91-4/7434
151 Depeša MNZ številka 4/7556 z dne 5. 7. 1991

Dne 5. 7. 1991 je MNZ že ob 3.00 sporočil, da se je Rdeči križ Slovenije z drugimi RK Jugoslavije dogovoril za prevoz vojnih ujetnikov z vlakom do Beograda, čeprav JLA ni zagotovila varnega prevoza. Naročili so, da zbirni centri organizirajo prevoz vojakov do postaje, ki bo sporočena kasneje.[152] Tega dne so enote dobile tudi v vednost kopijo dopisa, ki ga je poslal MNZ. Predsednik predsedstva Bosne in Hercegovine Alija Izetbegovič je zaprosil, da izpustijo vojne ujetnike iz Bosne in Hercegovine, ker jim oni zagotavljajo varnost. Dne 10. 7. 1991 je MNZ naročil, da se vojnim ujetnikom, ki zaradi strahu za lastno varnost ne želijo zapustiti zbirnega centra in imajo sorodnike v tujini, po zagotovilu Rdečega križa, da jih bodo sorodniki sprejeli, izda potni list za tujca z veljavnostjo za eno leto.[153]

MNZ je dne 4. 7. 1991 imenoval komisijo za ugotovitev in oceno škode na sredstvih in objektih ONZ ter zahteval, da posamezne UNZ sestavijo delovne skupine, ki popišejo škodo po priloženih merilih.[154]

UNZ Murska Sobota je dne 4. 7. 1991 posredovala depešo MNZ, ki navaja, da je vse več znamenj, ki kažejo na možnost vdora oklepnih enot JLA iz Hrvaške v Slovenijo. Zato so naročili PM na meji s Hrvaško, da pripravijo skrivna skladišča streliva, ročnih bomb in druge opreme ter vse aktivnosti uskladijo s štabi TO. Treba je bilo okrepiti nadzor na cestah in železnici iz Hrvaške. Kontrolno točko v Petišovcih na mostu naj blokirajo enote TO. Treba je bilo začeti varovanje zelene meje, TO bo začela vzpostavljati mejne stražnice na tem območju.[155]

Dne 4. 7. 1991 je UNZ dobila obvestilo od TO Lendava, da imajo v zbirnem centru Čentiba 18 vojakov JLA.

V širše varovanje območja države se je 3. 7. 1991 vključila tudi Lovska zveza Slovenije, ki je naročila vsem lovskim družinam v državi, da organizirajo 24-urno dežurstvo v sodelovanju s TO. O ugotovitvah so bili dolžni poročati TO in ONZ. Očitno je bilo, da se je vse več ljudi zavedalo nevarnosti ponovnega napada JLA in so bili pripravljeni pomagati glede na svoje zmožnosti.

Dne 5. 7.1 991 je Republiška koordinacija opozorila vse enote, da premirje še ni podpisano. Moštva naj odmaknejo od vojaških objektov, vendar tako, da nadzirajo vse izhode. Vsi objekti, pridobljeni od JLA, morajo biti varovani. Bojnim enotam JLA se ne dovoli izhod iz objektov, vendar se vojašnicam zagotovi nujna oskrba.[156] Koordinacija je tudi zahtevala, da se skupaj s TO prouči, katere zapore lahko odstranijo za boljši promet in oskrbo prebivalstva, vendar jih je treba zavarovati, da ne pride do prometnih nesreč. Policija lahko za najnujnejše prevoze prevozniku izda potrdilo.[157] Dne 8. 7. 1991 je Republiška Koordinacija naročila, da odmaknejo ovire na cestah tako, da jih po potrebi lahko hitro postavijo nazaj. Ostane pa nadzor vojašnic.[158]

152 Depeša MNZ številka 4/7454 z dne 5. 7. 1991
153 Depeša MNZ številka 10/7-1991 z dne 10. 7. 1991
154 Depeša MNZ številka 0044/1-4/7438 z dne 4. 7. 1991
155 Depeša UNZ Murska Sobota številka 01-2-257 z dne 4. 7. 1991
156 Republiška koordinacija depeša številka 1689/91 z dne 5.7.1991
157 Republiška koordinacija depeša številka 1690/91 z dne 5.7.1991
158 Republiška koordinacija depeša številka 1805/91 z dne 8.7.1991

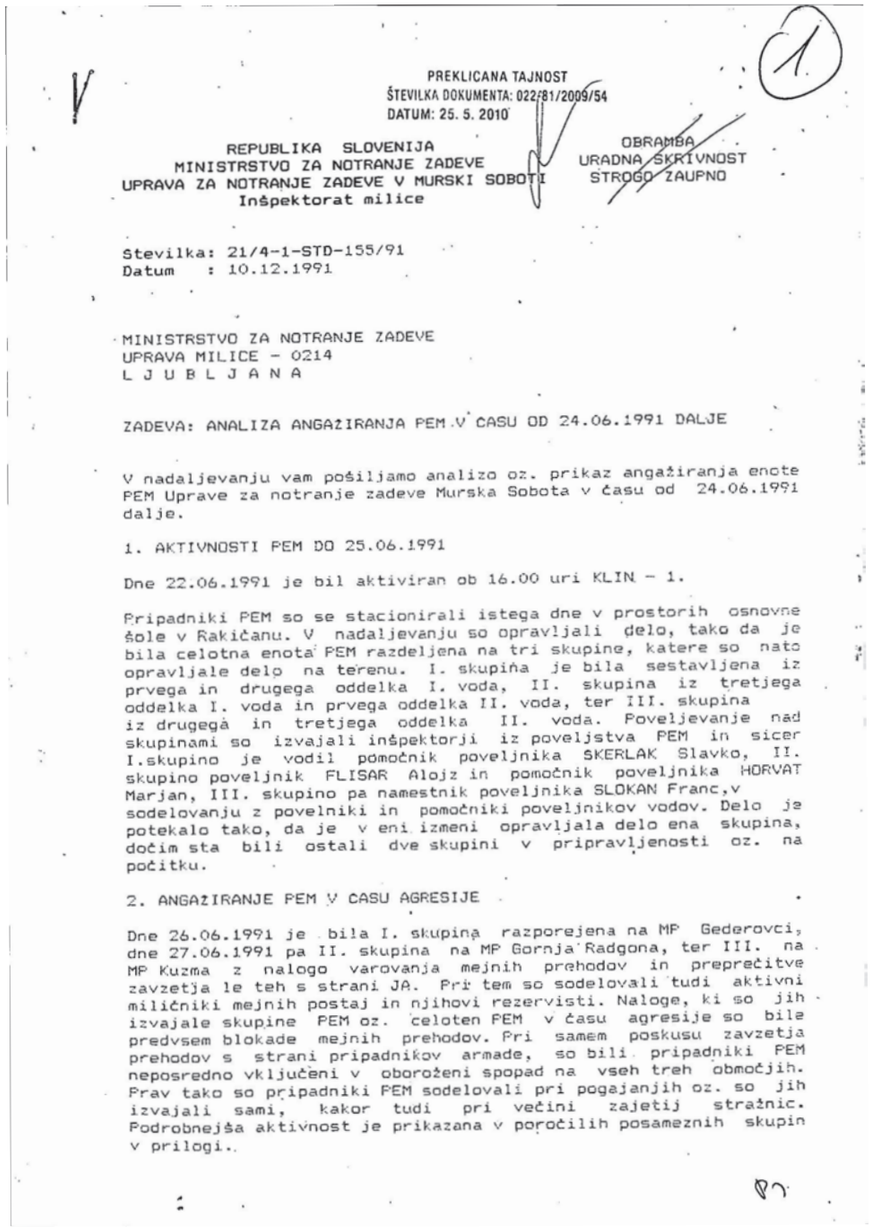
RSNZ je UNZ-je opozorila, da na nekaterih mejnih prehodih prihaja do nesoglasij med miličniki in cariniki, ki na kapah še vedno nosijo petokrako zvezdo, zato je bilo treba zagotoviti primerno sodelovanje med službama.[159] To je bilo pričakovano, saj je od spopadov za mejne prehode minilo le nekaj dni in so bili v službi še vedno nekateri cariniki, ki so glasno zagovarjali ukrepe Jugoslavije.

UNZ Murska Sobota je, ker ni bilo spopadov, zahtevala, da enote organizirajo delo po tretjinah: ena tretjina je na terenu, druga v pripravljenosti na enoti in tretja doma. Miličniki morajo poskrbeti za zavarovanje vitalnih objektov, legitimiranje sumljivih oseb, zbiranje obvestil o razmerah v objektih JLA, opravljanje vseh nalog ONZ. Enote na meji z Avstrijo in Madžarsko varujejo državno mejo, na meji s Hrvaško enote varujejo mejo v dogovoru s PEM in TO.[160]

UNZ Murska Sobota je 5. 7. 1991 poročala MNZ o zbranih podatkih o žrtvah agresije. ONZ so imeli dva poškodovana miličnika, TO je imela sedem poškodovanih vojakov, JLA je imela štiri potrjene in tri nepotrjene mrtve vojake, deset vojakov TO je bilo poškodovanih, od občanov sta bila dva mrtva in eden poškodovan.
Dne 12. 7. 1991 je MNZ ukinil organizirano prehranjevanje, razen za pripadnike PEM.[161] Z 12. 7. 1991 so policijske[162] enote začele delati po razporedu, pri objektih ONZ je bila še vedno straža. PEM je še naprej delal po tretjinah. Na kontrolni točki v Petišovcih sta bila v izmeni dva aktivna in trije rezervni policisti. PP Ljutomer je za delo na meji v sodelovanju s PEM organiziral dve patrulji in PEM na območju Lendave dve patrulji. Patrulje naj imajo tri policiste. Matere z otroki naj se vrnejo na delo, letni dopusti so še vedno preklicani.[163]

159 Depeša RSNZ številka 0213-1/2-933 z dne 5.7.1991
160 Depeša UNZ Murska Sobota številka 21/1-2/3016 z dne 5.7.1991
161 Depeša MNZ številka 40-1-sl. 209/91-4/7668 z dne 12.7.1991
162 Med spopadi se je milica preimenovala v policijo
163 Depeša UNZ Murska Sobota številka 21-1-272 z dne 11. 7. 1991

OSAMOSVOJITVENA VOJNA Z VIDIKA VODSTVA PEM UNZ MURSKA SOBOTA

PREKLICANA TAJNOST
ŠTEVILKA DOKUMENTA: 022/81/2009/54
DATUM: 25. 5. 2010

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE
UPRAVA ZA NOTRANJE ZADEVE V MURSKI SOBOTI
Inšpektorat milice

OBRAMBA
URADNA SKRIVNOST
STROGO ZAUPNO

Stevilka: 21/4-1-STD-155/91
Datum : 10.12.1991

MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE
UPRAVA MILICE - 0214
L J U B L J A N A

ZADEVA: ANALIZA ANGAZIRANJA PEM V CASU OD 24.06.1991 DALJE

V nadaljevanju vam pošiljamo analizo oz. prikaz angažiranja enote PEM Uprave za notranje zadeve Murska Sobota v času od 24.06.1991 dalje.

1. AKTIVNOSTI PEM DO 25.06.1991

Dne 22.06.1991 je bil aktiviran ob 16.00 uri KLIN - 1.

Pripadniki PEM so se stacionirali istega dne v prostorih osnovne šole v Rakičanu. V nadaljevanju so opravljali delo, tako da je bila celotna enota PEM razdeljena na tri skupine, katere so nato opravljale delo na terenu. I. skupina je bila sestavljena iz prvega in drugega oddelka I. voda, II. skupina iz tretjega oddelka I. voda in prvega oddelka II. voda, ter III. skupina iz drugega in tretjega oddelka II. voda. Poveljevanje nad skupinami so izvajali inšpektorji iz poveljstva PEM in sicer I.skupino je vodil pomočnik poveljnika SKERLAK Slavko, II. skupino poveljnik FLISAR Alojz in pomočnik poveljnika HORVAT Marjan, III. skupino pa namestnik poveljnika SLOKAN Franc,v sodelovanju z povelniki in pomočniki poveljnikov vodov. Delo je potekalo tako, da je v eni izmeni opravljala delo ena skupina, dočim sta bili ostali dve skupini v pripravljenosti oz. na počitku.

2. ANGAZIRANJE PEM V CASU AGRESIJE

Dne 26.06.1991 je bila I. skupina razporejena na MP Gederovci, dne 27.06.1991 pa II. skupina na MP Gornja Radgona, ter III. na MP Kuzma z nalogo varovanja mejnih prehodov in preprečitve zavzetja le teh s strani JA. Pri tem so sodelovali tudi aktivni miličniki mejnih postaj in njihovi rezervisti. Naloge, ki so jih izvajale skupine PEM oz. celoten PEM v času agresije so bile predvsem blokade mejnih prehodov. Pri samem poskusu zavzetja prehodov s strani pripadnikov armade, so bili pripadniki PEM neposredno vključeni v oboroženi spopad na vseh treh območjih. Prav tako so pripadniki PEM sodelovali pri pogajanjih oz. so jih izvajali sami, kakor tudi pri večini zajetij stražnic. Podrobnejša aktivnost je prikazana v poročilih posameznih skupin v prilogi..

Opis dela PEM UNZ Murska Sobota, 1 stran, arhiv policije, zbirka Akcija Zgodovina

Pri svojem delovanju so pripadniki PEM enote uporabljali predvsem celotno oborožitev (AP, PISTOLE, AVTOM. PISTOLE, OSTROSTRELNE PUŠKE). Velikega pomena so bila sredstva zvez, katera so bila nepogrešljiva pri samih izvedbah določenih akcij, katere so pripadniki PEM izvajali samostojno ali v sodelovanju z enotami TO.

Pripadniki PEM so bili pri vseh aktivnostih, katere so bile izvedene zelo disciplinirani, in so naloge opravljali dosledno in v celoti, kar je pripomoglo k temu, da so bile vse načrtovane akcije izpeljane, brez kakršnih koli žrtev.Le pri nekaterih posameznikih je prišlo do določenih problemov, ki so bili psihične narave.

V času agresije so pripadniki PEM porabili okrog 10.000 komadov nabojev call. 7,62, 2000 komadov nabojev za SAR 80, 1000 komadov nabojev 7,65 in 100 komadov nabojev W 308. Poškodovani pa so bili nekateri deli orožja, oz. nekateri tudi izgubljeni (okvirji in oprema). Poškodovanih pa je bilo tudi nekaj vozil katera so bila v uporabi enote PEM.

Sodelovanje z ostalimi strukturami (TO, CZ, LO, Občani..) je bilo dokaj v redu, predvsem z občani, kateri so bili vedno pripravljeni pomagati pri vseh akcijah predvsem pri zavzetjih stražnic. To sodelovanje pa je prišlo do izraza predvsem v času blokad mejnih prehodov, ko je bila ovirana oskrba enot. Takrat so občani prinašali hrano in druge stvari na mejne prehode.

Sama oskrba enot tako PEM, kot ostalih je potekala s strani OSS zelo dobro saj so dobavljali hrano in drugi materijal v zelo težkih pogojih.

Mnenja smo, da je celotno poveljstvo PEM svojo vlogo opravilo v redu in v celoti, kar se tiče poveljevanja, načrtovanja akcij in pa samega vzdrževanja morale v enoti.
Tudi celotno delovanje PEM enote se lahko ocenjuje kot zelo dobro, saj so pripadniki PEM v času agresije na območju Pomurja zelo dobro opravljali vse zadane naloge in so prispevali velik delež k osvoboditvi.

3. OCENA AKTIVNOSTI PEM PO KONCANI AGRESIJI IN NJENE NALOGE

Po agresiji so pripadniki PEM enote opravljali naloge na kontrolnih točkah ob državnih mejah predvsem na območju z Republiko Hrvatsko, ter varovanje zelene meje kakor tudi kontrolo prometa v notranjosti.Omenjene naloge so opravljali v začetku po ostoječih skupinah, nakar se je enota PEM združila in se je izvajanje nalog opravljalo po oddelkih, z enako oremenitvijo moštva.(delo, SP, pripravost). Pri izvajanju nalog ni prihajalo do negativnih pojavov ali kakršnih koli nepravilnosti ali problemo.

4. OCENA AKTIVNOSTI PEM PRED, MED IN PO AGRESIJI

Organiziranost in sistemizacijo ocenjujemo, kot dobro, saj se glede tega v času pred, med in po agresiji niso pojavili kakšni problemi. Smo pa mnenja, da je potrebno vrste PEM enote pomlajevati.

Opis dela PEM UNZ Murska Sobota, 2 stran, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

Potrebno je povečati število usposabljanj posebne enote saj je število usposabljanj, katera so se izvajala po programu, premalo. K sami usposobljenosti enote, je dosti pripomoglo usposabljanje, katero se je izvajalo v času pred agresijo, pri katerem so si pripadniki pridobili dosti znanja in kondicije.

Kot je že omenjeno, lahko ocenjujemo delovanje PEM enote, kot zelo dobro, tako pred. med in po agresiji.

Kar pa se tiče opreme, pa bi omenili, da so pripadniki PEM enote trenutno zadovoljivo opremljeni. Vendar bi bilo potrebno razmisliti o nekaterih izboljšavah oz. dodatkih, katere nebi bile obremenitev pripadnika PEM- a pri izvrševanju njegove naloge. Isto velja za oborožitev.

5. PREDLOG ZA NADALJNJE DELOVANJE PEM V PODOBNIH SITUACIJAH OZ.UKREPIH, KI JIH JE POTREBNO TAKOJ PODVZETI

Pri tem bi omenili, da naj bi usposabljanje PEM enote v prihodnosti slonelo predvsem na nalogah, za katere bi se PEM tudi uporabljal, vendar bi manjšem obsegu ostala tudi tema, katera bi se nanašala na bojevanje in načrtovanje boja oz. določenih akcij.

Število usposabljanj, bi bilo poptrebno povečati, saj se lahko pripadniki usposobijo in v redu opravljajo svoje naloge samo, če so za to praktično usposobljeni.

Kar se tiče same opreme pa bi stali na stališču, da je potrebno pripadnike PEM opremiti z opremo (sedaj dokaj dobra), s katero bodo lahko čim lažje in čim boljše opravljali svoje naloge. Enako je glede oborožitve, katera mora biti učinkovita in čim najše breme pri izvajanju naloge.

PRILOGA: 3 x

POSLANO: 1 x naslovu
1 x arhiv - tu

Milan Horvat
NAČELNIK INSPEKTORATA MILICE
višji inšpektor

Opis dela PEM UNZ Murska Sobota, 3 stran, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

Osamosvojitvena vojna z vidika UNZ Murska Sobota

BOJNE AKTIVNOSTI POLICIJE NA OBMOCJU UNZ MURSKA SOBOTA V CASU AGRESIJE JA NA R SLOVENIJO

V obdobju političnih in vojaških zaostrovanj, v času osamosvojitvenih ukrepov Slovenije, v odnosu do preostalega dela Jugoslavije, se je UNZ M.Sobota kakor tudi ONZ v preostalem delu Slovenije, skladno s smernicami in usmeritvami MNZ RS, pripravljala za izvajanje vseh nalog, ki bi lahko nastale v tistih zaostrenih varnostnih razmerah.

Na območju UNZ M.Sobota smo delavci ONZ svojo organiziranost ter psihofizično pripravljenost do pričetka agresije JA na Slovenijo pripeljali do stopnje, da bi lahko v okviru danih materialnih sredstev izvršili vsako nalogo v vseh varnostnih razmerah. V tej smeri je potrebno izpostaviti posebej POSEBNO POLICIJSKO ENOTO, (v nadaljevanju PPE), ki je v tem obdobju opravila še posebno obsežno pripravo v psihofizičnem in strokovnem smislu, ter je bila tudi ves ta čas koncentrirana in v vsakem trenutku pripravljena za dejstvovanje.

V takšnem stanju smo dočakali dan 26/6-1991 ko je ob 7.45 uri skupina vojakov JA zasedla strateške točke z vzhodne strani mejnega prhoda Kuzma in od delavcev policije zahtevala, da se predajo in da predajo tudi orožje. Do resnejšega konflikta v tem primeru ni prišlo saj se je skupina vojakov čez čas umaknila. Incident pa je bil vendarle resno opozorilo, da bo v naslednjih dneh najbolj ogrožena in napadana meja, oziroma mejni kontrolni objekti, zato smo tega dne ob 12. uri na vse MP prerazporedili, policiste iz splošnih enot policije, da bi tudi ti pomagali policistom iz mejnih enot pri obvarovanju naših in carinskih mejnih objektov. Istočasno je bil dosežen dogovor s predstavniki območnih štabov TO, da tudi njihovi pripadniki sodelujejo pri varovanju in obrambi MP in sicer na ta način, da delavci policije varujejo sam objekt, pripadniki TO pa varujejo območje okrog MP.

Istega dne smo delavci policije na mejnih prehodih pričeli z zamenjavami zastav SFRJ, ter nameščanjem zastav R Slovenije. Glede na incident, ki se je dogodil na MP Kuzma je bilo podobne

Opis delovanja UNZ Murska Sobota med osamosvojitveno vojno 1991, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

- 2 -

incidente pričakovati tudi na ostalih MP. Do tega je resnično tudi prišlo ob 17.20 uri, ko so trije vojaki JA ob maloobmejnem prehodu Korovci zavzeli borbene položaje z nalogo da preprečijo nameravane zamenjave mejnih tabel z novimi simboli, kar pa jim seveda ni uspelo.

Da bi na vsak način zagotovili izvedbo naloge, smo PPE razdelili na tri enako borbeno močne skupine ter jih preusmerili na MP, kjer so bile ob njihovem varovanju v navzočnosti policistov iz teh MP zamenjane vse zastave na vseh MP, ter napisne table.

Po tej izvršeni nalogi so dve skupini PPE odšle na počitek, tretja skupina pa je odšla na izvajanje nove naloge in sicer v nadzor in varovanje štirih pomurskih mostov.

Glede na nadaljnjo zaostrovanje razmer na območju celotne Slovenije smo v noči na 27/6 svoje načrte aktivnosti prilagodili in PPE ponovno preusmerili. Ena skupina je bila napotena na MP Gornja Radgona, druga skupina na MP Gederovci in tretja skupina na MP Kuzma, torej, v objekte ONZ kjer je bilo pričakovati najmočnejše agresorjeve pritiske.

Preko dopoldneva istega dne torej 27/6-1991 smo delavce splošnih postaj policije in postaje prometne policije razporedili na barikade na mostove in na ostale cestne komunikacije kjer bi sodelovali skupaj s pripadniki TO pri varovanju barikad, istočasno pa skrbeli s sredstvi zvez za koordinacijo dela med TO in policijo.

Ob vseh teh pretežno obrambno borbeno usmerjenih nalogah je potrebno izpostaviti, tudi to, da so delavci policije ob tem normalno izvajali tudi še vse ostale naloge iz našega delovnega področja. Pojavil se je hud problem in naval tujcev, ki so na vsak način želeli zapustiti naše ozemlje, po že povsem blokiranih cestah. Potrebno je bilo zagotoviti nemoteno oskrbo civilnega prebivalstva, bolnišnico s sanitetnim materialom, disperzijo denarnih sredstev na bančne enote, zaradi večjega povpraševanja po denarju, disperzijo naftnih derivatov itd.

Opis delovanja UNZ Murska Sobota med osamosvojitveno vojno 1991, stran 2, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

- 3 -

Opoldne istega dne so pripadniki JA pospešeno pričeli izvajati svoje načrte delovanja, usmerjene v popolni nadzor meje, ter nasilni prevzem vseh mejnih kontrolnih objektov, kar je v nadaljevanju močno angažiralo delavce policije, kot je razvidno iz kronologije dogodkov prikazanih v nadaljevanju.

Ob 12.54 uri so pripadniki JA z obkolitvijo povsem blokirali MP Dolga vas.

Ob 13.16 uri so pripadniki JA obkolili in blokirali MP Gederovci.

Ob 13.24 uri so pripadniki JA obkolili in blokirali maloobmejni prehod Cankova.

Ob 13.45 uri so pripadniki JA obkolili in blokirali MP Kuzma.

Ob 14.15 uri so pripadniki JA obkolili in blokirali maloobmejni prehod Šotina.

Da bi pripadnikom JA kar najbolj onemogočili medsebojno komuniciranje po brezžičnih zvezah, so delavci ONZ ob 14.39 uri izklopili repetitor JA, ki ni bil fizično varovan.

Ob 14.40 uri so pripadniki JA obkolili in blokirali maloobmejni prehod Kramarovci.

Ob 16.24 uri sta dva helikopterja JA MI-8 pripeljala na Hodoš 15 pripadnikov zvezne policije, ki so imeli nalogo prevzeti delo na MP Hodoš. Vsi pa so se tudi takoj priključili vojakom JA, ki so že bili v blokadi MP Hodoš.

Ob 17.19 uri sta dva helikopterja JA MI-8 iz kasarne v M.Soboti prepeljala vojakom JA, ki so bili v blokadi MP Gederovci dodatna bojna sredstva.

Ob 18.45 uri je helikopter JA MI-8 ponovno pripeljal moštveno okrepitev pripadnikom JA.

Opis delovanja UNZ Murska Sobota med osamosvojitveno vojno 1991, stran 3, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

- 4 -

V tem času so delavci policije, ki niso bili angažirani pri varovanju MP in ki so operativno delali v notranjosti, pripadnikom TO pomagali pri postavljanju protitankovskih barikad, z nalogo, da tudi z uporabo ognja poskušajo preprečiti preboje barikad.

Ob 19.42 uri so delavci PP M.Sobota območnemu štabu TO M.Sobota predali strelno orožje, ki ga v tistem trenutku niso nujno potrebovali.

Ob 20.09 uri so policisti PO Radenci sodelovali z diverzantskim vodom TO v Radencih pri zajetju podpolkovnika JOVANOVICA in njegovih treh spremljajočih vojakov iz predhodnice tankovske kolone, ki jo je od Ormoža proti G.Radgoni vodil POPOV.

Ob 20.36 uri so delavci policije pri maloobmejnem prehodu Kramarovci zajeli poročnika JA in tri vojake.

Ob 21.37 uri je prišlo do oboroženega spopada med napadalci in branilci MP Kuzma pri čemer je bil ranjen en oficir in dva vojaka JA, ki so bili pozneje prepeljani v bolnico.

Ob 21.39 uri je prišlo do oboroženega spopada med napadalci pripadniki JA in branilci MP Hodoš pripadniki policije in enim oddelkom pripadnikov TO, brez posledic. Pripadnikom TO je po tem spodadu zmanjkovalo streliva, zato so se iz položajev umaknili, tako da vse do naslednjega dopoldneva več ni bilo vzpostavljenega kontakta med delavci policije in enoto TO.

Delavci policije iz Ljutomera so ves ta čas spremljali gibanje tankovske kolone, ki jo je vodil POPOV. Po njihovih ugotovitvah je kolona ob 21.40 uri prispela do meje njihovega območja torej v Žerovince.

Ob 22.30 uri je ponovno prišlo do krajšega oboroženega spopada med branilci MP Gederovci delavci policije in pripadniki TO, ter med vojaki JA. Ponovni oborožen spopad je bil ob 22.55.

Opis delovanja UNZ Murska Sobota med osamosvojitveno vojno 1991, stran 4, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

- 5 -

Ves ta čas se je kompletna tankovska kolona premikala v smeri Razkrižje-Mota-Krapje z vsemi oskrbovalnimi vozili. Ves premik so spremljali delavci policije. Podatki o točni poti od Žerovinec do Razkrižja so kontradiktorni, saj so posamezni deli kolone zaradi barikad in odpiranja ognja na njih pogosto v različnih grupacijah spreminjali smer poti, zaradi noči in pogostega odpiranja ognja z agresorjeve strani pa je bilo povsem točno spremljanje kolone otežkočeno.

Ob 23.26 uri so branilci MP Gederovci ponovno uporabili strelno orožje, predvsem tudi zaradi demoraliziranja pripadnikov JA.

Dne 28/6-1991 ob 00.15 uri se je kompletna tankovska kolona zbrala na odprtem prostoru na relaciji Krapje-Veržej v bližini stare železniške postaje Veržej, to je okrog 800 m pred Veržejem, kjer so se pripravili za prenočitev.

V jutranjem času je JA napadalcem MP Dolga vas pripeljala okrepitev v moštvu s tremi helikopterji.

Ob 06.52 uri se je tankovska kolona premaknila v smeri proti Veržeju, del oskrbovalnih vozil je ostal na mestu nočitve in pozneje krenil v smeri proti hrvaški meji na relaciji Mota-Razkrižje-Strigova. Verjetno je šlo za izpraznjena vozila. Tankovska kolona se je premikala na relaciji Veržej-Bunčani-Hrastje Mota.

Ob 07.26 uri je enota TO ob sodelovanju gederovske skupine pripadnikov PPE in policistov iz PMP Gederovci razorožila enoto JA iz kasarne M.Sobota in stražnice Petanjci, ki je imela nalogo zavzeti MP Gederovci.

Ob 8.44 uri so pripadniki ONZ skupaj z pripadniki TO zajeli enoto JA, ki je bila v obkolitvi MP Dolga vas.

Opis delovanja UNZ Murska Sobota med osamosvojitveno vojno 1991, stran 5, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

- 6 -

Ves ta čas se je tankovska kolona prebijala v smeri proti Radencem in zaporedoma z ognjenim delovanjem razbijala barikade. Istočasno pa se je iz smeri Varaždin-Čakovec prebijala že naslednja tankovska kolona, ki je prav tako naletela na močan odpor ter je zaradi tega spreminjala smer gibanja ob tem pa na poti in ob poti rušila vse kar ji je bilo na poti.

Ob 8.58 uri so vojaki JA, ki so bili v obkolitvi MP Kuzma pričeli z bežanjem zapuščati svoje položaje, vendar pa so bili vsi razen tistih iz stražnice Sotina zajeti.

Ob 10.00 uri je PPE skupaj s pripadniki TO obkolila stražnico Petanjci. Pripadniki JA, ki so bili v tej stražnici so se ob 10.30 uri predali.

Ob 11.26 uri je tankovska kolona po preboju vseh barikad prispela tik pred MP Gornja Radgona ob tem pa na poti ves čas streljala iz vsega orožja, tako da je ob tem povzročila ogromno materialne škode, ter ranila dva civilista, ki sta pozneje umrla.

Ob 14.29 uri so policisti PP Ljutomer zajeli cisterno JA in jo predali pripadnikom TO.

Ob 15.20 uri sta se dva vojaka JA z tovornjakom streliva v Radencih predala delavcem policije.

Ob 15.35 uri sta se dva vojaka v Gornji Radgoni predala delavcem Policije.

Ob 18.00 uri so policisti in pripadniki TO istočasno obkolili stražnici Sotina in Trdkova in zajeli preostale vojake JA, ki so bili še tam, saj je večina pobegnila že pred tem.

V tem času so policisti v Gornji Radgoni zajeli tudi polkovnika JA Danila ĐUROVICA, kateri je tja priletel s helikopterjem z označbo rdečega križa. Helikopter s pilotom je poletel nazaj na Hrvaško, ĐUROVICA pa je enota policije odvedla in ga imela do nadaljnjega zavarovanega in prikritega.

Opis delovanja UNZ Murska Sobota med osamosvojitveno vojno 1991, stran 6, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

- 7 -

Ob 22.11 uri je enota TO s pridodanimi policisti onesposobila stražnico Pince in zajela vojake JA.

Takoj ko so bili posamezni MP osvobojeni, so delavci policije skupaj s carinskimi delavci skušali vspostaviti normalno prehajanje državne meje.

Dne 29/6-1991 ob 8.00 uri so delavci policije zajeli vojake v stražnici Korovci, ter jih skupaj s tehniko predali enoti TO.

V dopoldanskih urah so delavci policije prosili za sodelovanje enote TO za akcijo na stražnici Žitkovci in Kobilje. Ker so pripadniki TO sodelovanje odklonili so policisti sami obkolili najprej stražnico Žitkovci, ter jo zavzeli, nato pa obkolili tudi stražnico Kobilje, katero so zavzeli ob 15.00 uri. Obe stražnici so policisti po zavzetju predali pripadnikom TO.

Istega dne so policisti brez sodelovanja pripadnikov TO izvedli obkolitvene akcije na stražnici Petišovci in Lendavske gorice, ter obe stražnici tudi prevzeli in zajeli maloštevilno moštvo, saj je bila večina moštva iz teh stražnic zajeta že pri MP Dolga vas.

V jutranjih urah dne 30/6-1991 so pripadniki ONZ izvedli akcijo prijetja nekaterih občanov utemeljeno osumljenih storitve KD v zvezi s pomočjo pripadnikom JA, ter carinikov podrejenih zveznemu organu, ki so v Slovenijo prišli z nalogo zamenjati slovenske carinske delavce.

Dne 1/7-1991 so delavci policije ponovno odprli za normalno obratovanje vse maloobmejne prehode.

Ob 15.15 uri je bila skupina pripadnikov PPE na zaprosilo vodstva ObŠTO M.Sobota poslana na Hodoš, kjer se je zaradi pomoči priključila enoti TO s katero je šla skupaj v akcijo nad stražnico Hodoš.

Opis delovanja UNZ Murska Sobota med osamosvojitveno vojno 1991, stran 7, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

- 8 -

Dne 2/7-1991 ob 13.21 so delavci policije s skupino PPE in enota TO šli v napad na stražnico Kuzma, katero so zavzeli, zajeli vse vojake ob tem pa je bil v oboroženem spopadu smrtno ranjen tudi poveljujoči oficir kapetan STOJANOVIC.

Ob 16.15 uri, potem, ko je bilo iz tanka JA streljano na zvonik cerkve v Gornji Radgoni je prišlo do krajšega oboroženega spopada med tankovsko enoto JA, ter med policisti in pripadniki TO.

Ob 16.32 uri je v skupni koordinirani oboroženi akciji PPE in enote TO bila zavzeta stražnica Hodoš, ter zajeti vsi vojaki JA, ter 15 zveznih policajev.

Policisti iz G.Radgone so opravili dve pogajanji s starešino stražnice v Konjišču, ter dosegli predajo celotne posadke.

Ob 16.53 uri je PPE v Gornji Radgoni pričela z napadom na stražnico v tem mestu. Temu napadu so se priključili tudi posamezni pripadniki TO. Kmalu po začetku napada so se vojaki JA v celoti predali. Ob tem pa je bil ranjen tudi en vojak JA.

Ob 20.01 uri je tankovska kolona, iz smeri Hrvatske prispela do 2. barikade pri naselju Presika. Pri varovanju barikade so sodelovali tudi delavci policije, kateri pa so se pozneje morali umakniti, ker jim je pošlo strelivo, kar se je dogodilo tudi pripadnikom TO. To je bila tankovska kolona, ki je šla v pomoč tankovski koloni, ki je že bila v G.Radgoni in, ki jo je vodil POPOV. Zaradi pomanjkanja streliva na strani branilcev je tankovski koloni uspelo prebiti barikado in nadaljevati pot.V tem času se delavci policije iskali možnosti in možne izvajalce za izdelavo kovinskih protitankovskih ovir.

Na območju Ljutomera je v tem času zaradi pogostih borbenih aktivnosti močno primanjkovalo protitankovskega orožja, tega pa je bilo še dovolj na območju M.Sobote, zato so delavci policije ob 20.10 uri ponudili premestitev tega orožja iz območja M.Sobote, pripadnikom TO Ljutomer, ObŠTO M.Sobota pa je bil pripravljen na območje Ljutomera poslati tudi eno svojih enot.

Opis delovanja UNZ Murska Sobota med osamosvojitveno vojno1991, stran 8, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

- 9 -

Ker pa na ObŠTO Ljutomer za takšno sodelovanje ni bilo interesa ta dogovor ni bil izveden. Glede na takšno stanje smo našim policistom iz Ljutomera na dokležovskem mostu dne 3/7-1991 ob 00.30 uri predali MES, da bi lahko še naprej ovirali tankovsko enoto pri njenem napredovanju.

Ob 20.55 uri je bil dan tudi ukaz vodstvu policijske postaje Ljutomer, da iz svojih zalog, odstopi strelivo za kratko in dolgocevno orožje, štabu TO Ljutomer.

Glede na celovitost in objektivnost podatkov s katerimi je razpolagala UNZ M.Sobota za območje, ki ga pokrivata štaba TO Ljutomer in M.Sobota je bilo nesporno ugotoviti, da štabu TO Ljutomer zaradi mnogih borbenih akcij že pomanjkuje streliva, ter da določenega streliva sploh nima več in da so pripadniki TO že močno izčrpani, kar za območje štaba TO M.sobota še ni bil primer zaradi manjšega števila določenih akcij (ni bilo tankov), je vodstvo UNZ ob 23.52 uri posredovalo v koordinaciji med ObŠTO Ljutomer in M.Sobota, da bi se ObŠTO Ljutomer okrepil z moštvom in oborožitvijo iz ObŠTO M.Sobota, saj je bil velik interes tanke zadržati in onesposobiti in jim onemogočiti nadaljnje prodiranje ter povzročanje nove materialne škode.

Dne 3/7-1991 ob 02.30 uri je tankovska kolona iz Presike krenila proti Pristavi, kjer je ob 03.19 uri nebranjeno barikado prebila in ob 03.42 uri nadaljevala pot v smeri proti Cvenu. Ker na vsem tem območju ni bilo več nobenih barikad, niti enot TO, temveč samo še delavci policije, ki za protitankovski boj niso bili ustrezno opremljeni je vodstvo UNZ M.Sobota operativno podskupino v Mariboru seznanilo s situacijo, ter jih zaprosilo za koordinacijo in posredovanje pri organizaciji nadaljnjih borbenih aktivnosti pripadnikov ObŠTO Ljutomer. Zaradi nevzdržnosti situacije so delavci policije iz Ljutomera na predvideni poti tankovske kolone pred Veržejem ob 03.11 uri nastavili protitankovske mine, ki so jim bile pred tem disperzirane iz območja M.Sobote.

Opis delovanja UNZ Murska Sobota med osamosvojitveno vojno 1991, stran 9, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

- 10 -

Ob 04.33 uri smo bili obveščeni od ObŠTO M.Sobota, da so dobili odredbo, da ObŠTO Ljutomer pošljejo pomoč. Na primeru zadnjih opisov koordinacije dela med posameznimi ObŠTO se je pokazalo, da je bila v času lanske agresije teritorialna razdelitev med ObŠTO precejšnja ovira, saj je preteklo preveč časa preden je bila opravljena koordinacija preko pokrajinskega štaba.

Borbene aktivnosti v zvezi mejnih kontrolnih objektov in stražnic JA na območju M.Sobote so v tem času ponehale, saj so bili objekti JA, razen komande mejnega odseka zavzeti, zato je bila enota PPE v dopoldanskih urah zaradi prodiranja tankovske kolone dodeljena v pomoč policistom v Ljutomeru.

Ob 11.21 uri so delavci PPE prisilili 8 pripadnikov JA da so prišli iz pokvarjenega transporterja v Stari Novi vasi, ter se predali. Transporterja jim ni uspelo obdržati, ker sta se iz smeri Radenec vrnila dva tanka v pomoč transporterju, katerega sta nato tudi odvlekla proti Radencem.

Tankovska enota se je ob 16.52 po umiku iz cestne komunikacije na njive na odprtem prostoru jugovzhodno od naselja Hrastje Mota vkopala ter počivala. Kljub temu, da smo imeli tam del PPE, borbeno dejstvovanje glede na lokacijo in neustrezno opremo ni bilo mogoče. Ob tankih je bil sparkiran tudi helikopter MI-8 v okvari, ki je tam ostal tudi še po odhodu tankov.

Ob 17.32 uri so policisti iz Radenec ugotovili, da je bil en tank okrog 3 km pred počivajočo tankovsko kolono v gozdu pod cesto v naselju Rihtarovci prikrit in zamaskiran z vejevjem.

Ob 18.52 uri je iz MP G.Radgona tankovska kolona pod poveljstvom POPOVA krenila v smeri proti Ljutomeru. Ob tem so jih policisti snemali zaradi dokumentiranja morebitnih ponovnih kršitev. Zadnje vozilo iz kolone je ozemlje R Slovenije zapustilo dne 4/7-1991 ob 00.12 uri.

Opis delovanja UNZ Murska Sobota med osamosvojitveno vojno 1991, stran, 10 arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

- 11 -

Dne 4/7-1991 v dopoldanskem času so pripadniki PPE ponovno preverili stanje na MP. ter na stražnicah JA, v cilju iskanja morebitnih preostalih pripadnikov JA, ter do nadaljnjega izvajali pooštreno varovanje državne meje.

Ob 13.25 uri je bil MP Gornja Radgona toliko usposobljen, da je lahko pričel, z nekaterimi omejitvami, normalno obratovati.

Ob 19.14 uri so policisti po dogovoru z republiškimi organi polkovnika Danila ĐUROVICA, odpeljali na Dob.

Ves čas agresije so delavci policije razen borbenih akcij opravljali najrazličnejša ostala opravila iz svojega delovnega področja:

- zagotavljanje javnega reda in miru;
- preprečevanje kaznivih dejanj, ugotavljanje in prijemanje storilcev ter v tej zvezi sodelovanje s pravosodnimi organi, v zvezi tega so delavci policije imeli že med agresijo, posebno pa še po odhodu vojakov JA zelo zahtevno nalogo opraviti popis škode na civilnih objektih, to škodo zadokumentirati vse v cilju zbiranja obvestil o storitvi kaznivih dejanj posameznih pripadnikov agresorske vojske;
- zagotavljanje nemotenega odvijanja prometa, v danih okoliščinah, ter reševanje prometnih nezgod;
- nadzor prijavno - odjavne službe;
- zbiranje obvestil in informacij potrebnih pristojnim organom za vodenje oborožene odpora;
- preverjanje dobljenih informacij o sumljivih dogajanjih posredovanih od občanov. Teh informacij, tudi netočnih, je bilo ogromno in so policijo močno obremenjevale. Je pa po svoje razumljivo, da je bilo teh informacij ogromno, saj so bili občani po prestani situaciji izredno občutljivi na vsako stvar;
- naloge v zvezi z zbirnimi centri za prebegle in zajete vojake JA;
- oskrba svojih enot;

Opis delovanja UNZ Murska Sobota med osamosvojitveno vojno 1991, stran 11, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

- 12 -

- opravili smo zavarovanje in prevoz delegatov iz Pomurja na zasedanje skuščine R Slovenije;
- opravljali nadzor in varovanje manj pomembnih in manj frekventnih brodov na reki Muri.

Ob pisanju tega dokumenta, je bilo prisotno mnogo dilem, kako oblikovati prikaz bojnih aktivnosti policije ali kot prijetno berljivo čtivo, ali kot suhoparni prikaz golih dejstev, dogajanj in ravnanj v času agresije. Glede na osnovno zamisel posveta, da bi se naj zbrali podatki za resno analizo smo se odločili v pretežnem delu prikazati kronologijo dogajanj ob tem pa podati še nekaj dodatnih zaključenih pojasnil.

Kljub ogromni količini dokumentov iz obravnavanega obdobja, je bilo glede na izredno malo časa zelo težko oblikovati kvaliteten in v celoti objektiven dokument. Smatramo, da bi za takšno analizo kljub pisnim dokumentom bilo potrebno opraviti temeljite razgovore z vsemi starešinami, ki so vodili enote, sodelovali v bojnih akcijah oziroma opravljali koordinacijo med enotami policije in enotami TO. Zavedamo se nevarnosti, da je prikaz nekaterih aktivnosti ali udeležba posameznih struktur prikazana enostransko ali nepopolno, ter da bi nasprotna stran lahko takšnemu prikazu oporekala. Vendar pa smo izhajali iz naših ugotovitev in vtisov, pisno dokumentiranih v spisih.

V zaključku želimo poudariti da je med delavci policije in pripadniki TO bilo sodelovanje in komuniciranje primerno in kvalitetno, predvsem z ObšTO M.Sobota, medtem ko je bilo komuniciranje z ObšTO Ljutomer otežkočeno zaradi permanentne zasedenosti njihove telefonske povezave. Sodelovanje med posameznimi policijskimi enotami na terenu in posameznimi enotami TO na terenu je bilo povečini primerno, z nekaterimi izjemami, kjer sodelovanje sploh ni bilo možno, kar pa je bilo odvisno od posameznih poveljujočih starešin v enotah TO in ne v vodstvih TO. Ves čas agresije so delavci policije ugotavljali, da so bile posamezne enote TO slabo opremljene z zvezami in ni pretirana ugotovitev, da bi brez zvez policije posamezne enote ostale

Opis delovanja UNZ Murska Sobota med osamosvojitveno vojno 1991, stran 12, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

povsem brez povezave z nadrejenim poveljstvom. Zaradi takšnega stanja smo ponekod tudi posojali svoja sredstva zvez, ali pa so delavci policije služili kot posredniki za prenos obvestil in ukazov do posameznih disperziranih enot TO.

V spisu je že omenjena vprašljivost primernosti teritorialne razdelitve območja na posamezne ObSTO, gledano seveda iz zornega kota policije. UNZ M.Sobota pokriva območje občin M.Sobota, Lendava, Gornja Radgona in Ljutomer in je delo koordinirala na celotnem tem območju, torej na območju, ki ga teritorialno pokrivata dva ObSTO. Dogajanja na teh dveh miselno ločenih območjih so bila povsem različna. Na območju ObSTO M.Sobota boji za ohranitev mejnih kontrolnih objektov in zavzetje stražnic JA ter komande obmejnih enot JA, na območju ObSTO Ljutomer pa izključno boji z oklepnimi enotami, razen boji za stražnico G.Radgona in MP Gornja Radgona, kjer pa je tudi bila oklepna enota. Šlo je za različno dinamiko vojevanja, za različno uporabo bojnih sredstev, vmes pa miselna ovira za neposredno hitro in učinkovito sodelovanje.

Kljub številnim ostrim oboroženim spopadom policije s pripadniki JA, neposredno v spopadih nihče od policistov ni bil poškodovan. Do poškodb enega aktivnega in enega rezervnega policista je prišlo le dne 30/6-1991 ob 12.15 uri v Petanjcih, vendar izven bojne akcije pri premiku streliva.

Na drugi strani ni možno podati točne ocene o poškodovanih in ubitih pripadnikih JA, saj so informacije o poškodovanih in mrtvih v bojih, ter prijetih ranjenih in najdenih mrtvih vojakih JA močno si nasprotujoče. Očitno je, da je JA precej mrtvih in ranjenih na tak ali drugačen način prepeljala nazaj v njihove izhodiščne položaje.

Janez Konrad

M.Sobota, dne 22/10-1992 UPRAVA ZA NOTRANJE ZADEVE
MURSKA SOBOTA

Opis delovanja UNZ Murska Sobota med osamosvojitveno vojno 1991, stran 13, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

OSAMOSVOJITVENA VOJNA Z VIDIKA VODSTVA PP LENDAVA

-2-

3. OBDOBJE

- Od dne 26.06.1991 smo opravljali na območju PP Lendava vse aktivnosti na podlagi naročil operativne skupine UNZ;
- dne 27.06.1991 v jutranjem času je bilo sprejeto obvestilo o gibanju dveh tovornih vojaških vozil iz smeri Murske Sobote v smeri Lendave. Obveščen je bil štab TO, s katerim je bilo dogovorjeno, da se navedena vozila zaustavijo s strani pripadnikov TO v Mostju, kjer so bili nameščeni v objektu stare šole. Zaradi čakanja soglasja iz Maribora (dogovori na relaciji štab TO Lendava - M.Sobota - Maribor) sta navedeni vozili pripeljali na karavlo Štefan Kovač. Ugotovljeno je bilo, da gre cca. 50 vojakov iz kasarne v Mariboru pojačanje s staršinami. Okrog 10. ure tega dne se navedena vozila poskušajo po lokalni cesti premakniti skozi Dolgovaške gorice, vendar jih je blokada TO pri vaškem domu ni spustila naprej. Zato so se obrnili ter po gozdni poti ob državni meji prišli v bližino mejnega prehoda Dolga vas.
- Dne 27.06.1991 okrog 13. ure je PP Lendavo obvestil komandir PMP Dolga vas BAGLADI Ladislav, da ga vojska obkoljuje in da mu naj pošljemo pomoč. Po tem obvestilu je na mejni prehod odšel namestnik KUK Zlatko s petimi rezervnimi policisti in pripadajočo opremo ter se pridružil ostalim policistom na mejnem prehodu Dolga vas. Istočasno se je peš iz smeri stražnice Žitkovci ob regionalni cesti pomikala kolona vojakov pod vodstvom komandirja karavle ROGULJA Vladotom (cca. 15 vojakov) z namenom, da se pred mejnim prehodom iz smeri Mostja pridruži ostalim pripadnikom JLA v blokadi mejnega prehoda. Policist CIMERMAN z rezervnimi in aktivnimi policisti cca. 10 ljudi jim je pri Kobiljskem potoku preprečil nadaljevanje tako, da so nato vojaki spremenili smer in krenili ob Kobiljskem potoku v smeri Madžarske in nato ob državni meji z Madžarsko do blokadnega mesta. Popolna blokada je bila sklenjena tega dne okrog 15. ure, (ostale podrobnosti glede teh aktivnosti so razvidne iz poročila PO Dobrovnik in PMP Dolga vas, dočim poročilo PP Lendava nimamo).
- Dne 27.06.1991 so potekali razgovori na relaciji PMP Dolga vas, PP Lendava (KUK - BOKAN) o postavitvi blokade za vojaškim obročem s strani pripadnikov policije in TO ter eventualni akciji v večernem času za razbitje obroča. Koordinacijo s TO je vodil komandir BOKAN, vendar se je v večernem času od akcije odstopilo zaradi premajhnega števila ljudi in pomanjkljive oborožitve. Postavljena je bila samo blokada za obročem JLA in sicer na obrobju Dolgovaških goric do Dolge vasi, kar je imelo za posledico, da so se tudi pripadniki JLA morali pregrupirati in si zavarovati hrbet. Zaradi tega so se začeli vkopavati.
- Dne 28.06.1991 na podlagi večkratnega pogajanja z JLA je prišlo okrog 10. ure do predaje vojakov JLA in razorožitve vojske. Vojake in orožje so prevzeli pripadniki TO, sami policisti pa so opravili pregled terena v cilju najdbe orožja in eventualnih skritih pripadnikov JLA. Pri pregledu terena so policisti našli več kosov orožja in sicer avtomatskih pušk in puškomitraljezov. Okrog 12. ure istega dne je bila opravljena koncentracija vseh na PP Lendava kjer je bilo ugotovljeno, da je manjkal rezervni policist CIGAN. Pri iskanju le tega je bil najden v stanovanjski

Opis dela PP Lendava med osamosvojitveno vojno po oceni vodstva PP, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

-3-

hiši Grajevih ob samem mejnem prehodu ter ugotovljeno, da je ob streljanju doživel šok. Odpeljan je bil v ZD Lendava kjer je dobil potrebna pomirjevala nato pa je bil odpeljan domov ter bil začasno razrešen opravljanja nalog rezervnega policista.

- Dne 28.06.1991 ob 15. uri je bil na PP Lendava izveden sestanek z poveljstvom štaba TO Lendava - KISELAKOM, kateremu je bilo s strani vodstva PP Lendava sugerirano, da se pristopi k razoroževanju pripadnikov JLA v stražnicah na območju Lendave. Kisilak je to odločno odklonil z izgovorom, češ, da oni nimajo takih navodil. Ob 17. uri odideta namestnik komandirja KUK in VVO TOMAŽIČ Franc do stražnice v Pincah ter zaradi osebnega poznanstva predlagata komandirju karavle LOJPUR Mladenu, da se preda z vojsko (cca 15 ljudi). Po daljšem prepričevanju se je LOJPUR odločil, da se bo predal, vendar je zahteval naj bodo prisotni tudi pripadniki TO in ne samo policija. Štab TO je zagotovil dve vozili, pri predaji pa sta sodelovala KISILAK in LENARČIČ častnika TO. Ponovno jima je bilo predlagano, da se poskuša razorožiti tudi karavla Štefan Kovača, vendar se navedeni s predlogom niso strinjali.
- Dne 29.06.1991 nas je okrog 08. ure obvestil občan KUPLEN Jože iz Lendavskih goric, kateri je stanoval v bližini stražnice, da so vojaki iz karavle zelo prestrašeni, ter da se občani bojijo, da ne bi prišlo do streljanja z njihove strani, oz. do nekontroliranih dejanj, saj so brez starešine. Prav tako je bilo ugotovljeno, da se v stražnici zadržuje bivši komandir DUKIČ Danilo, kateri naj bi posamezne vojake nagovarjal, da se naj ne predajo, ampak naj streljajo na vsakogar. Prav tako smo v tej zvezi dobili informacijo, da so se vojaki razdelili na dva tabora,(vojaki srbske narodnosti in ostali) od katerih bi se en predal ostali pa ne. Ponovno je bil izveden sestanek s starešinami TO kateri so zahtevali naj pridobimo še več informacij in da nam lahko dajo na razpolago samo voznika. Občan KUPLEN je nato na PP vojake iz navedene stražnice z njim pa je nato odšel namestnik kom. KUK Zlatko s 6 policisti ter nekaj pripadniki TO ter se dogovoril o predaji stražnice. Na karavli se je nahajal tudi bivši kom. DUKIČ Danilo kateri se je nato na opozorilo policistov odstranil. Orožje, ki je bilo v stražnici (dva breztrzajna topova, večjo količino minsko eksplozivnih teles, razstreliva ter pehotno orožje) so nato prevzeli pripadniki TO. Prav tako so prevzeli tudi preostale vojake, od katerih jih je del bil že zajet v obroču pri mejnem prehodu Dolga vas. Starešina TO kateri je sodeloval pri praznjenju stražnice je bil opozorjen na to, da si posamezniki iz TO hočejo prisvajati osebne stvari vojakov, ki so bile zaklenjene v sobi komandirja karavle.
- Okrog 10. ure istega dne se je pristopilo k razorožitvi še ostalih dveh stražnic in sicer na območju PO Dobrovnik (Kobilje in Žitkovci) katere podrobnosti pa so razvidne iz poročila PO Dobrovnik katero vam prilagamo.
- Vse do zaključka agresije JLA smo vse aktivnosti vezane na agresijo opravljali po nalogah operativne skupine UNZ M.Sobota katere smo o podvzetih aktivnostih tudi obveščali vendar v tej zvezi ne posedujemo gradiva in vam ga zato ne moremo priložiti.

Opis dela PP Lendava med osamosvojitveno vojno po oceni vodstva PP, drugi del, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

-4-

- Vse vojne ujetnike smo predajali TO ali jih preko operativne skupine UNZ pošiljali v zbirne centre, ki so bili na območju Pomurja.
- V času agresije na našem območju ni bil s strelnim orožjem s strani vojakov JLA poškodovan noben pripadnik ONZ.

4. OBDOBJE

- Od 06.07.1991 po končni agresini smo na območju PP Lendava opravljali vse aktivnosti po nalogu operativne skupine UNZ Murska Sobota in sicer smo zagotavljali stalno pokrivanje terena z delavci ONZ, z zbiranjem informacij za kar smo maksimalno angažirali prebivalstvo, izvajali smo razne zasede na terenu, pregledali potrebne objekte, kontrolirali črna prenočišča, zagotavljali globinsko zavarovanje lastnih objektov, namenili smo posebno pozornost na varnost policistov iz razloga, da je na terenu dosti orožja in bi lahko prišlo do napada na policiste za orožje. Prav tako smo začeli z rednim izvajanjem opravljanjem nalog s področja ONZ s tem, da smo poleg rednih del še podvzeli določene ukrepe na terenu zaradi saniranja razmer od agresije.
- po nalogu Ministrstva za notranje zadeve R Slovenije smo z dne 15.07.1991 pričeli z demobilizacijo 50 % aktivnega rezervnega sestava.
- Na podlagi depešnega obvestila št. 21/5-2/3365 z dne 29.07.1991 je bila sestavljena komisija v kateri je sodeloval tudi kom. ali namestnik posamezne enote zaradi prevzemanja vojaških objektov.
- Po agresiji smo začeli tudi z varovanjem državne meje z R Hrvaško. Na podlagi izdelanega načrta z dne 26.10.1991 je PP Lendava pokrivala na podlagi načrta več relacij.

Zmago Cigan
KOMANDIR POLICIJSKE POSTAJE
inspektor

REPUBLIKA SLOVENIJA POLICIJSKA POSTAJA LENDAVA OBČINA LENDAVA

Opis dela PP Lendava med osamosvojitveno vojno po oceni vodstva PP, tretji del, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

OSAMOSVOJITVENA VOJNA V POMURJU IN LENDAVI 1991

Robert Lenarčič, Bojan Rožman, Živko Stanič

Dogajanje na območju Občine Lendava v osamosvojitveni vojni

Po spominih in zapisih avtorjev, ki smo sodelovali v vojni, je pred nami kronološki opis najpomembnejših dogodkov tik pred osamosvojitveno vojno, med njo in po njej na območju takratne občine Lendava. Pri tem se nagibamo k izreku starodavnega kitajskega misleca Sun Cuja: »Ni največja spretnost dobiti sto zmag v stotih bitkah. Največja spretnost je premagati sovražnika brez boja«.

Izhodišča

Do junija 1991 je na območju občine Lendava deloval OŠTO Lendava s petimi pripadniki stalne sestave. Na podlagi novega zakona o obrambi je bila tik pred osamosvojitveno vojno izvedena reorganizacija TO Slovenije. OŠTO Lendava je bil ukinjen, pripadniki stalne sestave pa prerazporejeni v novo formirana Območna štaba Ljutomer in Murska Sobota.

Enote TO ukinjenega OŠTO Lendava so bile z novo organiziranostjo podrejene 75. ObmŠTO Murska Sobota. Enote so v načrtih delovanja Kamen že imele določene naloge v primeru agresije JLA. Za lažje poveljevanje in vodenje enot smo formirali izpostavljeno poveljstvo za območje občine Lendava. Poveljstvo je prevzel pripadnik stalne sestave 75. ObmŠTO Murska Sobota kapetan Alojz Kisilak, njegov namestnik pa je postal kapetan Ivan Smodiš. Poveljevanje sta prevzela 27. junija 1991.

Enote TO, ki so po mobilizaciji, od 24. junija 1991 naprej, delovale na območju občine Lendava, so bile:

- izpostavljeno poveljstvo z enoto za varovanje, skupaj 19 pripadnikov;
- 6. odred (T-7021) s poveljnikom kapetanom Borutom Ošlajem, skupaj 72 pripadnikov;
- 7. odred (T-7022) s poveljnikom kapetanom Bojanom Rožmanom, skupaj 69 pripadnikov;
- posebni vod (T-7023) s poveljnikom poročnikom Brunom Pintaričem, skupaj 25 pripadnikov;
- 2. diverzantski vod (T-7024) s poveljnikom kapetanom Robertom Lenarčičem, skupaj 23 pripadnikov;
- 3. diverzantski vod (T-7025) s poveljnikom kapetanom Emilom Ramovičem, skupaj 23 pripadnikov,

- pontonirski vod (T-7026) s poveljnikom poročnikom Srečkom Muhvičem, skupaj 25 pripadnikov.

Mobilizirana pa je bila tudi Občinska enota za zveze in kriptozaščito (LO-7723) s poveljnikom vodnikom 1. razreda Mirkom Sankovičem, skupaj 29 pripadnikov. Kasneje, 30. junija 1991, je bila mobilizirana še interventna četa s poveljnikom poročnikom Dragom Karakatičem, skupno 65 pripadnikov. Tako je bilo na lendavskem območju brez Občinske enote za zveze in kriptozaščito mobiliziranih 321 oboroženih pripadnikov. Osnovne naloge enot TO so bile obramba mejnega prehoda Dolga vas in obramba prehodov preko reke Mura.

Dogodki od 24. do 26. junija 1991

Vse enote TO razen interventne čete, ki je bila mobilizirana 30. junija, so bile mobilizirane in zbrane na mobilizacijskih zbirališčih med 24. in 26. junijem. Njihove naloge so bile mobilizacija in priprava na bojno delovanje. V tem času so se enote glede na razvoj dogodkov premeščale bliže območjem delovanja po načrtu Kamen. Dan razglasitve neodvisnosti, 26. junija 1991, so pričakale na mestih razmestitve. Na mednarodnem mejnem prehodu Dolga vas so pripadniki milice 26. junija zamenjali napise in zastavo SFRJ z napisi in zastavo Republike Slovenije.

Blokada mednarodnega mejnega prehoda Dolga vas 27. in 28. junija 1991

V jutranjih urah 27. junija je začela JLA združevati svoje enote na karavli Štefana Kovača v Lendavskih Goricah. Prihajali so iz vojašnice v Murski Soboti in karavle v Žitkovcih ter se združili z enoto na karavli Štefana Kovača. Ob 10. uri so se premaknile po mejnem pasu na območje mednarodnega mejnega prehoda Dolga vas in ga do 12.30 obkolile in blokirale. Enoti Postaje mejne milice (PMM) so ukazali predajo mednarodnega mejnega prehoda in orožja ter umik z mejnega objekta na prehodu. Pripadniki milice niso privolili v pogoje in mejnega prehoda niso predali, zato je ostal v blokadi enot JLA.

Enote TO so v dopoldanskih urah 27. junija prejele ukaz za premik na območje blokiranega mednarodnega mejnega prehoda Dolga vas. Po tem ukazu so se prerazporedile z nalogo, da obkolijo in blokirajo enote JLA. Pri obkolitvi enot JLA so sodelovali 7. odred, del 6. odreda, posebni vod in 2. ter 3. diverzantski vod. Pridružila pa sta se jim tudi miličnika oddelka milice Dobrovnik aktivne in rezervne sestave milice. Mednarodni mejni prehodi v Dolgi vasi so zavarovali z vozili in obrambnimi silami Republike Slovenije.

Blokada mejnega prehoda Dolga vas (FA:OZVVS Lendava)

Enote JLA 27. junija obkolijo dolgovaški mednarodni mejni prehod

V popoldanskem času je bilo opravljenih več pogajanj med TO in JLA o pogojih predaje enot JLA. Prva pogajanja so potekala v prostorih špedicije Quick na mejnem prehodu. Udeležili so se jih Albert Giorgiutti in Jože Kocon iz TO, Zlatko Kuk in Ladislav Bagladi iz milice, Borislav Budin iz Sekretariata za ljudsko obrambo in Daniel Hozjan iz JLA.

Pogoje so pogajalci TO iz ure v uro zaostrovali, in sicer so na začetku zahtevali vrnitev enot na stražnico Štefana Kovača, na koncu pa brezpogojno predajo. V tem času je TO neprekinjeno dopolnjevala svoje sile s prerazporeditvijo enot iz drugih območij. Pogajanja 27. junija niso dala želenih rezultatov, zato so enote TO vztrajale v blokadi vso noč do naslednjega jutra. V noči od 27. na 28. junij je območje zajela nevihta z močnimi nalivi. Takšne razmere so slabo vplivale na moralo vojakov JLA, ki so prebedeli noč v izrazito neprijetnih vremenskih pogojih,

medtem ko so pripadniki TO in milice preživeli noč v objektih v bližini meje.

V jutranjih urah 28. junija so se pogajanja nadaljevala in se do 8. ure zaključila z dogovorom o predaji enot JLA ob 8.15. Oficirji JLA so s predajo zavlačevali, obstajala pa je tudi nevarnost pobega posameznih vojakov proti stražnici Štefana Kovača. Zato so miličniki na mednarodnem mejnem prehodu Dolga vas izstrelili nekaj opozorilnih strelov. Do 10.30 so se enote JLA predale z orožjem vred.

Po končanem dogovoru o predaji (FA: OZVVS Lendava)

Pripadnike JLA so po zajetju odpeljali v zbirni center v Puconcih. Z delom zajetega orožja so dopolnili oborožitev enot TO na območju občine Lendava, ostalo orožje pa so prepeljali v skladišča 75. ObmŠTO. Po predaji pripadnikov JLA 28. junija so se enote TO oborožile z zajetim avtomatskim orožjem, ostrostrelnimi puškami in mitraljezi. Nato so počivale na območju Dolge vasi in čakale na nove naloge.

Pogovor z novinarjem TV Slovenija (FA: OZVVS Lendava)

Akcije in bojno delovanje

V dopoldanskem času 28. junija je predstavnik milice iz Murskega Središča na Hrvaškem obvestil poveljujočega, ki je z enoto varoval blokado na mostu čez Muro, starejšega vodnika 1. razreda Živka Staniča, da se iz smeri Čakovca približuje kolona oklepnih vozil JLA. Ta je povedal predstavniku milice, da ima nalogo preprečiti prehod kolone na ozemlje Republike Slovenije. Opozoril ga je tudi na nevarnost eksplozije cistern, postavljenih v blokadi, in posledice za prebivalce Murskega Središča in njihovo imetje. Predlagal mu je, naj evakuirajo prebivalce iz okolice mostu čez Muro.

Ko so prebivalce Murskega Središča seznanili z nevarnostjo, so se ti odločili, da bodo preprečili koloni dostop do mostu. Po daljšem prerekanju so se s poveljnikom enote JLA dogovorili, da gre na most in se dogovori s poveljnikom enote TO o prehodu. Pogajanje ni bilo uspešno, zato sta se oba poveljujoča odločila, da se posvetujeta z nadrejenimi in se ponovno sestaneta ob 17. uri. Do ponovnega srečanja ni prišlo, ker se je enota JLA obrnila in nadaljevala pot po

cesti na desnem bregu Mure proti območju 73. ObmŠTO Ljutomer.

Po prejetih informacijah o helikopterskih desantih na mejne prehode v Prekmurju, premiku oklepne kolone proti mostu na Muri v Petišovcih in zaradi resne nevarnosti desanta na mednarodni mejni prehod Dolga vas, so se poveljniki enot TO sestali na koordinacijskem sestanku in sprejeli ukrepe in razporeditve enot v primeru desanta JLA in preboja blokade na mostu.

Okoli 14. ure so 1. in 2. vod 6. odreda, 7. odred in posebni vod dobili ukaz za premik na območje Petišovci. Naloga enot je bila obramba železniškega mostu na Muri in okrepitev zavarovanja blokade cestnega prehoda čez Muro. Po odhodu bojne skupine JLA iz Murskega Središča so dobile enote TO nove ukaze za premike. V območje ob Muri se je premaknil 6. odred, in sicer v Kot in na Hotizo, kjer je že bil razporejen pontonirski vod. Ukaz za premik k mostu čez Muro v Srednji Bistrici je dobil 7. odred s ciljem, da obrani most.

Pred mostom na Muri je bila v smeri ceste Bistrica–Razkrižje, na mostu čez rokav Mure, postavljena blokada s cisterno. Blokado mosta sta že varovala dva voda 6. odreda, medtem ko sta 2. in 3. diverzantski vod ostala na območju Dolga vas z nalogo, da nadzirata komunikaciji Lendava–Dolga vas in Dobrovnik–Dolga vas. Barikada na mostu v Petišovcih in prepričljivost v pogajanjih z JLA sta 28. junija preprečili ponovni poskus zavzetja mednarodnega mejnega prehoda v Dolgi vasi.

SLOVENSKI TERITORIJALCI PONOVO "OPERIRALI" NA PODRUČJU MEĐIMURJA

Oteli skelu

Mještani Svetog Martina na Muri i okolice još prepričavaju događaje koji su ih uzbudili u subotu i nedjelju. Riječ je o ponovnom "upadu" pripadnika slovenske Teritorijalne obrane na područje Republike Hrvatske. U subotu oko 13 sati kod mjesta Žabnik pojavilo se vozilo "pincgauer" sivomaslinaste boje iz kojeg su, pri skeli koja je bila privezana na desnoj obali Mure, izašla četiri slovenska "teritorijalca", naoružana automatskim puškama. Oni su se "pincgauerom" na desnu obalu prebacili skelom preko Mure koja plovi između Svetog Martina na hrvatskoj i Hotize na slovenskoj strani, dva kilometra uzvodno od Žabnika. Time su više od jednog kilometra ušli na područje Republike Hrvatske.

Dva su "teritorijalca" razbila lokot na lancu kojim je skela bila privezana za drvene stupove uz obalu. Skelu su prevezli na lijevu, slovensku stranu gdje su je lokotom i zaključali. Druga su se dvojica vozilom vratila u Sloveniju putem kojim su i došli, skelom kod Svetog Martina.

Policijska stanica Čakovec, koju su alarmirali mještani, zatražila je objašnjenje od Stanice milicije i Štaba Teritorijalne obrane općine Lendava. Nikakav odgovor, međutim, nije dobiven, a u Štabu TO i Milicijskoj stanici čak su tvrdili da o navodnoj "otmici" skele nemaju pojma.

U nedjelju oko 9 sati, četiri su slovenska "teritorijalca" vratila skelu na desnu obalu Mure, opet bez ikakvog objašnjenja.

Nakon nedavnog postavljanja zapreka za tenkove kod Banfija, 1600 metara duboko na hrvatskom teritoriju, bio je to drugi upad slovenskih "teritorijalaca" na područje Međimurja.

Preprečitev prehoda Mure z brodom (Arhiv: OZVVS Lendava)

Zavzetje karavl na lendavskem območju

Po predaji enot JLA na mednarodnem mejnem prehodu Dolga vas je v karavli Štefana Kovača v Lendavskih Goricah in karavlah v Žitkovcih in Kobilju ostalo manjše število vojakov JLA, medtem ko je karavla v Pincah bila še v polni zasedbi. Nalogo zavzeti karavlo so imele enote milice ter 2. in 3. diverzantski vod TO. Obmejni karavli v Žitkovcih in v Kobilju oziroma vojake je zajela milica. Karavlo v Pincah, katere vojaki niso sodelovali pri blokadi mednarodnega mejnega prehoda Dolga vas, so zavzeli 28. junija, ob 18. uri. Pogajanje s poveljnikom karavle je vodil predstavnik milice Zlatko Kuk. Pri obkolitvi in zavzetju karavle sta sodelovala 2. in 3. diverzantski vod TO in pripadnika milice. Karavla Štefana Kovača v Lendavskih Goricah je bila zavzeta zadnja, in sicer 29. junija, saj je obstajala resna grožnja, da bi prišlo do oboroženega spopada, ki ga je zahtevalo nekaj vojakov, ker jih je nahujskal nekdanji komandir karavle. Zajete vojake iz vseh karavl so po predaji odpeljali v zbirni center v Čentibo.

Na območju takratne občine Lendava dne 29. junija, po 19. uri ni bilo več sovražnih enot. Reke Mure do konca vojne ni prestopil več noben pripadnik JLA.

Delovanje in naloge enot TO po 29. juniju 1991

Po zavzetju vseh karavl in predaji ostalih enot JLA na lendavskem območju so enote TO dobile nove naloge. Varovale so objekte, predvsem zavzete karavle JLA, iz katerih so nastajale slovenske obmejne stražnice, območje reke Mure od Murske šume do Gornje Bistrice, za miniranje so pripravljale mostove. Ob Muri so ustanovili nove stražnice v vaseh Pince Marof, Petišovci in Kot. Interventna četa, pod strokovnim vodenjem štaba, je bila dodatno oskrbljena z minskoeksplozivnimi sredstvi in je pripravila most čez Muro v Petišovcih za rušenje.

Postavitev zbirnega centra v Čentibi

Na območju odgovornosti izpostavljenega poveljstva je bil za območje občine Lendava ustanovljen zbirni center za ujetnike v vaškem domu Čentiba. Nosilec dejavnosti in ustanovitelj centra je bil Sekretariat za ljudsko obrambo Lendava pod vodstvom sekretarja sekretariata Franca Žižka. V zbirnem centru so bili pripadniki JLA, zajeti na karavlah. Vojaki, zajeti na mednarodnem mejnem prehodu Dolga vas, pa so bili predani v zbirni center v Puconcih v murskosoboški občini. Ves čas bivanja v zbirnem centru Čentiba so vojakom nudili predpisano zdravstveno in drugo oskrbo. Omogočili so jim telefonski stik s svojci. Zajete nabornike JLA iz centra v Čentibi so v Murskem Središču predali svojcem, tako da so se lahko živi in nepoškodovani vrnili v svoje domove.

Enote TO, mobilizirane od 24. do 26. junija 1991, so bile demobilizirane med 11. in 12. julijem 1991 in zamenjane z novimi enotami.

Zaključek

Ocenjujemo, da so bile enote in posamezniki na vojno dobro pripravljeni, zato so bile bojne naloge uspešno opravljene. Na končni uspeh je pozitivno vplivalo dobro sodelovanje in sobojevanje enot TO in milice. Pomembno je bilo tudi delovanje ostalih obrambnih struktur in enot Civilne zaščite. Načrtovanje in izvajanje oviranja pod vodstvom Sekretariata za ljudsko obrambo Lendava je enotam TO omogočilo, da so uspešno opravile obrambo območja in vojaške naloge. Na dobro moralo pripadnikov TO in milice je ugodno vplivala tudi podpora civilnega prebivalstva na območju, kjer so delovale enote.

Za vse poveljnike enot je najpomembnejše dejstvo, da smo zmago dosegli brez žrtev na obeh straneh.

Bojan Rožman

Delovanje 7. odreda Teritorialne obrambe

Naša enota je bila mobilizirana in je bila na mobilizacijskem zbirališču (od 25. do 26. junija) v zadružnem domu v Trnju, kjer sem po končani mobilizaciji kot poveljnik 7. odreda TO (stotnik Bojan Rožman) dal razdeliti ostro strelivo in določil nasprotnika in položaj na področju našega delovanja. Dan smo preživeli v napetosti pod vplivom dogajanj na področju Pomurja.

Preko telefonskih in radijskih zvez smo dobivali navodila in ukaze, kaj nam je storiti v določenih primerih. Pozno zvečer 27. junija smo dobili ukaz, da je treba del odreda (40 odstotkov) takoj poslati na območje mejnega prehoda v Dolgi vasi, da pomagajo obkoljenim policistom. Takoj sem poslal svojega namestnika Slavka Cojhterja s tremi vodi odreda na položaj na mejni prehod Dolga vas, večji del odreda pa je bil v pripravljenosti za posredovanje na celotnem območju nekdanje občine Lendava.

Noč je bila napeta, z delom enote nismo imeli zvez in nismo vedeli, kaj se dogaja. Končno smo dobili okrog 2. ure 27. junija ukaz za premik drugega dela enote na mejni prehod k že razporejeni enoti. V zgodnjih jutranjih urah smo opravili poveljniški ogled položajev z odgovornim iz poveljstva enot v Lendavi in nato zasedli položaj. Naš odred je zapiral in zasedal položaj levo od komunikacije Dolga vas – mejni prehod – državna meja.

Ob namestitvi smo enoto premikali in ponovno nameščali z namenom, da nasprotnik dobi vtis, da nas je mnogo več, kot nas je v resnici. To nam je omogočal teren, blagi raztegnjeni griček, ki si ga pred tem niti nismo znali točno predstavljati. Ko smo bili na vrhu, smo gledali položaje vkopanih vojakov Jugoslovanske vojske, ki so stali izven izkopov, bili so premočeni in premraženi, kar se je pozneje odrazilo

tudi v njihovi morali. Ko se je zjasnilo, so se čelade vojakov bleščale v zgodnjem jutranjem soncu, v ozadju pa se je dobro videl mejni prehod.

Teren je bil posejan s pšenico, ki pa še ni bila dovolj visoka, in ko si se ulegel, si se komaj skril pred nasprotnikom. Nastopilo je obdobje zadnjega ultimata pred predajo. Predstavnik TO in predstavnik milice sta se pogajala s predstavnikom Jugoslovanske vojske, ki bi se celo predal, vendar mu je grozil njegov namestnik, ki je bil poslan iz Niša. Pogajanja niso potekala v pravo smer, del Jugoslovanske vojske se je začel premikati proti vozilom, zato so pripadniki milice v zrak izstrelili nekaj opozorilnih strelov iz avtomatskega orožja, nastala je zmeda, vojaki so se začeli predajati in odlagati orožje.

TO je zajela vojake z njihovim orožjem in opremo. Akcija je bila izpeljana brez žrtev in ranjenih, na kar smo izredno ponosni, seveda pa so k temu pripomogla tudi predhodna pogajanja, kjer so bile vključene tudi civilne strukture in Sekretariat za ljudsko obrambo Lendava. Dolga vas je bil eden izmed redkih mednarodnih mejnih prehodov, ki ga leta 1991 ni zasedla jugoslovanska vojska.

Enote, ki so sodelovale v dogodkih na mejnem prehodu Dolga vas 1991

Enote TO:

- 6. odred TO
- 7. odred TO
- 2. diverzantski vod
- 3. diverzantski vod
- interventna četa

Enote milice:

20 pripadnikov milice na mejnem prehodu in štirje pripadniki PM Lendava

Nasprotnik (Jugoslovanska vojska):

70 vojakov (najsodobneje oboroženih)

Opis dogodkov

Na mejnem prehodu je bilo obkoljenih 24 miličnikov, ki so dobili ultimat Jugoslovanske vojske za predajo in odstranitev table z napisom Slovenija (vir: zapis L. Bagladija, komandirja).

Zgoraj navedene enote TO smo dobile ukaz za napad na enote JLA s ciljem predaje in zajetja vojakov. Ker so se vremenske razmere s 27. na 28. junij poslabšale (močan dež z nalivom), je bilo zelo tvegano takoj napasti, saj bi bile posledice velike žrtve v naših enotah, ki so že tako bile slabše oborožene. Enote nasprotnika so bile vkopane do vratu, imele so nastavljeno orožje za navzkrižni

ogenj (dva netrzajna topa in mitraljeze M-84) po naših enotah in milici na prehodu - v obroču med pripadniki TO in milice.

Z zajetim modernim orožjem in opremo smo takoj popolnili enote, saj smo ves čas dobivali informacije o helikopterskih desantih posebnih enot JLA na mednarodne mejne prehode v Gederovcih in Gornji Radgoni. Enote smo takoj razporedili za protidesantni boj, kjer so bili vključeni 6. odred s poveljnikom Borutom Ošlajem, naš 7. odred, 2. diverzantski vod s poveljnikom Robertom Lenarčičem ter 3. diverzantski vod s poveljnikom Emilom Ramovičem. S poveljstva v Lendavi sem dobil ukaz za koordinacijo poveljevanja z navedenimi enotami za protidesantni boj. Kmalu zatem smo dobili informacijo, da se proti Murskemu Središču iz smeri Čakovca giblje oklepno mehanizirana enota s tanki, ki je namenjena na mejni prehod v Dolgi vasi.

Enota se je zaustavila v Murskem Središču pred barikadami in blokado s cisternami na mostu z Muro. Pogajalec TO je bil Živko Stanič je dobil ultimat JLA za umik minirane polne cisterne z gorivom, vendar nanj ni pristal. Dogovorili so se za naslednji termin pogajanja.

Dobil sem ukaz za premik dveh odredov na širše območje železniškega in cestnega mostu, da pomagamo posebnemu vodu s poveljnikom Brunom Pintaričem in nasprotniku onemogočimo vstop v Slovenijo. Ko smo zavzeli položaje na levem bregu Mure in čakali na razvoj dogodkov, se je tankovska kolona odločila za umik in napredovanje proti Sloveniji ob desnem bregu Mure v smeri Gibine. Poveljnik 6. odreda Borut Ošlaj je dobil ukaz, da zavzame obrambne položaje na Muri, kjer so brodovi, to je v Kotu in Hotizi, kjer bi nasprotnik lahko prečkal Muro. Dobil sem ukaz, da se 7. odred premakne k mostu na Muri v Srednji Bistrici in blokiramo most. Na mostu je bil del enote pontonirskega voda poveljnika Srečka Muhviča, ki se je potem premaknil na novo lokacijo.

7. odred TO - most na Muri v Srednji Bistrici

Naš 7. odred je bil sestavljen iz petih vodov in poveljstva. Štel je 72 mož. Iz 6. odreda sta bila k naši enoti dodana še dva voda, ker smo pokrivali in branili dokaj veliko območje, tako da nas je bilo več kot sto. Na območje Kantine (območje, kjer je ob reki Muri v Srednji Bistrici v sedemdesetih in osemdesetih letih deloval gostinski objekt Kantina z živo glasbo ob vikendih) sem prispel z ožjim poveljstvom kot predhodnica pred enoto, zato sem takoj pregledal teren in vsakemu vodu določil njegov položaj.

Enota je prispela na območje mostu z avtobusi in kamioni z vso oborožitvijo in se takoj razporedila po moji zamisli obrambe. Takrat sem prvič kot poveljnik spoznal, kako pomembne so bile vojaške vaje in pridobljeno znanje na štabnih vajah.

Vsa teorija in vojaška pravila so bili spremenjeni v kratke zaključke in odločitve koordiniranih postopkov s posameznimi poveljniki vodov.

Celotna enota je bila na položajih v izredno kratkem času, teritorialci so kopali svoje zaklone in se maskirali z vejevjem. Poveljstvo je imelo svoj položaj v zgradbi kantine, četrti in peti vod sta bila na tej strani ceste z drugim vodom 6. odreda, ki je imel nalogo, da brani most in v primeru helikopterskega desanta širše zavaruje enote ob robu gozda proti polju Krčevine.

Prvi in tretji vod je imel nalogo braniti most na Muri z desne strani ceste Bistrica-Razkrižje. Drugi vod je bil razporejen, da je nadziral in kasneje blokiral cesto ob izstopu iz Srednje Bistrice. Del prvega voda s poveljnikom Novakom je bil s protioklepnimi raketami Osa in Zolja poslan na območje lesenega mostu v močvirnem delu gozda ob vstopu iz smeri Razkrižje.

Na mostu je že bila cisterna, ki bi jo v primeru prodora JLA razstrelili. V naslednjih dneh je za to posebej formirana skupina cisterno minirala s protitankovskima minama tako, kot doslej še ni bilo nikjer videno, kar so kasneje tudi potrdili inženirji iz poveljstva TO. Hkrati z enoto smo na most na Muri dobili cisterno s priklopnikom, ki smo jo zagozdili med dvignjena pločnika ob ograji.

Do noči smo bili pripravljeni na tankovsko enoto JLA, ki jo je zadržala enota TO Ljutomer v Gibini. Eden od tankov se je zagozdil na nabrežju in so ga vso noč reševali z dvigalom. V stanju pripravljenosti smo vso noč bedeli z orožjem v rokah in poslušali zvok motorjev. Ponoči je prišlo do močnega poka izstrelka, zato sem pregledal vsa protioklepna sredstva Zolja, ker sem mislil, da je prišlo do nenadzorovane izstrelitve, vendar ni bilo tako, saj je bil izstrelek lansiran iz tankovske enote. To je bil eden izmed dogodkov, ki se mi je vtisnil v spomin.

Naslednji dan smo dobili dodatna bojna sredstva, ki so bila zajeta, tako smo dobili tudi minomet M 82 ter netrzajni top, ki smo ga usmerili na cisterno na mostu. Skozi njegovo cev je bil narejen posnetek novinarjev, ki so poročali svetu o dogodkih pri nas. Fotografija je bila naslednji dan objavljena na prvi strani madžarskega časopisa. Na tej lokaciji so ves čas potekale akcije enote. Radijsko zvezo s sosednjo enoto TO Ljutomer, ki se je gibala na območju Razkrižja, sva vzdrževala s stotnikom Bratkovičem. Spomnim se, da smo pričakovali preboj tankov čez leseni most, zato smo hitro porušili nekaj dreves na cesto, da bi jim ovirali napredovanje.

V dveh tednih smo preživeli marsikaj. Tistega leta so bili zaradi narasle Mure komarji še posebej nadležni. Lekarna v Lendavi je bila izpraznjena, Autana, s katerim smo se mazali po rokah in obrazu, ni bilo mogoče kupiti, tako da so nam pripadniki prve pomoči po svojih zvezah dobavljali sredstva proti komarjem.

V primerjavi z današnjim časom mobilne telefonije smo takrat uporabljali klasične telefonske zveze v prostorih osnovne šole v Srednji Bistrici, radijske zveze smo vključili samo občasno pred določenimi akcijami enot.

Spomnim se dogodka, ko nas je obiskal župan takratne Občine Lendava prav v

času kosila. Nenadoma so nas v nizkem preletu preletela izvidniška letala Galeb in takoj sem izdal povelje »V zaklonišče!«. V trenutku ni bilo videti nobenega teritorialca, župan pa je ostal brez besed in prosil, naj zadržimo in onemogočimo nasprotniku prestop Mure.

Naš odred z vsemi ostalimi enotami TO je častno opravil svoje poslanstvo. Reke Mure ni prestopil na našem območju niti en vojak JLA. V sodelovanju z milico smo zajeli vse enote JLA s karavl ob meji z Madžarsko.

Izredno vesel sem, da se nobenemu pripadniku naše enote ni zgodilo nič hudega, da ni prišlo do poškodb z orožjem in razstrelivom.

Enota je dobila najvišjo oceno poveljstva TO na našem območju v vojni za Slovenijo. Vsekakor je to bilo doseženo z velikim trudom in napori vseh vojakov in njihovih poveljnikov, na kar sem kot poveljujoči izredno ponosen.

Enote TO v vojni 1991 na območju občine Lendava (sedanje UE):

Varovanje blokade na mostu Srednja Bistrica - Razkrižje

Blokada na mostu Srednja Bistrica - Razkrižje

RAZKRIŽJE

Do spopadov na razkrižju je prišlo 28.06.1991 v poznih večernih urah. V spopadu proti veliko močnejšemu nasprotniku je drugi skupini PDV uspelo preprečiti prodor enote JA po komunikaciji ŠTRIGOV - BANFI - RAZKRIŽJE. Pri tem spopadu je šlo za pogumno dejanje, kjer so naši pripadniki TO s hrabro in uporno obrambo, tako demoralizirali močno enoto JA (imela je večje število tankov, oklepnih transporterjev in ostalih spremljevalnih vozil), da so le ti opustili prodiranje proti notranjosti Slovenije in se vrnili v Varaždin. V tem spopadu je bil en naš vojak ranjen, od MTS pa je nasprotnik izgubil en oklepni transporter. Podatkov o izgubah v ž/s nimamo.

Nosilci bojnega znaka Ljutomer

BOLKOVIČ Bojan
KAUČIČ Branko
KUNEJ Milan
NOVAK Marjan
PRELOG Mitja
PUŠENJAK Branko
ŠKRJANEC Franc
ŠTEFANEC Zvonko
KOROŠEC Srečko
MESARIČ Peter
REBREC Milan

Branko Bratkovič, Ljubomir Dražnik

CIVILNA OBRAMBA

Jugoslavija je takrat razvijala obrambno-zaščitno zasnovo za splošni ljudski odpor, ki predstavlja obrambno-zaščitno organiziranje države in družbe, zasnovano na podružbljanju in prostovoljni samoorganizaciji ljudi in delavcev tam, kjer živijo in delajo. Čeprav s sprejetjem Zakona o obrambi in zaščiti leta 1991 uvedejo tudi nekatere spremembe pri organiziranju civilne obrambe, je sistem organiziranja civilne obrambe v Sloveniji še vedno temeljil na zasnovi splošnega ljudskega odpora.

VOJAŠKE ZADEVE :

Maneversko strukturo NZ smo organizirali skupaj z občinskim štabom za TO občine Lendava.V sestav MSNZ smo vključili zanesljive in dolgoletne pripadnike TO,ki so še imeli razpored v enote,ki jih je formiral občinski štab TO po še veljavnih načrtih.V MSNZ smo tako razporedili približno 300 v/o.Za MSNZ smo izdelali računalniško pozive v dveh izvodih.Pozive smo ločili po enotah in mobilizacijskih komisijah.En izvod pozivov smo predali v zapečatehih kuvertah občinskemu štabu TO.Drugi izvod pa smo čuvali na UOLO, ločeno od ostalih pozivov,ki so bili v mobilizacijskih načrtih.

V prvem tromesečju leta 1991 smo vso kartoteko UOLO shranili-umaknili na varnejšo lokacijo.V mesecu maju smo izvedli sklic v/o razporejenih na mejne strainice in jim pojasnili stanje v državi, kako se naj ravnajo ob našem sklicu in da se niso dolžni odzvati na poziv JLA.Sklicano je bilo 130 v/o.Na razgovor smo poklicali tudi vse rezervne oficirje (18), ki so imeli razpored v JLA.

MSNZ smo mobilizirali v času od 24.06. do 25.06.1991.Pred pričetkom agresije so bile vse enote 100 % popolnjene z ljudstvom in motornimi vozili.

V četrtek 27.06.1991 sem poveljnika enote, ki je obkolila mejni prehod Dolga vas, odpeljal na mejni prehod na razgovor.S stotnikom Hozjan Danielom se je po telefonu pogovarjal tudi sekretar UOLO občine Lendava.

V petak 28.06.1991 sem bil prisoten pri predaji enote JLA pred mejnim prehodom Dolga vas.Enota se je predala med 09,00 in 10,00 uro.Enega od zajetih vojakov, ki se je tožil na bolečine v prsih in želodcu, sem odpeljal v zdravstveni dom v Lendavi.Preko postaje sem naročil dva avtobusa za prevoz zajetih vojakov.Po nudeni zdravniški pomoči, sem zajetega vojaka še uspel pri starem zdravstvenem domu predati na avtobus.

Od tod sem se odpeljal na mejni prehod Dolga vas in na Madžarski strani prevzel 300 kg kvasa, ki smo ga prej po teleksu prosili.Kvas sva z referentom za blagovni promet in preskrbo pri Sekretariatu za gospodarstvo in družbene dejavnosti odpeljala v pekarno INTES.

Po vrnitvi v center sem prisostvoval skladiščenju orožja, ki je bilo zajeto na meji v Dolgi vasi.Orožje smo dali v prvi prostor v zakloniščU.

Po prevzemu orožja sem se zapeljal do barikad v Petišovcih.Po radiju sem poslušal kako tanki porivajo pred sabo tovornjake na šentiljski cesti.Pri barikadi sem se pogovarjal z poveljnikom enote TO, ki je sklenil po mojem prigovarjanju,da naj blokado-avtocisterne premakne na sam most na reki Muri.Takoj so vozniki premaknili-odpeljali dve cisterne vzdolž na oba vozna pasa (ti dve cisterni sta bili prazni).Polno avtocisterno s super benzinom pa so postavili po čez na samem začetku mosta.To cisterno so tudi minirali.Pozneje so bile še z Mursko-središke strani v barikado pripeljane še dve avtocisterne, ena je bila polna z metanolom.Ena cisterna je še bila postavljena tudi na mostu pred reko Muro.

zajete vojake odpeljali v zbirni center v čentibo.

V soboto zjutraj dne 29.Ø6.1991 sva se referent za zveze odpeljala do zbirnega centra v čentibi in s seboj vzela vodnika psov, , da nahrani psa "Regana" in "Medoja" na karavli v Pincah.Po pregledu karavle sem karavlo tudi zaprl z verigo.

V nedeljo dne 3Ø.Ø6.1991 sem bil dvakrat v Murskem središču na Policijski postaji v zvezi z zajetimi vojaki, ki smo jih iz zbirnega centra pustili domov.

V ponedeljek dne Ø1.Ø7.1991 smo ob Ø4,ØØ uri izvedli mobilizacijo.Vpoklicali smo 14Ø vojaških obveznikov, ki so zamenjali polovico moštva v enotah, ki so bile na položajih.Na mobilizacijo so se vsi vpoklicani odzvali.Za ljudstvo, ki se je zamenjalo smo organizirali kopanje.Kopanje je bilo organizirano v prostorih NK Črenšovci in v osnovni šoli Drago Lugarič v Lendavi.

V torek dne Ø2.Ø7.1991 sem preko železniškega mosta na reki Muri odšel v Mursko središče po baterije in baterijske vložke.

V nedeljo, 3Ø.Ø6.1991 sem skupaj z madžarskim novinarjem obiskal vse barikade na območju občine Lendava.

S formiranjem dveh stražnic Petišovci in Kot na južni meji smo vsakih 14 dni vpoklicali po 6Ø-12Ø vojaških obveznikov.Kmalu smo pričeli menjavati vsakih 7 dni.Skupaj z 75.Obmš TO Murska Sobota smo popolnili nove enote TO po novem mobilizacijskem razvoju.V te enote smo vključili vse vojaške obveznike stare do 35 let.Vse razporejene smo imeli vnešene v računalnik in izdelane za njih vse potrebne dokumente.

Referent za vojaške zadeve

Borislav BUDIN l.r.

Vojaške zadeve (Arhiv OZVVS Lendava)

Odnos med civilno obrambo in vojaškim vrhom ponazarjata dve temeljni težnji. Na eni strani so bile težnje razvoja prvin civilne obrambe, ki naj bi naredile obrambni sistem bolj civilen, na drugi strani je bilo delovanje oboroženih sil, ki je šlo v smeri vojaškega nadziranja civilne obrambe in s tem njenega podrejanja vojaškim normam. Izid je bila militarizirana CO v pretežnem delu tedanje države ter demilitarizirane posamezne sestavine CO v njenem manjšem delu.

Kljub temu pa je bila militarizirana CO pozitivni dejavnik pri izvajanju oboroženega odpora, saj je bila z njim neposredno prepletena. Najboljši dokaz za to je sodelovanje civilnega prebivalstva z enotami TO. Tako so bili primeri, ko je bila enota nastanjena pri družini, kjer so dobili hrano, varovala jih je Narodna zaščita, pri družini so hranili zaplenjeno orožje, civilisti pa so zagotavljali obveščevalno dejavnost. Vse te dejavnosti so se pozitivno odražale v boljši bojni pripravljenosti enote. V nekaterih primerih so civilisti sodelovali tudi v bojnem spopadu.

Organizacija civilne obrambe pred vojno

Pri organizaciji CO pred vojno, je treba upoštevati dejstvo, da je bila Slovenija takrat sestavni del Jugoslavije, ki pa je bila ena redkih držav v Evropi, ki je obravnavala Civilno zaščito kot popolnoma ločeno in z drugimi deli nepovezano komponento. Čeprav je bil spomladi 1991 sprejet Zakon o obrambi in zaščiti (ZOZ), ki je na tem področju predstavljal določen napredek, je bilo normativno in dejansko stanje še daleč od idealnega.

Zakon o obrambi in zaščiti je kot elemente zaščite in reševanja opredeljeval naslednja področja (ZOZ, 1991: št. 15):

- osebno in vzajemno zaščito,
- ukrepe za zaščito in reševanje,
- podjetja, zavode in druge organizacije, ki opravljajo dejavnost, pomembno za zaščito in reševanje,
- enote in štabe Civilne zaščite (CZ),
- sistem za opazovanje in obveščanje.

Normativna ureditev po ZOZ je dajala največje operativne pristojnosti republiškemu upravnemu organu za obrambne zadeve. Njegove naloge so bile organiziranje, opremljanje in usposabljanje Civilne zaščite ter drugih sil za zaščito in reševanje, izvajanje ukrepov za zaščito in reševanje ter organiziranje službe za opazovanje in obveščanje. V vojni je ta organ dajal največ navodil in ukazov podrejenim institucijam.

5

NABORNE ZADEVE

Evidenca:
že v mesecu decembru 1990 smo morali vso naborno evidenco preseliti na Postajo milice. S tem nam je bilo delo zelo otežkočeno, saj smo za vsak dokument morali iti na Postajo milice. Pogoje za varovanje naborne evidence je RSLO poostril 29.4. 1991. Naborno evidenco smo hranili na Postaji milice vse do preklica (do 5.8.1991).

Napotitev:
Odmero za napotitev nabornikov v JLA v času od 15.-20. marca 1991 smo prejeli 11. februarja 1991, vendar s pripombo, da vpoklicev na služenje vojaškega roka nabornikom (predvidenim za napotitev v marcu 1991) ne pošiljamo, dokler ne dobimo odobritve RSLO. Po nalogu RSLO smo vpoklice predali nabornikom.Dne 8.3.91 pa smo prejeli od RSLO dopis, da naj naborniki, ki so prejeli vpoklice za marčevsko napotitev vrnejo. Vpoklice lahko zadržijo le tisti naborniki, ki želijo kot prostovoljci služiti vojsko v JLA. Nobeden od nabornikov, ki so prejeli vpoklice za služenje vojaškega roka (bilo jih je 11) ni želel kot prostovoljec služiti vojaškega roka v JLA. Torej so vsi vrnili vpoklice.
Dne 15.5.1991 smo poslali prve štiri nabornike iz naše občine na služenje vojaškega roka v TO Republike Slovenije v Pekre.

Dne 13.6.1991 smo s strani RSLO prejeli Navodilo za sprejem vojakov, gojencev, aktivnih vojaških oseb in civilnih oseb ter vojakov po pogodbi iz JLA.

Ministrstvo za obrambo je preko sredstev obveščanja obvestilo starše vojakov iz Slovenije, ki so še vedno na služenju vojaškega roka, da na upravnem organu za obrambo prijavijo številko in kraj vojne pošte, kjer njihovi sinovi služijo vojaški rok.
Mi smo to sporočilo objavili tudi na radiu Murska Sobota v slovenskem in madžarskem jeziku in še posebej poklicali starše oziroma svojce, da so nam posredovali naslove. Le-te smo do 10.7.1991 poslali na Ministrstvo za obrambo. Dne 10.7.1991 je bilo še 29 slovenskih vojakov, ki so služili vojsko v JLA.

Napotili smo jih v zbirne centre, ko je bila prva priložnost, pa v njihove občine.

V času od 28.6.1991 - 26.7.1991 je iz JLA pobegnilo 15 slovenskih vojakov. Enega so iz JLA odpustili kot začasno nesposobnega za vojaško službo za 4 leta, enemu pa so odobrili dopust.Dva vojaka sta bila na dopustu že pred pričetkom vojne v Sloveniji. Noben se ni več vrnil v ento JLA. Vsem vojakom, ki so služili vojaški rok več kot 7 mescev smo zaključili vojaške knjižice (tistim, ki jih niso imeli smo izdali nove) in jih prevedli v rezervni sestav. Tiste, ki so služili manj kot 7 mesecev pa smo poslali v TO, kjer so vojsko doslužili.

Dne 5.8.1991 smo na Ministrstvo za obrambo RS poslali sezname vojakov,ki so se vrnili s služenja vojaškega roka z zaključenimi vojaškimi knjižicami, ki ji je JLA odpustila v skladu z dogovorom Kadijevič - Drnovšek. Teh vojakov je bilo 18.

Dne 16.8.1991 ni bilo več nobenega slovenskega vojaka, ki bil služil vojsko v JLA.

Zajeti vojaki:
V občini Lendava smo imeli tudi zajete vojake, ki so služili vojaški rok v JLA in so se predali na karavlah Kobilje, Žitkovci, Pince in Lendava. Teh vojakov je bilo 45. Med njimi so bili štirje Slovenci, ki so takoj podpisali izjavo za prestop v TO. Zajete vojake iz ostalih republik takratne Jugoslavije smo namestili v zbirnih centrih.
Dne 30.6.1991 smo sezname zajetih vojakov in telefonsko številko našega OCO poslali na RSLO.

- 3 -

'ako smo od nedelje zvečer (30.6.1991) do konca naslednjega
edna imeli noč in dan telefonske klice (in tudi grožnje) iz
elotne Jugoslavije.
'ojake smo oskrbeli s hrano, ko so nastopile možnosti pa smo
ih napotili domov. Vsi vojaki so odputovali 1.7.1991.
'reko RK smo jim priskrbeli obleko, dobili pa so tudi denar
a prevoz in dnevnico.

ktivne vojaške osebe, ki so prestopile v TO:

' vrste TO je prestopilo 6 aktivnih vojaških oseb in ena civilna
seba (do roka 19.7.1991). Vsi so podpisali izjave, ki jih je
osredoval RSLO.
'o 26.10.1991 so izjavo (vprašalnik) izpolnile in podpisale
e 4 aktivne vojaške osebe.

Višji ref. za naborne zadeve
Danica ŽIŽEK l.r.

Naborne zadeve (Arhiv OZVVS Lendava)

Na področju obrambe in zaščite je bila za večino dejavnosti s področja CO odgovorna Občinska uprava za obrambo. Njene naloge so bile načrtno organiziranje, opremljanje in usposabljanje štabov in enot CZ, pripadnikov enot za zveze, službe za opazovanje in obveščanje ter usposabljanje prebivalstva za opravljanje nalog NZ. V okviru občine je občinski štab za CZ, ki organizira, usposablja in vodi občinske enote CZ, podrejene štabe CZ (podjetij, KS) ter usmerja in usklajuje delo drugih reševalnih sil na območju občine.

Enote CZ so se delile na splošne in specializirane. Pomembne naloge na področju zaščite in reševanja so imela tudi društva (gasilci, RK, radioamaterji, lovci itd.), podjetja (komunalna, gradbena, prevozna, trgovsko-prehrambna itd.), zdravstveni zavodi in občani za vzajemno in osebno zaščito.

Organizacija in delovanje Civilne zaščite med vojno

Civilna zaščita je predstavljala najširšo obliko organiziranja, pripravljanja in sodelovanja delovnih ljudi, občanov, delovnih in drugih organizacij v zaščiti in reševanju prebivalcev ter materialnih dobrin od vojnih delovanj, posledic elementarnih nesreč in drugih nesreč širših razmer.
Osnovne komponente Civilne zaščite so bile:

- samopomoč,
- ukrepi CZ,
- enote CZ,
- štabi CZ.

Slabša je bila povezava s štabi CZ po krajevnih skupnostih in podrejenimi občinskimi specializiranimi enotami, saj ni bilo sredstev za zveze, ker so bila formacijska sredstva za zveze predana v uporabo Teritorialni obrambi.

POROČILO O DELOVANJU CIVILNE ZAŠČITE V OBČINI
LENDAVA V ČASU AGRESIJE

KRONOLOGIJA

27. 6. 1991

Občinski štab za CZ občine Lendava je 27. 6. 1991 zagotovil doseglјivost celotnega štaba in dveh ekip občinske specialne enote za PMP. Odgovorna članica štaba za PMP je s pripadnicami ekip PMP tudi opravila kratek obnovitveni tečaj.
Komandir enote za uporabo in vzdrževanje zaklonišč je preveril pripravljenost dveh javnih zaklonišč in ugotovil, da sta pripravljeni.

28. 6. 1991

V jutranjih urah se je sestal štab v operativni sestavi. Uvedli smo stalno dežurstvo v GD Lendava (eden dežurni, 4 hitro doseglјivi gasilci) in proučili sistem zaščite in reševanja iz ruševin.
Ob 15.45 se je sestal OŠ CZ v polni sestavi. Štab se je seznanil s situacijo, z že izvedenimi ukrepi in pregledal ukrepe, ki bodo predvidoma potrebni.

29. 6. 1991

Članom štaba in pripadnikom nekaterih specialnih enot smo razdelili določeno opremo.
Zvečer izveden Ukrep zatemnjevanja območja občine in industrijske zone.

30. 6. 1991

Ob 08.00 uri se je sestal OŠ CZ. Vzpostavili smo stalno dežurstvo v OŠ CZ, aktivirali enoto za uporabo in vzdrževanje zaklonišč, vzpostavili dežurstvo PMP.
Ob 11. 15 se je sestal na razširjeni seji ISSO. OŠ CZ je dobil dodatne naloge glede obveščanja prebivalcev o zaklanjanju in PMP. Aktivirali smo tudi enoto za socialno delo, ki je izvedla akcijo zbiranja oblačil za zajete vojake.
Ob 14.00 uri smo aktivirali vse štabe za CZ v KS.
Od njih smo zahtevali:
- naj se sestane štab za CZ v KS v celoti,
- pregledati načrt CZ,
- ažurirati načrt,
- vzpostaviti dežurstvo na radijskih zvezah v KS,
- dogovoriti se, kako zagotavljati hitro doseglјivost:
  - štaba
  - gasilsko reševalne enote
  -PMP

- 2 -

V popoldanskem času je enota za uporabo in vzdrževanje zaklonišč pregledala vse zaklonilnike v mestu Lendava (vznožje Lendavskih goric). Nato je bila izdelana karta mesta z vrisanimi zaklonilniki in dvema zaklonišči̇ma.

1. 7. 1991

Nadaljevanje dežurstva OŠ CZ. Ob 10.30 spremenjeno dežurstvo v dosegljivost s pozivniki.

2. 7. 1991

Zaradi ponovnih zaostritev ponovno vzpostavljeno stalno dežurstvo v OŠ CZ in ekip PMP. Ena ekipa PMP je bila 3. 7. angažirana kot pomoč medicinski ekipi za preveze žuljev borcev na položajih v Bistrici. Tja so bili aktivirani tudi vsi pripadniki enot PMP KS Bistrica in po kratkem pouku odpuščeni na dosegljivost.
V vse KS smo poslali po več izvodov brošur "Preskrba s pitno vodo" in navodili za izvajanje ukrepov.

4. 7. 1991

Ponovno se je sestal OŠ CZ, ki je razpravljal o poteku aktivnosti in opozoril na nekatere pomanjkljivosti v krajevnih skupnostih. S tem v zvezi je zjutraj naslednjega dne po kurirjih bil raznošen dopis vsem predsednikom svetov KS in poveljnikom štabov za CZ v KS, kjer smo opozorila zapisali. Zaradi nekaterih nejasnosti pa smo na seji OŠ CZ odločili, naj se štabi za CZ v KS takoj oblikujejo na nov način, diskutiran na seji štaba dne 20 . 6. 1991. To nalogo so štabi oziroma sveti KS izvedli do 8. 7. 1991.

6. 7. 1991

Deaktivirano dežurstvo na zvezah v KS in vzpostavljanje stalne dosegljivosti. Z enoto za socialno delo smo izvedli zbiranje odej za pripadnike TO na položajih.

7. 7. 1991

Zvečer deaktivirano dežurstvo PMP in vzpostavljena stalna dosegljivost.

8. 7. 1991

Na nevarnost napada s kemičnim orožjem smo reagirali tako, da smo že v prejšnjih dneh pripravili pisne razlage, opise kemičnih orožij z navodili za ukrepanje. Te opise smo distribuirali na vse špecerijske trgovine v občini, na narodnostno mešanem področju tudi v madžarskem jeziku.
8. 7. smo po temeljitem strokovnem premisleku v operativni sestavi OŠ CZ aktivirali vse izvidnike iz obč. spec. enote za RBK zaščito. Vsi so prevzeli in preizkusili osebno opremo in jo odnesli domov na dosegljivost. Član štaba za RBK zaščito, komandir voda in komandir enote izvidnikov pa so s pripadniki opravili praktičen tečaj delovanja izvidnikov na terenu.

9. 7. 1991

Zbirali smo naročila za zaščitne maske. Dežurstvo v OŠ CZ zamenjali z dosegljivostjo s pozivniki.

12. 7. 1991

Prevzeli smo od gasilske opreme 350 zaščitnih mask, jih pripravili v komplete, sortirali po velikosti, predali naročnikom in v prosto prodajo.

OCENA DELOVANJA

OŠ CZ v tej sestavi se je že drugič znašel v zaresni situaciji. Prvič je bilo to ob poplavi 1989. Splošna ugotovitev je, da so štab in druge strukture CZ delovale sedaj še učinkoviteje in bolj organizirano kot pred dvema letoma. Nekaj pomanjkljivosti smo zaznali na področju zvez: V vseh KS niso delovale radijske postaje; dva vezista za dežurstvo po zvezah v KS nekaj dni zapored pa sta premalo.
V kadrovksem pogledu je bilo nekaj težav v KS, ki kljub mnogim urgencam še niso imele ažuriranih seznamov pripadnikov CZ.
Sprejeto odločitev OŠ CZ, da KS imenujejo nove sestave štabov za CZ je bila dosledno izpolnjena. Sedaj štabe za CZ v KS sestavljajo: poveljnik, načelnik, poveljniki GD, član štaba odgovoren za PMP, član štaba odgovoren za oskrbo. Takšno sestavo smo predvideli za bodočo organiziranost CZ v KS na podlagi zakona o obrambi in zaščiti in jo predčasno uveljavili iz praktičnih razlogov.
Ukrepe zatemnjevanja smo izvedli tehnično brez težav, kljub temu, da tega ukrepa novi zakon CZ več ne nalaga.
Kot uspešno se je izkazalo postopno vključevanje vedno več sil, enot v izvajanje ukrepov. Velja pa povdariti, da smo operativno v celoti izvajali le ukrep zaklanjanja, delno ukrep PMP (v zakloniščih in na prevezah žuljev), ukrep, ki ga je izvajala enota za socialno delo pa je imel značaj nabiralne akcije.
Kljub temu, da na območju naše občine ni bilo bojev, niti poškodb objektov, naprav, ocenjujemo, da je bila CZ na vseh nivojih dovedena v ustrezno stanje pripravnosti. Vsi aktivirani pripadniki so se na telefonski ali pismeni poziv odzavli, vsi so bili ustrezno opremljeni in seznanjeni s situacijo in vsi so vestno in odgovorno izvrševali zadane naloge.
Iz zgoraj navedenih razlogov tudi ni bilo potrebe po angažiranju večjega števila pripadnikov CZ.
Na republiškem nivoju bi kazalo bolje proučiti sistem koordinacije med sosednjimi OŠ CZ.

Načelnik OŠ CZ
Lendava
Janez BOŠNAK

Lendava: 5. 9. 1991

Poročilo o delovanju CZ (Arhiv OZVVS Lendava)

Gospodarska obramba

Gospodarska obramba obsega priprave in delovanje v vojni gospodarskih družb, zavodov in drugih organizacij, katerih dejavnost je po odločitvi vlade posebnega pomena za obrambo, materialno in zdravstveno oskrbo SV, prebivalstva, državnih organov in druge obrambne potrebe. Sestavni del gospodarske obrambe sta proizvodnja in promet z vojaškim orožjem in opremo (Zakon o obrambi, 1994; 73. člen).

V času junijsko-julijske vojne je potekalo sodelovanje v okviru pristojnosti med TO, podjetji, krajevnimi skupnostmi, zdravstvenimi zavodi itd. Tako so se upravni organi za gospodarske in negospodarske dejavnosti v delo vključili pri mobilizaciji za zagotavljanje materialne in zdravstvene oskrbe. Pripravili so načrt materialne in zdravstvene oskrbe, po katerem so delovali v začetku vojne, kasneje pa so izpolnjevali zahteve TO in drugih brez vnaprej pripravljenih načrtov. Tako je upravni organ za gospodarstvo za peko kruha v pekarni v Lendavi, ko je zaradi pomanjkanja kvasa bila peka prekinjena in otežkočena, vzpostavil sodelovanje z Madžarsko, od koder so pripeljali kvas.

Izvršni svet Skupščine občine Lendava , ki ga zastopa predsednik Izvršnega sveta JEREBIC ALOJZ, dipl.oec.

in

Mercator Univerzal Lendava, ki ga zastopa direktor podjetja OSTRIC VENDEL, dipl.oec.

skleneta naslednjo

P O G O D B O

1. točka

Mercator Univerzal Lendava, kot generalni oskrbovalec občine Lendava za primer neposredne vojne nevarnosti in vojne, prevzame oskrbo lendavskega dela 75. Območnega štaba TO Murska Sobota, z artikli hrane ter potrebnega drugega materiala in sicer:

- kruh	23.814 kg
- moka - zdrob	4.196 kg
- sveže meso	4.082 kg
- mast	1.531 kg
- sir (trdi in poltrdi)	1.361 kg
- sladkor	1.531 kg
- riž	340 kg
- fižol - grah	2.459 kg
- kuhinjska sol	567 kg
- krompir	5.670 kg
- cigarete	340.200 kos
- milo za osebno higieno	227 kg
- detergent za pranje perila	567 kg
- drva za kuhanje hrane	17 prm
- oves za konje	-
- živinska sol	-
- britvice	7.938 kos
- sukanec za ročno šivanje	5.670 m
- sveče	1.134 kom
- vžigalice	5.670 škat.
- vložek za žepne baterije	3.402 kom
- svet.za žepne baterije	3.402 kom
- pasta za obutev	567 kg
- navadni svinčnik	400 kom
- kemični svinčnik	400 kom
- ravnilo 30 cm	200 kom
- spenjač	6 kom
- brezlesni papir A4	100 pak.
- trak za pisalni stroj	60 kom
- črnilo	50 stekl.
- avto plašč 175x114	4 kos

- auto plašč 825x20	8 kos
- traktor plašč 11x28	2 kos
- auto zračnica 175x114	4 kos
- kamion zračnica 825x20	8 kos
- traktor zračnica 11x28	2 kos
- akumulator 12/97	5 kos
- akumulator 12/135	9 kos
- akumulator 12/110	3 kos

in postajo Milice Lendava, z naslednjimi artikli:

- pšenična moka	1.223 kg
- testenine	95 kg
- sveže svinjsko meso	65 kg
- pasterizirano mleko	270 l
- trdi sir	118 kg
- margarina	56 kg
- mast	135 kg
- oluščeni riž	118 kg
- sladkor	332 kg
- cigarete s filtrom	27.000 kos
- mešana marmelada	118 kg
- morska sol	120 kg
- toaletno milo	55 kg
- detergent za ročno pranje	15 kg
- petrolej za razsvetljavo	23 l
- suho sadje	12 kg
- čaj - kava	10 kg
- kvas	33 kg
- vžigalice	105 škatel
- začimbe (poper,itd.)	3 kg
- kis	26 l
- sveče	91 kos
- krompir	90 kg
- fižol	170 kg
- čebula, česen, paprika	520 kg
- jabolka	90 kg

ar zadošča za pokritje 30 dnevno potrebo po teh artiklih.

2. točka

ercator Univerzal se zavezuje, da bo imel v svojih poslovalnicah
o celi občini Lendava pogodbene količine posameznih artiklov
avedenih v 1. točki te pogodbe stalno na zalogi, ali
ogodbo do dobavitelja zagotovljeno takojšnjo izdobavo določenega
rtikla, tako da bo bila preskrba TO in postaje milice v primeru
otrebe kontinuirana.

Izvršni svet SO Lendava se zavezuje, da bo izdobavljene količine pogodbenih artiklov teritorialni obrambi in postaji milice tekoče plačeval.

4. točka

Izvršni svet bo v primeru primanjkovanja določenega artikla, ki je predmet te pogodbe, na podlagi pisne vloge dovolil delno ali v celoti substitucijo tega artikla z drugim, če bo to mogoče.

5. točka

Eventuelne izredne stroške, ki bi nastali iz naslova skladiščenja, zanavljanja in sploh manipulacije s tovrstnimi blagovnimi rezervami bosta pogodbeni stranki reševali sporazumno.

6. točka

Z dnem podpisa te pogodbe preneha veljati pogodba sklenjena med Merkatorjem in Izvršnim svetom, z dne 1.6.1991

7. točka

Ta pogodba je sestavljena v štirih enakih izvodih, od katerih prejme vsaka pogodbena stranka po dva izvoda.

V Lendavi, dne 11.09.1991

Mercator Univerzal Lendava:

Direktor:
Vendel Ostrič, dipl.oec.

MERCATOR - UNIVERZAL
trgovina na drobno, debelo ter gostinstvo
LENDAVA, d.o.o. Partizanska 22 1

Izvršni svet SO Lendava:

Predsednik:
Alojz Jevšenak, dipl.oec.

REPUBLIKA SLOVENIJA SKUPŠČINA OBČINE LENDAVA 1 IZVRŠNI SVET

Pogodba z Mercatorjem (Arhiv OZVVS Lendava)

Zdravstveno oskrbo za prebivalstvo in enote TO so zagotavljali zdravstveni domovi v Lendavi, Črenšovcih in Turnišču. Upravni organi za obrambo so se skupaj z delovnimi organizacijami veliko ukvarjali z oviranjem nasprotnika. Za ovire, ki so bile načrtovane pred samo agresijo, ni bilo težav. Kamioni in gradbena mehanizacija so bili dan pred napadom v stanju pripravljenosti. Manjša težava je bila na železniškem mostu med Petišovci in Murskim Središčem, kjer je ves čas potekal nemoten promet, ki pa je bil kasneje nadzorovan. V Nafti Lendava so za oviranje formirali posebno kompozicijo cistern z gorivom. Pri izvedbi teh nalog so veliko prispevali upravni organi za obrambo, gospodarska podjetja in posamezniki, ki so priskočili na pomoč.

Čeprav spopadi niso dolgo trajali, je pomembno podporo zagotavljala prav gospodarska dejavnost. V veliki meri sta se pokazali soodvisnost in vzajemna odgovornost med podporo, ki jo je nudila gospodarska obramba, in rezultati, ki so bili doseženi na vojaškem področju. Glede na to, da enote TO niso imele razen oskrbe z orožjem nobene druge logistične podpore, so bile v celoti odvisne od materialne, zdravstvene, intendantske, prometne in druge oskrbe civilne obrambe. Pripadniki TO so bili razbremenjeni nalog, ki jih je opravljala CO, in so bili zato na voljo za neposredne vojaške aktivnosti.

Republika Slovenija
OBČINA LENDAVA

Sekretariat za ljudsko obrambo

Štev.: 801/29-50
Datum: 30.5.1991

POKRAJINSKI ODBOR
VZHODNOŠTAJERSKE (VŠP MARIBOR) !

62000 MARIBOR

ZADEVA: POROČILO V ZVEZI Z IZVRŠITVAMI SMERNIC PREDSEDSTVA REPUBLIKE SLOVENIJE Z DNE 15.5.1991 O UKREPI ZA PRIPRAVLJENOST

Na osnovi dogovora na posvetu PO Vzhodnoštajerske dne 28.5.1991 vam v nadaljevanju posredujemo poročilo o uresničevanju nalog v zvezi s smernicami Predsedstva Republike Slovenije z dne 15.5.1991 o ukrepih za pripravljenost v občini Lendava.

Zgoraj navedeno gradivo nam je predsednik izvršnega sveta SO Lendava posredoval 23.5.1991 in smo z vsebino dopisa seznanili predsedika Skupščine občine Lendava.

Takoj smo zagotovili dosegljivost delavcev upravnega organa za ljudsko obrambo in najpomembnejših funkcionarjev (predsednika SO, predsednika in podpredsednika IS) ter jim podelili pozivnike.

Takoj smo seznanili delavce upravnega organa za ljudsko obrambo z nalogami in roki za izvršitev le-teh. 23.5.1991 smo opravili razgovor s poveljnikom območnega štaba TO, komandantom OŠTO in komandirjem Postaje milice v zvezi z izdelavo načrta zavarovanja objektov, ki so posebnega pomena za obrambo na območju Republike Slovenije. Sprejet je bil dogovor, da vsak seznanja svoje strukture. Istočasno smo se dogovorili, da nam območni štab TO pošlje izvleček načrta za zavarovanje objektov republiškega pomena v občini Lendava do 31.5.1991, do 25.5.1991 nam posreduje potrebe za materialno in zdravstveno oskrbo za 30 dni, v času od 25.5.-5.6.1991 pa potrebe po angažiranju določenih zmogljivosti.

24.5.1991 smo opravili razgovor s predstavnikom Sekretariata za gospodarstvo in družbene dejavnosti, ki je pristojen za preskrbo, glede pregleda zmoglljivosti in kadrovske popolnitve komisij (usposobitev vodij).

Do 25.5.1991 smo izdelali seznam dežurnih funkcionarjev za neprekinjeno dežurstvo, navodilo za dežurstvo ter nastavili knjigo dežurstva in dnevnik sprejetih ukazov za izvajanje ukrepov za pripravljenost.

- 2 -

8. in 29. maja smo opravili razgovor s poslovodnimi organi
lafte in upraviteljem obrambnega načrta v zvezi z ažuriranjem
ıačrtov NZ za varovanje njihovih objektov, ki so zajeti v sez-
ıam varovalnih objektov kot posebnega pomena za obrambo na ob-
ıočju Republike Slovenije in s predstavniki KS Lendava glede
:avarovanja občinske zgradbe (na osnovi SaS med SO Lendava in
:S Lendava), ki je posebnega pomena in zgradba Nepujsaga in
:adia za madžarski program, ki je posebnega pomena za obrambo
ıa območju občine Lendava.

:0.5. t.l. je izvršni svet SO Lendava na 30. redni seji določi
)bjekte (potrdil ažuriran seznam objektov), ki so posebnega po
ıena za obrambo in zaščito v občini Lendava. Istega dne je bil
:klican posvet s poslovodnimi organi in načelniki narodne zaš-
:ite ter s predsedniki svetov KS, zaradi izdelave načrtov za
:avarovanje z internim zavarovanjem in NZ. Dogovorili smo se,
ıa senačrti za izvedbo ukrepov izdelajo za 30 dni.

)bjekte OLO varujejo pripadniki teritorialne obrambe (fizično
:avarovanje) in z lastno varnostno službo (evidentiranje
)biskov, izdajanje dovolilnic).

celoti smo realizirali naloge navedene v teleksu št.:

264/8107, z dne 26.5.1991;

294/8175, z dne 27.5.1991;

odredbo št. 8119, z dne 26.5.1991 in

pojasnitvijo odredbe št. 8119 štev. teleksa 8275, z dne 28.5.1991.

Sekretar
Sekretariata za ljudsko obrambo
Franc ŽIŽEK

Poročilo v zvezi z izpolnjevanjem smernic Predsedstva RS

Ukrepi za zagotavljanje političnega sistema v vojni

Ob slovesni razglasitvi samostojnosti republike Slovenije 26. junija zvečer je bila izvedena dokončna mobilizacija enot TO in opravljene določene naloge za povečanje obrambne sposobnosti, ki so se izvajale na podlagi smernic Predsedstva republike Slovenije o ukrepih za pripravljenost za osamosvojitev Republike Slovenije.

Skupščina občine Lendava

V času agresije so občine delovale v skladu z Zakonom o obrambi in zaščiti. Ves čas je aktivno delovalo Predsedstvo skupščine občine Lendava. Na osnovi razpoložljivih informacij je ocenilo razmere, odločalo o nadaljnjem delovanju, obravnavalo koordinacijo dela med nosilci obrambnega sistema ter se dogovarjalo o sodelovanju predsedstev z izvršnimi sveti in upravnimi organi občin.

Predsednik Skupščine občine Lendava je bil ves čas vojne aktivno vključen v obrambo civilne sfere, bil pa je seznanjen tudi s težavami in osnovnimi nalogami, ki so jih opravljali pripadniki TO in policije. Na ta način so lahko ustrezno rešili vse težave, ki so nastajale na področju oskrbe prebivalstva, TO in milice, pri izvajanju materialne in zdravstvene oskrbe, izvajanju obveščanja in alarmiranja ter izvajanju ukrepov zaščite in reševanja prebivalstva.

V času agresije ni bilo potrebe, da bi se sestali zbori Skupščine občine, so se pa zbrali takoj po napadih in obravnavali informacije o razmerah in dejavnostih v času vojne ter sprejeli ukrepe za odpravo posledic vojne.

Z A P I S N I K

1. skupne izredne seje izvršnega sveta in predsedstva Skupščine občine Lendava, ki je bila v nedeljo, dne 30.6.1991 ob 11,15. uri, v prostoru Centra za obveščanje.

PRISOTNI:

1. **predsedstvo SO:** Pucko Ciril, Magyar Štefan, Ostrič Vendel, Lutar Štefan in Horvat Avgust.

2. **izvršni svet SO:** Jerebic Alojz, Gjerkeš Štefan, Stanisavljevič Marija, Lovrin Miran, Žižek Franc, Matjašec Štefan, Kramar Helena.

3. **ostali prisotni:** - Bošnak Janez, načelnik OŠ za CZ Lendava
- Bokan Ludvik, komandir PM Lendava
- Kisilak Alojz, član OŠ TO M.Sobota
- predstavnika sredstev javnega obveščanja

Sejo je vodil **Jerebic Alojz**, predsednik izvršnega sveta SO Lendava.

Prisotni so najprej z minuto molka počastili spomin na padle žrtve vojaške agresije.

D n e v n i r e d :

1. seznanitev z varnostno situacijo v občini;
2. eventuelni ukrepi predsedstva SO in IS SO o možnosti spremenjene situacije.

K 1. točki dnevnega reda:

Seznanitev z varnostno situacijo v občini

O obstoječi varnostni situaciji in že podvzetih nujnih ukrepih v zvezi z njo so poročali: Kisilak Alojz, Bokan Ludvik, Žižek Feri, Bošnak Janez in Pucko Ciril.

V **razpravi** so nato sodelovali: Jerebic Alojz, Lovrin Miran, Ostrič Vendel, Horvat Avgust, Gjerkeš Štefan in Lutar Štefan.

S k l e p :

Sprejmejo se poročila o varnostni situaciji ter že podvzetih nujnih ukrepih v podani obliki.

K 2. točki dnevnega reda:

Eventuelni ukrepi predsedstva SO in IS SO o možnosti spremenjene situacije

Ciril Pucko je prisotne seznanil z vsebino posredovanega telefax sporočila (depeše)koordinacijske skupine RS z dne 30.6.1991 (sporočilo je sestavni del arhivskega zapisnika).

V zvezi z navodili oz. ukrepi iz navedenega sporočila sta predsedstvo SO in IS SO sprejela naslednji

s k l e p :

1. Preko radia Lendava se za javnost posreduje nujno obvestilo (v slovenskem in madžarskem jeziku) z naslednjo vsebino:

   Izvršni svet v skladu s sklepi izredne razširjene seje z dne 30.6.1991 popoldne obvešča prebivalce občine Lendava:

   - da strogo upoštevajo navodila štaba TO in CZ;
   - da ne sledijo morebitnim pozivom JA za mobilizacijo v enote JA - vsak tak poziv je potrebno preveriti preko občinskega centra za obveščanje;
   - občane prosimo, da upoštevajo splošna navodila glede zaklanjanja ob alarmnem znaku za zračni napad (koristijo naj se kletni prostori, vinske kleti, zaklonišča);
   - prebivalce mesta Lendava posebej obveščamo, da lahko koristijo za zaklanjanje zaklonilnike (zemljanke) ob vznožju lendavskih goric, ki so označene z napisom "zaklonišče" in dve javni zaklonišči pod stavbo trgovine Borovo in trgovine Gorenje-Commerc;
   - ob odhodu v najbližje zaklonišče naj si občani vzamejo s seboj primerna oblačila in živila;
   - predlagmao, da si v ta namen nemudoma pripravite primerne pakete;
   - ob odhajanju v zaklonišča naj se strogo upoštevajo navodila CZ;

ogroženosti preko sredstev javnega obveščanja;

2. podjetja naj dnevno obveščajo izvršni svet vsak dan od 7. do 8. ure, v kolikor teče redna proizvodnja in koliko delavcev dela;

3. izvršni svet bo obveščal podjetja, ki bodo redno delala o stopnji nevarnosti le v primeru, če bo stopnja ogroženosti območja občine večja kot ocena splošne ogroženosti v Republiki Sloveniji.

Ker je bil s tem dnevni red izčrpan, je predsednik IS zaključil sejo ob 13,05. uri.

ZAPISNIKAR:	PREDSEDNIK IS SO:	PREDSEDNIK SO:
Darja ŠOŠ,l.r.	Alojz JEREBIC,l.r.	Ciril PUCKO,l.r.

30.6.91 popoldne

- da strogo upoštevajo navodila štaba TO in CZ
- da ne sledijo morebitnim pozivom JA za mobilizacijo v enote JA - vsak tak poziv je potrebno preveriti preko občinskega centra za obveščanje
- občane prosimo, da upoštevajo splošna navodila glede zaklanjanja ~~[illegible]~~ ob alarmnem znaku za zračni napad (koristijo naj se ~~[illegible]~~ kletni prostori, vinske kleti, zaklonišča)
- prebivalce mesta Lendava posebej obveščamo, da lahko koristijo za zaklanjanje zaklonilnike (zemljanke) ob vznožju lendavskih goric, ki so označena z napisom "zaklonišče" in dve javni zaklonišči pod stavbo trgovine Borovo in trgovine Gorenje-Commerc.
- ob odhodu v najbližje zaklonišče naj si občani vzamejo s seboj primerna oblačila in ~~[illegible]~~ živila
- predlagamo, da si v ta namen nemudoma pripravite primerne pakete.
- ob odhajanju v zaklonišča naj se strogo upoštevajo navodila CZ
- glede na ocenjeno situacijo izvršni svet daje naslednja navodila za delo v podjetjih:

1. do nadaljnjega naj se podjetja samostojno odločajo glede organizacije redne proizvodnje na osnovi splošne ocene ogroženosti preko sredstev javnega obveščanja.
2. podjetja naj dnevno obveščajo izvršni svet vsak dan od 7 do 8. ure, v kolikor teče redna kproizvodnja in x koliko delavcev dela.
3. izvršni svet bo obveščal podjetja, ki bodo redna delala o stopnji nevarnosti le v primeru, če bo stopnja ogroženosti območja občine večja kot ocena splošne ogroženosti v Republiki Sloveniji.

3

Z A P I S N I K

2. skupne izredne seje izvršnega sveta in predsedstva SO Lendava, ki je bila v ponedeljek, dne 3. 7. 1991, ob 11. uri, v prostorih Centra za obveščanje.

PRISOTNI ČLANI IS: Jerebic Alojz, Gjerkeš Štefan, Kramar Helena, Stanisavljevič Marija

ODSOTNI ČLANI IS: Matjašec Štefan in Hozjan Angela (oba opravičeno)

PRISOTNI ČLANI PREDSEDSTVA: Pucko Ciril, Horvat Avgust, Ostrič Vendel, Magyar Štefan, Lutar Štefan, Hajós Marija in in Šoš Darja.

OSTALI PRISOTNI:
- Gazdag Franc, poveljnik OŠ za CZ občine Lendava
- Bošnak Janez, načelnik OŠ za CZ občine Lendava
- Barbelj Janez, tajnik OGZ Lendava
- Kiselak Alojz, član Območnega štaba TO M. Sobota

Sejo je vodil predsednik izvršnega sveta, Jerebic Alojz, ki je predlagal v obravnavo naslednji

d n e v n i r e d :

1. Poročanje o izvajanju varnostnih ukrepov v občini Lendava
2. Sprejemanje eventuelnih ukrepov

K 1. tč. dnevnega reda:

Poročanje o izvajanju varnostnih ukrepov v občini Lendava

O realizaciji nalog iz 1. skupne izredne seje so poročali: Žižek Franc, Bošnak Janez in Kiselak Alojz. Vsi sklepi so realizirani oz. so v fazi realizacije.

V razpravi so sodelovali: Jerebic Alojz, Ostrič Vendel, Pucko Ciril, Lovrin Miran, Horvat Avgust, Magyar Štefan, Žižek Franc, Lutar Štefan in Gjerkeš Štefan.

- 2 -

S k l e p :

1. Sprejmejo se poročila o izvajanju varnostnih ukrepov v občini Lendava v podani obliki.

2. Sprejme se naslednje sporočilo za javnost; in sicer v obeh jezikih (slovensko in madžarsko) istočasno:

"1. Občane prosimo, da budno spremljajo informacije po radiu in televiziji in se ravnajo po navodilih občinskega štaba TO in CZ; alarmiranje je urejeno tudi po KS.

2. Pravtako bodite pozorni do gibanja neznanih oseb, ki jih srečujete in sproti obveščajte občinski center za obveščanje."

K 2. tč. dnevnega reda:

Sprejemanje eventuelnih ukrepov

Ostrič Vendel je seznanil prisotne o trenutni preskrbi v občini Lendava.

V razpravi so sodelovali: Lovrin Miran, Gjerkeš Štefan, Jerebic Alojz, Žižek Franc in Ostrič Vendel.

S k l e p :

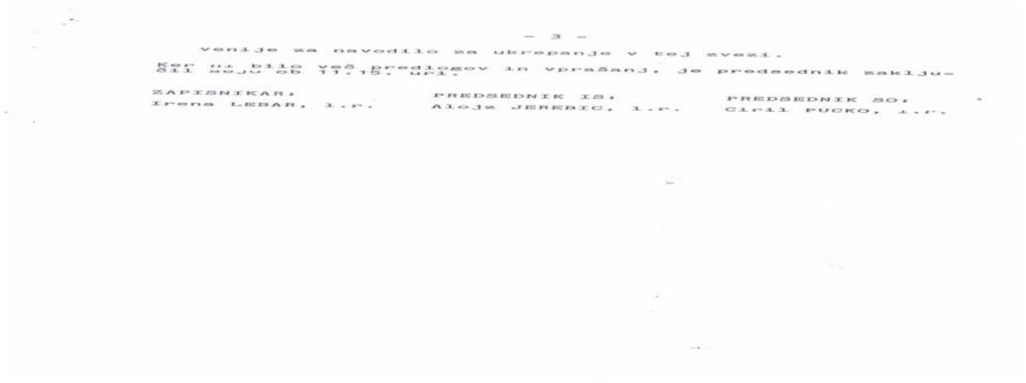
1. Iz stalnih občinskih blagovnih rezerv se sprosti 200 kg cigaret.

2. Cena cigaret se oblikuje na osnovi trenutne grosistične cene.

3. Cigarete, sproščene iz občinskih stalnih blagovnih rezerv, se namenijo izključno preskrbi teritorialnih enot.

4. Izvršni svet na osnovi zapisnika občinske tržne inšpekcije ugotavlja, da se je v maloprodaji dvignila cena moke in kruha tudi do 25 %.

   Ker je znano, da so tudi drugod po Sloveniji dvignili ceno kruha in ker izvršni svet smatra, da sedanji čas ni primeren za dvigovanje cen osnovnim življenjskim artiklom, se zaprosi Ministrstvo za trgovino Republike Slo-

- 3 -

vsnije za navodila za ukrepanje v tej zvezi.

Ker ni bilo več predlogov in vprašanj, je predsednik sakliu-
sil sejo ob 11.15. uri.

ZAPISNIKAR:
Irena LEBAR, l.r.

PREDSEDNIK IS:
Alojz JEREBIC, l.r.

PREDSEDNIK SO:
Ciril PUCKO, l.r.

Zapisnika 1. in 2. izredne seje IS in Predsedstva (Arhiv OZVVS Lendava)

Izvršni svet Skupščine občine Lendava

Izvršni svet Skupščine občine Lendava je deloval na podlagi smernic Predsedstva republike Slovenije o ukrepih za pripravljenost v povezavi z nalogami za uveljavljanje plebiscitne odločitve. Izvršni svet je od začetka agresije aktivno spremljal vsa dogajanja v občini. Sodeloval je s štabom TO, postajami milice in koordiniral delo upravnih organov na občini. Koordinacijo dela med naštetimi institucijami so zagotavljali s posveti, pogovori in sprejemanjem določenih ukrepov, s katerimi so pripomogli k uspešnemu reševanju nastalih težav.

V času agresije so potekale številne izredne seje, na katerih je Izvršni svet SO v okviru svoje pristojnosti sprejemal ukrepe za zagotavljanje materialne in zdravstvene oskrbe prebivalstva, enot TO in milice, zagotavljanje primernih zaklonišč za prebivalce, nudenje prve pomoči, obveščanje prebivalstva, delo upravnih organov, izvajanje nalog v zvezi s prometom ter drugimi dejavnostmi. Izvršni svet je deloval na mirnodobni lokaciji.

REPUBLIKA SLOVENIJA
Občina Lendava
Izvršni svet

Datum: 3.7.1991

REPUBLIKA SLOVENIJA
Ministrstvo za trgovino
g.Bastl
fax 061-222-011

ZADEVA: DVIG MALOPRODAJNIH CEN KRUHA IN MOKE

Izvršni svet SO Lendava na osnovi zapisnika Občinske tržne inšpekcije ugotavlja, da se je v maloprodaji dvignila cena moke in kruha tudi do 25 %.

Ravno tako so poznane informacije z medijev, ki govore o podobnih dogajanjih na področju celotne republike Slovenije.

Izvršni svet SO Lendava je mnenja, da sedanji čas ni najprimernejši za dvigovanje cen, še zlasti pa ne cen moke in kruha. Ker gre za problem, ki se javlja praktično na celotnem območju republike Slovenije, apeliramo na ministrstvo, da dostavi navodila za ukrepanje (eventuelno vračanje cen na prejšnji nivo).

V pričakovanju takojšnjega odgovora vas lepo pozdravljam.

Predsednik
izvršnega sveta
Alojz JEREBIC,dipl.oec.

PRILOGA:
- Zapisnik tržne inšpekcije

Dvig maloprodajnih cen kruha in moke (Arhiv OZVVS Lendava)

Z A P I S N I K

34. seje izvršnega sveta Skupščine občine Lendava, ki je bila v ponedeljek, dne 1. julija 1991, ob 11.15. uri, v prostorih sobe predsednika izvršnega sveta SO Lendava.

PRISOTNI: Jerebic Alojz, Gjerkeš Štefan, Lovrin Miran, Stanisavljevič Marija in Kramar Helena.

ODSOTNI: Žižek Franc, Hozjan Angela in Matjašec Štefan - vsi opravičeno.

Sejo je vodil predsednik izvršnega sveta Jerebic Alojz, ki je predlagal naslednji

d n e v n i r e d :

1. Trenutna preskrba v občini Lendava
2. Postopanje z blagom, ki so ga zajele enote TO
3. Tekoče zadeve

Dnevni red je bil sprejet v podani obliki.

K 1. tč. dnevnega reda:

Trenutna preskrba v občini Lendava

Uvodno obrazložitev stanja na področju preskrbe v občini Lendava je podal Ostrič Vendel, direktor Mercator-Univerzal Lendava.

Po krajši razpravi je bil sprejet

s k l e p št. 471:

1. Iz občinskih stalnih blagovnih rezerv se sprostijo naslednji artikli racionirane preskrbe:
   - 5000 l jedilnega olja
   - 10000 kg pralnega praška.
2. Mercator-Univerzal se zavezuje, da takoj, ko bo mogoče sproščene količine zanovi tako, da ne bo prišlo do razlike v ceni med sproščenimi in novo nabavljenimi artikli.
3. Cena blaga, sproščenega iz občinskih stalnih blagovnih rezerv, se oblikuje na osnovi trenutne grosistične cene.
4. O sklepih se takoj obvesti Ministrstvo za trgovino Republike Slovenije in občinskega tržnega inšpektorja.

K 2. tč. dnevnega reda:

Postopanje z blagom, ki so ga zajele enote TO

Uvodno obrazložitev je podal Lovrin Miran, ki je informiral izvršni svet, da so enote TO pripeljale določene količine, predvsem prehrambenih artiklov, za katere je potrebno določiti način in pogoje porabe.

Po razpravi je bil sprejet

s k l e p št. 472:

1. Hitro pokvarljivo blago se takoj preda kuhinjam, ki pripravljajo hrano za TO in vojne ujetnike s tem, da se bo to blago naknadno obračunalo.
2. Vse prehrambene artikle, ki jih je možno nameniti za prehrano TO in vojnih ujetnikov, se postopoma temu tudi namenijo, o čemer je potrebno voditi evidenco.
3. Pogodba z rejcem, ki je prevzel v oskrbo 9 prašičev iz stražnice Kobilje, se pripravi naknadno.

K 3. tč. dnevnega reda:

Tekoče zadeve

Gjerkeš Štefan je seznanil izvršni svet s problematiko nadaljnjega razvoja telefonije v občini Lendava, kakor tudi o pomenu naložbe za razvoj demografsko ogroženega območja. K zahtevku za sofinanciranje gradnje objektov lokalne gospodarske infrastrukture - področje lokalne telefonije je potrebno dati tudi mnenje izvršnega sveta

S k l e p št. 473:

Izvršni svet ob obravnavi problematike nadaljnjega razvoja telefonije v občini Lendava sprejema naslednje

m n e n j e :

1. Območje KS Gorice pri Lendavi, KS Čentiba in KS Orešje-Dolina je izrazito demografsko ogroženo. Možnosti razvoja območja in s tem zaustavitev negativnih demografskih gibanj je v veliki meri odvisno od razvoja

Z A P I S N I K

35. seje izvršnega sveta Skupščine občine Lendava, ki je bila v sredo, dne 10. 7. 1991, ob 8.45. uri, v prostorih male sejne dvorane Skupščine občine Lendava.

PRISOTNI: Jerebic Alojz, Gjerkeš Štefan, Stanisavljevič Marija, Žižek Franc, Matjašec Štefan, Lovrin Miran, Hozjan Angela in Kramar Helena.

Seji sta prisostvovala: Žunec Branko, dopisnik Večera in Graj Jože, dopisnik Vestnika.

Od vabljenih se je seje udeležil: Kiselak Alojz, član Območne TO M. Sobota - k 1. tč. dnevnega reda.

Sejo je vodil predsednik izvršnega sveta, Jerebic Alojz, ki je predlagal v obravnavo naslednji

d n e v n i r e d :

1. Poročilo o delovanju in pogojih dela območnega štaba TO na območju občine Lendava
2. Prva ocena škode v gospodarstvu zaradi vojne v Sloveniji
3. Določitev prioritet naložb v gospodarsko infrastrukturo
4. Tekoče zadeve
5. Razno

Dnevni red je bil sprejet v predlagani obliki.

K 1. tč. dnevnega reda:

Poročilo o delovanju in pogojih dela območnega štaba TO na območju občine Lendava

Uvodno obrazložitev je podal Kiselak Alojz.

V razpravi so sodelovali: Jerebic Alojz, Gjerkeš Štefan, Žižek Franc, Lovrin Miran in Kiselak Alojz.

S k l e p št. 474:

1. Izvršni svet sprejema poročilo o delovanju območnega štaba TO in se seznanja s pogoji dela TO na območju občine.

2. Izvršni svet ugotavlja, da poteka dobro sodelovanje pri načrtovanju in izvajanju obrambnih nalog med TO, postajo milice, podjetji, obrtniki, Občino Lendava in občani.

3. Izvršni svet ugotavlja, da prihaja do posameznih motenj v poslovnem procesu v nekaterih podjetjih zaradi daljše odsotnosti delavcev, ki so vključeni v delo TO in policije na eni strani ter motenj organizacije dela in izvajanja posameznih nalog enot TO. Zato izvršni svet na predlog Območnega štaba TO sprejema naslednji

s k l e p :

1. Izvršni svet bo v širšem sestavu obravnaval vse zahtevke podjetij za začasno odsotnost delavcev, ki so vključeni v delo območnega štaba TO in izoblikoval predloge za OŠ TO. Individualne zahtevke za kmete in obrtnike pa rešuje OŠ TO v sodelovanju s Sekretariatom za LO.

2. Izvršni svet poziva vsa podjetja, obrtnike in druge občane, da do nadaljnjega ravnajo skrajno odgovorno in racionalno v primeru vlaganja zahtevkov za odsotnost vojaških obveznikov v enotah TO in slovenske policije, saj tako ravnanje ta čas še vedno narekuje varnostno politična ocena v Republiki Sloveniji in občini.

K 2. tč. dnevnega reda:

Prva ocena škode v gospodarstvu zaradi vojne v Sloveniji

Uvodno obrazložitev je podal Lovrin Miran.

V razpravi so sodelovali: Jerebic Alojz, Kramar Helena, Lovrin Miran, Žižek Franc in Gjerkeš Štefan.

S k l e p št. 475:

1. Izvršni svet sprejema prvo oceno škode, ki je nastala v gospodarstvu občine zaradi vojne v Republiki Sloveniji. Ta škoda je ocenjena na osnovi podatkov, ki so jih posredovala podjetja in znaša v celoti cca 40.000.000,00 din.
2. Izvršni svet zadolžuje komisijo za ugotavljanje škode po elementarnih nesrečah, da sproti spremlja in ocenjuje nastajanje neposredne in posredne škode ter o tem pripravi končno oceno.
3. Izvršni svet poziva vsa podjetja in zasebni sektor, da

Po končanih vojaških napadih je bil Izvršni svet odgovoren za odpravljanje posledic vojne in vzpostavitev stanja, ki omogoča čim bolj nemoteno življenje.

posredujejo ocene, nastala neposredne škode in škode, ki nastaja zaradi izpada dohodka vsled posledic agresije na Republiko Slovenijo. Podatke o nastali škodi zbira Sekretariat za gospodarstvo in družbene dejavnosti občine Lendava.

Hkrati izvršni svet poziva vsa podjetja, da sproti prilagajajo svoje poslovne načrte in sprejemajo tekoče ukrepe za zmanjševanje posledic agresije na gospodarstvo v občini.

K 3. tč. dnevnega reda:

Določitev prioritet naložb v gospodarsko infrastrukturo

Uvodno obrazložitev je podal Gjerkeš Štefan.

V razpravi so sodelovali: Jerebic Alojz, Kramar Helena, Lovrin Miran in Gjerkeš Štefan.

S k l e p št. 476:

Izvršni svet določa naslednjo prioriteto vlaganj v gospodarsko infrastrukturo:

1. Telefonsko kabelsko omrežje od Lendave do Doline (sodelujejo KS Gorice, Čentiba, Orešje-Dolina) v predračunski vrednosti 23.711.976,00 din.

2. Telefonsko kabelsko omreje v KS Dobrovnik in Genterovci v predračunski vrednosti 6.138.390,00 din.

3. Modernizacija lokalne ceste Kapca - Mala Polana v predračunski vrednosti 4.200.000,00 din.

4. Objekti za distribucijo električne energije v Črenšovcih, Radmožancih in Turnišču v predračunski vrednosti 4.526.600,00 din.

Izvršni svet ob določitvi prioritete istočasno izjavlja, da ima zagotovljena sredstva, in sicer:

pod 1)	3.556.797,00 din
pod 2)	920.759,00 din
pod 3)	2.100.000,00 din
Skupaj:	6.577.556,00 din

Pri investiciji pod 4) sofinanciranje obine ni predvideno.

Zapisniki 34. in 35. seje IS (Arhiv OZVVS Lendava)

Z A P I S N I K

36. seje izvršnega sveta Skupščine občine Lendava, ki je bila v četrtek, dne 18. 7. 1991, ob 11.15. uri, v prostorih male sejne dvorane Skupščine občine Lendava.

PRISOTNI: Jerebic Alojz, Gjerkeš Štefan, Žižek Franc, Matjašec Štefan, Lovrin Miran, Hozjan Angela in Kramar Helena.

ODSOTNI: Stanisavljevič Marija - opravičeno.

Seji je prisostvovala Solarič Nad Klara, dopisnik Népújsága Lendava.

Od vabljenih se je seje udeležil Balantič Milan, v.d. direktorja LOGO Lendava - k 3. tč. dnevnega reda.

Sejo je vodil predsednik izvršnega sveta Jerebic Alojz, ki je predlagal naslednji

d n e v n i r e d :

1. Ocena vojne škode v občini Lendava - verifikacija
2. Prva ocena škode, ki jo je dne 14. 7. 1991 v občini Lendava povzročilo neurje s točo
3. Obravnava vloge podjetja LOGO Lendava o poravnavi obveznosti
4. Tekoče zadeve
5. Razno.

Dnevni red je bil sprejet v predlagani obliki.

K 1. tč. dnevnega reda:

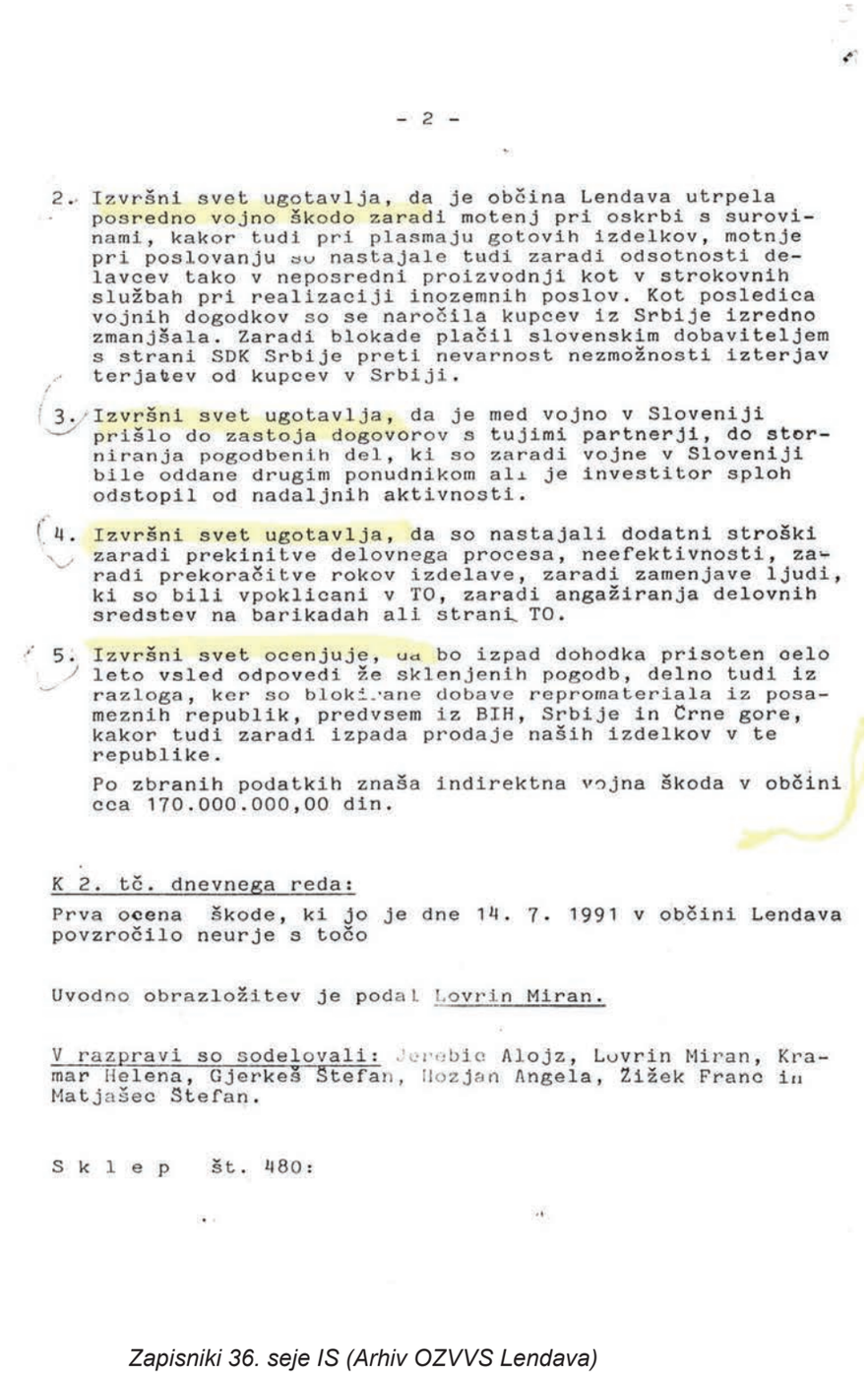
Ocena vojne škode v občini Lendava - verifikacija

Uvodno obrazložitev je podala Kramar Helena.

V razpravi so sodelovali: Jerebic Alojz, Kramar Helena, Hozjan Angela, Gjerkeš Štefan in Žižek Franc.

S k l e p št. 479:

1. Izvršni svet ugotavlja, da občina Lendava ni utrpela direktne škode, ker agresor ni uspel priti v to občino. Direktno škodo je utrpelo le eno podjetje, t.j. podjetje Gradbenik, ki je imelo voziło v Gornji Radgoni, v višini 60.000,00 din.

- 2 -

2. Izvršni svet ugotavlja, da je občina Lendava utrpela posredno vojno škodo zaradi motenj pri oskrbi s surovinami, kakor tudi pri plasmaju gotovih izdelkov, motnje pri poslovanju so nastajale tudi zaradi odsotnosti delavcev tako v neposredni proizvodnji kot v strokovnih službah pri realizaciji inozemnih poslov. Kot posledica vojnih dogodkov so se naročila kupcev iz Srbije izredno zmanjšala. Zaradi blokade plačil slovenskim dobaviteljem s strani SDK Srbije preti nevarnost nezmožnosti izterjav terjatev od kupcev v Srbiji.

3. Izvršni svet ugotavlja, da je med vojno v Sloveniji prišlo do zastoja dogovorov s tujimi partnerji, do storniranja pogodbenih del, ki so zaradi vojne v Sloveniji bile oddane drugim ponudnikom ali je investitor sploh odstopil od nadaljnih aktivnosti.

4. Izvršni svet ugotavlja, da so nastajali dodatni stroški zaradi prekinitve delovnega procesa, neefektivnosti, zaradi prekoračitve rokov izdelave, zaradi zamenjave ljudi, ki so bili vpoklicani v TO, zaradi angažiranja delovnih sredstev na barikadah ali strani TO.

5. Izvršni svet ocenjuje, da bo izpad dohodka prisoten celo leto vsled odpovedi že sklenjenih pogodb, delno tudi iz razloga, ker so blokirane dobave repromateriala iz posameznih republik, predvsem iz BIH, Srbije in Črne gore, kakor tudi zaradi izpada prodaje naših izdelkov v te republike.

   Po zbranih podatkih znaša indirektna vojna škoda v občini cca 170.000.000,00 din.

K 2. tč. dnevnega reda:

Prva ocena škode, ki jo je dne 14. 7. 1991 v občini Lendava povzročilo neurje s točo

Uvodno obrazložitev je podal Lovrin Miran.

V razpravi so sodelovali: Jerebic Alojz, Lovrin Miran, Kramar Helena, Gjerkeš Štefan, Hozjan Angela, Žižek Franc in Matjašec Štefan.

S k l e p št. 480:

Zapisniki 36. seje IS (Arhiv OZVVS Lendava)

Delovanje krajevnih skupnosti, organizacij in društev

Krajevne skupnosti so opravljale obrambne naloge v skladu z Zakonom o obrambi. Njihove mobilizacijske komisije so že pred agresijo s kurirsko mrežo neposredno izvajale vpoklic pripadnikov TO. Vpoklici so bili izvedeni postopno za posamezne enote obrambe ter za izvajanje nalog iz poklicnih dejavnosti.

V krajevnih skupnostih so organizirali delovanje Narodne zaščite. Osnovna naloga Narodne zaščite v krajevnih skupnostih je bila zavarovanje sedežev krajevnih skupnosti in prostorov, kjer so delovale krajevne komisije za vojaško mobilizacijo. Večina pripadnikov je bila oborožena z lastnim (karabinke) orožjem, dovoljenim po mednarodnem vojnem pravu. Narodna zaščita ni bila vključena neposredno v bojne dejavnosti, temveč je delovala preventivno in sporočala pomembne podatke občinskemu centru za obveščanje. Pomembne so bile naloge na področju varnostnoobveščevalnih zadev, ki so jih opravljali v vseh krajevnih skupnostih.

Družbene dejavnosti

Zdravstveni domovi so skrbeli za zdravstveno oskrbo pripadnikov Teritorialne obrambe, drugih obrambnih struktur in prebivalstva. Zdravstveni delavci so požrtvovalno nudili oskrbo ranjenim in poškodovanim v skladu z medicinsko etiko, sodelovali so z enotami CZ za prvo medicinsko pomoč ter uspešno izvajali prevoze ranjenih in obolelih. Pri tem so v enaki meri poskrbeli tako za pripadnike TO kot JLA. Na območju občine Lendava je bilo le nekaj manjših prask pripadnikov TO, za katere je poskrbela sanitetna oskrba TO. Mrtvih in težje ranjenih ni bilo.

Osnovno šolstvo v tem času ni izvajalo vzgojno-izobraževalnega procesa, saj so bile letne počitnice. Šole so s svojimi materialnimi sredstvi nudile pomoč obrambnim strukturam. Otroško varstvo je v pretežni meri nadaljevalo redno delo, vendar v skladu z razmerami. Nekatere vzgojno-varstvene enote so bile zaprte.

Gasilska organizacija je nudila prostore za nastanitev enot TO in odigrala pomembno vlogo v sistemu zaščite in reševanja. Njihov sistem zvez je neprekinjeno deloval ter zagotavljal nemoten pretok informacij. Sodelovanje gasilske organizacije z vsemi obrambnimi strukturami je bilo na visoki ravni, saj so svoje naloge v času vojne opravljali tako preventivno kot kurativno.

Organizacije Rdečega križa so bile uspešno vključene v sistem zaščite in reševanja. Pri svojem delu so dosledno upoštevali Ženevsko konvencijo pri sprejemu prebeglih in zajetih vojakov. Tako je RK na območju občine zagotovil oblačila, obutev ter prehrano ter evidentiral prebegle vojake v centru v Čentibi. Za počutje zajetih vojakov je bilo dobro poskrbljeno. Posebej je treba poudariti

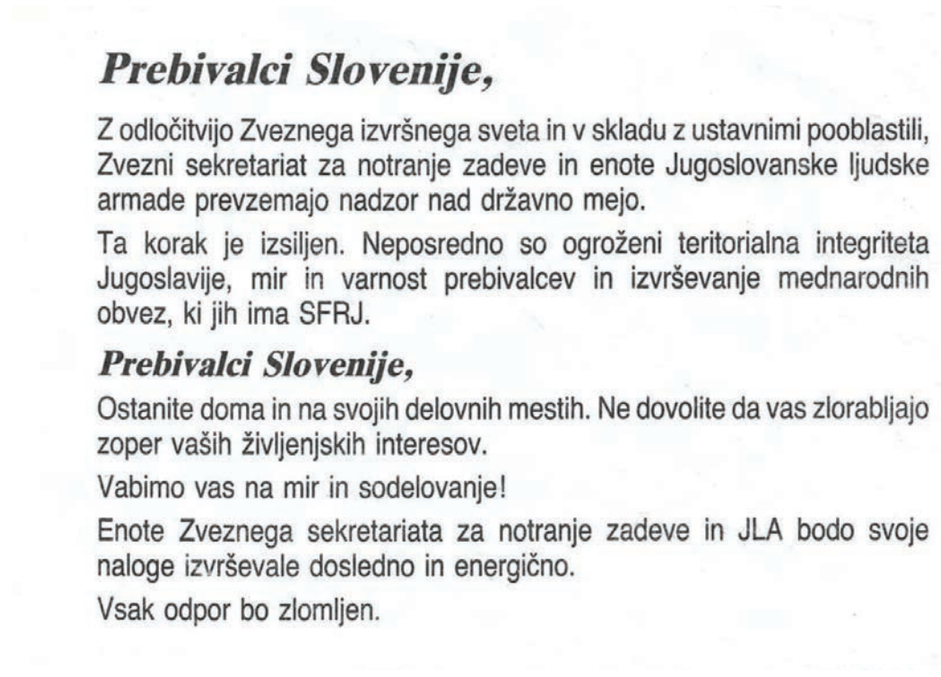
civiliziran in neoporečen odnos prebivalstva do teh vojakov.
Lovska društva so v času osamosvojitvene vojne veliko prispevala k večji obrambni pripravljenosti v okviru krajevnih skupnosti. Člani lovskih društev so aktivno sodelovali kot pripadniki Narodne zaščite pri zavarovanju organov oblasti v krajevnih skupnostih, nekateri pripadniki lovskih društev pa so se s svojim orožjem aktivno vključili v Teritorialno obrambo kot njeni pripadniki.

Društva radioamaterjev so imela pomembno vlogo na področju obveščanja, nadziranja radijskih zvez nasprotnika in pri vzpostavljanju zvez med enotami TO. To sodelovanje je v večini primerov temeljilo na prostovoljni odločitvi posameznih članov društva radioamaterjev, da s svojimi radijskimi postajami in znanjem pomagajo vzpostaviti radijske zveze za potrebe oboroženih sil ali pa za civilne potrebe. Velika je tudi njihova zasluga pri promociji slovenske osamosvojitve v svetu, saj so s svojimi zvezami in prijatelji po svetu širili resnico o dogajanjih v Sloveniji in predstavili cilje slovenskega naroda.

Psihološka in informativna dejavnost

Psihološko obrambo bi lahko opredelili kot posredovanje verbalnih, vizualnih in zvočnih signalov prebivalcev in institucij Slovenije, ki so delovali v smeri slabljenja nasprotnikove volje do agresije. Psihološka obramba temelji na svobodi mnenja tako v miru kot v vojni, saj je v demokratični družbi vrhovna oblast javno mnenje, ki se bojuje za neodvisnost in samoodločbo, kar se je potrdilo tudi med oboroženim spopadom v Sloveniji.

Prednost, ki so jo imeli v psihološkem pogledu prebivalci Slovenije, se je kazala že v rezultatu referenduma o osamosvojitvi. Ta enotnost Slovencev in želja po samostojnosti sta bili gonilna sila obrambe in cilj, za katerega so bili ljudje pripravljeni tudi na največje žrtve. To je spoznal tudi nasprotnik.

Prebivalci Slovenije,

Z odločitvijo Zveznega izvršnega sveta in v skladu z ustavnimi pooblastili, Zvezni sekretariat za notranje zadeve in enote Jugoslovanske ljudske armade prevzemajo nadzor nad državno mejo.

Ta korak je izsiljen. Neposredno so ogroženi teritorialna integriteta Jugoslavije, mir in varnost prebivalcev in izvrševanje mednarodnih obvez, ki jih ima SFRJ.

Prebivalci Slovenije,

Ostanite doma in na svojih delovnih mestih. Ne dovolite da vas zlorabljajo zoper vaših življenjskih interesov.

Vabimo vas na mir in sodelovanje!

Enote Zveznega sekretariata za notranje zadeve in JLA bodo svoje naloge izvrševale dosledno in energično.

Vsak odpor bo zlomljen.

Letak prebivalcem Slovenije (Arhiv OZVVS Lendava)

Civilna oblast, Teritorialna obramba, milica in državljani Slovenije so si bili glede osamosvojitvenih ciljev popolnoma enotni in ta enotnost se je odražala v skupnem delovanju.

Zelo učinkovito je bilo informiranje slovenskih množičnih medijev. Vsebovalo je potek vojnih delovanj, ukrepe zaščite, zagotavljanje zaklonišč, poročanje o političnih dogajanjih itd. Pomen uradnih in neuradnih oblik informiranja je bil zelo velik. Tako so bili državljani in vojaki TO preko televizije in radia neposredno obveščeni o vseh pomembnejših dogodkih. Tudi časopisi in revije so se izredno hitro prilagodili spremenjenim razmeram in s pozitivnimi psihološko propagandnimi opisi določenih obrambnih dejanj prispevali k dvigu bojne morale pripadnikov TO in prebivalcev Slovenije.

VESTNIK 4 népújság

POSEBNA IZDAJA · MURSKA SOBOTA, 3. JULIJA 1991 · KÜLÖNKIADÁS

POMOČ IZ SOMBOTELA

Sekretar Rdečega križa, odgovoren za Železno županijo na Madžarski, je v ponedeljek na hodoški mejni prehod pripeljal pošiljko, pomoč sambotelske bolnišnice. Bilo je petnajst steklenic krvi (Rh-negativne) ter deset steklenic krvnih derivatov. Ponudeno pomoč sta prevzela občinski Rdeči križ ter soboška bolnišnica.

Morda še nekaj stavkov o razmerah na mejnem prehodu Hodoš. V opoldanskih urah je bilo ob meji povsem mirno, ljudje so opravljali dela na polju, državno mejo pa je prestopil le en potnik. Le nekaj tovornjakov, napolnjenih s tovorom, je čakalo ob robu ceste, da bi jih po potrebi premaknili na cesto za barikado.

mh

ZAJETI VOJAKI POD ZAŠČITO RDEČEGA KRIŽA

Delegacija občinskega Rdečega križa Murska Sobota je v ponedeljek obiskala zajete vojake jugoslovanske vojske, ki jih štejejo, kot je povedal slovenski minister za informiranje, Jelko Kacin, za vojne ujetnike. Minister je večkrat povedal, da so pod zaščito mednarodnih konvencij, to pa je predvsem tretja ženevska konvencija, sprejeta 1929. o zaščiti vojnih ujetnikov. Po njej se mora varovati telesna nedotakljivost, osebnost in čast zajetih vojakov, varovati jih morajo pred nasiljem, zastraševanjem in žalitvami, prav tako ne smejo biti izpostavljeni javni radovednosti. Po ženevski konvenciji morajo imeti možnost prejemanja in oddajanja poštnih pošiljk, zdravniške oskrbe in osebne higiene.

Delegacija občinskega Rdečega križa je ugotovila, da se z ujetimi vojaki ravna v skladu z mednarodnimi določili. Poskrbljeno je za njihovo prehrano, higienske razmere, obiskuje jih zdravnik, imajo pa tudi možnost občasnega telefoniranja ter prejemanja in oddajanja poštnih pošiljk. Zajeti vojaki so z razmerami bivanja v glavnem zadovoljni.

Sicer pa tudi soboški Rdeči križ opravlja svoje poslanstvo in naloge po mednarodnih pravilih. Imajo sezname zajetih in ranjenih vojakov ter na telefonske klice o njih obveščajo svojce.

mh

Vestnik in Népújság združena (Arhiv OZVVS Lendava)

KDO BO POVRNIL ŠKODO VOJNIH OPERACIJ?

Z napadom jugoslovanske armade je v Republiki Sloveniji dejansko nastalo vojno stanje. Že doslej je bilo uničeno veliko premoženje na obeh vojskujočih se straneh in tudi med prebivalstvom že imamo prve žrtve. Prebivalci Slovenije se upravičeno sprašujejo, kdo in kako jim bo povrnil nastalo škodo. Glede na to, da je marsikatera žrtev vojaških spopadov in uničeno premoženje zavarovano pri Zavarovalnici Triglav, je le-ta dala nekatera pojasnila: »Škodnih posledic vojnih dogodkov zavarovalnice praviloma nikjer v svetu ne pokrijejo.

Škode so namreč tako velike, da jih ne more prevzeti nobena še tako velika zavarovalnica. Za oškodovanje prizadetih je potrebna angažiranost vse družbe, običajno mednarodne. Zavarovalnica Triglav bo plačnik za vse škode, ki nastanejo med vojno, pa niso v neposredni vzročni zvezi z vojnimi operacijami, in teh škod je prav tako veliko.

Delavci Zavarovalnice Triglav bomo vsem oškodovancem, ne glede na to, ali so zavarovani ali ne, pomagali tako, da si bomo na njihovo željo ogledali poškodovano premoženje, kot so na primer avtomobili in druga vozila, stavbe, infrastrukturni objekti, poljščine, ter ocenili škodo, kar jim bo lahko rabilo pri uveljavljanju povračila vojne škode. To bomo storili takoj oziroma čim bodo dovoljevale okoliščine.«

V tem času so se tudi na območju Zavarovalnice Triglav v Murski Soboti že pojavili oškodovanci z zahtevami za nastalo škodo. Kako bo s povračilom škode, bo odločeno na osnovi dogovora med vlado države Slovenije in zavarovalnicami Slovenije. Za vsemi zavarovalnimi pogodbami so namreč meddržavne zavarovalne pogodbe, ki tudi izključujejo zavarovalnine za vojno škodo. Zlasti del, ki ga krijejo domače zavarovalnice, pa bo odločitev morala biti dogovorjena.

F. M.

Ostanki razdejanja v Gornji Radgoni. (Foto: D. Loparnik)

IZREDNA SEJA SOBOŠKE VLADE

V torek je bila sklicana razširjena seja soboškega izvršnega sveta, na kateri so sodelovali tudi predsedniki občinskih zborov in predsednik skupščine. Predsednik vlade je uvodoma predstavil organizacijo dela upravnih služb, delajo do devetnajste ure, še posebej pa morajo biti organizirani tisti resorji, ki so odgovorni za preskrbo. Predstavnik policije je povedal, da je prometna varnost v sedanjih razmerah ugodna, da so stalno na obhodu njihove patrulje ter da bodo varovali tudi trgovine, ki so zaradi nočnih zatemnitev lahko tarče vlomilcev. Na seji so jim za njihovo dosedanje delo izrekli priznanje. Na štab civilne zaščite so klicali ljudje ter zahtevali, da morajo najemniki zaklonišča izprazniti. Dogovorili so se, da skladišča izpraznijo ter da bodo tako primerna tudi za daljše zaklanjanje ljudi, zanikali pa so, da ob dosedanjih alarmih skladišča ne bi bila pripravljena za sprejem ljudi.

Iz blagovnih rezerv občine so sprostili 15 tisoč litrov olja, 2 tisoč kilogramov riža ter 15 tisoč kilogramov pralnega praška. Trgovine so dobro založene, po dogovorih s predstavniki carin pa so obveščeni, da je možno blago pripeljati v Prekmurje tudi prek Avstrije. Na seji pa so sprejeli tudi sklep, da se na občinske stroške usposobi brod v Krogu, da bodo tovornjaki lahko prešli Muro tudi po tej poti.

Delavci komunale z delom zaostajajo za dva dneva, predvsem zaradi pomanjkanja tovornjakov. Predstavnik s tega področja pa je tudi izrazil potrebo, da se morajo vodna zajetja zaščititi z vojaki teritorialne obrambe, predvsem zajetji v Črnskih mejah in krogu.

Direktorica Službe družbenega knjigovodstva je zatrdila, da je v Pomurju dovolj denarja, da zaenkrat zaskrbljenost že ni potrebna, vendar je le priporočila, da naj se občani raje poslužujejo čekov in drugih oblik finančnega pretoka in poslovanja. Nekaj problemov je v Gornji Radgoni.

Morda še vest za starše, ki imajo šolajoče se otroke v Ljubljani. Izvršni svet je zaprosil avtobusni promet, da se dogovorijo z železnico, da bi skupaj organizirali prevoz teh učencev in študentov.

mh

Mejni prehod v Dolgi vasi odprt

Mejni prehod v Dolgi vasi je bil za ves promet zaprt le en dan, ko so ga obkolile enote armade, vendar so se le-te v petek predale enotam milice in teritorialne obrambe. Prehod je od takrat ponovno odprt za ves promet, žal pa je potnikov zelo malo, saj so vse poti proti mejnemu prehodu iz notranjosti Slovenije in Hrvaške še vedno blokirane. Čez mejni prehod tačas potujejo le domačini, ki obiskujejo svoje sorodnike onstran meje. Zvedeli smo, da so lendavski peki kupili na Madžarskem v sosednjem Lentiju 300 kilogramov kvasa, tako da lahko v pekarni kruh pečejo nemoteno. Tudi nekaj naših pomurskih delovnih organizacij je izkoristilo mejni prehod za izvoz blaga, drugače pa je veliko kamionov, ki so bili namenjeni na ta mejni prehod, obstalo v sosednji Hrvaški.

Na fotografiji je eno redkih vozil, ki je bilo na poti na Madžarsko, v njem pa je bil naš rojak, znani diplomat Rudi Čačinovič, ki se je napotil proti Budimpešti.

Tekst in foto: J. D.

Edina vez med Slovenijo in Hrvaško je železniški most pri Murskem Središču. Prek njega vsak dan prihajajo delavci, ki so zaposleni v lendavskih delovnih organizacijah.

Foto: JD

posebna izdaja

A szlovén elnök üzenete az állampolgárokhoz

Milan Kučan köztársasági elnök ma délelőtt Szlovénia állampolgáraihoz fordult a hadsereg szerdáról csütörtökre virradó éjszakai megmozdulásai miatt. Beszédéből közlünk részleteket.

A szlovén Államelnökség bővített hajnali ülésén értékeltük a helyzetet a JNH páncélos erőinek éjszakai megmozdulásaival kapcsolatban Vrhnika irányából a brniki repülőtér felé. Az ülés alatt Lojze Peterle az 5. katonai egységtől táviratot kapott, amelyben többek között az áll, hogy elfoglalják az összes határátkelőket és teljesítik a határőrzési feladataikat, mint ahogyan a szövetségi kormány ezt parancsba adta. A ellenállás a katonai egységek szabályai szerint le lesz törve. A szlovén államelnökség úgy vélte, hogy az 5. katonai egység üzenete, valamint a megmozdulások, az erőszak használata az önálló szlovén állam ellen irányul és az állandó megszállást jelenti. Szlovénia az agresszivitásra a minden rendelkezésére álló eszközzel megpróbál felelni, hogy megvédje a szuverenitását. Az elnökség parancsban adta ki a népvédelmi területvédelmi erőknek, hogy szükség esetén fegyverrel védjék meg az objektumokat és kommunikációs létesítményeket, amelyek életbevágóan fontosak Szlovénia polgárai részére.

A szlovén államelnökség felhívja a szlovéneket, a szlovén állam polgárait, a Jugoszláv Néphadsereg tisztjeit és a katonai szolgálatot teljesítőket, hogy ne működjenek közre az agresszív tettekben saját államuk és nemzetük ellen.

Az elnökség felhívja a más nemzetiségűeket, és a többi jugoszláv köztársaság polgárait, hogy ne vegyenek részt az erőszakban, amelyek az érvényben lévő jugoszláv törvények szerint is jogtalanok és törvényellenesek, hiszen felesleges áldozatokat követelhetnek, s az adott körülmények között Szlovénia biztonságukat nem garantálhatja.

Amíg az agresszió tart minden további tárgyalás lehetetlen és a nyílt kérdések a Szlovén Köztársaság különválása révén békés megoldása most tárgytalan.

A Szlovén Köztársaság Elnöksége felhívta a többi köztársaság vezetőit, hogy ıtéljek el az agressziót a hadsereg részéről és hívják fel polgáraikat, tisztjeiket és katonáikat, hogy ne vegyenek részt benne.

A Szlovén Köztársaság szervei már szomszédainkat és a nemzetközi közvéleményt tájékoztatták az önállóság és a szuverenitás ellen irányuló agresszióról.

A Mura-híd zárva van

A délelőtt folyamán a Mura melletti Csárda vendéglőnél több benzinszállító tartályokocsi gyült össze, kettővel eltorlaszolták az utat, miután olyan hírek érkeztek a horvát oldalról, hogy Varazsdról több páncélkocsi és katonai jármű indult meg Szlovénia felé. A forgalom így teljesen megbénult, csupán a gyalogosok és a kerékpárosok közlekedtek, de nem csak a kíváncsiskodók, hanem azok is, aki Muraköz falvaiból járnak Lendvára dolgozni. Dél körül aggódva a családjukért a lendvai vállalatokban dolgozó muraköziek nagy része hazament. Horvátország és Szlovénia között – legalábbis itt Muravidéken gépkocsival már nem lehet közlekedni, a két rév (Benicánál és Hotizánál) szintén leállt.

Délelőtt még zavartalan volt a vasúti forgalom Csáktornya és Lendva között, a szerelvénynek azonban nem voltak utasai. Lapzártakor kaptuk a hírt, hogy a Mura-hidat alákanázták.

A TURISTÁK ELHAGYTÁK MURAVIDÉKET

A maroknyi turista, aki a muravidéki idegenforgalmi helyeken és fürdőkben töltötte a nyarat, már rendőrkísérettel elhagyta az országot. Muravidék egyetlen határátkelőhelye, amely még nyitva van Ausztria felé, kiutat adott a vendégeknek. Számukra minden bizonnyal emlékezetes lesz a nyaralás. Most már lényegében nincs is kiút az országból Ausztria és Magyarország felé, hiszen a katonaság minden erejét az átkelők elfoglalására irányítja. A délelőtt folyamán még a Gederovci határátkelő nyitva volt, de kora délután már – hírszerzőnk szerint – Muraszombat irányából a katonai alakulatok tartanak arra.

Informacije o dogodkih v okolici, tudi v jeziku manjšine (Arhiv OZVVS Lendava)

Velik pomen so imeli neuradni viri obveščanja, kot so stiki med domačini, civilisti in vojaki, razne oblike obveščanja v okviru krajevnih skupnosti, političnih strank, psihološko propagandnih dejavnosti posameznikov in skupin.

Čeprav je to področje obrambne dokaj slabo analizirano in tudi ni nobenih pisnih dokumentov, pa je zagotovo ravno področje informiranja v času osamosvojitve Slovenije imelo velik vpliv na končni rezultat. To je bil čas, ko smo bili Slovenci enotni, kot še nikoli prej, in smo imeli isti cilj. Naša enotnost, predanost in pogum so vplivali na bojno moralo v vrstah JLA, ki je vedno bolj kopnela in se na koncu prelevila v poraz.

Ocena delovanja civilne obrambe

Delovanje civilne obrambe lahko ocenimo kot zelo uspešno, in to na vseh področjih delovanja CO, bodisi pri odkrivanju in alarmiranju o nevarnostih, pri zaščiti, obrambi in reševanju ljudi ter materialnih sredstev, bodisi pri različnih oblikah neoboroženega odpora agresorju. Velika pomoč, ki jo je bila deležna TO, se je kazala pri opravljanju nalog za potrebe TO, pomoči pri oviranju, prehrani, nastanitvi, zdravstveni oskrbi, prevozih in nekaterih oblikah oskrbovanja enot.

V odporu so bila enotam TO v veliko pomoč RK, gasilska, radioamaterska in druga društva, ki so poskrbela za zagotavljanje varnosti ljudi in materialno tehničnih sredstev. Pomembno je bilo hitro in zelo uspešno prilagajanje podjetij na spremenjene razmere in pomoč pri zagotavljanju nujnih potreb za prebivalstvo in enote TO. Z enotami TO so sodelovali občani in njihove družine, ki so pomagale pri oskrbi pripadnikov TO (nastanitev, prehrana, čuvanje streliva in orožja). Zelo pomembna je bila skrb za ranjene in bolne (tudi pripadnike JLA).

V Civilni obrambi je bilo tudi nekaj slabosti. Ob obkolitvi mejnega prehoda v Dolgi vasi civilisti niso hoteli zapustiti hiš kljub grožnji pripadnikov JLA, da bodo streljali na mejni prehod. Velika težava so bile tudi ovire na cestah, posebej pri zagotavljanju zdravstvene in včasih tudi intendantske oskrbe. Mnoge novice so se prenašale po neuradnih poteh in povzročale paniko med ljudmi. Velikokrat so tudi pretiravali o moči nasprotnika.

Miroslav Sankovič

Občinska enota za zveze in kriptozaščito LO-7723

Osnovna naloga občinske enote je bila vzdrževanje upravnih zvez za potrebe občinskega vodstva do pokrajinskih in republiških organov. Občinsko enoto sta sestavljala oddelek radijskih, žičnih in kurirskih zvez ter oddelek za kriptozaščito (šifriranje) informacij. Po tedaj veljavnem zakonu so pripadniki enote imeli isti status (pravice in dolžnosti) kot pripadniki TO.

Del pripadnikov oddelka radijskih, radio-teleprinterskih zvez in šifrerji so bili vpoklicani 8. maja, ko je bilo v centru za obveščanje vpeljano stalno dežurstvo. Promet se je pretežno odvijal po teleprinterskih zvezah javnega omrežja PTT, ki je takrat še delovalo brezhibno. Vsa sprejeta zaupna in šifrirana sporočila so obdelali v oddelku za kriptozaščito. Radijska sredstva zvez so vsak dan preverjali, čeprav so bila v tistem obdobju v rezervi.

Dopoldne 24. junija je bila vpoklicana celotna sestava enote. Od 32 pripadnikov se jih je odzvalo 29, trije so bili upravičeno odsotni. Ko so po oddelkih razdelili materialno tehnična sredstva zvez in ostalo opremo, so se premaknili na rezervno lokacijo v vaški dom v Dolgi vasi. Postavili in preverili so radijske zveze, ki pa niso bile na zadovoljivi ravni. Čez dva dni so vsem pripadnikom razdelili osebno orožje, in sicer šifrerjem avtomatsko pištolo, ostalim pa avtomatske puške s pripadajočim b/k strelivom.

Del občinske enote za zveze na rezervni lokaciji, osebni arhiv Miroslava Sankoviča

Zaradi neprimernih pogojev za delo, nekvalitetnih radijskih, posebej radio-teleprinterskih zvez je enota zamenjala lokacijo in se premestila na rezervno

lokacijo v Čentibi (stara osnovna šola), kjer so bile radijske in radio-teleprinterske zveze na zadovoljivi ravni. Na tej lokaciji je bila enota v pripravljenosti, da po potrebi po načrtih dela prevzame vse zveze, ki so potekale iz centra na mirnodobni lokaciji. Nekaj manjših težav je bilo pri zvezah z na novo izpostavljenim poveljstvom TO za območje občine Lendava, ker načrti dela še niso bili v celoti usklajeni.

Pripadnikom enote je bila že na mobilizacijskem zbirališču predstavljena resnost položaja z vsemi možnimi posledicami, kar pa ni vplivalo na njihovo pripravljenost, zavest in visoko moralo. V času, ko je bila enota aktivirana, ni bilo nobene nepravilnosti, podtikanja ali prekrška.

Služba za opazovanje in obveščanje

Naloga službe za opazovanje in obveščanje je bila odkrivanje, spremljanje vseh vrst nevarnosti na ozemlju občine ter pravočasno obveščanje prebivalstva, odgovornih služb in vodstva občine o pretečih nevarnostih. V svoji sestavi je imela skupino za spremljanje preletov letal – val ZOJU (zračno opazovanje, javljanje in usmerjanje), računsko analitično skupino za spremljanje radiološke, biološke, kemijske nevarnosti, operativno skupino in dve vizualni opazovalni postaji.

Stalno dežurstvo v centru za obveščanje na mirnodobni lokaciji so uvedli 8. 5. 1991 in je trajalo do 31. 10. 1991. V dežurstvo so bili vključeni delavci Sekretariata za ljudsko obrambo, operativci, vezisti na radijskih in radio-teleprinterskih zvezah ter šifrerji, v času agresije pa tudi vodstveni delavci občine.

Spremljanje preletov letal - val ZOJU nam je JLA onemogočila, zato smo 23. junija aktivirali dve vizualni opazovalnici, v Dolgovaških in Lendavskih Goricah. Poudarek je bil na spremljanju zračnega prostora v smeri jug-jugovzhod, od koder bi lahko priletela napadalčeva letala.

Iz centra za obveščanje smo lahko skupinsko sprožili sirene v območju Lendave in hkrati v vseh krajih občine. Tako smo sprožili sirene ob nevarnosti zračnega napada, 28. junija ob letalskem raketiranju vojašnice v Murski Soboti in 30. junija po obvestilu regijskega centra v Mariboru, ko so pričakovali množični letalski napad na objekte po vsej Sloveniji.

V občinsko UKV radijsko omrežje je bilo vključenih 14 krajevnih skupnosti, ki so imele postavljene radijske postaje. To omrežje so vsak dan preverjali, občasno pa so ga koristile tudi enote TO. Tik pred in med napadi je center sprejel preko 150 telefonskih, teleprinterskih in radijskih informacij od Občinskega centra opazovanja Čakovec, Murska Sobota, štaba in enot TO. Precej pravočasnih in koristnih informacij o premiku enot JLA na hrvaški strani ob meji smo dobili od radioamaterjev iz Murskega Središča in Čakovca. Povezali smo se v njihovo omrežje in TO prenašali informacije.

OBČINSKA ENOTA ZA ZVEZE IN SLUŽBA ZA OPAZOVANJE IN OBVEŠČANJE

- V mesecu novembru 1990 leta izdali 50 kos AP, 10 kos Api in 5 kos ročnih radijskih postaj PTR-100 OŠTO Lendava (orožje za potrebe organov DPS).
- 8.5.1991 vzpostavili stalno dežurstvo v občinskem centru za obveščanje, ki je neprekinjeno trajalo do 31.10.1991.
  V dežurstvo smo vključili delavce UO za obrambo ter vojaške obveznike.
- 24.6.1991 zjutraj vpoklicano 50 % enote za zveze.
  Dopoldne premestitev na rezervno lokacijo (vaški dom v Dolgi vasi) ter preverka zvez s pokrajinsko enoto za zveze.
  Nadalje je bil vpoklican del enote, ki se je nahajal na rez. lokaciji v stalni pripravljenosti za prevzem zvez iz mirnodobne lokacije.
  26.6. je vsem v/o podeljeno orožje(AP) in pripadajoč komplet streliva.
  50 % enota za zveze (12 v/o) v smeni po cca 7 dni je bilo aktivno vse do 17.7.1991.
- V dnevih pred vojno in v začetku vojne je izmenjano preko 150 telefonskih, radijskih in teleprinterskih informacij z OCO Čakovec, Ljutomer ter M. Soboto.
  Večino premikov enot bivše JLA na ozemljih občine Čakovec smo dobili od OCO Čakovec ter radioamaterjev iz Murskega Središča ter jih prenašali OŠTO Lendava.
- 27.6.1991 izdali enotam, ki so bile na položajih TO v Dolgi vasi krampe, lopate, 80 kosov šotorskih kril, 6 kos pištol 7,62 ter 4 kos r/p PTR-100.
- 28.6.1991 izdali za zbirni center v Čentibi 150 kos odej, 50 kos spalnih vreč, 16 kos ležalnikov Lotos ter 40 kos podmetačev PVC.

- 28.6.1991 popoldne sprožili alarm "Zračni napad" (raketiranje kasarne v M. Soboti).
- 29.6.1991 aktivirali dve vizuelni opazovalni postaji (Dolgovaške gorice in Lendavske gorice - trsnica)
  VOP - Lendavske gorice je bila aktivirana vse do 23.12.1991.
- 30.6.1991 dopoldne sprožili alarm "Nevarnsot zračnega napada" po sporočilu PCO Maribor.

Ref za zveze in službo OO

Mirko SANKOVIČ l.r.

Delovanje občinske enote za zveze in službe za opazovanje in obveščanje (Arhiv OZVVS Lendava)

Ljubo Dražnik

ČASTNIKI STALNE SESTAVE OŠTO LENDAVA PRI OBRAMBI PRLEKIJE

Ukinitev OŠTO Lendava in obramba desnega brega Mure

Celotni profesionalni častniški kader iz OŠTO Lendava je bil premeščen v 73. ObmŠTO Ljutomer, kjer smo s kolegi sodelovali v obrambi tega območja. Tako smo od sedmih častnikov na štabu bili kar trije iz Lendave.
Dolžnosti, ki smo jih prevzeli, so bile:

major Ljubo Dražnik, poveljnik 73. območja TO,
stotnik 1. razreda Branko Bratkovič, referent za učne zadeve,
major Franc Balantič, referent za obveščevalne razmere.

Sestanek poveljnika 73. ObmŠTO Ljuba Dražnika s podrejenimi poveljniki, 30. 6. 1991, osebni arhiv Ljuba Dražnika

V vojni leta 1991 v Sloveniji ni nikjer potekalo toliko spopadov in nikjer ni bila uporabljena takšna vojaška moč kot na območju občin Gornja Radgona, Ormož in Ljutomer. Po vojaški odgovornosti je območje sodilo pod poveljstvo 73. območnega štaba za Teritorialno obrambo Ljutomer (73. ObmŠTO). Pod poveljstvom tega štaba so v osamosvojitveni vojni potekali spopadi v Banfiju, Bučečovcih, Gibini, Gornji Radgoni, Hrastje Moti, Kačurah, Kogu, Ljutomeru, Mekotnjaku, Ormožu, Presiki, Pristavi, Radencih in Veržeju. Ti spopadi so dokazali pripravljenost enot

in pripadnikov TO in milice na tem območju, da branijo domovino, svoje domove, prepričanje in dostojanstvo tudi z orožjem.

Barikade Kačure, fotografiral Branko Novak, 4. 7. 1991, osebni arhiv Ljuba Dražnika

Vzrok za premestitev je bilo sprejetje novega zakona o obrambi v mesecu aprilu 1991. Ta zakon je ukinil vse občinske štabe v RS (bilo jih je 64) in na novo organiziral območna poveljstva TO (24). Tako je bil ukinjen OŠTO Lendava, v Pomurju pa se organizirata območni poveljstvi v Murski Soboti (občina MS in Lendava) in Ljutomeru (občine Gornja Radgona, Ormož in Ljutomer). Reorganizacija štabov tik pred vojno in premestitev celotnega častniškega kadra iz Lendave v Ljutomer sta negativno vplivali na bojno pripravljenost TO v občini Lendava.

Pri pripravi prispevka sem uporabil gradivo takratnega 73. ObmŠTO Ljutomer , kot so povelja, ukazi, informacije, dnevna poročila, zemljevidi idr. Uporabljeni so opisi spopadov, ki so jih napisali poveljniki enot, ustna pričevanja pripadnikov TO in civilistov, ki so bili priče določenega dogodka, in drugo gradivo, pomembno za osvetlitev tedanjih dogajanj, kot so spomini oficirjev JLA, izpisi iz revij in časopisov ter drugih virov obveščanja.

Naloge poveljnika 73. območja TO sem prevzel dvajset dni pred vojno. Takrat še ni bilo ustanovljeno izpostavljeno poveljstvo v Lendavi, zato ni bilo primopredaje med poveljujočimi častniki. Vse to je negativno vplivalo na bojno pripravljenost TO v občini Lendava. Na srečo je ostal v Lendavi skladiščnik v OŠTO Lendava Živko Stanič, ki je dobro poznal razmere v občini in med enotami TO.

Tanki JLA v Ormožu 27. 06. 1991, arhiv 73. ObmŠTO, osebni arhiv Ljuba Dražnika

S podobnimi težavami smo se ukvarjali tudi na poveljstvu v Ljutomeru. Morali smo se seznaniti z načrti, enotami in poveljniškim kadrom na ozemlju 73. območja. Toda nihče ni pričakoval dogodkov, ki se bodo zgodili prav tu v času vojne za osamosvojitev.

Priprave JLA

V januarju 1991 so na poveljstvih JLA pripravili različico vojnega načrta, ki je predvidevala mogoč razvoj dogodkov v Sloveniji. To je bil načrt, kako v primeru odcepitve Slovenije zasesti meje z Avstrijo in Italijo ter zagotoviti celovitost ozemlja SFRJ (Popov, 1996, str. 51).

Slovenija je 25. junija 1991 razglasila neodvisnost in vzpostavila lastni nadzor na mejnih prehodih. Nalogo, da se na območju 73. ObmŠTO odstrani mejni prehod v Središču ob Dravi in zagotovi nadzor na mednarodnem mejnem prehodu v Gornji Radgoni, dobi 32. mehanizirana brigada iz Varaždina pod poveljstvom polkovnika Popova (Marjanovič, 1991, str. 22). Za pomoč ji je dodeljen 2. mehanizirani bataljon 265. motorizirane brigade iz Koprivnice (delovna karta komandanta 32. mehanizirane brigade).

Spopadi od 27. do 30. junija 1991

V zgodnjih jutranjih urah 27. junija 1991 je dobil poveljnik 32. mehanizirane brigade JLA ukaz, da krene iz Varaždina preko Ljutomera do Gornje Radgone z nalogo, da zagotovi nadzor mednarodnega mejnega prehoda. Za to nalogo je poveljnik brigade uporabil pet tankov (T), 13 oklopnih transporterjev (OT) in 1BTR. Bojna skupina JLA se je ob 11.00 zaustavila pred mostom čez reko Dravo pri Ormožu, kjer je prišlo do prvega bojnega spopada na tem območju.

Prehod preko mosta ni bil mogoč, zato smo spremenili načrt. Polkovnik Popov, poveljnik 32. mehanizirane brigade, je poslal preko Središča ob Dravi na levi strani reke Drave tankovsko četo, sestavljeno iz devetih tankov z nalogo, da deblokira barikado na mostu v Ormožu ter nato nadaljuje prodor proti Ljutomeru, veže nase enote TO in tako omogoči lažji prodor glavnim silam proti Gornji Radgoni. Do spopadov je prišlo v Pušencih, Ormožu (prvič je bil zadet tank z Ambrustom, streljal pa je stotnik Branko Bratkovič), Kačurah in vasi Mekotnjak. V tem spopadu je bil en tank zadet in prodor je bil zaustavljen. Ta bojna skupina se je potem 28. junija dopoldne vrnila mimo Ormoža in Središča ob Dravi na mejni prehod.

Tretja bojna skupina JLA, sestavljena iz treh tankov, deset oklopnih transporterjev, poveljniškega oklopnega transporterja, sedmih tovornjakov, dveh cistern in dveh vozil za zvezo, začne v večernih urah 27. junija prodirati iz smeri Štriglova na Hrvaškem. Po spopadih pred Veržejem, Bučečovcih, Hrastjem Mota, Radencih in Gornji Radgoni jim je uspelo zasesti mejni prehod v Gornji Radgoni. V teh spopadih je imela JLA dva mrtva, več ranjenih, večino tovornjakov in ostalih vozil je bilo uničenih ali pa jih je zajela TO.

Četrto bojno skupino je predstavljala izvidniška četa 32. mehanizirane brigade. Sestavljena pa je bila iz treh tankov, štirih oklopnih transporterjev, dveh vozil za zvezo, dveh vozil za prevoz pehote, dveh tovornih motornih vozil in oklepnega transporterja, prirejenega kot vozilo prve pomoči. V sestavi te enote sta bila tudi dva pehotna voda. Premik v smeri Mursko Središče se je začel 28. junija, ob 11.45.

Zajeti helikopter, Hrastje-Mota, 3. 7. 1991, osebni arhiv Ljuba Dražnika

Glede na to, da je bila na mostu barikada, sestavljena iz kamionov s cisternami goriva, ki so onemogočale prehod preko mosta, se je poveljnik enote JLA odločil, da nadaljuje svoj prodor v smeri Razkrižja. Ob 18.30 je prišlo do spopada v vasi Gibina. Pri tem je bojna skupina JLA utrpela dva mrtva in več ranjenih (Marjanovič, 1991, str. 2). Po tem spopadu se je poveljnik JLA odločil za prodor po cesti Štrigova-Banfi. V poznih večernih urah pride do spopada v Banfiju, kjer se enota JLA ustavi. Zjutraj 29. junija ob 3.00 pride iz Središča ob Dravi na pomoč tankovska četa. Z manjšo kolono, sestavljeno iz treh tankov in dveh oklopnih transporterjev, poskusijo še prodor po poljski poti preko Banfija do Veščice. Bojne dejavnosti se ustavijo v zgodnjih jutranjih urah in 29. junija je objavljeno premirje.

Spopadi od 1. do 4. julija 1991

Premirje je bilo razglašeno 29. junija, vendar je bilo do 2. julija večkrat prekinjeno ali kršeno. V tem času po 29. juniju so v Varaždinu pripravljali načrt za rešitev polkovnika Popova iz Gornje Radgone. Ukazano je bilo, da preboj iz Gornje Radgone omogoči močna kombinirana enota (Popov, 1996, str. 54). Jedro te enote JLA so predstavljali pripadniki motorizirane brigade iz Bjelovarja, oklepna sredstva pa so popolnili iz 32. mehanizirane brigade iz Varaždina.

Glavne sile je predstavljala bojna skupina JLA, sestavljena iz šestih tankov in devetih oklopnih transporterjev, petih samohodnih havbic 122mm, dveh tovornjakov, ene cisterne, enega vozila za zvezo in tanka za izvlek. Bojna skupina je začela svoj prodor 2. julija, ob 13.00 z mejnega prehoda Središče ob Dravi preko ljutomersko-ormoških goric proti Ljutomeru (karta komandanta 32. brigade JLA).

Do prvega spopada je prišlo v Loperšicah.
Ob 18.45 je prišlo do naslednjega spopada v Presiki. V dveurnem spopadu je imela enota JLA tri mrtve, več ranjenih, uničeni so bili en tank in dva oklopna transporterja. Bojna skupina JLA je nadaljevala prodor do Stročje vasi, kjer je ob 23.15 organizirala počitek. Boje so nadaljevali 3. julija v zgodnjih jutranjih urah. Ob 3.30 je prišlo do spopada v Pristavi. Na vpadnici Cven-Ljutomer, pri železniškem križišču v Ljutomeru, je prišlo ob 5.40 do spopada s TO, kjer je napadalec izgubil še en tank. Pri prodiranju proti Gornji Radgoni pride do spopadov ob oviri v vasi Bučečovci. Po preboju ovire ob stalnih spopadih v smeri proti Hrastju Mota je bila bojna skupina JLA zaustavljena. Zadnji spopad se je končal ob 14.30 v Radencih, kjer je bil uničen poveljniški oklopni transporter. Po tem spopadu je ponovno nastopilo premirje.

Bojna skupina JLA je začela prodirati iz Središča ob Dravi (mejni prehod). Sestavljena je bila iz 32. izvidniške čete (dva BRDM-2, štirje oklopni transporterji, vod vojaške policije) in tankovske čete (en poveljniški oklopni transporter, štirje oklopni transporterji, 10 tankov, en BRDM-2). Do spopada je prišlo 2. julija ob 16.45 pred Gibino. Ob močnem oviranju in velikem odporu teritorialcev je bil kljub vztrajnosti napadalcev prodor zaustavljen. Tudi prodor preko Banfija ni bil mogoč, zato se je enota JLA obrnila in po isti poti vrnila proti mejnemu prehodu v Središču ob Dravi. Tja je prispela 3. 7. ob 3.45 (delovna karta komandanta 32. brigade JLA).

Naslednjo bojno skupino JLA je predstavljala tankovska četa, ki se je vrnila iz spopada pred Gibino in se zaustavila na mejnem prehodu pri Središču ob Dravi. Sestavljena je bila iz enega poveljniškega oklopnega transporterja, 4 oklopnih transporterjev, 10 tankov in enega BRDM-2. Prodor se začne 3. 7., ob 4.30 v smeri Središče ob Dravi. Ob 5.30 je premagala oviro pred Obrežem. Ob 8.00 se je zaustavila pred Kogom in nato je nadaljevala prodor proti Presiki. Tu so naleteli ob 11.30 na branjene ovire, ki jih niso mogli premagati, zato so se ob 12.40 odločili, da se vrnejo na izhodiščno točko. Na poti nazaj izgubijo dva tanka na Bajzeku, razdejali pa so številne civilne objekte v Jastrebcih in Gomili pri Kogu. Na mejni prehod so prispeli ob 3.45.

REPUBLIKA SLOVENIJA
REPUBLIŠKI SEKRETARIAT
ZA LJUDSKO OBRAMBO
73. OBMOČNI ŠTAB
ZA TERITORIALNO OBRAMBO
L J U T O M E R

Številka: 804-03/54
Datum: 29.06.1991

REPUBLIKA SLOVENIJA
KOORDINACIJSKA SKUPINA
REPUBLIKIŠKIH ORGANOV

POROČILO ZA DAN 29.06.1991

STANJE V ZBIRNIH CENTRIH	SLO	HRV	SRB	MAK	ČRN	ALB	DRUGI
1. Starešine JA		2					
2. Vojaki JA		10					
3. Civilne osebe v službi JA		2					

UJETI	SLO	HRV	SRB	MAK	ČRN	ALB	DRUGI
1. Starešine JA		2	2				
2. Vojaki JA		10					
3. Civilne osebe v službi JA		2					
4. Pripadniki RSNZ							
5. Pripadniki zvezne carine							

RANJENI	JA	TO	RSNZ	CIVI.
Starešine	1	2		
Vojaki	2			

MRTVI	JA	TO	RSNZ	CIVI.
Starešine				
Vojaki	1			

PROSTOVOLJCI	SLO	HRV	SRB	MAK	ČRN	ALB	DRUGI
	30						

UNIČENA SREDSTVA	JA	TO	RSNZ	CIVI.
Tanki	1+3pošk.			
Oklepni transporterji	1			
Samohodna art. orožja	-			
Artiljerijska orožja	-			
Terenska vozila	2			
Tovornjaki	5			
Avtobusi	-			
Osebna vozila	3			

REPUBLIKA SLOVENIJA R S T O LJUTOMER Za območni štab za teritorialno obrambo

POVELJNIK 73. Obm.ŠTO LJUTOMER
Ljubo DRAŽNIK

V Gornji Radgoni je prišlo do bojev 2. julija, ob 16.00, na mejnem prehodu je potekal spopad z enoto JLA, zavzeli pa so tudi karavli v Gornji Radgoni in Zgornjem Konjišču. Tako je postajal položaj enote polkovnika Popova na mejnem prehodu vedno težji. Naslednji dan so sklenili premirje in po odločitvi nadrejenih institucij je enota JLA zapustila območje mejnega prehoda. Od 4. julija na območju 73. ObmŠTO ni bilo več sovražnih enot JLA.

Zahteva o predaji oklepnih vozil JLA (4. 7. 1991, ob 10.00)

TO je v času spopadov zajela dva tanka, tri oklopne transporterje in helikopter MI–8. Razen helikopterja so bila vsa ta bojna sredstva uporabna za oborožen spopad in kasneje vključena v sestav Slovenske vojske. Zasluge za to, da smo zajeta vozila zadržali v Sloveniji, ima poveljnik območja major Ljubo Dražnik, ki je ukazal, da vsa vozila zberejo v podjetju Tehnostroj Ljutomer in jih skrijejo pod nadstrešnice, da niso vidna v primeru zračnega opazovanja. Po sklenjenem premirju 4. julija, ob 10.00 je milica obvestila poveljnika območja, da je na območju Ljutomer večja vojaška enota JLA in da se želi poveljnik te enote pogovoriti s poveljnikom TO. Pogovor je bil med Pristavo in Ljutomerom. Polkovnik JLA je zahteval, da jim v skladu z zavezami premirja predamo vsa mehanizirana vozila JLA na tem območju. Poveljnik TO je bil pred težko odločitvijo. Odgovoriti je moral takoj, čeprav ni imel nobenih navodil nadrejenega poveljstva. Hitro in prepričljivo je odgovoril, da so vsa ta vozila odpeljana in predana v PŠTO Maribor. To, da so tanki in oklopni transporterji le kilometer stran v podjetju Tehnostroj, je zamolčal. Tako so se pripadniki JLA vrnili s praznimi vozili, TO pa je dosegla še zadnjo zmago.

Analiza vojne na območju Ljutomera, načelnik GŠ Janez Slapar, osebni arhiv Ljuba Dražnika

Zaključek

Zanimivo je razmišljanje polkovnika Popova, ki v svoji izpovedi za časopis NIN (Popov, 1996, str. 54) zaključi takole (prevod citata):

> *Natančno tako kot sem v januarju 1991 risal na zemljevid, kako se bomo premikali proti meji, so nas čakali teritorialci. Izvedba tega načrta ni bila predvidena s tako malimi silami. Načrtovano je bilo, da bo v akciji sodelovala kompletna 32. mehanizirana brigada, in ne samo njene tri čete: izvidniška, mehanizirana in oklepna. Žal je bila celo oklepna četa razdeljena na dva dela. Vzel sem pet tankov, od katerih sta dva ostala pred Ormožem. Drugih pet, ki sem jih pustil Trifunoviču, so nam pozneje poslali na pomoč. Obtičali so na barikadah in se pozneje le s težavo izvlekli. Izvidniška četa se ni premaknila dlje od Murskega Središča. V akciji, ki je bila organizirana za našo deblokado, je bila formirana oklepna enota, sestavljena iz preostalega dela moje in Bjelovarske brigade. Ta enota je prišla 10 kilometrov pred Radgono, vendar je bila 3. julija zaustavljena v vasi Hrastje Mota, kjer so uničili vse tanke, ostalo je le nekaj transporterjev, ki so se na vrnitvi spojili z nami in smo se skupaj vrnili. Moja enota je uspela izpolniti nalogo kljub zelo visoki ceni. Pet ljudi je padlo, sedemnajst je bilo ranjenih, 25 zajetih. Uničeno je bilo 10 oklepnih in 12 motornih vozil. Ko sem se po vrnitvi srečal s Trifunovičem, sem videl, da je enako zmeden kot jaz. Nihče nas ni opozoril, da gremo v pravo vojno. S tako malimi silami proti nasprotniku, ki je bil zelo dobro organiziran.*

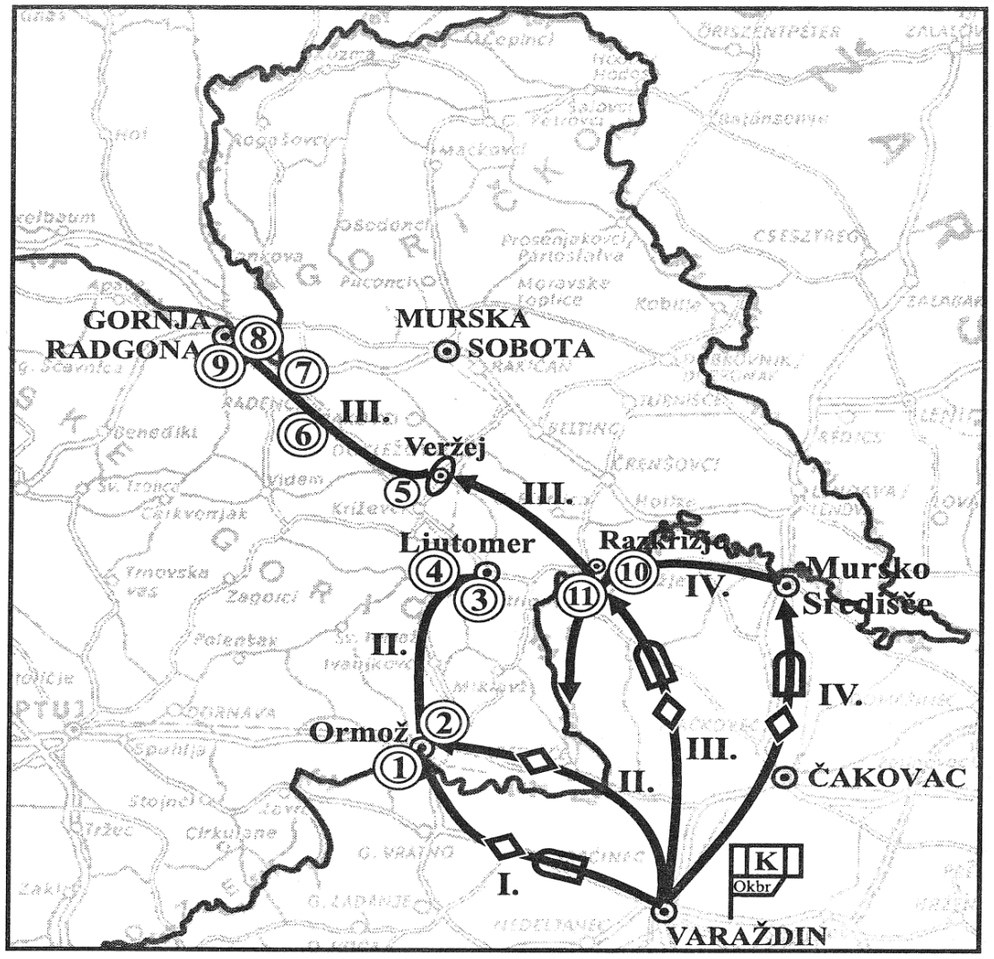
O uspešnosti delovanja enot TO in intenzivnosti spopadov na območju 73. ObmŠTO govori tudi razmerje izgub med JLA in TO. Na strani JLA je bilo uničenih in poškodovanih šest tankov, pet oklopnih transporterjev, devet tovornjakov, dve cisterni, pet terenskih vozil. Življenje je izgubilo 12 pripadnikov JLA, 32 jih je bilo ranjenih. TO je v času spopadov zajela dva tanka, tri oklopne transporterje in helikopter Mi–8. Vsa ta bojna sredstva, ki so bila uporabna za oborožen boj, so bila kasneje vključena v sestav TO, razen helikopterja. Na strani TO je bilo sedem ranjenih. Življenje pa sta izgubila tudi dva civilista.

Uspeh obrambnih sil je bil odraz poguma in pripravljenosti pripadnikov braniti svoj dom in izraz neposrednega in dobrega sodelovanja s prebivalstvom, organi oblasti, milico, delovnimi organizacijami in drugimi. Na zavest pripadnikov TO in moralno upravičenost obrambe so vplivale vrednote o obrambi Slovenije, varnosti lastnih domov, zavesti, da gre za pravično stvar in spoštovanje odločitve slovenskega naroda, sprejete na plebiscitu.

Viri:

- 73. ObmŠTO, 1991. Zaključki iz analize vojne na območju Prlekije na posvetu s poveljniki enot na območju 73. ObmŠTO, ki je bil 5. 8. 1991.
- Dražnik, Ljubomir, 2003. Problemi poveljevanja v junijsko-julijski vojni 1991 v Sloveniji - specialistična naloga, Ljubljana: FDV.
- Marjanovič, Mladen, 1991. Žrtve na ratnom zadatku, V: Narodna armija, 10. 7. 1991, str. 22.
- Popov, Berislav, 1996. Započeo sam rat u Jugoslaviji. V: NIN št. 2356, str. 51–58.

Karta št. 1: Spopadi v prvem delu vojne (od 27. do 29. 6. 1991)

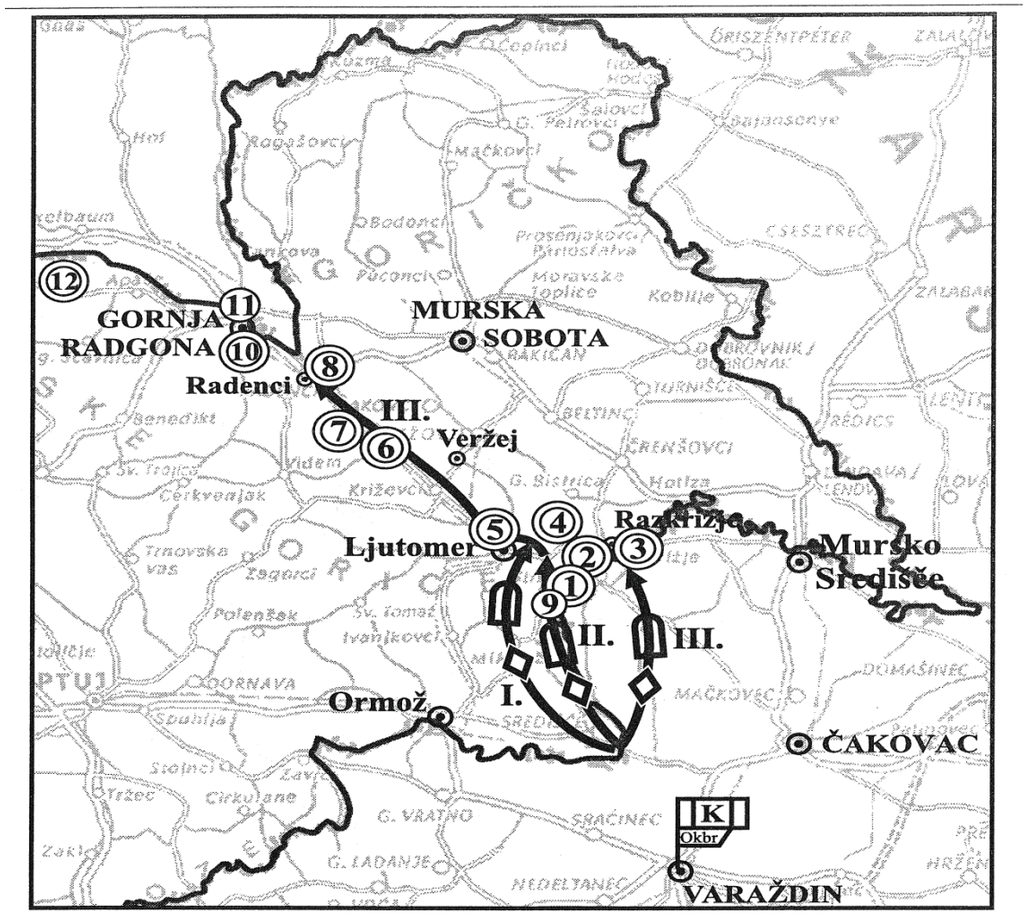
Legenda:

- borba
- oviranje in borba
- Oklepno mehanizirana kolona JLA
- počivališče
- K — korpus JLA
- Okbr — oklepno mehanizirana brigada

1. v Ormožu (most)
2. v Ormožu (TIMA)
3. v Kačurah
4. v Mekotnjaku
5. v Veržeju
6. v Hrastje - Mota
7. v Radencih
8. v G. Radgoni (ELRAD)
9. v G. Radgoni (mesto)
10. v Gibini
11. v Banfiju

avtor: polk. Ljubo Dražnik
kartograf: Boštjan Rogelj, Oddelek za geografijo FF, Ljubljana 2000

Karta št. 2: Spopadi v drugem delu vojne (od 27. do 29. 6. 1991)

Legenda:

- borba
- oviranje in borba
- Oklepno mehanizirana kolona JLA
- počivališče
- K — korpus JLA
- Okbr — oklepno mehanizirana brigada

1. v Presiki
2. v Banfiju
3. v Gibini
4. v Pristavi
5. v Ljutomeru
6. v Bučečovcih
7. v Hrastje - Mota
8. v Radencih
9. v Kogu (Bajzek)
10. v G. Radgoni (mej. prehod)
11. v G. Radgoni (stražarnica)
12. v Konjišču

avtor: polk. Ljubo Dražnik
kartograf: Boštjan Rogelj, Oddelek za geografijo FF, Ljubljana 2000

POSAMEZNI KRAJI SPOPADOV

Ivan Smodiš, Alojz Kisilak

Spomini na delovanje izpostavljenega poveljstva TO v Lendavi med osamosvojitveno vojno

Uvod

V prispevku želiva podati svoje spomine na dogodke med osamosvojitveno vojno na območju nekdanje občine Lendava. Glede na dejstvo, da so najpomembnejši dogodki pred, med in po vojni kronološko zapisani že v nekaterih zbornikih, predvsem v zborniku Vloga TO Pomurja v procesu osamosvajanja (2015), v spominskem zborniku Orožja nismo oddali 1990 (2020), v zborniku Pomurje je gorelo modro (2019) in drugih, ne želiva posameznih dogodkov podrobneje opisovati.

Zato bova v prispevku razgrnila predvsem svoje spomine na takratne dogodke in svoje doživljanje tistega časa. Poseben poudarek pa bova namenila delovanju izpostavljenega poveljstva 75. Območnega štaba Teritorialne obrambe (v nadaljevanju TO). Izpostavljeno poveljstvo je bilo namenjeno kot pomoč pri vodenju in poveljevanju enotam TO, zato bova opisala tudi pomembnejše dogodke in zapisala posameznike, ki so s svojimi dejanji in odločitvami zaznamovali takratno dogajanje. Prispevek sva zasnovala na podlagi spominov na takratne dogodke, zapisov in podatkov iz prispevkov v zgoraj navedenih zbornikih.

Teritorialna obramba v občini Lendava pred začetkom vojne

Do konca leta 1990 je bila TO na območju Pomurja organizirana v Pokrajinski štab za TO Pomurja in štiri občinske štabe TO, to je Gornja Radgona, Lendava, Ljutomer in Murska Sobota. Po uveljavitvi nove organizacijske strukture TO v Sloveniji je bil decembra 1990 ukinjen PŠ TO za Pomurje in poveljevanje nad TO Pomurja je prevzel PŠ TO za Vzhodnoštajersko pokrajino s sedežem v Mariboru.

V skladu z že omenjeno novo organizacijsko strukturo TO Slovenije pa so bili s 1. junijem 1991 ukinjeni številni občinski štabi TO, preostali pa so bili preimenovani v območne štabe TO (v nadaljevanju ObmŠTO). Tako sta na območju Pomurja bila ukinjena OŠ TO Lendava in OŠ TO Gornja Radgona.

Po preoblikovanju je poveljevanje vojnim enotam na območju občine Gornja Radgona prevzel na novo formiran 73. ObmŠTO s sedežem v Ljutomeru in

poveljevanje vojnim enotam na območju občine Lendava 75. ObmŠTO s sedežem v Murski Soboti. S tem preoblikovanjem so bili v nove štabe prerazporejeni tudi pripadniki stalne sestave OŠ TO.

Tako so bili iz OŠ TO Lendava v novo oblikovan 73. ObmŠTO Ljutomer prerazporejeni komandant OŠ TO Ljubo Dražnik, pomočnik za operativno učne zadeve Branko Bratkovič ter pomočnik za zaledje Franc Balantič.

V novo oblikovan 75. ObmŠTO Murska Sobota, ki je prevzel vodenje TO občine Lendava, je bil prerazporejen samo skladiščnik Živko Stanič. Zato se je pojavila bojazen, da so tako pretrgane vezi in medsebojno zaupanje med pripadniki stalne in rezervne sestave TO, katere so se stkale v večletnem sodelovanju na usposabljanjih, urjenjih, vajah in številnih drugih dejavnostih. Vendar kasnejši dogodki so pokazali, da je bila bojazen odveč.

Pomembno je bilo dejstvo, da so ostale vojaške enote in njihova poveljstva nespremenjeni. Tudi dejstva, da je bilo pred preoblikovanjem sodelovanje med štabi znotraj TO Pomurja zelo dobro, da smo opravili številna urjenja na celotnem območju Pomurja, da smo poznali posamezna poveljstva vojaških enot, so pozitivno vplivala na medsebojno zaupanje med poveljstvom novega nadrejenega ObmŠTO in poveljstvi na novo podrejenih bojnih enot.

Delovanje izpostavljenega poveljstva 75. Območnega štaba TO

Pripadniki stalne sestave TO smo bili že več dni pred razglasitvijo samostojne in neodvisne Republike Slovenije prisotni v republiški skupščini na sedežih območnih štabov. Pripadniki 75. ObmŠTO smo bivali na sedežu štaba v Dijaškem domu v Murski Soboti.

Od 24. junija smo začeli z mobilizacijo enot TO. Na območju občine Lendava so bile mobilizirane naslednje enote TO: 6. odred TO z 72 pripadniki in poveljnikom kapetanom Borutom Ošlajem, 7. odred TO z 69 pripadniki TO, s poveljnikom kapetanom Bojanom Rožmanom, posebni vod TO s 25 pripadniki in poveljnikom poročnikom Brunom Pintaričem, 2. diverzantski vod TO s 23 pripadniki in poveljnikom kapetanom Robertom Lenarčičem, 3. diverzantski vod TO s 23 pripadniki in poveljnikom Emilom Ramovičem ter pontonirski vod TO s 25 pripadniki in poveljnikom Srečkom Muhvičem.

Poveljnik 75. ObmŠTO je za pomoč Živku Staniču pri mobilizaciji naštetih enot poslal majorja Ludvika Jonaša. V Lendavi je bila mobilizirana še Občinska enota za zveze in kriptozaščito z 29 pripadniki in poveljnikom vodnikom 1. razreda

Mirkom Sankovičem. Po mobilizaciji so bile enote do 26. junija premeščene na območje za delovanje po načrtu Kamen in načrtih za blokade in oviranje, ki je vseboval delovanje enot TO za zavarovanje državne meje.

V pričakovanju razglasitve samostojne in neodvisne države smo pripadniki TO z zanimanjem spremljali dogajanje 25. junija v republiški skupščini. Ponosni in vznemirjeni smo naslednji dan po televiziji gledali slovesnost ob razglasitvi samostojne in neodvisne Republike Slovenije na Trgu republike v Ljubljani. Slovesnosti je sledil prikaz številnih praznovanj, veselja in ponosa na kresovanjih po celotni Sloveniji.

Naslednji dan smo polni zanosa in pričakovanja legli k počitku na terenske postelje vsak v svoji pisarni. Okrog 5. ure 27. junija naju je z besedami »Vstanita, začela se je vojna, gresta v Lendavo,« zbudil kapetan Alan Geder, takratni pomočnik poveljnika 75. ObmŠTO za operativno učne zadeve. Hitro sva spakirala osebno opremo in poveljnik štaba naju je obvestil, da je proti Lendavi krenila kolona terenskih in tovornih vozil s pripadniki JLA.

Sledila so kratka navodila in ukaz, da na sedežu nekdanjega OŠ TO Lendava formirava izpostavljeno poveljstvo. Za vodenje izpostavljenega poveljstva je bil odrejen kapetan Alojz Kisilak, za njegovega namestnika pa kapetan Ivan Smodiš. Dobila sva ključe terenskega vozila Lada Niva, opremo sva naložila v vozilo, ko sva opazila, da je ena izmed zračnic popolnoma prazna. Tako sva pred odhodom na vojno dogajanje na območje občine Lendava morala še zamenjati kolo na terenskem vozilu.

Po prihodu v prostore nekdanjega OŠ TO Lendava, v katerih je v času vojne delovalo izpostavljeno poveljstvo, so naju pričakali pripadnik stalne sestave starejši vodnik I. Živko Stanič in starešine rezervne sestave nekdanjega OŠ TO Lendava: kapetani Stanko Graj, Albert Giorgiutti, Anton Sarjaš in Štefan Hozjan, poročnika Stanko Novak in Branko Žalig ter podporočnik Zlatko Pintarič.

Ni bilo časa za medsebojno spoznavanje in druge formalnosti. Takoj smo se seznanili s položajem, analizirali smo namero in predvideli nadaljnje aktivnosti kolone transportnih in tovornih vozil JLA, ki se je ponoči s 26. na 27. junij odpeljala iz vojašnice v Murski Soboti in se na poti v karavlo Štefan Kovač v Lendavskih Goricah uspešno izognila postavljenim oviram ter blokadi v Dolgi vasi.

Naše predvidevanje so čez čas potrdile informacije s terena, da se iz karavle Štefan Kovač in karavle Žitkovci po patruljni poti v obmejnem pasu proti mejnemu prehodu Dolga vas premikajo pripadniki JLA, ki so v dopoldanskih urah obkolili mejni prehod in od miličnikov na mejnem prehodu zahtevali, da se umaknejo z mejnega prehoda in ga predajo pripadnikom JLA. Miličniki niso pristali na zahteve pripadnikov JLA, zato so si ti utrdili položaje za njegovo blokado.

Kapetan Alojz Kisilak, poveljujoči izpostavljenemu poveljstvu, je s situacijo seznanil komandanta 75. ObmŠTO, ki je ukazal premik posameznih enot TO v območje blokiranega mejnega prehoda in obkolitev ter blokado enot JLA. V dopoldanskih urah so pripadnike JLA obkolili 7. odred, del 6. odreda, posebni vod ter 2. in 3. diverzantski vod.

Kapetan Kisilak je takoj po predaji ukazov za premik enot TO v območje mejnega prehoda poklical Ludvika Bokana, komandirja Postaje milice Lendava. Njun dogovor je odobril operativni štab Uprave za notranje zadeve Murska Sobota. Na mejni prehod v Dolgi vasi so odšli še aktivni in rezervni miličniki Oddelka milice Dobrovnik in Postaje milice Lendava. V obkolitev enot JLA je bilo vključenih okrog 40 miličnikov pod poveljstvom Milana Osterca, komandirja Oddelka milice Dobrovnik.

Sledilo je več pogajanj s kapetanom Hozjanom, poveljujočim enotam JLA, od začetne zahteve, da se enote JLA umaknejo iz območja mejnega prehoda do brezpogojne predaje enot JLA na koncu. Pri pogajanjih so sodelovali predstavniki TO, milice in sekretariata za LO. V popoldanskih urah 27. junija pogajanja niso obrodila sadov, zato so se nadaljevala naslednji dan od jutra pa vse do okrog 11. ure, ko se je predalo približno 75 pripadnikov JLA.

Zajete pripadnike JLA so prepeljali v Zbirni center za ujetnike v Puconce. Z zajetim orožjem in opremo pripadnikov JLA so si pripadniki TO zamenjali svoje zastarelo orožje, del orožja pa so prepeljali v skladišče 75. ObmŠTO.

Edvard Mihalič, poveljnik 75. ObmŠTO Murska Sobota, je o Zbirnem centru za vojne ujetnike v Čentibi zapisal naslednje: *»Popoldne 28. junija se je v Dolgi vasi TO predalo 62 pripadnikov JLA. Da jih ne bi prepeljali v Mursko Soboto, smo jih namestili v vaški gasilski dom v Čentibi. V naslednjih dneh je začel 75. Območni štab za TO Murska Sobota premeščati vojne ujetnike v Bogojino, zbirni center v Čentibi pa je obdržal, čeprav pogoji za bivanje večjega števila oseb niso bili primerni. 1. julija je bilo Upravi za notranje zadeve Murska Sobota v Čentibi predanih* še 18 vojnih ujetnikov.«
Občinska enota za zveze in Služba za opazovanje in obveščanje Lendava sta 28. 6. 1991 za Zbirni center v Čentibi izročili 150 kosov odej, 50 kosov spalnih vreč, 16 kosov ležalnikov Lotos ter 40 kosov PVC podlog. (Arhiv OZVVS Lendava)

Po prvi uspešno končani vojaški aktivnosti v Dolgi vasi je bila pred enotami TO in milice takoj naslednja naloga - zavzetje karavl na lendavskem območju. V blokadi mejnega prehoda v Dolgi vasi so bili pripadniki JLA iz karavl Štefan Kovač v Lendavskih Goricah, Žitkovci in Kobilje, zato je na teh karavlah ostalo manjše število vojakov JLA.

Stražnica Pince, danes kot objekt nekdanjega mejnega prehoda Pince, osebni arhiv Milana Osterca

V polni zasedbi je bila le karavla na Pincah, zato smo se odločili, da jo zavzamemo prvo. Enote TO in milica so obkolili karavlo in zahtevali predajo. Približno ob 18. uri, 28. junija so se pripadniki JLA predali. Naslednji dan dopoldne so enote TO in milica obkolile še karavlo Štefan Kovač v Lendavskih Goricah. Pri pogajanjih je bila celo nevarnost, da bo prišlo do oboroženega spopada, ki ga je zahtevalo nekaj vojakov, ker jih je k temu napeljeval nekdanji komandir karavle.

Po posredovanju dodatnih dokazov, da so se njihovi tovariši v blokadi v Dolgi vasi predali, so se pogajanja končala s predajo pripadnikov JLA in zavzetjem karavle. Hkrati so v dopoldanskih urah 29. junija miličniki iz Oddelka milice Dobrovnik zahtevali predajo vojakov, najprej v karavli Žitkovci in nato še v karavli v Kobilju.

Na zahtevo miličnikov se je v karavli Žitkovci predalo šest vojakov in v karavli Kobilje 12 vojakov ter komandir karavle. Vse zajete pripadnike JLA so prepeljali v Zbirni center v Čentibo. Tako v popoldanskih urah 29. junija na območju občine Lendava ni bilo več nobene enote oziroma aktivnega pripadnika JLA in tako je ostalo vse do konca vojne.

Poleg že opisanih bojnih aktivnosti so na območju občine Lendava v dneh od 27. do 29. junija potekale še številne druge dejavnosti. Obstajala je nevarnost prodora enot JLA na območje občine Lendava in v Prekmurje iz Hrvaške, zato je bilo treba zavarovati komunikacije, mostove in druge možne prehode na tej poti. Informacije, ki so nakazovale to možnost, smo v izpostavljeno poveljstvo dobivali iz poveljstva 75. ObmŠTO, od kolegov miličnikov, ki so dobivali informacije o gibanju oklepno-mehaniziranih enot JLA iz notranjosti proti meji z Republiko Slovenijo od hrvaških kolegov, Občinske enote za zveze in kriptozaščito, sodelavcev sekretariata za LO ter javnih medijev.

Pri tem naj poudarim, da so bile že takoj na začetku vojne, to je 27. junija, na vseh komunikacijah, ki so vodile proti mejnemu prehodu v Dolgi vasi ter na komunikacijah in predvsem na mostovih na reki Muri, ki so vodili v notranjost Prekmurja, postavljene barikade oziroma ovire. Te so po načrtu izvajali delavci Sekretariata za ljudsko obrambo Lendava v sodelovanju s podjetji z območja občine Lendava.

Tako so bile na mostu čez reko Muro pri Murskem Središču in v Srednji Bistrici postavljene cisterne s priklopniki, napolnjene z gorivom in dodatno postavljenimi protioklepnimi minami, ki so jih varovali pripadniki TO. Živko Stanič je 27. junija odšel na pomoč enotam TO pri blokadi mostu pri Murskem Središču in poskrbel za lažjo koordinacijo med izpostavljenim poveljstvom in poveljstvom 75. ObmŠTO. Ivan Smodiš pa je prevzel vodenje enot v blokadi mostu v Srednji Bistrici.

Načrti za pravočasno blokado mostov so se izkazali kot pravilni že 28. junija, ko se je iz smeri Čakovca preko mostu pri Murskem Središču na območje Prekmurja poizkušala prebiti oklepno-mehanizirana kolona JLA. V pogajanjih je poveljnik kolone JLA od Živka Staniča zahteval, naj enotam JLA omogočijo nemoten prehod preko mostu, vendar ga je Stanič zavrnil.

Prebivalci in hiše v Murskem Središču so bili v stalni nevarnosti, ker bi cisterne v blokadi lahko eksplodirale. Zato so prebivalci Murskega Središča postavili živi zid pred oklepna vozila. Enota JLA se je obrnila in nadaljevala pot po desni strani Mure proti območju odgovornosti 73. ObmŠTO Ljutomer.

Po predaji enote JLA v Dolgi vasi so bili za dodatno zavarovanje blokade na mostu pri Murskem Središču in varovanje bližnjega železniškega mostu premeščeni 1. in 2. vod 6. odreda, 7. odred in posebni vod. Blokado mostu čez reko Muro v Srednji Bistrici, katero sta od začetka vojne izvajala dva voda 6. odreda, je po umiku oklepne enote JLA z območja Murskega Središča okrepil 7. odred.

Del 6. odreda se je premaknil na območje reke Mure v Kot in na Hotizo. S temi ukrepi so zavarovali in nadzirali mejo s Hrvaško in tako preprečili, da bi enote JLA poizkušale prodreti preko reke Mure na območje Prekmurja.

Aktivnosti z območja blokade na reki Muri v Srednji Bistrici so mi ostale kot živ spomin na čase, ko smo navkljub nasprotnikovi premoči zmagovali z ljubeznijo do domovine in enotnostjo. Na začetku so blokado izvajali pripadniki dveh vodov 6. odreda. Bilo jih je nekaj čez 20. Dokler ni bilo bojnih aktivnosti, oklepno-mehanizirane enote JLA pa so bile še daleč na območju Hrvaške, so se pripadniki TO razporedili ob reki Muri proti Srednji Bistrici.

Slovenski branilci so si za položaje izbrali naravne ovire, večinoma kakšno drevo. Posebnega načrta ognja ali načrta za umik niso izdelali. Ko pa so prejeli informacije o bojih, v medijih pa spremljali posledice delovanja oklepnih enot JLA po Sloveniji in predvsem, ko so slišali hrumenje tankovskih motorjev na drugi strani reke Mure, so prepoznali resnost položaja in lastno odločnost braniti svojo domovino. Po prihodu 7. odreda so si pripadniki TO izkopali zaklonilnike, jih med sabo povezali z rovi in v bližini izdelali zaklonilnik za celotno enoto. Pred mostom so čez cesto podrli drevesa, oviro pa so dodatno zavarovali z minami, most čez rokav reke Mure so pripravili za rušenje.

Še en dogodek si zasluži poseben opis. Po predaji enote JLA v Dolgi vasi in zavzetju stražnic se je TO v občini Lendava oborožila in opremila s sodobnim pehotnim orožjem in opremo ter s precejšnjim številom protioklepnega orožja, tako ročnega, kakor tudi s protioklepnimi netrzajnimi topovi in vodenimi protioklepnimi raketami Maljutka.

Po ukazu 75. ObmŠTO smo del orožja in streliva z brodom prepeljali na Hotizo in ga predali pripadnikom 73. OmbŠTO Ljutomer, del pa razdelili v enote TO na območju občine Lendava. Razpoložljive dodatne količine orožja in streliva so omogočale formiranje nove enote TO. V dogovoru s Sekretariatom za LO Lendava so pripadniki sekretariata opravili vpoklic pripadnikov rezervne sestave, ki so bili po vojni formaciji razporejeni v protioklepno vojno enoto JLA.

Vpoklic je potekal 30. junija, ob 12. uri pri Gasilskem domu v Lendavi. Kot zanimivost je treba poudariti, da so se na vpoklic odzvali vsi vojaški obvezniki. Tako je bila dodatno sestavljena interventna četa TO s 65 pripadniki. Za poveljnika je bil določen poročnik Drago Karakatič.

Opisane bojne aktivnosti, ki so se odvijale od začetka vojne 27. junija do 29. junija, kažejo na intenzivnost dogajanja na tem območju. Pripadniki TO in pripadniki izpostavljenega poveljstva smo bili vse dni in noči vpeti v posamezne bojne aktivnosti in druge dogodke. Odločitve je bilo treba sprejemati hitro in enako hitro tudi ukrepati.

V tistem času je bilo tudi veliko premikov enot. Vse to je bilo treba voditi in usklajevati, pri tem pa ves čas ohranjati stik s poveljstvi enot. Informacije, ki so prihajale s terena, je bilo treba oceniti, predlagati odločitev poveljniku 75. ObmŠTO in ukaze prenesti v enote. Vse dejavnosti pa je bilo treba sproti usklajevati s pripadniki milice.

Z milico smo zelo dobro sodelovali in ves čas usklajevali skupne akcije in delovanje. Za to gre tudi velika zasluga komandirjem: Postaje milice Lendava Ludviku Bokanu in njegovemu namestniku Zlatku Kuku, komandirju Mednarodnega mejnega prehoda Dolga vas Ladislavu Bagladiju in komandirju Oddelka milice Dobrovnik

Milanu Ostercu. Zaradi usklajenega delovanje obeh struktur, to je TO in milice, so bili rezultati bojnih in drugih aktivnosti v celoti uspešni in brez vsakršnih žrtev.

Prav tako stalno in zelo dobro sodelovanje je potekalo z delavci Sekretariata za LO, ki ga je vodil Franc Žižek. S Sekretariatom za LO smo dnevno sodelovali in usklajevali aktivnosti pri oviranju in postavljanju barikad, pri pogajanjih s pripadniki JLA, pri zagotavljanju materialnih in prostorskih pogojev za namestitev enot TO, pri formiranju Zbirnega centra za ujetnike v Čentibi, pri odpuščanju zajetih pripadnikov JLA, formiranju dodatne enote TO in številnih drugih dejavnostih.

S pomočjo pripadnikov Sekretariata za LO in s sodelovanjem pripadnic in pripadnikov območne organizacije Rdečega križa Lendava smo ujete pripadnike JLA odpuščali in predajali svojcem. Pred odhodom so pripadniki Rdečega križa vojakom JLA priskrbeli potrebna civilna oblačila.

Ves čas vojaških aktivnosti na območju občine Lendava, pa tudi ves čas vojne v Sloveniji smo se dnevno medsebojno obveščali o razmerah in dogajanju v občini s predsednikom Skupščine občine Lendava Cirilom Puckom in predsednikom Izvršnega sveta občine Lendava Alojzom Jerebicem. Poleg izmenjave informacij in ocene stanja sta oba pomagala v okviru svojih pristojnosti in možnosti pri zagotavljanju pogojev za namestitev in delovanje enot in izpostavljenega poveljstva. Ob tem je potrebno posebej poudariti tudi veliko podporo prebivalstva enotam TO na celotnem območju občine Lendava.

V času mobilizacije enot TO, bojnih aktivnosti in ves čas vojne za Slovenijo je bila zelo pomembna logistika. Logistika vključuje vse aktivnosti povezane s formiranjem enot TO in njihovim opremljanjem z orožjem, strelivom, vozili in drugo potrebno opremo.

Enotam na terenu je bilo treba zagotoviti prostore in opremo za namestitev, kar je zaradi stalnega premeščanja enot na nove lokacije zahtevalo veliko zavzetost poveljstev enot, pripadnikov izpostavljenega poveljstva in nenehno sodelovanje in pomoč pripadnikov Sekretariata za LO ter predstavnikov krajevnih oblasti in posameznih organizacij. Poseben izziv je predstavljalo zagotavljanje prehrane in pitne vode enotam na terenu.

To je uspešno opravljala gostilna Lovski dom Lendava in njen šef Đurek, ki je vsak dan osebno vozil obroke hrane enotam na teren. Pri tem pa je bilo treba ves čas usklajevati lokacije in število posameznih obrokov. S predajo pripadnikov enot JLA in zavzetjem karavl so se pojavile še dodatne naloge. Treba je bilo prevzeti, popisati in skladiščiti zajeto orožje in strelivo.

Na posameznih karavlah je ostala precejšnja količina artiklov za prehrano. Ob prevzemu karavl smo se soočili z domačimi živalmi. Morali smo najti kmetije

za nadaljnjo rejo prašičev in organizirati predajo službenih psov, kar je bil še poseben izziv. Pri tem nam je priskočilo na pomoč Kinološko društvo Lendava. K logistiki pa sodi tudi izdelava in varovanje barikad, zagotavljanje orodja za izdelavo preprek, zaklonilnikov in bivalnikov ter številne druge dejavnosti, ki so bile za uspešno izvedbo nalog ključnega pomena.

Uspešna izvedba vojaških aktivnosti in drugih nalog TO v času vojne za Slovenijo na območju občine Lendava je bila rezultat delovanja pripadnikov in poveljstev enot TO, njihovega stalnega sodelovanja, vodenja in poveljevanja izpostavljenega poveljstva TO. Uspešno izvedene naloge pa so tudi rezultat odličnega sodelovanja z milico, Sekretariatom za LO, vodstvom občine, predstavniki krajevnih oblasti in organizacij, predstavniki humanitarnih in drugih organizacij na območju občine Lendava ter hkrati velike podpore celotnega prebivalstva.

Živko Stanič

BLOKADA PREHODOV PREKO REKE MURE

Kronološki opis najpomembnejših dogodkov v zvezi z blokado reke Mure med osamosvojitveno vojno na območju občine Lendava je nastal na podlagi spominov, video posnetka in zapisov udeležencev vojne za Slovenijo.

Po načrtih oviranja in blokad je TO v Prekmurju 27. junija postavila blokade prometa preko vseh mostov na reki Muri in s tem zaprla ves cestni in železniški promet v notranjost Slovenije in proti Hrvaški.

TO je naročila potegniti iz vode na levi breg Mure vse brodove, da bi tako preprečili prehod manjših enot JLA preko Mure s pomočjo brodov. Med temi brodovi je bil tudi brod pri Hotizi, ki je bil v hrvaški lasti, vendar je zaplembo omenil le lokalni hrvaški časopis.

Mostova v Petanjcih in Dokležovju sta enoti TO na ukaz 75. Območnega štaba TO minirali in pripravili za rušenje. Mostova v Srednji Bistrici oziroma Petišovcih TO ni minirala, ker je primanjkovalo eksploziva, pač pa je nanju postavila cisterne z gorivom in protioklepne mine.

V skladu z že pripravljenimi načrti sta bili postavljeni glavni blokadi preko reke Mure na mostu med Murskim Središčem in Petišovci ter na cesti Razkrižje–Srednja Bistrica na mostu v Srednji Bistrici.

Most v Srednji Bistrici smo zgodaj zjutraj 27. junija zaprli z dvema cisternama, polnima goriva. Blokado sta varovala 2. in 4. vod 6. odreda TO. Do prihoda stotnika Ivana Smodiša jima je poveljeval poročnik Franc Koren. Ob mostu

so si pripadniki TO uredili položaje za obrambo, nastanjeni pa so bili v domu brodarskega društva.

Zapora na tem mostu je bila usklajena s 73. ObmŠTO Ljutomer, ker je manjši lesen most čez rokav Mure varoval oddelek tega štaba.

Popoldne 28. junija je blokado mostu okrepil še 7. odred TO, ki mu je poveljeval stotnik Bojan Rožman. Enota je dodatno okrepila blokado s podrtimi drevesi ter protioklepnim orožjem, ki je bilo zaseženo po prevzemu stražnic ob meji z Republiko Madžarsko. Prav tako se je istega dne v vasi Kot nastanil 7. odred TO, ki mu je poveljeval stotnik Borut Ošlaj z nalogo obraniti levi breg reke Mure.

V četrtek, 27. junija, dopoldne je bila postavljena tudi blokada na mostu v Petišovcih. Prehod čez most smo zaprli s petimi cisternami, dve sta bili polni goriva. Blokado sta varovala 1. vod s poveljnikom poročnikom Jožefom Adaničem in 3. vod s poveljnikom poročnikom Iztokom Kranjcem iz 6. odreda. Postavljanje blokade in protioklepnih min sta vodila štabni vodnik Živko Stanič in poročnik Jožef Adanič. Enota TO je zasedla položaje na obeh straneh ceste proti mostu.

Postavljena minirana blokada na mostu (FA: OZVVS Lendava)

V petek, 28. junija dopoldne, so pripadniki milice iz Murskega Središča štabnega vodnika Živka Staniča obvestili, da se iz smeri Čakovca proti Murskemu Središču premika oklepno mehanizirana enota JLA. Pisnih virov o sestavi te enote nimamo, na osnovi video posnetka pa je mogoče ugotoviti, da je enota imela v svoji sestavi tri tanke, štiri oklepne transporterje, dve vozili za zvezo, dve vozili za prevoz pehote, dve tovorni motorni vozili in oklepni transporter, prirejen kot vozilo prve pomoči.

Prihod vojaške skupine JLA v Mursko Središče (FA: OZVVS Lendava)

Živko Stanič je milico Murskega Središča seznanil z ukazom poveljnika 75. Območnega štaba TO Murska Sobota, da mora preprečiti enoti JLA prehod preko mostu. Povedal jim je, da bo, če bo treba, razstrelil obe polni cisterni. Eksplozija in požar, ki bi ob tem nastal, bi lahko ogrozila življenja prebivalcev v Murskem Središču, zato je milici predlagal, da evakuira vse prebivalce v bližini mostu.

Ko je milica pozvala prebivalce, da izpraznijo hiše, so se razburjeni prebivalci Murskega Središča začeli zbirati in kmalu sprejeli odločitev, da enoto JLA zaustavijo v središču mesta. Zbralo se je več sto prebivalcev in postavili so živi ščit, zato si jih poveljnik oklepne enote JLA ni upal razgnati, temveč se je začel

dogovarjati, da bi ga spustili naprej. Po dvournem dogovarjanju so sprejeli sklep, da odide poveljnik enote JLA na most in poskuša prepričati poveljnika enote TO, da umakne ovire in omogoči nemoten prehod preko mostu.

V Murskem Središču so prebivalci postavili živi ščit (FA: OZVVS Lendava)

Ob 15.30 je podpolkovnik JLA Resanović s spremstvom prišel na most do štabnega vodnika Živka Staniča ter zahteval, da nemudoma umakne ovire in mu omogoči nemoten prehod v Slovenijo. Ta mu je odgovoril, da ima ukaz, da JLA ne spusti preko mostu in da nima nobenih drugih pooblastil. Dogovorila sta se, da se bosta ob 17.00 ponovno srečala, do takrat pa se bosta posvetovala s svojimi nadrejenimi.

Živko Stanič je poklical poveljnika 75. Območnega štaba TO, ga seznanil s položajem in grožnjo podpolkovnika JLA, da lahko razstreli vse, kar mu je na poti, če se TO ne umakne ter ga vprašal, kako naj ravna. Poveljnik mu je odgovoril, da svojega ukaza ne bo spremenil in da naj svojo nalogo na mostu opravi tako, kot mu je bilo ukazano.

Pogajanja na mostu (FA: OZVVS Lendava)

Dogovorila sta se, da se bosta ob 17.00 ponovno srečala. (FA: OZVVS Lendava)

Vsebina posvetovanja podpolkovnika JLA Resanovića s svojimi nadrejenimi nam ni znana, na osnovi nadaljnjega dogajanja pa lahko sklepamo, da so mu ukazali, naj se obrne in poskuša priti v Slovenijo preko drugega mestu. Malo pred 17.00 so se tanki in ostala vozila obrnili in na veliko veselje prebivalcev Murskega Središča zapustili mesto. Danes vemo, da je enota JLA nadaljevala pot po desnem bregu Mure proti Razkrižju, kjer je še isti dan prišlo do spopada na Gibini in potem še v Banfiju. Nato pa so se, ko je bilo razglašeno premirje, bojne aktivnosti ustavile in enota JLA se je 27. junija vrnila v Središče ob Dravi.

Obračanje tankov in odhod iz Murskega Središča

Hrvaška milica je obvestila slovensko TO, da je JLA 29. junija poskušala priti v Prekmurje tudi pri vasi Križevec, kjer je postavila pontonski most, vendar jim zaradi razmočenega terena in visoke ter deroče reke Mure to ni uspelo.

Ocenjujemo, da je bila blokada mostov in zavrnitev kolone JLA v Murskem Središču čez reko Muro uspešna, ker je onemogočila enotam JLA, da bi zavzele mednarodne mejne prehode proti Republiki Madžarski ter omogočila 75. ObmŠTO zavzetje vseh stražnic v Prekmurju.

Ludvik Bokan

VLOGA MILICE V ČASU OSAMOSVOJITVE

Delovanje milice v vojni

Varnostno operativne ugotovitve so nakazovale, da bo zvezna oblast z vojsko poskušala preprečiti razglasitev samostojnosti. To so potrdili tudi ukrepi vojske, ko so pred razglasitvijo samostojnosti številčno okrepili karavlo Štefana Kovača, tudi z vodstvenim kadrom.

Zaradi poostrenega nadzora na terenu in varovanja lastnih objektov je bilo najprej vpoklicanih 50 odstotkov rezervnega sestava milice, kasneje pa še preostala polovica.
Tako smo v pripravljenosti čakali in dočakali razglasitev samostojnosti. Toda takoj po razglasitvi samostojnosti je vojska začela uresničevati svoj načrt, da prepeči samostojnost in zavzame nadzor na mejnih prehodih.

Njihov načrt je bil, da vojaki s karavle Štefan Kovač blokirajo mejni prehod Dolga vas, oklepna enota iz Hrvaške jim bo pomagala zavzeti mejni prehod. Prihod oklepne enote smo pričakovali iz smeri Varaždina, zato sem zaprosil stalno službo milice v Čakovcu, da nas obvestijo, če bi opazili, da se oklepne enote pomikajo iz smeri Varaždina proti Lendavi. Obvestili so nas, da se je enota pomikala v smeri Lendave, vendar je nato zavila v smeri Štrigove in nato proti Ljutomeru. Prihod oklepne enote v smeri Murskega Središča ni bil najavljen, o tem smo bili obveščeni šele, ko je bila enota v Murskem Središču, kjer so jo občani tudi blokirali. Pogovore z vojsko in blokado mostu so opravljali pripadniki TO.

Dne 27. 6. 1991, ob 12.30 me je komandant mejnega prehoda Dolga vas Ladislav Bagladi obvestil, da vojaki iz smeri karavle Štefan Kovač in iz smeri Mostja blokirajo mejni prehod. O tem smo se takoj pogovorili z Alojzijem Kisilakom, da skupaj s TO preprečimo popolno blokado. Ker takoj ni dobil odobritve o razporeditvi vojakov v blokado, je vojska popolnoma blokirala mejni prehod.

Nato sem predlagal, da skupaj za vojaki še sami postavimo lastno blokado. Tako sem ob 14. uri miličnike razporedil v blokado izza vojakov in enako so bili razporejeni vojaki TO. Stalno sem bil na zvezi s komandantom na mejnem prehodu, ki je popoldne sporočil, da se vojska vkopava in je oborožena z ročnimi minometi ter obstaja nevarnost, da bo napadla.

V večernih urah me je poklical inšpektor Milan Horvat iz UNZ Murska Sobota, ki se je pozanimal o stanju v blokadi in morebitnem napadu vojske. Glede na informacije miličnikov sem podvomil o možnosti napada, vendar sem kljub temu o tem obvestil Alojza Kisilaka. Tudi on je dvomil o možnosti napada. Kljub temu

sva odšla preverit položaj in se odkrito pogovorila o oborožitvi miličnikov in vojakov TO. Vsi smo bili oboroženi le z avtomatskim in polavtomatskim orožjem in z morebitnim našim napadom bi ogrozili miličnike, ki so varovali mejni prehod. Zato se za napad nismo odločili.

Dne 28. 6. 991 v jutranjih urah je na PM prišel občan Peter Olah iz romskega naselja Dolga vas in zaprosil za pogovor s komandirjem. Občana sem sprejel in ta je zahteval, naj oborožimo prebivalce romskega naselja, da bodo sodelovali pri napadu vojakov v blokadi mejnega prehoda. Obrazložil sem mu, da trenutno ne predvidevamo napada in naj gre domov, vendar jih bomo poklicali, če bo treba. Čez eno uro je ponovno prišel na PM in povedal, da je v naselju »vojska« postrojena in čaka na oborožitev za napad na vojake v blokadi. Povedal sem mu, da so predvideni pogovori o mirni predaji vojakov in oboroženi napad ne bo potreben. S tem je bil zadovoljen in zagotovil, da bodo priskočili na pomoč, če bo treba.

Naslednje jutro je Ladislav Bagladi sporočil, da bodo pogajanja o predaji vojakov in če sem lahko zraven. Odšel sem na kraj pogajanj, kjer smo vztrajali, da se vojska preda skupaj z oborožitvijo, in povedali, da jim ne dovolimo, da se umaknejo v karavlo, kot so zahtevali. Po daljših pregovorih so pristali na naše pogoje in se predali. Med pogovori so se začeli nekateri vojaki počasi umikati proti karavli. Zato sem odredil blokado v smeri karavle in s tem smo preprečili morebitni umik vojakov v karavlo. Z mejnega prehoda Dolga vas so bili izstreljeni opozorilni streli, da bi preprečili pobeg vojakov.

Naslednja naša naloga je bila zavzetje vojakov na obmejnih karavlah na Pincah, Lendavskih Goricah, Žitkovcih in v Kobilju. Najprej smo zavzeli karavlo na Pincah. Pogovor s komandirjem karavle in zavzetje karavle je vodil pomočnik komandirja Zlatko Kuk.

Naslednji dan smo zavzeli še druge karavle. Nekoliko težje je bilo s karavlo v Lendavskih Goricah, saj so bili vojaki brez starešine prepuščeni sami sebi. Nekateri so predlagali, da bi napadli omenjeno karavlo in s tem dosegli predajo vojakov. Temu sem nasprotoval, ker bi po nepotrebnem spravil v nevarnost življenje miličnikov in vojakov TO.

Vojaki so bili brez vodstva, brez elektrike in vode. Ugotoviti smo morali njihovo razpoloženje in psihično stanje. Z vojaki je imel dobre odnose rezervni miličnik Andrej Sobočan, ki se je z njimi tudi večkrat srečeval. Zato je šel na »sprehod« mimo karavle in na dvorišču opazil vojake ter se z njimi začel pogovarjati. Takoj je opazil, da so vznemirjeni in brez volje. Omenil jim je, da so se vojaki pri blokadi mejnega prehoda predali in tudi vojaki na Pincah. Tega niso verjeli in desetar je poslal v izvidnico patruljo, ki se je na Pincah prepričala, da so se tam vojaki resnično predali.

Kasneje sem zaprosil soseda Jožeta Kuplena, da gre do vojakov in preveri njihovo pripravljenost za predajo, saj je bil z njimi v dobrih odnosih. Jože Kuplen je dogodek opisal takole:

»*V dopoldanskem času je prišel v trgovino moje žene Marike komandir Ludvik Bokan in povedal, da mora nujno govoriti z mano, saj nisem bil dosegljiv po telefonu. Kasneje sem sam prišel v trgovino in žena mi je povedala, da me je iskal komandir Bokan. Takoj sem ga poklical in razložil mi je, kakšna je moja naloga, ki sem jo takoj sprejel, saj sem komandirja in vojake dobro poznal. Skupaj s sinom sem odšel do karavle in se zaustavil pri stražarju.*

Zaprosil sem za pogovor s komandirjem, vendar mi je stražar povedal, da je ta v varovanju meje pri mejnem prehodu v Dolgi vasi. Zato sem prosil za pogovor z njegovim namestnikom, to je z desetarjem, ki je res prišel. Omenil sem mu, da so se vojaki v Dolgi vasi in na Pincah predali skupaj s starešinami. Tega ni verjel in je trdil, da vojaki branijo mejo zaradi napada od zunaj. Poslal je patruljo na Pince, da preveri resnico o predaji.

Predlagal sem mu, da ga odpeljem na PM Lendava in se tam sam prepriča, da je to res. Posvetoval se je z ostalimi vojaki in nato je pristal. Vprašal je le, ali ga bom zagotovo pripeljal nazaj. Odložil je orožje in odpeljal sem ga na PM Lendava. Tu so se z njim pogovorili miličniki in prepričal se je, da ni nobenega napada iz tujine. Miličniki so mu omogočili, da je poklical svoje starše v Srbijo. Vojaka sem odpeljal nazaj na karavlo, kjer naj bi se z ostalimi vojaki dogovoril o predaji. Če se bodo predali, naj to nakaže z zamahom roke. Kmalu je to tudi storil.

Mejna stražnica Štefana Kovača v Lendavskih Goricah. Stražnica je bila leta 2018 podrta in je na njenem mestu danes večnamenski objekt, ki ga je zgradila Občina Lendava. (arhiv LendavaInfo)

Takoj sem poklical komandirja in mu sporočil, da se bo vojska predala in naj čim prej pride, ker je vojak s Kosova nasprotoval predaji. Miličniki so hitro prišli in vojaki so se mirno predali. Nato so prišli tudi vojaki TO, ki so prevzeli zajete vojake. Ob predaji je šel mimo mene nekdanji komandir Danilo Dukič in mi zagrozil, da bi me ustrelil, če bi imel pri sebi orožje. Naslednji dan je Danilo Dukič prišel v trgovino moje žene in vprašal, kje je ta »svinja«, da ga ustrelim. Dukič je namreč vseskozi nagovarjal vojake, da se ne predajo in naj mejo branijo z vsemi razpoložljivimi sredstvi.«

Pri predaji in zavzetju omenjene karavle so od aktivnih miličnikov sodelovali Ludvik Bokan, Zlatko Kuk in Franc Tomažič, od pomožnih miličnikov pa Rade Gligorin in Štefan Žalik.

Delovanje milice po osamosvojitvi

Z osamosvojitvijo je milica dobila še dodatne naloge. Prevzela je nadzor in varovanje državne meje. Poleg meje z Madžarsko je nastala nova državna meja z Republiko Hrvaško. Takoj ob razglasitvi državnosti je bila vzpostavljena kontrolna točka v bližini sedanjega mejnega prehoda. Po deblokadi mostu in vzpostavitvi cestnega prometa je ta točka predstavljala tudi dejanski mejni prehod z vsemi nalogami, ki so jih imeli tudi vsi drugi mejni prehodi. V prvih dneh je bilo zaznati

nekaj težav, saj so se državljani obeh držav težko sprijaznili, da je to mejni prehod med dvema državama. Ta kontrolna točka je delovala vse do 1. 3. 1992, ko je prevzela delo Policijska postaja Petišovci.

Nekoliko več začetnih težav je bilo pri varovanju državne meje z Republiko Hrvaško. Vse do osamosvojitve smo miličniki izvajali vsa pooblastila na območju levega brega reke Mure. S temeljno ustavno listino je katastrska meja postala državna meja. Ta katastrska meja pa poteka precej v notranjost levega brega reke Mure in kataster ni bil sporen. Tako je nekajkrat prišlo do manjšega spora z miličniki iz sosednje Hrvaške, ki so takoj po osamosvojitvi začeli kontrolirati mejo na levi strani Mure.

Vodstva UNZ Murska Sobota je miličnikom naročilo, da nadzirajo katastrsko mejo, da ne bi prihajalo do sporov. Na ceste in poti, ki so vodile v smeri Hrvaške, smo postavili opozorilne table z napisi »Pozor, državna meja«, kar pa med prebivalci ni bilo najbolje sprejeto, saj so bile table večkrat odstranjene in razmetane. Čez nekaj časa se je stanje umirilo in nadzor državne meje je potekal na katastrski meji. Naj še omenim, da katastrska meja na določenih mestih poteka tudi na desni strani reke Mure, vendar tega območja niso slovenski miličniki nikoli nadzirali.

Zaključek

Uresničene so sanje o samostojni državi, vendar ta nam ni bila podarjena. Z dobrimi pripravami, zaupanjem in dobrim sodelovanjem s TO in drugimi strukturami, smo uspešno opravili vse naloge pri osamosvojitvi države. To pa nam ne bi uspelo, če ne bi imeli podpore ljudi, čeprav se lahko zdaj tu in tam sliši, da to ni bila vojna in da se to poveličuje. Tako govorijo tisti, ki so v času vojne pakirali kovčke in čakali na varnem, da nevarnost mine. Na to se ne smemo odzivati in smo lahko na vse opravljeno samo ponosni.

Zlatko Kuk

ZAVZETJE STRAŽNICE PINCE

Dne 28. 6. 1991 sva se okrog 17. ure z aktivnim miličnikom PM Lendava Francem Tomažičem odpeljala na Pince, parkirala službeno vozilo v bližini Gašparjevih ter se nato nekaj sto metrov peš odpravila do mejne stražnice na Pincah. Pri zapornici sva se ustavila, izza zaklona je pristopil vojak JLA v popolni bojni opremi ter naju vprašal, kaj želiva. Povedal sem mu, da bi želel govoriti s komandirjem Lojpurjem. Vojaku sem naročil, naj ga poišče in mu pove, da ga išče Kuk, on bo že vedel zakaj.

Čez nekaj minut je prišel komandir Mladen Lojpur in sva se rokovala. Po nekaj uvodnih stavkih sem mu omenil, da sva prišla zaradi predaje stražnice z vojaki in mu zagotavljam, da se ne bo nikomur nič zgodilo, še več, kot aktivni oficir JLA se bo lahko pridružil TO. Po 15-minutnem pogovoru je naposled pristal, da stražnico preda pod temi pogoji, vendar se ne more pridružiti TO, saj je njegov tast polkovnik JLA v Postojni in tega ne bi prenesel.

Nato pa nama je rekel: »Daj, dovedite neku vojsku, da obavimo predaju, da neče posle da kažu, da sta dva policajca razoružala celu karaulu«. Dogovorili smo se, da se čez dobro uro vrnemo s pripadniki TO in prevzamemo stražnico. O tem je bil preko komandirja PM Lendava obveščen občinski operativni štab, vendar prevelike vneme za zavzetje stražnice niso pokazali. Prepričevanja, naj dajo nekaj ljudi in vozilo in da je zadeva popolnoma varna, so trajala do približno 21.30, ko so pripadniki TO končno dobili zeleno luč, da lahko to izvedejo. Nekaj po 22. uri je bila stražnica zavzeta, v njej pa zatečenih 15 vojakov in starešina. Stražnico so izpraznili pripadniki TO, vojake in starešino pa so prepeljali v zbirni center.

Mejna stražnica (karaula) Pince je bila leta 1988 popolnoma obnovljena. 21. avgusta 1992 sta oba predsednika držav, Republike Slovenije Milan Kučan in Republike Madžarske Arpad Gönc, odprla meddržavni mejni prehod Pince, kjer so policisti in cariniki delo opravljali v zgradbi nekdanje stražnice. (osebni arhiv Milana Osterca)

Mejna stražnica (karaula) Pince. Zgrajena je bila skoraj na madžarski državni meji. Na fotografiji je vidna zapornica in madžarski policist, ki mejo varuje v času nadzora prehajanja meje zaradi epidemije, razglašene 18. 10. 2020. (osebni arhiv Milana Osterca)

Milan Osterc

KRONOLOŠKI PREGLED DOGAJANJ NA ODDELKU MILICE DOBROVNIK, JUNIJ 1991

Dogajanja v mesecu juniju 1991 so glede na varnostne razmere narekovala vpoklic rezervnega sestava takratnega oddelka milice Dobrovnik. V času osamosvojitvene vojne so na oddelku milice Dobrovnik delovali aktivni miličniki, in sicer Milan Osterc kot komandir oddelka milice, Deziderij Cimerman in Franc Lutar kot vodji varnostnega okoliša ter miličnik Viljem Bagari, miličnik Jože Kotnjek pa je bil vpoklican v Posebno enoto milice UNZ Murska Sobota.

Naslednji rezervni miličniki so bili vpoklicani 14. 6. 1991: Jožef Balažic, Pavel Uljančič, Metod Cigut, Ciril Cigut, Jože Glavač, Borut Zadravec, Vlado Zver, Andrej Biro, Ludvik Nemeth, Bojan Gavrič, Jožef Camplin, Stanko Tivadar, Alojz Lebar, Viljem Šooš ter Jože Bela.

Dne 26. 6. 1991 so na mednarodnem mejnem prehodu Dolga vas zamenjali obstoječe table za označevanje mejnega prehoda s slovenskimi napisi. Dne 27. 6. 1991 okrog 11. ure je patrulja milice OM Dobrovnik v sestavi VVO Deziderija Cimermana in rezervnih miličnikov Pavla Uljančiča ter Stanka Tivadarja v naselju

Mostje pri mostu čez Kobiljski potok zaustavila oboroženo formacijo vojaških sil SFRJ pod poveljstvom komandirja karavle Žitkovci Vlada Rogulja. Patrulja je zahtevala, da se vojaki umaknejo v stometrski mejni pas.

Pod poveljstvom Rogulja so vojaki zapustili cesto in se preko naraslega potoka napotili v smeri mejnega prehoda Dolga vas. Istega dne ob 13.30 oziroma nekoliko prej smo na oddelku milice Dobrovnik sprejeli obvestilo o premikih vojaške enote, ki je očitno obkoljevala mednarodni mejni prehod Dolga vas. V dogovoru z operativnim štabom, ki je deloval na Upravi za notranje zadeve Murska Sobota, je komandir oddelka Milan Osterc, formiral enoto oboroženih miličnikov, s katerimi se je odpeljal proti Dolgi vasi. V tem času so se tudi s Postaje milice Lendava pripeljali oboroženi tako aktivni kot rezervni miličniki. Tako je bila na kraju samem pred vojaškim obročem formirana miličniška enota pod poveljstvom komandirja oddelka milice Milana Osterca.

Leta 1991 so bili prostori oddelka milice Dobrovnik v stanovanjskem bloku Dobrovnik 251/d. Okna desno od vhoda v pritličju. (osebni arhiv Ludvika Nemetha)

V sodelovanju s častnikom Robertom Lenarčičem iz Teritorialne obrambe je komandir oddelka miličnike razporedil desno od takratne ceste, ki je vodila

na mednarodni mejni prehod Dolga vas. Miličniška enota je štela približno 40 oboroženih aktivnih in rezervnih miličnikov.

Na vsakih nekaj miličnikov v obroču pa so bile razdeljene prenosne radijske postaje za boljšo neposredno komunikacijo med komandirjem oddelka milice in operativnim štabom Uprave za notranje zadeve Murska Sobota. V popoldanskem času so na pol poti med obročem, ki so ga sestavljali pripadniki milice in Teritorialne obrambe, ter obročem, ki so ga postavili pripadniki vojaških sil, potekala pogajanja med vodjo vojaške enote kapetanom Danilom Hozjanom ter sestavljeni skupini slovenske milice in Teritorialne obrambe.

Pri pogajanjih so sodelovali komandir mednarodnega mejnega prehoda Dolga vas Ladislav Bagladi in namestnik komandirja Postaje milice Lendava Zlatko Kuk, komandir oddelka milice Dobrovnik Milan Osterc, komandir Postaje milice Lendava Ludvik Bokan, ter predstavniki oziroma častniki Teritorialne obrambe. Vojaškemu kapetanu so postavili pogoje in zahtevali brezpogojno predajo pripadnikov vojaških sil, izročitev orožja in odhod s slovenskega ozemlja.

Milan Osterc, komandir OM Dobrovnik (levo) med pregledom in postavljanjem zunanjega obroča okrog vojakov Jugoslovanske vojske 27. junija 1991 v Dolgi vasi.

Brata Ciril in Metod Cigut na borbenem položaju zunanje blokade PMM Dolga vas

Pogajalci na cesti Dolga vas. Mejni prehod Dolga vas 27. junija 1991. (osebni arhiv Milana Osterca)

Pogajanja niso prinesla nobenih rezultatov, saj so pripadniki vojaških sil vztrajali z obkolitvijo mednarodnega mejnega prehoda Dolga vas, čeprav so bili razdvojeni, ker so morali svojo ognjeno moč osredotočiti tudi na obroč, sestavljen iz policijske enote pod poveljstvom komandirja oddelka milice Dobrovnik Milana Osterca in pripadniki Teritorialne obrambe. Sledila je dolga deževna noč, ko je bilo na obeh straneh mirno.

Pripadniki enote milice so potrebovali počitek, zato je komandir oddelka Milan Osterc odredil, da se je na počitek odpravila vedno le ena tretjina vseh pripadnikov milice, ki so sodelovali v obroču. Počitek je bil v prostorih Postaje milice Lendava, kamor so bili prepeljani z osebnimi vozili. Zjutraj ob 5.30 se je enota ponovno formirala in vsi miličniki so bili na svojih borbenih položajih. Ob 8.15 so se na pol poti med obema obročema sestali predstavniki vojaških sil, pripadniki sil milice in Teritorialne obrambe.

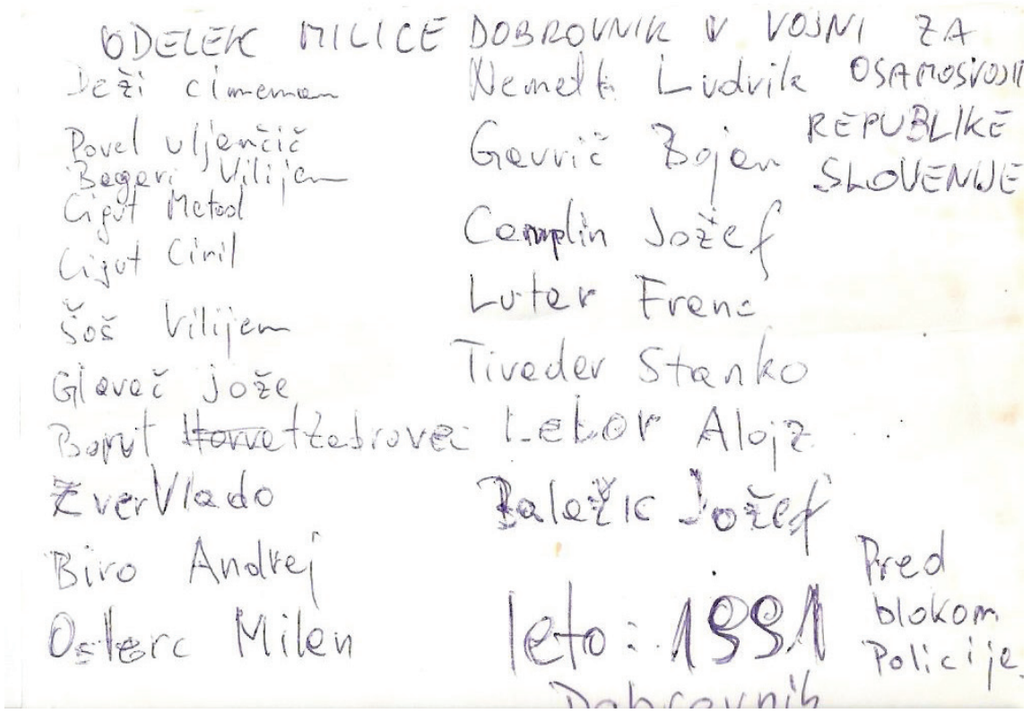
Po temeljitem premisleku in pa seveda na podlagi predloga predstavnikov milice in Teritorialne obrambe o brezpogojni predaji je kapetan Danilo Hozjan pristal na predajo vseh pripadnikov vojaških sil z oborožitvijo vred. Okrog 11. ure sta se na pol poti med obema obročema srečala vojaški kapetan Danilo Hozjan in komandir oddelka milice Milan Osterc. Kapetan Hozjan je komandirju predal avtomatsko puško in avtomatsko pištolo Škorpijon, ko je iz neznanega razloga prišlo do streljanja pripadnikov milice, ki so bili v prostorih mednarodnega mejnega prehoda Dolga vas.

Komandir oddelka je prek radijske postaje pozval, naj prenehajo s streljanjem, ker poteka brezpogojna predaja pripadnikov vojaških sil in uporaba strelnega orožja ni potrebna. Kasneje je bilo ugotovljeno, da je do streljanja prišlo spontano. Pripadniki milice na mednarodnem mejnem prehodu Dolga vas so namreč opazili, da so nekateri vojaki vstali in skušali pobegniti, saj so stekli proti parkiranim tovornjakom, vendar so po uporabi strelnega orožja obstali in se pridružili pripadnikom vojaških sil, ki so se predali. Predalo se je 75 vojakov s častniki in podčastniki. Po predaji so vojake, podčastnike in častnike prevzeli delavci milice, ki so jih z avtobusi prepeljali v začasni center za ujete pripadnike vojaških sil v Puconcih.

Popolna sestava aktivnih in rezervnih miličnikov OM Dobrovnik med osamosvojitveno vojno pred zgradbo OM. Od leve proti desni stojijo: Deziderij Cimerman, Pavel Uljančič, Viljem Bagari, Metod Cigut, Viljem Šooš, Jože Glavač, Ciril Cigut, Borut Zadravec, Vlado Zver, Andrej Biro, Milan Osterc. Čepijo od leve prosti desni: Lajoš Nemeth, Bojan Gavrič, Jožef Camplin, Franc Lutar, Stanko Tivadar, Alojz Lebar, Jožef Balažic. (osebni arhiv Milana Osterca)

Dne 29. 6. 1991 je komandir oddelka milice po posvetu z aktivnimi delavci milice, ki so bili takrat na oddelku milice Dobrovnik, pripravil načrt za prevzem vojaških karavl, in sicer v naseljih Kobilje in Žitkovci. Istega dne okrog 9.00 zjutraj je na oddelek milice klical gospod iz Zadra, Republika Hrvaška, in prosil, če mu lahko preko induktorskega telefona vežemo njegovega sina, ki je bil takrat kuhar v vojaški karavli Žitkovci.
Komandir oddelka milice se je z neimenovanim očetom pogovoril in mu predlagal, naj sina pregovori, da se preda ter mu razloži, kakšno je dejansko stanje, saj so vojakom prikrivali informacije o dogajanjih in niso poznali pravega stanja.

ODDELEK MILICE DOBROVNIK V VOJNI ZA
Deži cimerman Nemeth Ludvik OSAMOSVOJI
Povel uljenčič REPUBLIKE
Begeri Vilijem Gevrič Bojen SLOVENIJE
Cijut Metod
Cijut Ciril Camplin Jožef
Šoš Vilijem Luter Franc
Glavač Jože Tivader Stanko
Borut Horvat Lebar Alojz
Zver Vlado Zaležic Jožef
Biro Andrej Pred
Osterc Milen leto: 1991 blokom
Policije
Dobrovnih

Seznam aktivnih in rezervnih miličnikov na fotografiji pred OM Dobrovnik. (osebni arhiv Milana Osterca)

Komandir oddelka milice je kasneje vzpostavil povezavo s karavlo v Žitkovcih in se z vojakom - kuharjem pogovoril o predaji vojne karavle. Vojak je izrazil svojo bojazen, da ni on tisti, ki bi lahko o čem odločal, večina vojakov s poveljnikom vojaške karavle v Žitkovcih pa je odšla v formiranje obroča okrog mednarodnega mejnega prehoda Dolga vas dne 27. 6. 1991. Komandir oddelka je vojaka obvestil, da se je poveljnik vojaške karavle z vsemi vojaki iste karavle predal dne 28. 6. 1991 in so bili vsi vojaki pripeljani v Zbirni center v Puconcih.

Komandir oddelka je vojaka prepričal in ta je o tem obvestil preostalih pet vojakov karavle Žitkovci, ki so potem pristali na predajo. Komandir oddelka je postavil pogoj, da se vseh šest vojakov z dvignjenimi rokami in neoboroženi postavijo pred zapornico vojaške karavle Žitkovci. Pripadniki milice s komandirjem oddelka na čelu so z daljnogledom preverjali izpolnjevanje danih pogojev, saj je bila od regionalne ceste Dobrovnik–Lendava do karavle makadamska cesta v dolžini približno 500 m in čistina, ki je omogočala dobro vidljivost. Ko so pripadniki milice z daljnogledom ugotovili, da so vojaki pred zapornico neoboroženi z dvignjenimi rokami, so se s službenim in osebnim avtomobilom zapeljali do karavle.

Ob 10.45 je bilo na operativni štab Uprave za notranje zadeve Murska Sobota sporočeno, da so pripadniki milice zajeli šest vojakov in zasedli vojaško karavlo Žitkovci brez dodatne pomoči pripadnikov Teritorialne obrambe, čeprav je komandir oddelka milice kontaktiral poveljujočega častnika sil Teritorialne obrambe v Lendavi Alojza Kisilaka in ga zaprosil, da pri prevzemu vojne karavle priskoči na pomoč vsaj en oddelek Teritorialne obrambe pod poveljstvom častnika ali podčastnika TO.

Alojz Kisilak je odklonil sodelovanje pripadnikov Teritorialne obrambe z obrazložitvijo, da imajo veliko dela in da trenutno nimajo razpoložljivih sil oziroma pripadnikov Teritorialne obrambe, ki bi se nam lahko pridružili pri prevzemu oziroma zajetju vojaške karavle Žitkovci. Okrog 11.00 so se po obvestilu operativnega štaba Uprave za notranje zadeve Murska Sobota na vojaško karavlo Žitkovci pripeljali pripadniki Teritorialne obrambe s tovornimi vozili ter prevzeli šest vojakov vojaških sil SFRJ in natovorili orožje iz vojaškega skladišča na karavli.

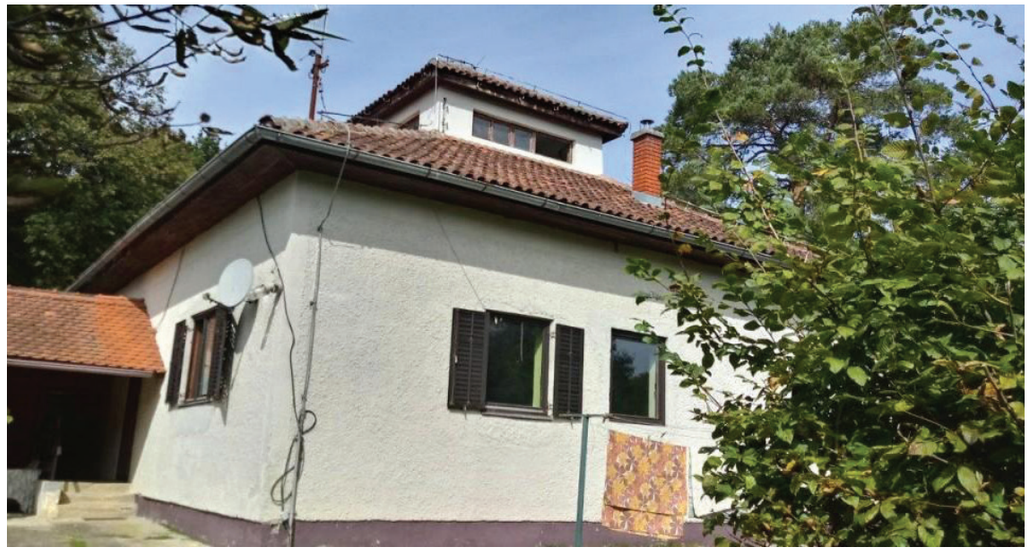

Mejna stražnica Prekmurske čete, Žitkovci, leta 2017. (osebni arhiv Milana Osterca)

Istega dne, torej 29. 6. 1991, okrog 14.00 je komandir oddelka milice Milan Osterc po posvetu z aktivnimi delavci oddelka milice Dobrovnik in vednostjo operativnega štaba Uprave za notranje zadeve Murska Sobota pripravil načrt o vstopu in predaji vojaške karavle v naselju Kobilje. Tudi tokrat so bili k sodelovanju zaprošeni oziroma povabljeni pripadniki Teritorialne obrambe, pa je Kisilak njihovo prošnjo zavrnil. Tudi tokrat so se delavci milice morali odločiti za samostojno akcijo, ker so imeli pripadniki Teritorialne obrambe druga dela in obveznosti.

Ob 15.00 je komandir oddelka milice na operativni štab Uprave za notranje zadeve Murska Sobota sporočil, da je s tremi aktivnimi in štirimi rezervnimi miličniki blokiral vojaško karavlo Kobilje. Po postavitvi blokade se je komandir oddelka Milan Osterc s službenim vozilom zapeljal po edini cesti, ki vodi v vojaško karavlo, na obrobje gozda in približno 30 metrov pred zapornico vojaške karavle preko megafona službenega vozila zahteval pogovor s komandirjem karavle in brezpogojno predajo. Komandir karavle Branko Kleščak se je na povabilo odzval.

Mejna stražnica Đuro Salaj v Kobilju z dveh strani, vzdrževana, kolikor je mogoče. (arhiv Prlekija on net in osebni arhiv Milana Osterca)

Komandir oddelka mu je predstavil pogoje za brezpogojno predajo vseh vojakov, vseh objektov in zahteval, da takoj zapustijo slovensko ozemlje. V tem času je bilo poleg komandirja karavle v karavli še 12 vojakov. Vojaki so se morali s svojim komandirjem z dvignjenimi rokami postaviti pred zapornico, neoboroženi, brez vojaških pasov (opasačev) in pokrival – titovk. Ko so vojaki izpolnili pogoje, so se zapornici in vojakom približali tudi do tedaj skriti aktivni ter rezervni pripadniki milice oddelka milice Dobrovnik.

Ob 15.30 je komandir oddelka na operativni štab Uprave za notranje zadeve Murska Sobota sporočil, da so pripadniki milice oddelka milice Dobrovnik sami brez pomoči pripadnikov Teritorialne obrambe zajeli 13 pripadnikov vojaških sil in zasedli objekte vojaške karavle v Kobilju. Približno uro kasneje so se na karavlo pripeljali pripadniki Teritorialnih sil in prevzeli vojake in zasedli karavlo. Po prevzemu karavle je komandir oddelka milice predal osebno orožje komandirja karavle pomočniku poveljnika Teritorialnih enot v Lendavi Ivanu Smodišu. Delavci milice so po tem zapustili karavlo in nadaljevali s svojim operativnim delom na območju Dobrovnik, ki ga je oddelek pokrival. Z zajetjem obeh vojaških karavl in predajo vojakov se je končal del dogajanj, ki so v Dobrovniku potekala za osamosvojitev Republike Slovenije.

Zajeti vojaki obmejne stražnice Đuro Salaj, Kobilje, 29. 6. 1991 in rezervni miličniki OM Dobrovnik. Od leve sedijo Alojz Lebar, Jožef Balažic in Viljem Šooš. (osebni arhiv Milana Osterca)

VIDENJE VOJNE TAKRATNIH PREDSTAVNIKOV GASILCEV, CIVILNE ZAŠČITE, NARODNE ZAŠČITE, ZD LENDAVA, OBČINE LENDAVA, KRAJEVNE SKUPNOSTI IN OBČANOV

Anton Sep

Moj pogled na osamosvojitev Slovenije

Anton Sep, rojen leta 1945 v Mali Polani. Prvo moje delovno mesto je bilo v osnovni šoli v Turnišču, od koder sem na začetku leta odšel na takratni Sekretariat za ljudsko obrambo v Lendavo. Na to delovno mesto me je povabil takratni sekretar na Sekretariatu za ljudsko obrambo v Lendavi tovariš Pahor. V osemdesetih letih preteklega stoletja sem bil na Občini Lendava na več oddelkih, in sicer na Sekretariatu za ljudsko obrambo, oddelku za občo upravo in oddelku za notranje zadeve.

V prvi polovici osemdesetih let sem bil nekaj časa vodja krajevnega urada v Turnišču in polovico delovnega časa tudi tajnik takratne Krajevne skupnosti Turnišče. Med drugim sem bil zadolžen za pripravo takratnih obrambnih načrtov Krajevne skupnosti Turnišče. Le-ti so morali biti vedno posodobljeni, zlasti s pozivi na klic pripadnikov TO in Narodne zaščite. Pripadnikov TO iz takratne KS Turnišče je bilo precej, aktivno so sodelovali v enotah na območju takratne občine Lendava. Člani in pripadniki NZ so ob nastajanju današnje države odigrali pomembno vlogo pri varovanju orožja TO, ki je bilo skladiščeno v tovarni Planika, vendar se je danes na njihov takratni prispevek pozabilo.

V drugi polovici 80-ih let prejšnjega stoletja sem se vrnil na sedež Občine Lendava, kjer sem služboval na več oddelkih, nazadnje sem bil v začetku leta 1991 imenovan za načelnika Oddelka za notranje zadeve občine Lendava. To pa je bil čas tik pred osamosvojitvijo Slovenije, ko so se že začele priprave na izstop iz nekdanje Jugoslavije.

Tako sem tudi sam padel v začetek osamosvojitvene vojne, saj smo bili vsi vodje oddelkov na občini imenovani v Občinski štab priprav na obrambo. Spomnim se, da smo dežurali v centru za obveščanje, kjer smo bili na tekočem z vsemi dejanji JLA in njenimi premiki proti Sloveniji. Živo se spomnim dneva, ko je bil napovedan napad na mejne stražarnice na območju Lendave, žena enega izmed miličnikov na mejnem prehodu Dolga vas, ki je bila sodelavka na občini, je rekla, da bodo ob 10. uri miličniki in teritorialci napadli stražarnice, če se vojaki ne bodo predali.

Nestrpno smo čakali 10. uro, vendar nekaj pred deseto je prišlo sporočilo, da so se vojaki predali in položili orožje. Čez čas so jih nekaj pripeljali v prostore jedilnice na občini, kjer so se odpočili, najedli in prespali eno noč, nekateri pa so se takoj odpravili na železniško postajo in odpotovali proti Čakovcu. O tem dogodku se je hitro razvedelo po vsej državi in oglašati so se začeli starši vojakov iz Srbije, nekako so prišli do številke telefona v centru za obveščanje in nam dežurnim začeli groziti, da bodo prišli k nam in nas vse pobili.

Spomnim se dneva, ko sta dve letali MiG preleteli Prekmurje, namenjeni na napad na Mursko Soboto. Doma so ravno zorele češnje, družina je bila pod češnjo in opazovala prelet letal. Iz službe sem se vračal po daljši poti skozi Gaberje, Kapco, Malo Polano, Nedelico in Turnišče, ker je bila cesta Dolga vas-Mostje zabarikadirana s tovornjaki naših podjetij.

Spominjam se tudi blokade mosta na Muri pred Murskim Središčem, ko je JLA s tanki prišla do mosta, na katerem so bile cisterne z bencinom in le ena krogla bi bila dovolj, da bi cisterne razneslo in most bi eksplodiral. V kakšni nevarnosti smo živeli v tistih časih, se takrat nismo zavedali, šele, ko danes pogledamo nazaj, vidimo, da smo preživljali težke trenutke. Za zmago pa je bilo odločilno dejstvo, da smo bili enotni, ljudstvo je sodelovalo s TO in milico in nismo bili razklani tako kot danes.

Darinka Števačec in Doris Števačec Fuchs

Slovenci v Švici v času osamosvajanja Slovenije 1991

Slovenci, takrat živeči v Švici, verjamemo, da smo veliko pripomogli k temu, da je tudi Švica Slovenijo precej hitro priznala kot samostojno državo. Kot vidite na slikah, smo se borili in s tihimi pohodi po Zürichu dokazovali, da hočemo in želimo samostojno Slovenijo, saj smo sposobni to tudi uveljavljati. Otrokom smo dopovedovali, kaj to pomeni in tako so se nam pridružili s starši. Zbrali smo se na mojem domu in si po lastni predstavi pripravili novo slovensko zastavo. Seveda je bila naša želja, da bi bil za grb list slovenske lipe, tako smo izrezali zvezdo in vstavili lipov list. Švicarska konfederacija (Helvetica) igra v zgodovini Slovenije kar precejšnjo vlogo.

Na fotografijah smo Slovenci na takratnem začasnem delu leta 1991 v Švici v okolici Züricha. V času osamosvajanja Slovenije smo vsi, kolikor smo le lahko zbirali informacije, spremljali dogajanje preko medijev ali pa telefonskih pogovorov z našimi starši in sorodniki iz različnih krajev Slovenije. S hčerko Doris sva imeli takrat v Sloveniji v Murski Soboti starše, sestro, brata z družinami in druge sorodnike.

Šivanje naše nove zastave v stanovanju

Slovenska misija s patrom Robertom PodgoršKom.

Mirni pohod po Züriških ulicah.

Ponosni na svojo novo samostojno državo Slovenijo.

Pisali smo tudi takratnemu Bundesratu in prosili, da naj nam pomaga in pospeši priznanje samostojne Slovenije. Moja hčerka Doris in naš prijatelj Roman Bertoncelj sta sestavila pismo in kot prilogo smo poslali podpise takratne mladine v Švici.

Kmalu smo dobili odgovor, da se bo švicarski Bundesrat zavzel in storil vse, da bo Slovenija postala samostojna država. Spodaj je pismo Bundesratu s priloženim seznamom podpisnikov. V slovenščino ga je prevedla Doris Števančec Fuchs.

KONTAKTADRESEN: **BERTONCELJ** ROMAN, Grosswis 6, **8154 OBERGLATT**
STEVANCEC DORIS, Zürichstrasse 69, **8600 DUEBENDORF**

EXPRESS / EINSCHREIBEN

AN DAS
DEPARTEMENT FUER AUSWAERTIGE ANGELEGENHEITEN
- DIREKTION FUER VOELKERRECHT -
Persönlich zHd Herrn **FELBER**

3003 B E R N

8600 DUEBENDORF, 30. Juni 1991

Sehr geehrter Herr Bundesrat **F e l b e r**

Aus tiefster Empörung und höchster Betroffenheit über die menschenwidrigen Verhältnisse in unserer Heimat **SLOWENIEN,** wenden wir uns mit letzter Hoffnung an Ihr Departement für auswärtige Angelegenheiten.

Mit grösstem Bedauern verfolgen wir die dramatischen Geschehnisse in Slowenien und aus dem Gefühl der Hilflosigkeit, nichts gegen das gewaltsame militärische Vorgehen der vorwiegend serbisch dominierten Armee Jugoslawiens ausrichten zu können, appellieren wir, die **hieransässige slowenische JUGEND,** an Ihr Mitgefühl.

Stolz auf das slowenische Volk, welches trotz weltweiter Ablehnung seiner Anerkennung, nie den Drang nach **Freiheit** und **Demokratie,** sowie den jahrhunderte langen Traum nach Selbstständigkeit und Freiheit im eigenen Land aufgegeben hat,ersuchen wir Sie höflichst, Ihren Einfluss für **Verständnis, Anerkennung und Akzeptanz des slowenischen Demokratisierungsprozesses** geltend zu machen.

Was die Anerkennung Sloweniens als völkerrechtlich legitimen Staat in einem sonst so **friedliebenden Europa** betrifft, befürworten wir die Aussage des slowenischen Präsidenten Milan **KUCAN: " S L O W E N I E N ALS STAAT BEDROHT NIEMANDEN ! "**

Davon ausgehend, hoffen wir innigst auf eine **nichtablehnende Haltung** und dementsprechende Politik Ihrer Regierung, die im Sinne einer ehrlichen Bereitschaft und Offenheit, die slowenische Regierung ernst nehmen und in engen Kontakt mit ihr treten würde.

./.

Daher unsere Bitte, Ihre offizielle Einstellung zum slowenischen **Demokratisierungsprozess** offen und klar darzulegen und ihn zu unterstützen.

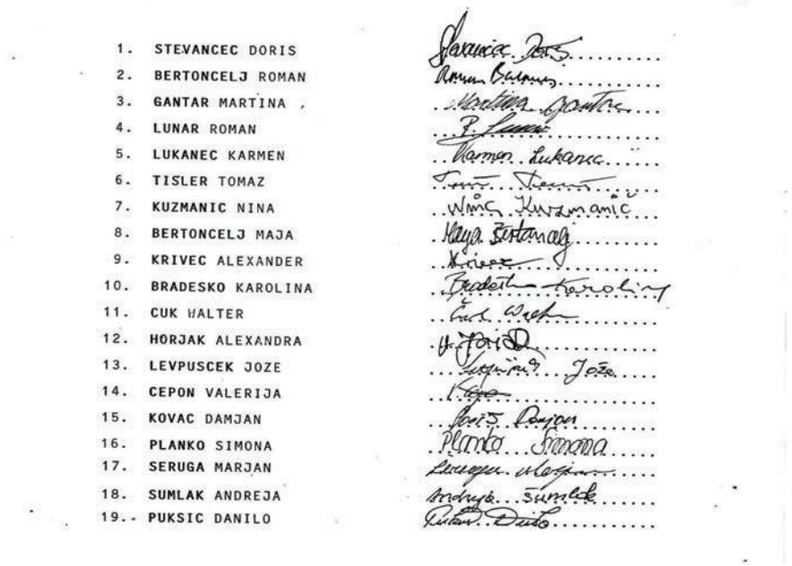
Im Namen der ganzen **slowenischen JUGEND,** hier in der Schweiz und in der übrigen Welt, danken wir Ihnen für Ihre Kenntnisnahme und verbleiben

hochachtungsvoll mit freundlichen Grüssen

BERTONCELJ ROMAN
Roman Bertoncelj

STEVANCEC DORIS
Stevancec Doris

Beilage: Unterschriftensammlung der sl. Jugend im Raume **ZUERICH**

1. STEVANCEC DORIS
2. BERTONCELJ ROMAN
3. GANTAR MARTINA
4. LUNAR ROMAN
5. LUKANEC KARMEN
6. TISLER TOMAZ
7. KUZMANIC NINA
8. BERTONCELJ MAJA
9. KRIVEC ALEXANDER
10. BRADESKO KAROLINA
11. CUK WALTER
12. HORJAK ALEXANDRA
13. LEVPUSCEK JOZE
14. CEPON VALERIJA
15. KOVAC DAMJAN
16. PLANKO SIMONA
17. SERUGA MARJAN
18. SUMLAK ANDREJA
19. PUKSIC DANILO

Kontaktni naslov: Bertoncelj Roman, Grosswis 6, 8154 Oberglatt
Stevancec Doris, Zürichstrasse 69, 8600 Dübendorf

Express / priporoceno

Oddelek za zunanje zadeve
Direkcija za regionalno pravo
osebno za gospoda **Felberja**
3003 Bern

8600 Dübendorf, 30, junij 1991

Spoštovani gospod Felber!

Zaradi globokega ogorčenja in zgroženosti nad nečloveškimi razmerami v naši domovini Sloveniji se z zadnjim upanjem obračamo na vaše Ministrstvo za zunanje zadeve. Dramatične dogodke v Sloveniji spremljamo z največjim obžalovanjem in občutkom nemoči, da ne moremo storiti ničesar proti nasilni vojaški akciji pretežno srbske vojske Jugoslavije. Slovenska mladina, ki prebiva tukaj, apelira na vaše sočutje. Ponosni smo na slovenski narod, ki se ni nikoli odrekel svoji želji po svobodi in demokraciji ter stoletnim sanjam o neodvisnosti in svobodi v svoji lastni državi. Prosimo Vas, da uporabite svoj vpliv za prepoznavanje, razumevanje in sprejetje slovenskega procesa demokratizacije glede priznavanja Slovenije kot legitimne države.

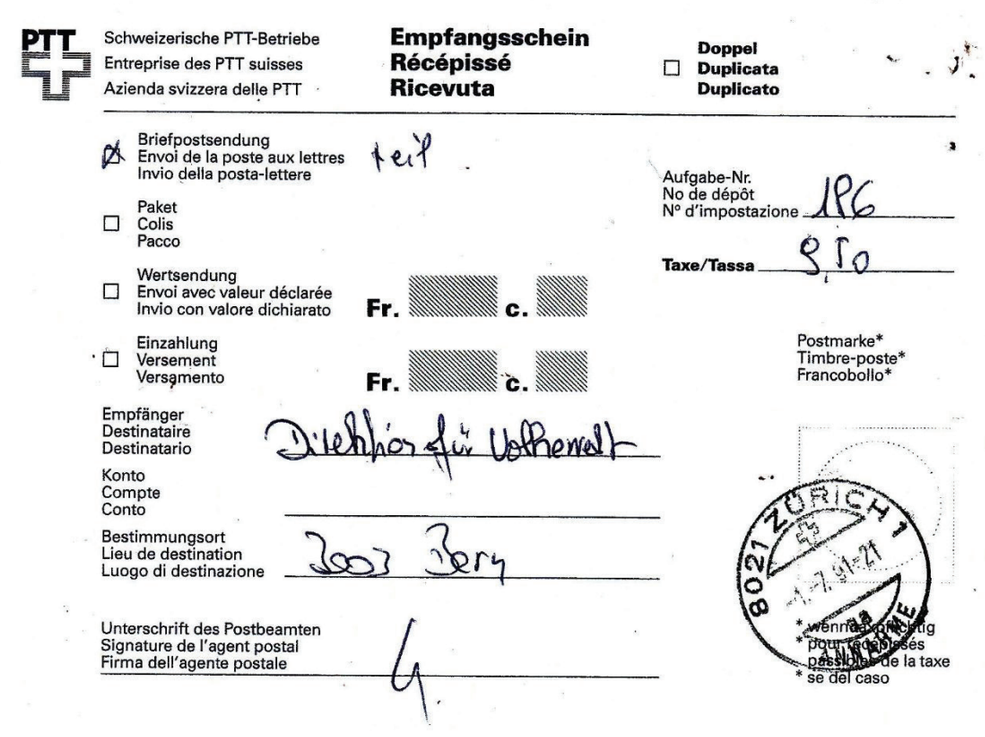
Glede države v miroljubni Evropi zagovarjamo izjavo slovenskega predsednika Milana Kučana „SLOVENIJA KOT DRŽAVA NE OGROŽA NIKOGAR“. Na podlagi zapisanega iskreno upamo, da bo vaša vlada imela pozitiven odnos in bo sprejemala ustrezne politike, ki bodo resno vzeli naše predstavnike vlade, in z njimi vzpostavili stike. Prosimo vas, da svojo uradno podporo slovenskemu procesu demokratizacije predstavljate odprto, jasno in jo tudi podprete. V imenu celotne slovenske mladine, tukaj v Švici in po svetu, se vam zahvaljujemo za pozornost in ukrepanje.

Vljuden in lep pozdrav
Bertoncelj Roman
(podpis nečitljiv)

Števančec Doris
(podpis nečitljiv)

Priloga: seznam podpisov slovenske mladine iz Züricha

Potrdilo o priporočeni poslani pošiljki oziroma pisma slovenske mladine švicarskemu Bundesratu 1. 7. 1991.

PTT
Schweizerische PTT-Betriebe
Entreprise des PTT suisses
Azienda svizzera delle PTT

Empfangsschein
Récépissé
Ricevuta

☐ **Doppel**
Duplicata
Duplicato

☒ Briefpostsendung
Envoi de la poste aux lettres
Invio della posta-lettere

☐ Paket
Colis
Pacco

☐ Wertsendung
Envoi avec valeur déclarée
Invio con valore dichiarato
Fr. **c.**

☐ Einzahlung
Versement
Versamento
Fr. **c.**

Empfänger
Destinataire
Destinatario
Diethelm für Vatherrat

Konto
Compte
Conto

Bestimmungsort
Lieu de destination
Luogo di destinazione
3003 Bern

Unterschrift des Postbeamten
Signature de l'agent postal
Firma dell'agente postale

Aufgabe-Nr.
No de dépôt
N° d'impostazione 1P6

Taxe/Tassa 9.50

Postmarke*
Timbre-poste*
Francobollo*

8021 ZÜRICH 1
55
1.7.91-21

* wenn notwendig
pour cas échéant
passibile de la taxe
* se del caso

Originalni dokumenti so v osebni hrambi Darinke Števančec.

Takratni pristojni organi švicarske republike so poslali odgovor na pismo slovenskih mladincev, živečih v Švici junija 1991.

EIDGENÖSSISCHES DEPARTEMENT
FÜR AUSWÄRTIGE ANGELEGENHEITEN
DÉPARTEMENT FÉDÉRAL DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES
DIPARTIMENTO FEDERALE DEGLI AFFARI ESTERI

p.B.73.Youg.0.(1).-SH/HSK

Bern, 12. Juli 1991

Bitte dieses Zeichen in der Antwort wiederholen
Prière de rappeler cette référence dans la réponse
Pregasi rammentare questo riferimento nella risposta

Herrn
Roman Bertoncelj
Grosswis 6

8154 **Glattbrugg**

Sehr geehrte Damen und Herren

Wir danken Ihnen für Ihren Brief vom 30. Juni 1991 an Bundesrat René Felber, in welchem Sie Bezug nehmen auf die derzeitige Jugoslawienkrise.

Wir sind uns der schwierigen Lage, in welcher sich Jugoslawien derzeit befindet, bewusst und verfolgen die Ereignisse in Slowenien und Kroatien mit grösster Aufmerksamkeit und Besorgnis. Der Wunsch der Schweiz, aktiv zu einer friedlichen Konfliktlösung für ganz Jugoslawien beizutragen, findet in den zahlreichen diplomatischen Bemühungen unseres Departementes seinen Ausdruck. So haben wir die Ingangsetzung des Krisenmechanismus der KSZE am 28. Juni 1991 unterstützt, wir haben allerseits unsere guten Dienste angeboten und sind auch bereit, uns an einer Beobachtermission in Jugoslawien zu beteiligen.

Die Schweiz hat überdies am 30. Juni 1991 jedwelche Gewaltanwendungen und insbesondere jene der jugoslawischen Armee in Slowenien scharf verurteilt.

Wir versichern Sie, sehr geehrte Damen und Herren, unserer vorzüglichen Hochachtung.

POLITISCHE ABTEILUNG I
i.V.

Daniel Woker

Neuraden prevod pisma: Doris Števančec Fuchs

Zvezni oddelek za posebne zadeve

Bern,

12. julij 1991

p. B.73.Young.0.(1).-SH/HSK
Prosimo, navedite znak posla

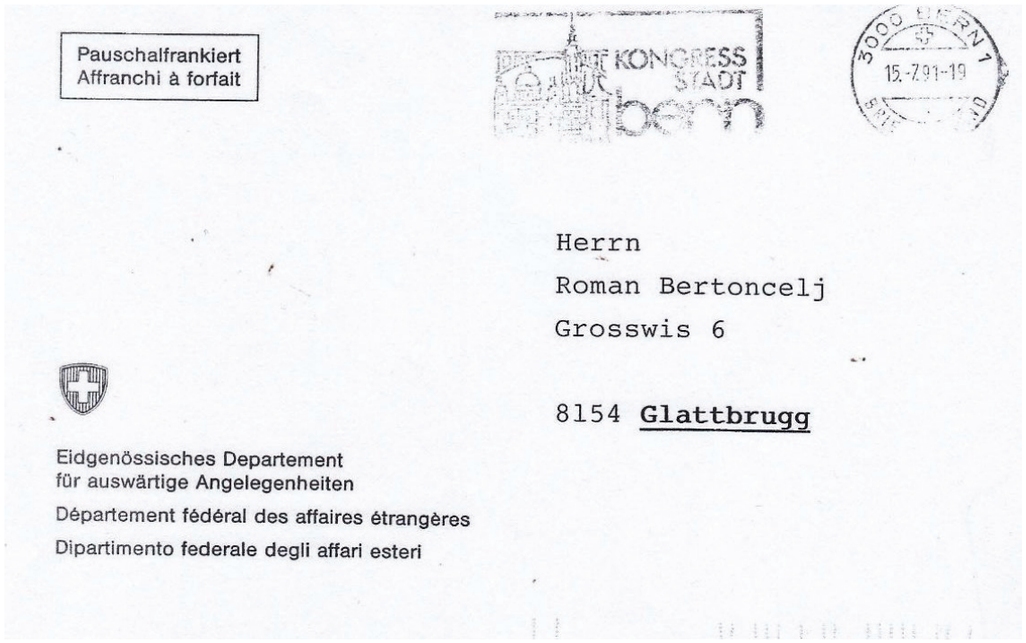
Gospod
Roman Bertoncelj
Grosswis 6
8154 Glattbrugg

Spoštovani!

Zahvaljujemo se vam za vaše pismo z dne 30. junij 1991 zveznemu svetniku Reneju Felberju, na katerega ste se obrnili zaradi jugoslovanske krize.

Zavedamo se težkih razmer, v katerih je trenutno Jugoslavija in z največjo pozornostjo in zaskrbljenostjo spremljamo dogajanja v Sloveniji in na Hrvaškem. Švicarska želja po aktivnem prispevanju k mirni rešitvi konfliktov za celotno Jugoslavijo je izražena v številnih diplomatskih prizadevanjih našega oddelka. Tako smo podprli začetek kriznega mehanizma KVSE 28. junija 1991, vsem smo ponudili svoje storitve in smo pripravljeni sodelovati v mirovno-opazovalni misiji v Jugoslaviji. Poleg tega je Švica 30. junija ostro obsodila vsako uporabo sile, zlasti Jugoslovanske vojske v Sloveniji. Gospe in gospodje, zagotavljamo vam, da bomo pozorno spremljali zadevo.

Politični oddelek I
v zamenjavo
Daniel Woker

Pauschalfrankiert
Affranchi à forfait

KONGRESS STADT bern

3000 BERN 1
15.-791-19

Herrn
Roman Bertoncelj
Grosswis 6

8154 Glattbrugg

Eidgenössisches Departement
für auswärtige Angelegenheiten
Département fédéral des affaires étrangères
Dipartimento federale degli affari esteri

Pismo z odgovorom Oddelka za posebne zadeve 15. julija 1991 na naslovnika Romana Bertonclja, ki je skupaj z Doris Števančec v imenu Slovencev in slovenske mladine poslal pismo.

Originalni dokumenti so v osebni hrambi Darinke Števančec.

Zlatko Kuk

DOLGA VAS, 23. 4. 2010

Spoštovane veteranke, veterani, častniki, cenjeni gostje!

Spomini so hrana za dušo, je nekoč napisal poet in resnično s spomini, takšnimi in drugačnimi, je občasno treba nahraniti dušo in ne dovoliti, da bi utonili v pozabo.

Junija 1991 je kazalo, da bo lepo poletje. Le za koga? V zraku je bilo čutiti napetost, konflikt med Slovenijo in Srbijo, je dobil novega udeleženca, JLA, ki se je odkrito postavila na srbsko stran, proti Sloveniji in njenim težnjam za demokracijo v Jugoslaviji. Dopusti so bili že dalj časa preklicani, milica je vpoklicala sto odstotkov svojega rezervnega sestava, zgodila se je Ljubljana in znamenite besede »Danes so dovoljene sanje, jutri je nov dan!« Dišalo je po oboroženem spopadu.

Torek, 27. 6. 1991

Ura je 8.00. Obvestilo številka 1: Motorizirana kolona JLA vozi skozi Mostje proti Dolgi vasi.
Ura je 8.30. Obvestilo številka 2: Motorizirana kolona s 50 vojaki je prispela v stražnico Štefana Kovača. Pripadniki TO blokirajo cesto skozi Dolnje Gorice.
Ura je 10.00. Obvestilo številka 3: Vojaška kolona se skozi Bűkeš premika proti mejnemu prehodu, cilj je jasen: pokoriti miličnike na mejnem prehodu in ga vrniti pod upravljanje federacije.
Ura je 13.00. Obvestilo št. 4: Vojska JLA postavlja obroč okrog mejnega prehoda.

Skozi glavo se podi vse mogoče: kako se bo razpletlo, bo prišlo do oboroženega spopada, ali bomo resnično streljali eden na drugega v 20. stoletju v državi, ki je bila sicer zgrajena na nasilju druge svetovne vojne, vendar ga ni nikdar podpirala. Le kdo so fantje v sivih vojaških uniformah na drugi strani, kaj so jim starešine govorili pred odhodom v akcijo, da smo rušitelji Jugoslavije, najhujši odpadniki, Bavčarjevi, Janševi plačanci. Kako bodo vse to prenesli kolegi miličniki, rezervisti, kako se bom sam odzval? Neznanka za neznanko.

Zahteva številka 1
Poveljujoči postavi ultimat: do 14.15 je treba mejni prehod zapustiti, če ne bo sledil napad z vsemi sredstvi, civilisti naj se umaknejo z območja mejnega prehoda, da ne bo nepotrebnih žrtev. Gledamo se z golobradimi mladci v SMB uniformah, umikajo poglede, gledajo nekam v tla, nič jim ni jasno. Miličniki so seznanjeni s položajem, nihče ne odstopi, vztrajali bomo do konca. Vsak zavzame svoj položaj … čakanje … kazalci na uri neverjetno hitro krožijo, ali bo to konec, ali bomo čez nekaj minut obležali na tem koščku asfalta ... ne vem … čakamo odrešilni strel … naj se že enkrat začne … tišina je neznosna.

Obvestilo številka 5
Miličniki z oddelka milice Dobrovnik preprečili vojakom iz stražnice Žitkovci prihod v blokado in obroč pred mejnim prehodom. Bravo, fantje!

Vojska zahteva ponovno pogovor. Ultimat ostaja, rok se podaljša, vendar se v pogovor prikrade prvi znak negotovosti, dvom vase, ni pričakovanih okrepitev iz Varaždina. Kolegi iz TO in miličniki z lendavske postaje milice se razvrščajo za vojaki v obroču. Obroč je zaprt z obročem.

Večer je, temni se, zberemo se v stavbi na mejnem prehodu, na novo se razporedimo, s komandirjem Lacijem hrabriva miličnike … mrak … prižigati luči je prepovedano … nekaj stražarjev je na izpostavljenih mestih … voham strah, ki se je zavlekel v hodnik zgradbe, nihče ne spi, vsak se boji presenečenja v temi.

Dežuje, mrzel junijski dež, morda zadnje solze z neba. Z Lacijem sediva na pragu Miškove stare hiše, dež tolče po lugašu (brajdi) … govoriva o vsem, o jutri, o včeraj … samo žar cigarete se včasih prikrade izpod vetrovke … kaj počno doma otroci … se bomo še videli … kateri zapor bo naš dom, če preživimo in se ne posreči … začne se daniti.

Jutro nad prehodom … meglice proti Mostju … mokrota vse naokrog … še smo živi, bodrim fante … počasi se razporejamo po ploščadi, cisterne v blokadi nedotaknjene, presenečenj ni, vsak na svoje mesto.

Dne 28. 6. 1991, pogajanja ob 8. uri

Vztrajamo na svojem, na umiku vojske iz obroča in vrnitev v stražarnice. Tudi kolegi iz TO pritiskajo, premikajo moštvo, ustvarjajo vtis, da jih je ogromno.

Obrazi vojaških starešin so bledi, pustili so jih na cedilu … ni okrepitev … sami s temi otroci ne bodo napadli … prošnja za prost prehod do stražarnice … vrnitev … umaknili se bodo. Nepopisno smo srečni … veseli, ko to slišimo, vendar ostajamo trdi v pogajanjih: umik v stražarnice brez orožja ... postajamo predrzni … posveti na eni in na drugi strani, vsak obvešča svoje nadrejene ... razlaga občutke ... kako dalje?

Vozila spravljajo v pogon, vojaki se grupirajo okrog njih ... ista taktika? Nenaden umik z vso opremo? To ne bo šlo. Nekaj kratkih rafalov v zrak, tam nekje nad bűkeški gozd, nad njihovimi glavami. Panika, beganje, orožje leti po zraku ... samo kak obupani starešina z mahanjem poskuša vzpostaviti red … nekaj dolgih minut … dviganje rok … vse je končano ... predaja ... lovec je postal plen.

Po skoraj dveh dneh se srečamo s kolegi. Veselje nam žari z obraza, ponosno se šopirimo ob cesti, upravičeno. Težko mi je gledati vse to, odidem do zgradbe,

iščem fante, ali so vsi na številu, ali se v tej zmedi ni komu kaj zgodilo, živci so bili napeti do skrajnost ta dva zadnja dneva, hitro gre lahko kaj narobe ... vse je v redu ... oddahnem si.

Obvestilo številka 6
Bravo, fantje, odmeva po zvezah ... štab v Murski Soboti je navdušen ... cela Slovenija se pridružuje ... uspeli ste z nepopustljivostjo in vztrajnostjo … bravo.
Je to začetek konca ... bomo preko puškinih cevi prišli v demokracijo ... nekam poznano mi je vse to ... se zgodovina spet ponavlja? Ali bo treba popisat nov list ... kdo bo zmagovalec ... poti nazaj več ni.

Danes, ko z razdalje devetnajstih let opazujem te dogodke, lahko rečem le, da smo bili zelo predrzni, skoraj bi lahko rekel nesramno predrzni, vendar imeli smo svojo vizijo, imeli smo svoj ideal. Biti svoj na svojem in za ta ideal smo bili takrat pripravljeni dati tisto najdragocenejše – življenje. Pri tem nas je enoglasno podpirala cela Slovenija.

Na koncu, pred nami je 27. april, dan odpora proti okupatorju ... praznik, ki simbolizira spremembe v slovenskem narodu … nič več sužnji ... nič več hlapci ... le gospodarji na svoji zemlji ... včasih manj včasih bolj uspešni …

LETA 1991 SO BRANILI MEJNI PREHOD V DOLGI VASI

Intervju devetošolke DOŠ I Lendava Maše Kulčar s svojim dedkom

Maša Kulčar je dobila priznanje za sodelovanje na literarnem razpisu Spominska obeležja pripovedujejo.

Današnji dan leta 1991 so si prebivalci ob mednarodnem mejnem prehodu Dolga vas zapomnili za vedno. Takrat se je začela vojna za Slovenijo, ki je trajala 10 dni. JLA je tega dne nameravala zavzeti mednarodni mejni prehod Dolga vas, a jim to ni uspelo, saj so se pogumni možje mejne milice pod vodstvom komandirja Ladislava Bagladija zoperstavili večkrat močnejšemu nasprotniku. Devetindvajset let po dogodku je devetošolka DOŠ I Lendava, Maša Kulčar, s svojim dedkom, Ladislavom Bagladijem naredila zanimiv intervju, katerega objavljamo tudi na našem spletnem portalu in je bil objavljen v elektronski različici literarnega natečaja Spominska obeležja pripovedujejo.

V času osamosvojitvene vojne za Slovenijo leta 1991 je bil moj dedek Ladislav Bagladi aktivni udeleženec braniteljev slovenske samostojnosti. Na to temo sem z njim pripravila intervju, ki bo mladi generaciji dovolil pokukati v ozadje dogajanja tistih dni.

Dedek, kje si služboval v času vojne?
Služboval sem na mednarodnem mejnem prehodu Dolga vas. Bil sem komandir Postaje mejne milice Dolga vas. Naša naloga je bila, da varujemo meje novo nastale države Slovenije.

Blokada mejnega prehoda Dolga vas, osebni arhiv Ladislava Bagladija

Kdo je napadel Slovenijo in zakaj?
Slovenijo so napadli vojaki Jugoslovanske ljudske armade, ker se je Slovenija odločila za samostojno pot. Začelo se je s preprečevanjem zamenjav tabel s simboli SFRJ in zastav. Njihov cilj je bilo zavzetje vseh mejnih prehodov in nato pritisk na slovensko vlado, da se za osamosvojitev ne odloči.

Koliko časa je trajala vojna?
Aktivni spopadi so po celi Sloveniji med vojsko JLA kot agresorjem in branitelji, pripadniki takratne Teritorialne obrambe in milice, trajali deset dni.

Kako ste se branili pred nasprotniki?
Pristop po glavni cesti, ki vodi v smeri mejnega prehoda in naprej na Madžarsko, smo blokirali s tovornimi vozili, bagri in cisternami. Za obrambo območja mejnega prehoda pa smo postavili obrambne položaje, ki so jih branili miličniki z orožjem.

Kdo je še branil ozemlje razen policije – miličnikov?
Pri obrambi so sodelovali še pripadniki Teritorialne obrambe iz Lendave in miličniki ter rezervni miličniki s Postaje milice Lendava in oddelka milice Dobrovnik.

Ali si bil ranjen?
Ne, na srečo nisem bil ranjen. Prav tako ni bil ranjen nihče drug od udeležencev, saj je bila predaja izvedena samo z opozorilnimi streli.

Kakšno orožje ste imeli za obrambo?
Oboroženi smo bili le s pehotnim orožjem: polavtomatske, avtomatske puške in pištole. Teritorialna obramba je imela tudi protioklepna orožja.

Ladislav Bagladi 27. 6. 1991

Ali ste streljali?
Pred predajo vojakov smo tudi opozorilno streljali v zrak, kar je med vojaki povzročilo paniko in so se predali. Tako vojska, kot tudi branitelji smo se želeli izogniti človeškim žrtvam in tudi materialni škodi, zato so na pogajanjih padale zahteve o mirni predaji brez uporabe orožja ter o umiku vseh civilistov, stalnih prebivalcev na območju mejnega prehoda, da pri morebitnem streljanju ne bi bilo žrtev.

Ali te je bilo strah?
Ja, bilo me je tudi strah. Ko smo bili obkoljeni, nismo vedeli za načrte vojske, ki je čakala na okrepitve s hrvaške strani. Na našo srečo so te okrepitve na mostu reke Mure v Murskem Središču zadržali pripadniki Teritorialne obrambe oziroma

jim preprečili, da bi prišle do mejnega prehoda Dolga vas. Hkrati je bila vojska obkoljena še s predstavniki naše Teritorialne obrambe in milice ter se je o umiku oziroma napadih dogovarjala še z njimi. Mi takrat o rezultatih dogovorov nismo bili obveščeni.

Ali si v tem času imel stike z družino?
Ja, z družino sem imel stike le preko telefona. V tistem času nismo zapuščali mejnega prehoda, tako da nismo hodili domov. Ves čas obkolitve smo preživeli v zgradbi in okrog zgradbe mejnega prehoda, opazovali premike vojske ter imeli pogajanja z njimi. Na srečo smo imeli zelo dobre prijateljske odnose z madžarskimi mejnimi organi, ki so nam pomagali v okviru dovoljenega.

Kateri dogodek se ti je najbolj vtisnil v spomin?
Najbolj se spomnim drugega dneva obkolitve mejnega prehoda, ko so se vojaki in starešine JLA predali braniteljem mejnega prehoda. Po neprespani deževni noči smo ob svitu spet zasedli obrambne položaje. Ob 8. uri so ponovno potekala pogajanja, kjer smo zahtevali umik vojske brez orožja, vendar niso obrodila sadov. Ob 11. uri pa je vojska začela umik z vozili in orožjem brez našega privoljenja, zato smo izstrelili opozorilne strele, ki so med vojaki povzročili paniko in so se nato predali.

Kaj ste naredili z vojaki JLA?
Vojake JLA smo namestili v centre za ujetnike. Moram povedati tudi to, da so vojaki bili mladi fantje, ki dejansko sploh niso vedeli, proti komu se borijo in zakaj. Izpolnjevali so le ukaze svojih nadrejenih častnikov. Med njimi so bili tudi Slovenci, ki so v tistem času služili vojaški rok. Po končani desetdnevni vojni so se vojaki po lastni presoji vrnili nazaj k svojim družinam, v tujino k sorodnikom ali nazaj v vojašnice (kasarne). 25. 10. 1991 pa se je celotna vojska JLA umaknila iz ozemlja samostojne Republike Slovenije.

Do kakšnih sprememb je prišlo po vojni za mejni prehod Dolga vas?
Za mejni prehod Dolga vas so nastale velike spremembe. Dogajanje se je preselilo na mejo proti Hrvaški in prometne poti proti vzhodu in jugu Evrope so bile prekinjene, zato se je ves tranzitni potniški in tovorni promet preusmeril na mejni prehod Dolga vas. To je povzročilo veliko gnečo in dolge čakalne vrste tovornih vozil, ki so čakala na prestop meje z obeh strani.

Ali se počutiš kot junak, ker si sodeloval v vojni?
Ne počutim se kot junak, temveč kot zaveden državljan in domoljub, ki je branil svojo domovino.

Danes je moj dedek veteran in član Združenja Sever, kjer aktivno sodeluje. Vabijo ga na osnovne in srednje šole, kjer v družbi svojih kolegov veteranov, braniteljev slovenske samostojnosti, predava o takratnih dogodkih in s tem ohranja spomin

na osamosvojitveno vojno. Dedek je domoljub s spoštljivim odnosom do simbolov države, himne, grba in zastave.

Položaj Teritorialne obrambe, arhiv PVD Sever

Jugoslovanska vojska je takrat proti Dolgi vasi krenila iz Murske Sobote in iz vojašnic v Lendavskih Goricah ter Žitkovcih, katere enoto so ustavile dobrovniške enote. Vojska JLA je najprej blokirala vse dostope do dolgovaškega mejnega prehoda, a so jih slovenski fantje, teritorialci in policisti (takrat jih je bilo skupaj 80) dobro presenetili in blokado vrnili. Prva je bila z delovnimi stroji je na cesti ob vhodu v romsko naselje, druga pa pri mejnem prehodu s cisternami podjetja Integral Lendava.

Jugoslovanska vojska je takrat od komandirja mejne milice Ladislava Bagladija zahtevala predajo mejnega prehoda in grozila, da bodo drugače napadli mejni prehod z vsem razpoložljivim orožjem. Bagladi jih je odločno zavrnil. Napetosti so rasle, položaj je bil resen. Med teritorialci in JLA se je odvijala prava psihološka vojna, pri blokadi JLA nedaleč stran od mejnega prehoda pa sta bila postavljena dva hitrostrelna topova.

Vita Kulčar

SPOMINSKA OBELEŽJA PRIPOVEDUJEJO - MEJNI PREHOD DOLGA VAS

Seminarska naloga pri družboslovju za otroke,
Gimnazija Franca Miklošiča v Ljutomeru, 2. razred,
mentor prof. Suzana Rauter

Uvod

V seminarski nalogi vam bom predstavila spominsko obeležje, ki je bilo postavljeno ob 10. obletnici branilcem mejnega prehoda Dolga vas, dogajanje na mejnem prehodu Dolga vas v dneh, 26., 27. in 28. 6. 1991, ter življenjepis Ladislava Bagladija, takratnega komandirja na mejnem prehodu Dolga vas.

Varnostne razmere so se glede na razdružitev Republike Slovenije od Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ) in osamosvojitvene težnje iz dneva v dan slabšale. Številčno so se okrepile vojaške patrulje, ki so nadzirale območje mejnega prehoda in delo milice.

Glede na politične pritiske in grožnje Jugoslovanske ljudske armade (JLA), rekonstituiranega predsedstva SFRJ ter predstavnikov Zveznega izvršnega sveta na legitimne organe Republike Slovenije in zaostrene varnostne razmere, je milica z namenom zagotavljanja varnosti državne meje, opravljala poostren nadzor mejnega prehoda in skrbela za varnost objektov in lastno varnost.

Spominsko obeležje

Na mejnem prehodu Dolga vas stoji spomenik branilcem mejnega prehoda v obliki protitankovske-protioklepne betonske ovire, na kateri je spominska plošča z napisom v slovenščini in madžarščini: Branilcem mejnega prehoda Dolga vas ob 10-letnici samostojnosti Republike Slovenije. Spominsko ploščo so postavili 25. junija leta 2001.

Vsako leto društva Sever, Zveza veteranov vojne za Slovenijo, Zveza slovenskih častnikov in Zveza borcev za vrednote NOB organizirajo pohod v spomin na osamosvojitveno vojno leta 1991. Leta 2017 je bil pohod organiziran že šestnajstič.

Spominsko obeležje

26. 6. 1991

Dne 26. 6. 1991 ob 11.00 so delavci Cestnega podjetja Murska Sobota odstranili table z napisi SFRJ in jih zamenjali s simboli Republike Slovenije. Hkrati so zamenjali zastavo SFRJ in slavnostno izobesili zastavo Republike Slovenije.

Istega dne sta se na mejni prehod Dolga vas v popoldanskem času pripeljala oficirja Jugoslovanske armade Livadič in Ilič, ki sta komandirja Ladislava Bagladija opozorila, da ne dovolita zamenjati zastave, tabel in oznak na območju mejnega prehoda.

27. 6. 1991

Dne 27. 6. 1991 so iz Uprave za notranje zadeve (UNZ) Murska Sobota na mejnem prehodu dobili obvestilo, da sta v jutranjem času iz vojašnice v Murski Soboti v smeri Lendave krenila dva kamiona z vojaki Jugoslovanske ljudske

armade (JLA). Vozili sta okrog 8. ure prepeljali vas Mostje ter neovirano prispeli v stražnico Štefana Kovača v Dolgovaških Goricah. Po pridobljenih informacijah so se vojaki Jugoslovanske ljudske armade skupaj z vojaki v stražnici namenili zavzeti mejni prehod Dolga vas. O tem dogodku so obvestili pripadnike Teritorialne obrambe (TO).

Pripadniki TO so pristopili k zapori magistralne ceste Lendava-Dolga vas pri mostu oziroma odcepu ceste za romsko naselje v Dolgi vasi. Na mostu so postavili blokado z delovnim strojem in drugo mehanizacijo z namenom, da zadržijo dostop vojakom Jugoslovanske ljudske armade do mejnega prehoda. TO je branil zaporo s protioklepnim orožjem.

Okoli 9. ure so dobili sporočilo od opazovalca, njihovega rezervista, ki je opazoval dogajanje na stražnici Štefana Kovača, da so vojaki JLA z dvema tovornima in dvema terenskima voziloma zapustili stražnico in se po gozdni cesti skozi zaselek Bukeš, v smeri državne meje z Madžarsko, odpeljali proti mejnemu prehodu Dolga vas.

Tako se je vojska izognila blokadi, ki so jo postavili pripadniki Teritorialne obrambe, na magistralni cesti v Dolgi vasi. Pred sprejetim obvestilom se je komandir Ladislav Bagladi samostojno odločil, da blokira dostop do območja mejnega prehoda. Izkoristil je prihod treh cistern za prevoz bencina in z njimi zaprl bližnji in končni prostor območja mejnega prehoda.

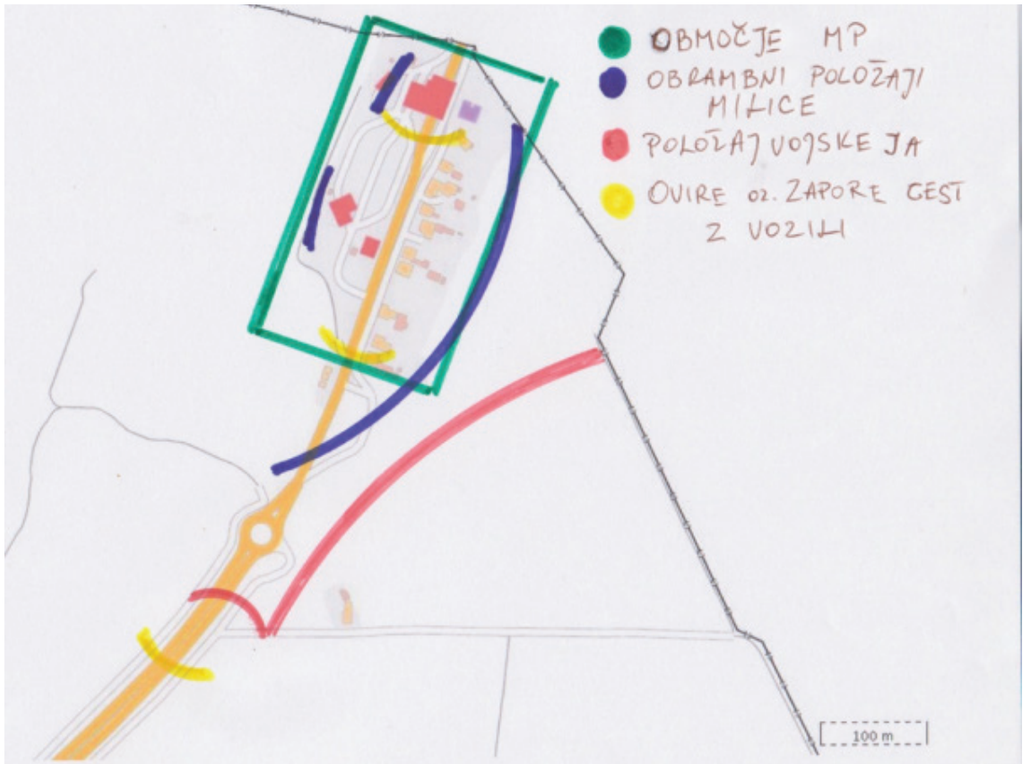
Blokada mejnega prehoda

Tako je bil blokiran dostop in pregled prihajajočim vojakom JLA. Z leve strani območja mejnega prehoda, gledano iz smeri Madžarske, za stanovanjskimi hišami prebivalcev, ki bivajo na območju mejnega prehoda, je komandir razporedil

miličnike, ki so bili na mejnem prehodu z namenom, da obranijo mejni prehod pred vojsko JLA. Miličniki so si pripravili primerna zaklonišča, ki bi jih varovala v primeru oboroženega spopada z Jugoslovansko ljudsko armado. V najvišji hiši je bil na podstrešju opazovalec, ki je imel pregled na širše območje ob meji, tako da je lahko pravočasno videl prihod vojakov.

Opazovalec je ob 12.30 sporočil, da se po vojaški patruljni stezi premika vojaška enota, razporejena v strelce z dvema terenskima voziloma, ki sta po poljski poti peljali proti območju mejnega prehoda na magistralno cesto. Približno 150 metrov pred območjem mejnega prehoda so zavzeli vojaške položaje. Pri obkoljevanju je sodelovalo približno 60 vojakov Jugoslovanske ljudske armade.

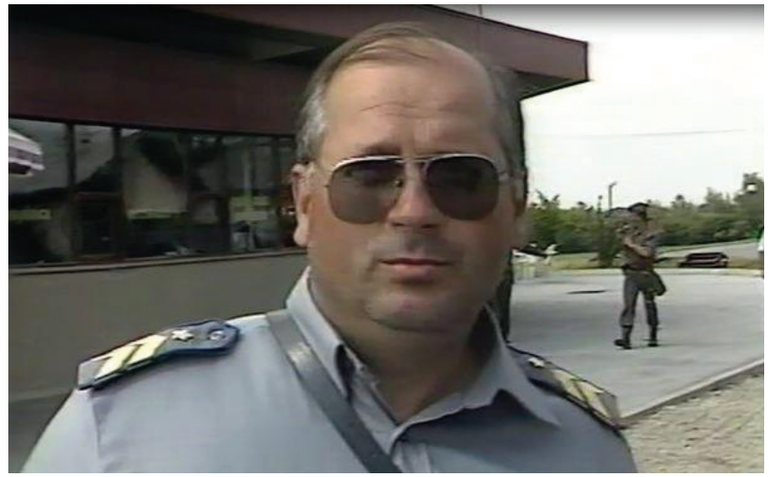
Okoli 13. ure je bil obroč okoli območja mejnega prehoda sklenjen.

Skica dogajanja na mejnem prehodu

Na mejni prehod sta prišla dva oficirja Jugoslovanske ljudske armade, ki sta komandirja obvestila, da se morajo vsi miličniki in drugo mejno osebje do 14.15 umakniti, sicer bodo mejni prehod napadli z uporabo orožja.

Ultimat vojske je komandir Ladislav Bagladij zavrnil z besedami: »Če nas boste napadli s silo in orožjem, boste za posledice odgovorni sami, ker vam bomo vrnili z isto mero.«

Ladislav Bagladi

Ob 14.25 je vojska poslala drugo obvestilo, da je rok za predajo mejnega prehoda ob 14.45. Dodatno so zahtevali, da se s prehoda umaknejo tudi vsi civilisti in občani, ki na območju mejnega prehoda prebivajo, ker Jugoslovanska ljudska armada za žrtve med njimi ne bo odgovarjala. Pričakovali pa so tudi okrepitve oklepnih enot, ki naj bi prišle iz Varaždina, Republike Hrvaške.

V času med pogajanji predstavnikov Jugoslovanske ljudske armade z vodstvom milice na mejnem prehodu so se v zaledju, to je za obročem vojakov Jugoslovanske ljudske armade, razporedili delavci milice iz PM Lendava, OM Dobrovnik in vojaki slovenske Teritorialne obrambe, ki so postavili obroč za položaji vojske Jugoslovanske ljudske armade tako, da se je sedaj tudi vojska JLA znašla v obroču.

V popoldanskem času so sledila pogajanja s predstavniki vojske JLA na mejnem prehodu. Vodstvo na mejnem prehodu je zahtevalo od vojske umik in deblokado mejnega prehoda, vojska pa je zahtevala, da milica zapusti in preda mejni prehod.

Do dogovora ni prišlo, vsaka stran je ostala pri svojih zahtevah. Na naslednjem pogajanju so se pogajali na položajih med obročem, ki so ga postavili pripadniki milice iz Postaje milice (PM) Lendava, oddelka milice (OM) Dobrovnik in enote Teritorialne obrambe Območnega štaba (TOOŠ) Lendava. Na pogajanju so sodelovali poveljujoči enoti milice, Teritorialna obramba, vodstvo mejnega prehoda in predstavnik vojaških enot Jugoslovanske ljudske armade. Pri pogajanjih niso dosegli nobenega napredka, obe strani sta ostali pri svojih zahtevah.

Tako je minil dan. Vsaka stran je ostala na svojih položajih in vse je bilo mirno. Znočilo se je. Na nebu so se zbirali temni oblaki. Pripravljalo se je k nevihti. Ponoči je začelo močno deževati. Na izpostavljenih mestih na obrambnih položajih so postavili straže, drugi miličniki so se umaknili v zgradbo mejnega prehoda. Ob svitu so ponovno zavzeli prvotne obrambne položaje. Opazovali so položaje vojske JLA. Videli so vojake, ki so stoje ali čepe premočeni čakali, da posije sonce. Zaklonišča, ki so si jih izkopali čez dan, je čez noč zalila voda.

28. 6. 1991

Okoli 8. ure 28. junija so se ponovno začela pogajanja. Vojska JLA je grozila z napadom in zahtevala predajo mejnega prehoda, drugače ga bodo zasedli s silo. Vodstvo mejnega prehoda je spet zavrnilo zahteve vojaškega pogajalca. Vojska JLA se je vrnila na svoje položaje.

Jugoslovanska ljudska armada se je začela pogajati s predstavniki enot Teritorialne obrambe in milice, ki so jih obkolile. Vodstvo mejnega prehoda pri tem ni sodelovalo in niso vedeli, kaj so se dogovorili. Milica in TO sta na koncu pogajanj, ko so pripadniki JLA ugotovili, da pomoči oklepne kolone ne bodo dobili, zahtevali, da se vojaki umaknejo v stražnice brez orožja, česar pa vojaki JLA niso upoštevali.

Okrog 11. ure so opazili, da so se vojaki JLA z orožjem in opremo začeli premikati proti tovornim vozilom. Vojake so začeli pozivati, da odložijo orožje in se predajo. Vendar so vojaki nadaljevali umik in začeli prižigati tovorna vozila, zato je bil izdan ukaz, da se strelja v zrak z opozorilnimi streli. Streli so med vojaki JLA povzročili zmedo in preplah. Odvrgli so orožje in krenili proti položajem pripadnikov TO in milice, kjer so se predali. Zajetih je bilo 62 vojakov, dva častnika in trije podčastniki. Odpeljali so jih v zbirne centre.

Tako je bila dne 28. 6. 1991 blokada mejnega prehoda končana. Milica je ponovno začela svoje delo na območju mejnega prehoda Dolga vas in ob 14. uri je bil mednarodni mejni prehod Dolga vas spet odprt za ves potniški promet.

Po deblokadi

Po deblokadi mejnega prehoda Dolga vas dne 28. 6. 1991 še ni bilo konec nevarnosti ponovnega zavzetja mejnega prehoda. V dopoldanskem času je predstavnik milice iz Murskega Središča obvestil poveljnika varovanja blokade na mostu čez reko Muro, Živka Staniča, da se iz smeri Čakovca približuje kolona oklepnih vozil. Stanič je povedal predstavniku milice, da ima nalogo preprečiti prehod kolone na ozemlje Republike Slovenije. Opozoril ga je tudi na posledice, ki bi jih povzročila eksplozija cistern, postavljenih v blokadi, za prebivalce Murskega Središča in njihovo imetje.

Blokada na mostu čez reko Muro

Predlagal mu je, naj evakuirajo prebivalstvo v okolici mostu čez reko. Ko so bili prebivalci Murskega Središča seznanjeni z nevarnostjo, so se odločili, da koloni preprečijo dostop do mostu. Po daljšem prerekanju s poveljujočim enote JLA so se dogovorili, da gre na most in se dogovori s poveljujočim enote TO o prehodu mostu. Pogovori niso bili uspešni, zato sta se oba poveljujoča odločila, da se posvetujeta s svojimi nadrejenimi in se ponovno sestaneta ob 17.00. Do tega ponovnega srečanja ni prišlo, ker se je enota JLA obrnila in umaknila.

Po uspešni obrambi mostu čez reko Muro v Petišovcih je bila tudi preprečena nevarnost poskusa ponovne blokade mejnega prehoda Dolga vas.

Ladislav Bagladi

Ladislav Bagladi se je rodil 21. 06. 1948 v Petišovcih. Prvo službo je kot miličnik kontrolor opravljal leta 1968 na Postaji mejne milice v Dolgi vasi. Leta 1973 je napredoval in postal višji kontrolor, leta 1980 pa vodja skupine II., leta 1987 je napredoval v pomočnika komandirja in istega leta v namestnika komandirja. Od leta 1988 je opravljal dolžnosti vršilca dolžnosti komandirja ter od leta 1990 dolžnosti komandirja Postaja mejne policije (PMP) Dolga vas.

Delovna kariera in delovne naloge, ki jih je ves čas službovanja opravljal na PMP Dolga vas, odslikavajo delovne uspehe celotnega kolektiva, če opredelimo njegovo delo skupaj s kolektivom, saj ga od njega ne moremo ločevati, predvsem v času osamosvajanja in nastajanja državne suverenosti Republike Slovenije ter tudi kasneje.

V veliki meri je prispeval k strokovnemu delovanju in ugledu policije na PMP Dolga vas.

Za svoje delo je prejel Bronasti, Srebrni in Zlati znak za pomembne zasluge in uspehe zagotavljanja varnosti**.** Za dejavnosti zaščite demokratičnih procesov v Republiki Sloveniji, priprave in delovanje v vojni za osamosvojitev Republike Slovenije je prejel Srebrni znak osamosvojitve**.** Od Republiškega štaba za Teritorialno obrambo je prejel zahvalo, ker se je ob napadu sovražne vojske na našo domovino in v boju za ohranitev naših največjih vrednot – svobode in samostojnosti Republike Slovenije – odzval z večjo požrtvovalnostjo, kot so mu narekovale odgovornosti, pričakovanja in dolžnosti.

Za dolgoletno ustvarjalno in prizadevno delo v Policijskem veteranskem društvu Sever za Pomurje je prejel priznanji, Bronasti in Srebrni znak Sever.
Upokojil se je leta 1997.

Povzetek dogajanja

Pri vseh akcijah in nalogah, ki so jih izvajali v zvezi z osvoboditvijo mejnega prehoda, ni bil kršen mejni režim do sosednje države Madžarske in ni prišlo do nobenega mejnega incidenta.

Prav tako ni nastala nobena materialna škoda na objektih mejnega prehoda, kakor tudi ne na drugih objektih, ki so na območju mejnega prehoda v družbeni ali zasebni lasti. Med opozorilnim streljanjem ni bil nihče ranjen ali ustreljen.

Območje mejnega prehoda je branilo 25 aktivnih in rezervnih miličnikov. V obroču za vojsko JLA je sodelovalo še 40 aktivnih in rezervnih miličnikov in okrog 130 pripadnikov TOOŠ Lendava.

Odločilen vpliv na dogajanja v času blokade mejnega prehoda so imeli naslednji dejavniki:

- odločnost in pogum miličnikov na mejnem prehodu, katerih cilj je bil ubraniti mejni prehod tudi v primeru oboroženega spopada;
- podpora občanov na območju mejnega prehoda, ki so ostali v svojih domovih ter po svojih močeh pomagali miličnikom;
- prepričanje varnostnih organov Republike Madžarske, da se je Slovenija pravilno odločila, in njihova vsestranska pomoč v okviru dovoljenega;
- usklajeno delovanje in tovarištvo med miličniki in pripadniki TO na položajih pred mejnim prehodom in izvajanjem drugih operacij na ožjem in širšem območju Lendave.

Zaključek

Spominsko obeležje, ki je postavljeno branilcem mejnega prehoda Dolga vas, ohranja spomin na dogodke iz časa slovenske osamosvojitve. Menim, da je prav, da se ohranja spomin na tiste čase, saj si ne znam predstavljati, kako bi bilo, če se ti dogodki ne bi odvili tako, kot so se. Najpomembnejše je bilo, da so naši branitelji držali skupaj in se niso uklonili sovražni, nekdaj naši skupni, JLA ter so se borili za neodvisnost. S tem so na kocko postavili svoja življenja.

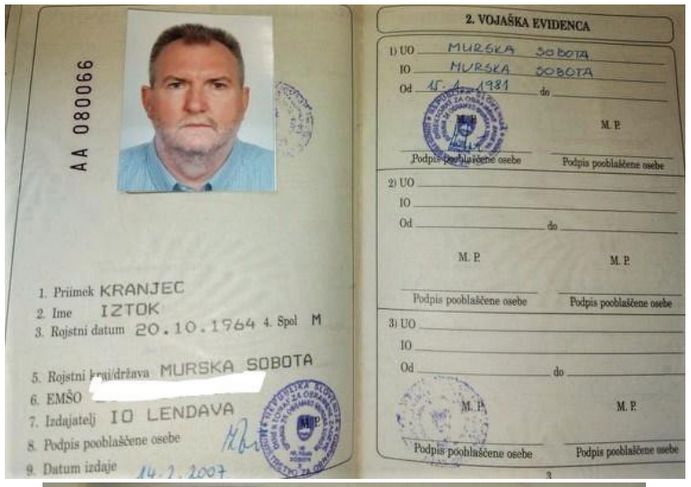
Viri:

- PVD Sever za Pomurje: Pomurje je gorelo modro (2. del, izdano v Murski Soboti, aprila 2018)
- pogovor z Ladislavom Bagladijem
- Pokrajinski odbor Zveze veteranov vojne za Slovenijo Pomurja: Vloga TO Pomurja v procesu osamosvajanja, izdano v Lendavi, 2015, založnik Arma

Iztok Kranjec

Moji spomini na osamosvajanje države leta 1991 v Petišovcih

Leti 1990 in 1991 sta bili leti, polni napetosti, političnih dogovarjanj in pa želje o samostojni in neodvisni državi Republiki Sloveniji. Kot občan in Slovenec sem spremljal vsa dogajanja in seveda je ob zaostrovanju razmer prišel tudi moj čas služenja domovini. Popoldne 24. junija 1991 sem bil vpoklican kot komandant samostojnega voda s činom poročnika TO v Petišovce. Nastanili smo se v vaškem domu v Petišovcih, kjer so bili že pred nami nastanjeni vojaki TO, ki so varovali južno državno mejo.

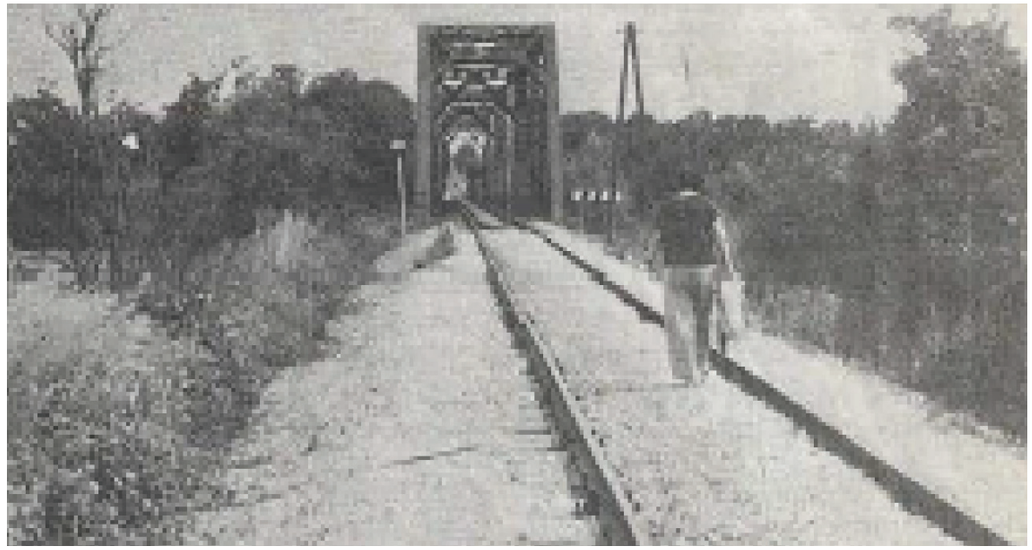

Kopija vojaške knjižice, osebni arhiv Iztoka Kranjca

Drugi dan 25. junija 1991 smo dobili ukaz, da enoto preselim na regionalno cesto Petišovci-Mursko Središče, v Republiki Hrvaški. Nastanili smo se v Gostišču ob meji, kjer sta nam lastnika Evgen in Jelena Horvat velikodušno odstopila prostor za spanje in bivanje. Blokado sta varovala 1. in 3. vod 6. odreda TO.

Ves čas smo bili v povezavi s štabom v Lendavi. Z menoj je sodeloval poročnik Jože Adanič, ki je bil s svojo enoto premeščen na kontrolno točko. V moji enoti je bil tudi Avgust Maučec, ki je bil tudi odličen strelec v slovenski reprezentanci ter je imel v moji enoti vlogo ostrostrelca. V povezavi smo bili s štabom, občasno se nam je pridružil štabni vodnik Živko Stanič in smo skupaj pripravljali strategijo delovanja in dela na kontrolni točki.

Edina vez med Slovenijo in Hrvaško je železniški most pri Murskem Središču. Prek njega vsak dan prihajajo delavci, ki so zaposleni v lendavskih delovnih organizacijah. (Vestnik, Nepujsag, posebna izdaja, Murska Sobota, 3. julija 1991, Kolonkiadas)

Zjutraj ob 4.00, 27. junija 1991 smo na most čez reko Muro, ki povezuje Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško med Petišovci na naši strani in Murskim Središčem na hrvaški strani, postavili pet cistern s priklopniki na našo stran mostu. Cisterne so bile postavljene povprek po obeh voziščih in dve sta bili napolnjeni z bencinom, tako da se z nobenim vozilom ni dalo priti preko mostu.

Tedaj nismo razpolagali z razstrelivom ali minami, zato smo se dogovorili, da bo poročnik Jože Adanič z ročnim metalcem min razstrelil cisterne, če bi bilo treba. Seveda so se po Sloveniji že dogajali spopadi, tako da smo se zavedali resnosti položaja in smo vedeli, da bodo enote Jugoslovanske armade želele priti v Slovenijo tudi preko mostu, ki smo ga varovali.

Čeprav je bil položaj zelo resen, so ljudje iz Republike Hrvaške, ki so bili zaposleni v Lendavi, kljub vsemu vsak dan prehajali državno mejo in odhajali na delo ter potem seveda po delu domov nazaj v Republiko Hrvaško. Pri tem so uporabljali tudi železniški most. Na železniškem mostu so se vojaki TO menjavali. Mislim, da je to delo opravljal Tiboe Klujber, ki je bil z mano v samostojnem vodu.

Dne 28. junija 1991 smo bili okrog 11. ure obveščeni, da se Murskemu Središču iz kasarne iz Varaždina približuje motorizirana kolona vozil Jugoslovanske vojske. Na hrvaški strani so se ustavili, saj so jih z živim zidom ustavili vaščani Murskega Središča ter seveda hrvaška milica, ki jim je dala vedeti, da čez most ne morejo iti.

Okrog 13.00 sem obvestil štabnega vodnika Živka Staniča v štabu Lendava, da so vozila na hrvaški strani in da poveljnik oborožene motorizirane kolone želi govoriti o prehodu čez most in nadaljevati svojo pot proti Murski Soboti. Na kontrolni točki se je štabnemu vodniku Živku Staniču pridružil Jože Adanič, tako da sta onadva opravljala pogajanja s predstavniki Jugoslovanske vojske, sam pa sem vodil koordinacijo varovanja območja kontrolne točke.

Ostrostrelca Avgusta Maučeca sem poslal na opazovalno točko, kjer je lahko opazoval pogajanja na hrvaški strani mostu, hkrati pa je imel na muhi poveljnika Jugoslovanske vojske oziroma poveljnika motorizirane kolone, ki je želela priti k nam v Prekmurje.

Pogajanja in pogovori so z občasnimi prekinitvami in postavljanjem rokov trajali vse do 16.00. Neposrednega pregleda nad dogajanji na hrvaški strani sicer nismo imeli, so se pa okrog 16.00 vojaška vozila začela obračati in se je motorizirana kolona odpeljala po hrvaški strani v smeri naših položajev na ljutomersko-ormoškem območju.

Po petih dneh 30. junija 1991 sem dobil ukaz, da se s svojo enoto premaknem do OŠ Draga Lugariča, kjer smo se vsi pripadniki TO, ki smo bili v Petišovcih, oprhali, uredili in čakali na naslednji premik. Dobil sem ukaz, naj se z dvema kombijema, ki sta jih vozila moja vojaka Jože Horvat in Janez Pankas, odpeljem v obmejno stražnico Štefana Kovača v Lendavske Gorice. Enoto, ki je bila v stražnici, smo prepeljali v OŠ Draga Lugariča, da se tudi oni oprhajo in uredijo.

Mejna stražnica Štefana Kovača v Lendavskih Goricah. Stražnica je bila leta 2018 podrta in je na njenem mestu danes večnamenski objekt, ki ga je zgradila Občina Lendava. (arhiv LendavaInfo)

Predvidevam, da so bili ti ujeti vojaki kasneje prepeljani v Zbirni center za ujete vojake v Čentibo, vendar pa tega nismo opravili mi. S svojo enoto sem bil premeščen na Hotizo, kjer smo v bližini reke Mure postavili šotorišče in naslednjih deset dni smo nadzirali prehajanje meje na južni državni meji. Na reki Muri je bil takrat na Hotizi brod, s katerim so se prevažali tako ljudje kot tudi vozila.

Nekih posebnosti pri svojem delu nismo zaznavali. Kot zanimivost se spomnim dogodka, ko je vozilo nekega pogrebniškega zavoda iz Zagreba prepeljalo iz Murske Sobote truplo pokojnega kapetana Jugoslovanske vojske Zorana Stojanovića, ki je umrl med spopadi v obmejni stražnici Kuzma na Goričkem. Glede na to, da je imel voznik pri sebi vse veljavne papirje in dokumente, ki so prevoz trupla dovoljevali, smo ga brez problema spustili skozi našo kontrolno točko na Hotizi, vendar smo dogodek zabeležili.

Moje delo poveljnika samostojnega voda TO se je 11. julija 1991 končalo, bil sem odpuščen in se vrnil domov in na delo.

Jakob Vuk, članek o Jožetu Adaniču

MI S PUŠKAMI ONI S TANKI

Na današnji dan, pred 29-imi leti, je tankovska kolona JLA iz vojašnice v Varaždinu krenila proti Sloveniji, po cesti čez obmejne kraje na sosednjem Hrvaškem, kjer bi Hrvaško zapustila v Murskem Središču in v novo državo Slovenijo vstopila na mostu čez reko Muro v Petišovcih, peljala skozi Lendavo na cilj, ki je bil mednarodni mejni prehod Dolga vas. Poročnik Jože Adanič, ki sicer v Slovenski vojski še vedno službuje, je zapisal: »*… pogledamo roke, na katerih so kocine, postavljene pravokotno na kožo, na čelu hladna rosa, vendar nas ni zajela panika in smo ohranili mirno kri ter trezno glavo.*«

»*Poročnik Jože Adanič je veteran vojne za Slovenijo in še vedno službuje v Slovenski vojski. Bil je tudi na pogajanjih v vojni za samostojno Slovenijo na mostu na reki Muri pri Murskem Središču. Vedno je zanimiv sogovornik in rad ga poslušam, ko s spomini zaplava v preteklost. Tako je bilo tudi neko nedeljo popoldne, ko mi je pripovedoval o sebi in o doživljanju med osamosvojitveno vojno v Sloveniji,*« je zapisal Jakob Vuk iz OŠ Bogojina, ki obiskuje 6. razred.

Poročnik Jože Adanič: »Mi s puškami, oni s tanki … Vedeli smo, da bo težko.«

Sem Jože Adanič, veteran vojne za Slovenijo, doma iz prelepega prekmurskega kraja, ki mu rečejo Renkovci. Osnovno šolo sem obiskoval v domači občini Turnišče

in nato nadaljeval šolanje na srednji šoli v Murski Soboti, takrat imenovani SPTŠ. Po končani srednji šoli sem se zaposlil v podjetju Blisk Murska Sobota. Ko sem dopolnil osemnajst let, sem kot vsi drugi šel na tako imenovano rekrutacijo in na vpis v vojaško evidenco takratne Jugoslovanske ljudska armada (JLA). Ni dolgo trajalo lepih osemnajst let in že so me vpoklicali na služenje vojaškega roka.

Po obisku na oddelku za obrambo Lendava so me obvestili, da sem bil izbran za služenje vojaškega roka na Šoli za rezervne oficirje v Ljubljani. Šola je trajala eno leto. Takrat še nisem vedel in se zavedal, kaj to sploh je, vendar so vsi govorili, da je to »in«. Doma sem seznanil starše, ki so bili navdušeni, da bom služil vojsko blizu doma. Navdušenje nad bližino služenja vojaškega roka pa ni dolgo trajalo, saj sem kmalu dobil pošto, naj se zglasim na oddelku za obrambo, ker je prišlo do nekaterih sprememb glede služenja. »Super, mogoče bo skrajšanje služenja,« sem si mislil.

Nasmeh na obrazu mi je izginil, ko mi je predstavnik na oddelku povedal, da je šola v Ljubljani zaprla svoja vrata, da sem napoten na isto šolanje, vendar v Bileću. Spomnim se, da je v pisarni na steni visel zemljevid Jugoslavije. Predstavnik je vzel svinčnik, pogledal zemljevid in postavil konico na neko temno rjavo barvo v takratni republiki Bosni in Hercegovini. Navdušenje in veselje sta splahnela, a kar se mora, se mora. Uspešno sem končal šolanje za rezervnega oficirja JLA s činom vodnik. Takoj po služenju vojaškega roka leta 1988 sem bil poslan že na prve takratne orožne vaje kot poveljnik voda (to je skrb za 30 vojakov) in po končani vaji prejel čin podporočnik.

Tako so tekla leta vse do sredine junija 1991, ko je na dvorišče nenadoma stopil vojaški kurir s pismom v roki. Nemudoma sem se moral zglasiti na zbornem mestu naše enote Teritorialne obrambe (TO). Vedel sem, da se na političnem prostoru dogajajo premiki in težnje po odcepitvi Slovenije od Jugoslavije, vendar si niti najmanj nisem mislil, da bo za to treba uporabiti orožje in ostalo tehniko. Moja enota je na zbornem mestu prejela oborožitev ter pravo strelivo, kar je dalo slutiti bližajoče težave.

Poslani smo bili na položaj čakanja na OŠ Dobrovnik, kjer smo tisti večer gledali osrednjo proslavo in dvig slovenske zastave na Trgu revolucije v Ljubljani. Preletel me je srh, ko smo s svojimi vojaki zapeli kitico naše himne, ne da bi vedeli, kaj nas čaka. 27. junija 1991 ob treh zjutraj je zazvonil telefon v zbornici šole. Dvignil sem slušalko in poslušal navodila, naj razdelimo strelivo in razstrelivo. S cmokom v grlu sem rekel, da razumem in odložil slušalko.

Vzel sem tri zaboje, odnesli smo jih v učilnico, jih odprli ter v njih videli pravo strelivo. Glas vseh vojakov je postal neslišen, vendar je vsak od njih delal profesionalno in izključno po povelju. Ko smo se opremili in oborožili, je nastala popolna tišina, čeprav tega na orožnih vajah nismo bili nikoli vajeni. Čakali smo na nadaljnja navodila. Ko se je zdanilo, smo zaslišali vojaška vozila na dvorišču. Prišel je

moj nadrejeni, obrazložil nam je nastale razmere in odpravili smo se na bojne položaje - most na reki Muri pred Murskim Središčem.

JLA napada samostojno Republiko Slovenijo. Tako pa to ne bo šlo, smo si mislili in dobili adrenalin v telo, kot če bi popili cisterno piva. Če smo rekli in izglasovali, da bo Slovenija samostojna in ne več del takratne Jugoslavije, bomo to branili tudi s svojim življenjem, če bo treba.

Jaz z “ručnim bacačem” (to je lahko protioklepno orožje z raketo), moj “snajperist” (ostrostrelec – tisti z natančno puško) in moj “puškomitraljezec” (tisti, ki je imel malo večjo puško), smo bili poslani na most, kjer je že bila postavljena polna cisterna goriva, parkirana vzdolž mostu, v bran prehodu. Ostali del enote sem razporedil 300 metrov za našo prvo linijo. Poskrbela naj bi za naš umik, če bi bilo treba. Takoj, ko smo se namestili pri in okrog vozila, sem dobil sporočilo, naj se javim v trenutnem štabu zadaj za linijo. Na kratkem sestanku mi je bilo pojasnjeno, da pričakujemo tankovsko enoto, ki hoče priti preko meje in nadaljevati pot proti avstrijski meji. »Tankovska enota, halooooo?« Mi s puškami, oni s tanki … Vedeli smo, da bo težko.

Začeli smo postavljati dodatne cisterne na most med Slovenijo in Hrvaško (če se prav spomnim, je bilo vsega skupaj pet cistern, v njih pa lahko vnetljive in eksplozivne tekočine, ki bi jih jaz kot najbližji na položaju, po domače povedano “spustil v zrak”, torej sprožil eksplozijo in tako onemogočil ali vsaj upočasnil prehod tankov na naše ozemlje.

Minil je prvi dan, drugi … Nenadoma se preko mostu zasliši močan zvok brnenja motorjev. Vsi smo vedeli, da je to zvok pogonskih agregatov tankov in drugih oklepnih vozil. Človeškega glasu ni bilo slišati. Pogledam svoja vojaka, onadva mene, pogledamo roke, na katerih so kocine, postavljene pravokotno na kožo, na čelu hladna rosa, vendar nas ni zajela panika in smo ohranili mirno kri ter trezno glavo.

Nenadoma je izza naših položajev prišel moj nadrejeni, starešina TO, nekje ob 12.50 in rekel: »Napolni pištolo, puško (to je, daj naboj v cev) in pojdi z mano.« Hladno sem vse to naredil, vendar s tresočim glasom vprašal: »Kaj bo dobrega?« »Nič posebnega, greva na pogajanje z drugo stranjo na most pri Murskem Središču.«

Tistih nekaj deset metrov, bilo jih je točno 196 metrov, so bili verjetno moji najtežji, čeprav sem baje pozno shodil kot otrok, pa vseeno. Prišla sva do dogovorjene točke. Na sestanku so bili prisotni še predstavniki Občine Hrvaške, kajti vedeli so, da ob eksploziji petih cistern ni dosti možnosti za bližnje prebivalce in tudi ne za naju in novinarje, ki so bili v bližini.

Pogajanje z JLA na mostu v Petišovcih, osebni arhiv Jože Adaniča

Pogovor je stekel. Poskušal ga bom obnoviti:

Podpolkovnik JLA: »Dobar dan! Mi imamo zadaću, da idemo ovde preko mosta na svoje drugo mjesto, ali vidim, da ima nekih prepreka na mostu.” (Dober dan! Imamo nalogo, da gremo tukaj preko mosta na našo drugo lokacijo, ampak vidimo, da so na mostu ovire.)

Starešina TO: »Dobar dan i vama, tudi mi imamo nalogo, da vam ne dovolimo prehoda na slovensko ozemlje.«

Podpolkovnik JLA: »Pa vidite, dajemo vam vreme do 17.00 naveče, kad čemo proći ovde živi ili mrtvi.« (Poglejte, dajemo vam čas do 17.00 zvečer, potem pa bomo prečkali most živi ali mrtvi.)

Starešina TO: »Molim vas, posvetujte se s svojim štabom, naša naloga je, da za nobeno ceno ne spustimo vaše enote čez mejo.«

Podpolkovnik JLA: »Pa evo, dajem vam mogučnost, da se dobijemo oko 16.00 sati i dogovorimo o načinu, kada i kako.” (Dajemo vam možnost, da se dobimo okrog 16. ure in se zmenimo, kdaj in kako.)

Nisem mogel biti tiho, čeprav sem bil videti proti spremljevalcu mala, suha, zbegana, vendar prisebna miška in sem dejal: »Vi dajete nam mogučnost?!«

Starešina TO: »OK, vidimo se u 16.00 sati.«

Pogajanje z JLA na mostu v Petišovcih, osebni arhiv Jože Adaniča

Tako je sledil najtežji preobrat, kar jih pomnim, premik proti našim položajem in doooolga pot nazaj. Po nekaj desetih metrih je začelo vse telo trepetati. Končno sem prišel do svojega položaja, kjer sta me sprejela moja sovojaka, ki sta spremljala zadevo preko daljnogledov. Eden me je opozoril, naj spraznim izposojeno puško ter svojo pištolo, ko sem opazil, da pištole sploh nisem imel napolnjene.

Napočil je neizmerno počasen premik sekundnih kazalcev in čakanja do 16.00, ko je sledil drugi del pogajanj, ki ni doživel nobenih premikov ne na eni ne na drugi strani, tako da smo se razšli vsak na svoje z istimi cilji. Kmalu zatem se je ponovno zaslišal še močnejši hrup oklepnih vozil, znoj po čelu branilcev na položajih je tekel v potokih.

Hrup je postajal vse močnejši, glasnejši, strahoten, nenavaden … Naenkrat se je začel hrup umirjati. Nisem vedel, kaj se dogaja, ampak sem samo čakal, da zagledam prvo topovsko cev, da spustim cisterne v zrak. Zaslišalo se je neizmerno kričanje. Hrup, ki se je začel oddaljevati od nas, je popolnoma izginil in namesto

njega smo zaslišali vzklikanje in veselje ljudi z druge strani meje. Pritekli so na most in od nas pričakovali proslavljanje.

Po nekaj trenutkih nejasnosti sva se z nadrejenim odpravila k njim. Povedali so nama, da so s svojimi telesi preprečili (ležali so po asfaltu) pohod proti meji in da se je JLA umaknila v notranjost proti Čakovcu. Veselje ni trajalo dolgo, kajti gledano skozi “vojaške oči”, je bilo jasno, da če jim ni uspel prehod preko meje na tem mostu, ga bodo iskali in poskušali drugje pri naših enotah.

Milan Osterc: intervju z Matijo Mlinaričem

MATIJA MLINARIČ, MOJE DELO PRED, MED IN PO OSAMOSVOJITVENI VOJNI 1991 V MILICI/ POLICIJI

V milico sem prišel leta 1989 na Upravo za notranje zadeve Murska Sobota v takratne skupne službe kot civilna oseba, vzdrževalec-pralec vozil. Za potrebe pri delu sem v začetku leta 1990 opravil še izpit D kategorije, prevozi z avtobusom, ki ga je imela takrat uprava za svoje potrebe.

Poleg standardnih del, ki sem jih opravljal kot vzdrževalec, sem vozil avtobuse. Tako sva z vodjo varnostnega okoliša na PM Murska Sobota Vinkom Vogrincem, ki je tudi imel izpit za vožnjo avtobusa, opravila kar nekaj prevozov v Srbijo. Moje delo je bilo, da sem z avtobusom vozil begunce iz različnih držav v Srbijo (Šrilančane, Romune). Begunci so bili po navadi prijeti na našem območju in sem jih vozil v spremstvu patrulje milice, včasih pa tudi brez.

V času, ko se je približevala vojna, sva bila s sodelavcem Avgustom Kovačem zadolžena za različne prevoze glede na naročila, ki so nama bila posredovana od predpostavljenih. V času vojne sem bil zaposlen kot civilna oseba v skupnih službah UNZ in zadolžen za prehrano PEM, vendar ni bilo stalnega ponudnika hrane, zato so bile poti zelo različne.

V času osamosvajanja sva z miličnikom PPM Murska Sobota Francem Krojsom 25. junija 1991 peljala izvoljene delegate iz Pomurja na prvo nočno skupščino Socialistične republike Slovenije. Skupščina je imela Družbenopolitični zbor, Zbor občin in Zbor združenega dela, skupno 240 delegatov iz celotne Slovenije. Spomnim se gospe Marije Pozsonec, gospoda Horvata iz Tišine, gospoda Boža Kuhariča, ostalih pa se po priimkih in imenih ne spomnim. Iz Pomurja smo vseh skupaj iz vseh treh zborov peljali devetnajst. V Gederovcih smo na mejnem prehodu šli v Avstrijo in potem smo se s spremstvom peljali čez avstrijsko ozemlje do mejnega prehoda Vič-Dravograd. Na poti so se nam pridružila tudi vozila

s poslanci iz drugih krajev, tako da se je v Ljubljano pripeljalo že približno 30 vozil (dva ali trije minibusi, ostalo pa osebna vozila). Delegati so izstopili pred skupščino, midva s Krojsom pa sva odšla na UNZ Ljubljana, ki je še danes v neposredni bližini parlamenta oziroma takratne skupščine. Na UNZ sva tudi prespala. Na eni od bencinskih črpalk v Ljubljani smo vozniki vozil iz Pomurja, Štajerske in Koroške napolnili vozila z gorivom za vrnitev domov. Po zaključeni nočni skupščini smo delegate prepeljali nazaj v domače kraje.

Prevažal sem tudi razstrelivo do mostu na Petanjce, od koder so ga potem prenašali peš na drugo stran v Radence. Spomnim se vožnje preko Veržeja na mostu, ko smo peljali Radensko vodo in pijačo za UNZ. Z nami pa so bili tudi vozniki Potrošnika.

Kot voznik sem delal tudi za Posebne enote milice. Bil sem na Kuzmi, na Hodošu, z avtobusom sem vozil PEM, ki je imela nalogo, da razoroži in zajame vojake v Razkrižju, Gibini, Gederovcih, Gornji Radgoni. V te kraje sem tudi vozil hrano. Videl sem, kako sta pristala helikopterja v Gederovcih. Mostovi so bili zaprti, zato sem v Avstrijo vstopil na mejnem prehodu Sicheldorfu. Takrat sem vozil hrano za policiste mejnega prehoda Gornja Radgona. Dolgocevno orožje, s katerim sem bil oborožen, sem pustil na naši strani mejnega prehoda. Pri prehodu meje so me v Gornji Radgoni opozorili, naj se čim prej umaknem nazaj v Avstrijo, ker je Popov prebil ovire na železnici v Gornji Radgoni.

Ob povratku iz Gornje Radgone v Gederovce me je Škerlak zadržal za rezervo, dali so mi neprebojni jopič. Približno štiri ure sem bil na mejnem prehodu. Moj predpostavljeni mi je sporočil, da potrebuje prevoznika in se moram vrniti v Mursko Soboto. V Murski Soboti se mi je pridružil zdravnik, ki naj bi pomagal trem miličnikom, ki so imeli težave (rana na želodcu, zvin noge in pa težave z zdravjem).

Z Avgustom Kovačem sva vsak dan prevozila približno 180 kilometrov. Srečala sva se samo pred spanjem. V družbeni prehrani sva naložila hrano in jo iz Murske Sobote vozila na vse strani, kjer so jo potrebovali.

Po končanih spopadih sem se s Škerlakom, Magdičem in dvema miličnikoma iz PM Murska Sobota s tovornjakom peljal v Slovensko Bistrico. Prehod je bil že možen preko mosta v Petanjcih. Naložili smo protitankovske mine, rakete, vžigalnike in drugo strelivo za potrebe UNZ Murska Sobota. Na upravi so nas napotili, da tovor odpeljemo v Prosenjakovce v skladišča.

Na vsa okna sem pritrdil železne rešetke za zaščito. Ko je bilo nevarno, smo nekaj orožja prepeljali tudi v hišo Ernesta Bedeka v Dobrovnik. Tudi tam sem varil železne križe na njegova okna. V Prosenjakovcih je bilo protivlomno varovanje, ki je bilo tehnično vezano na UNZ - veziste in operaterje. Po končanem obdobju osamosvajanja sva s sodelavcem Avgustom Kovačem skrbela za potrebe PEM.

Anica Dražnik

BILE SO SOLZE IN BIL JE PONOS

Častni naziv Slovenska družina. Pogled se mi ustavi. Postojim ob podeljenem priznanju. To ni na steni kot ena izmed umetniških slik, ki jih zelo cenim. Je nekaj svetega, veličastnega. Zastava, narodna noša – simbola slovenstva. Slovenija, domovina, moja država. Misli preplavijo spomini. Trideset let? Ne, ne morejo zbledeti. Ta čas je zame, ženo in mamo, zelo blizu.

Bilo je v maju 1990. Nemir. Ne razumem, kaj se dogaja. Mož redkobeseden, odsoten leži na kavču. Ponoči ga zalotim budnega, kar je pri njem redko. Imaš vročino? Preobleci pižamo, vlažna je. Ne, nič mi ni. Vedela sem, da ga nekaj teži. Čez dva dni v večernih poročilih ujamem novice o selitvi orožja, predaji in nazadnje – o zadržanju orožja. Kako si je oddahnil. Zdaj ti lahko povem, zakaj nisem spal. Orožja nismo oddali, čeprav so nam grozili z vojaškim sodiščem. Tvegal sem, a sem se odločil pravilno.

Jeseni 1990 se trgatveni vrvež poleže. Klopotci v Dolgovaških Goricah utihnejo. V vinskih kleteh je živahno, vretje mošta, meritve. A tudi tu se kmalu naseli spokojnost. Opravila s sodi, pretoki so spodaj, v zgornjih prostorih naše vinske kleti – hranimo orožje, eksplozivna sredstva. »Ne odpiraj in o tem ne govori z nikomer!« mi je mož ukazal. Razumem, tega sem bila že vajena, češ to je tajnost, pusti pri miru, ne dotikaj se. A v meni je tlelo. Kaj bo, če kdo to skladišče orožja odkrije? Kaj, če pride do eksplozije, morda navadnega požara? Kdo bo kriv? Kaj bo z družino, kaj z otrokoma? Potne srage oblijejo človeka, pa če je še tako vajen vsega hudega.

Danes krasi našo vinsko klet spominsko obeležje:

Na tem mestu
je bilo v letih
1990 in 1991
tajno skladišče
…

Vinska klet družine Dražnik s spominskim obeležjem, osebni arhiv Anice Dražnik

Ponosni smo.
Kot da je nekaj v zraku, velja po ljudski modrosti, ko slutiš, da se nekaj pripravlja. Napetosti se stopnjujejo. Nesoglasja z JLA so vedno pogostejša. Domači "politični pogovori" so bili skoraj vsakodnevni: mož teritorialec, sin miličnik. Kako sem si oddahnila, ker miting resnice 1. decembra ni uspel. Kako me je skrbelo za 20-letnega sina Bojana! Vsako dogajanje v državi je odsevalo tudi v družini: priprave in dežurstva v času plebiscita, pripravljenost na dosegu, dežurstva na štabu. Nič več ni bilo, tako kot je bilo prej. Vse je imelo prednost pred opravili doma in v vinogradu.

Junij 1991 - skupščina, proslava, razglasitev samostojnosti Republike Slovenije. Kako veličastno, slavnostno smo doživljali, četudi ob televizijskem prenosu. Nazdravili smo novi državi.

Dopoldne 27. junija v Lendavi. V sejni sobi Izvršnega sveta SO Lendava. Kot pogosto je tekla beseda o materialnem stanju v šolah, vrtcu, glasbeni šoli … Nekaj po 11. uri pa novica. JLA je napadla. Do streljanja je prišlo v Ormožu. V meni je zastalo – saj to je moževo območje – Ljutomer, Ormož, Gornja Radgona. Zapustila sem sejo, odšla v svoje prostore Vzgojno-izobraževalnega zavoda

Lendava, pospravila in odhitela domov. Samo, da se še vrne iz šole dvanajstletna hčerka Mateja.

Doma sva bili sami, noč in dan. Glasu nobenega, ne od moža ne od sina. Ne smem zamuditi nobenih novic niti po televiziji niti radiu. V lokalnih poročilih pogrešam več novic o dogajanju onstran Mure. Priročen tranzistorček je vedno z mano. Zbrani najnujnejši družinski dokumenti, odeja … Čakam, ali bo kateri poklical po telefonu. Mostovi čez Muro so zaprti. Končno: »Če bom uspel čez most, pridem. Pripravi mi več rezervnih nogavic, ker sem si jih že sam opral. Za naš avto ne vem, kje je, dečki ga rabijo. "Malemu" sporoči, naj bo previden, da ne bo preveč korajžen.«

Vojna je. Ljudje hitijo iz trgovin s polnimi vrečkami zalog hrane. Sosed napolni plastične bencinske kante in jih nastavi v sadovnjak, zaradi varnosti stran od hiše. Na kaj takega ne pomislim, mene skrbi, kaj bo z možem, s sinom. Pred hišo ustavi miličniški kombi. Bojan je. Prihiti in mi na balkon zakliče: »Gremo v Dolgo vas, v stražnico po orožje. Predali so se. Mama, poskrbi za Vesno!« Pričakovala sta prvega otroka. Posvarila sem ga, naj se čuva. »Mama, kar bo, bo, vojna je.« Odhitel je.

Vesna se nama je pridružila iz Murske Sobote. Strah in skrb nista bila nič manjša. Nasprotno. Spanec mi je bil tuj. Dežurstvo pri telefonu, tudi ponoči, je bilo edino upanje. Mogoče pa, kdo pokliče. Končno slišim moža. Prosim ga, naj poizve o Bojanu. Sporočilo … govoril sem … Bojan je na mejnem prehodu v Hodošu, pozneje spet, Bojan je na mejnem prehodu v Gornji Radgoni.

Nad hišo hrumijo preleti letal, onstran Mure, iz okolice Gibine, odmeva streljanje. Kaj storiti sredi teh grozot. Samo, da bi ostala živa. Oddahnem si. Premirje – dvodnevno. Nekoliko več upanja, ki pa spet ob novih spopadih zbledi.

Vojna je končana. Ali res? Lahko pozabim, odmislim vse, kar se je dogajalo? Ne, nikoli. Koliko skrbi mi je bilo prihranjenih, da nisem vedela o spopadih, pogajanju s Popovom v Gornji Radgoni, letalskih napadih ….

Obletnice so priložnost za obujanje spominov. Ne, vse dogajanje še živi. Človeka spremlja, ostane v njem. Samo zaskeli, kdaj bolj ali manj. Sinu ni bilo dano uživati v domovini, za katero se je boril. V letu 1995, pred rojstvom sina, njegovega drugega otroka, je za vedno odšel. Častni naziv Slovenska družina nam krasi stanovanje. Priznanje tudi njemu in njegovi družini.

Priznanje "Slovenska družina"

Hčerka, takrat osnovnošolka, vojnega dogajanja ni popolnoma dojela. Dolgo ni razumela, zakaj mora med TV-dnevnikom v sobi biti tišina. Pozneje se je pridružila našim spominom in atijevim analizam. Zakaj je dedi v uniformi? Zakaj toliko o vojni? Zakaj dan samostojnosti, dan državnosti? Takrat oživijo dedijevi spomini na osamosvojitveno vojno. Štirje vnuki mu radovedni prisluhnejo. Sem samo žena in mati, ki doživlja vojno za Slovenijo mnogo dlje kot le nekaj dni trajajočo vojno. Veliko strahu, skrbi in poguma. Ponos na to, kar smo dali za domovino, je močnejši.

Jože Hirnök

PORABJE JE SODELOVALO ZA SAMOSTOJNO SLOVENIJO

Jože Hirnök je odraščal v porabski vasi Sakalovci v Porabju. Njegovo otroštvo je po njegovi materi teklo tudi poleg madžarskega v prekmurskem oziroma slovenskem jeziku. Glede na železne čase se je naučil marsičesa in mu je bila slovenska beseda vedno njegova lastna.

Spominja se dogodkov leta 1990 in vse leto 1991, ko je deloval s svojimi takratnimi sodelavci za samostojno Slovenijo.

Sedmega oktobra 1990 smo mlajši izobraženci, ki smo končali študij na Univerzi v Ljubljani in na Visoki učiteljski šoli v Sombotelu, skupaj z nekaj starejšimi narodnostnimi aktivisti, ki so tudi v prejšnjem obdobju poskušali delovati za ohranitev porabskih Slovencev, dokončno zapustili Demokratično zvezo južnih Slovanov (skupno organizacijo Hrvatov, Srbov in Slovencev na Madžarskem) in ustanovili Zvezo Slovencev na Madžarskem. Jože Hirnök sem postal prvi predsednik in zvezo vodil neprekinjeno do leta 2019, ko nisem več kandidiral.

https://www.zveza.hu/sl/

Že pred ustanovitvijo zveze smo ves čas težili k močnejšemu povezovanju z matično domovino Slovenijo. Zaznavali smo neenakost z Madžari v Sloveniji, ki so bili za svoje delovanje sofinancirani v razmerju 1:20 v primerjavi s Slovenci na Madžarskem. Eno naših prvih domoljubnih dejanj je bilo, da smo 14. februarja 1991 izdali prvo glasilo v slovenskem jeziku, imenovano Porabje, in je v začetku izhajalo na štirinajst dni.

Slovenci smo – ne Vendi

str. 3

"Ciganija?"

str. 4

Porabje

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 14. februarja 1991 • Leto I, št. 1 • Cena 10 forintov

SPOŠTOVANI BRALCI! TISZTELT OLVASÓINK!

Politične spremembe v Vzhodni Evropi so korenito spremenile tudi življenje slovenskega naroda. Prišlo je do demokratičnih volitev ter do spremembe na krmilu države in v našem ožjem okolju.

Spremembe bodo močno odmevale tudi v našem prostoru, znotraj slovenske narodnostne skupnosti na Madžarskem.

Zveza Slovencev na Madžarskem, ki je bila ustanovljena 27. oktobra leta 1990 na Gornjem Seniku, je po trimesečnem obstoju naredila prvi resni korak.

Pri ustanovitvi je bilo večkrat izrečeno, da „prvič v svoji zgodovini jemljemo svojo usodo v svoje roke„. Zdaj pa držite v rokah naš prvi časopis. Časopis, ki ga pišemo Slovenci za Slovence.

Prepričan sem, da ima lahko vsak svoj glas, svojo besedo in možnost, da se ta beseda v družbi sliši in da ima svojo težo. V upanju, da bo vsakdo našel zase kaj zanimivega, smo se odločili, da bomo časopis pisali v nam najljubšem narečju, v knjižni slovenščini in nekaj malega tudi v madžarščini.

V prazničnem vzdušju ob prvi številki časopisa ne smemo pozabiti, da naša pot ni s cvetjem posuta. Šele ko bodo Porabci ponosni na to, da so Slovenci, ko se bodo začeli boriti za slovenstvo in bodo otroke učili materinščine, šele takrat bo to prava pot. In na tej poti bomo našli tudi kakšno cvetje, kar naj bo tokrat naš časopis.

Volja, ponos in pripadnost slovenstvu odpirajo nove naloge in perspektive. Prepričan sem, da bomo delali z veseljem in z ljudmi, ki vedo, da je njihovo delo smiselno in plemenito.

Na koncu bi se rad zahvalil vsem sodelavcem tukaj in v matični domovini, ki so nam pomagali pri izidu časopisa in, ki nam bodo pomagali v prihodnje.

S temi mislimi Vam ponujam v branje prvo številko časopisa PORABJE.

Jože Hirnök,
predsednik Zveze Slovencev
na Madžarskem

A kelet-európai politikai változások gyökeres átalakulást hoztak a szlovén és a magyar nemzet életében. A demokratikus választások eredményeképpen új kormány került Magyarország és Szlovénia élére.

A változások erőteljesen éreztették és éreztetik hatásukat szűkebb környezetünk, a rábavidéki szlovén nemzetiség életében is.

A Magyarországi Szlovének Szövetsége, melyet 1990. október 27-én alapítottunk Felsőszölnökön, felelősségteljes lépésre szánta el magát. Alakuló ülésünkön többször és többen hangsúlyozták, hogy: „történelmünk folyamán először kaptuk meg a lehetőséget, hogy saját kezünkbe vegyük sorsunkat„.

Ön pedig, TISZTELT OLVASÓ, most első saját lapunkat tartja a kezében. Egy újságot, melyet szlovének írunk, szlovéneknek. Meggyőződésem, hogy sokszínű társadalmunkban mindenkinek joga van ahhoz, hogy „szót kapjon„.

Annak reményében, hogy lapunkban mindenki talál érdekes olvasnivalót, elhatároztuk, hogy az újságot a családi tűzhely melege mellett évszázadokig megőrzött nyelvjárásban és szlovén irodalmi nyelven írjuk. Esetenként pedig magyar nyelvű cikkeket is megjelentetünk.

Az első szám feletti örömünkben azonban nem feledhetjük el, hogy az út, amelyen elindultunk, eléggé rögös. Ha sikerül hozzájárulnunk ahhoz, hogy a rábavidéki emberek büszkék legyenek arra, hogy szlovének, ha az anyanyelv átörökítése természetes igénnyé lesz, akkor elmondhatjuk, hogy a helyes utat választottuk. Reméljük, e rögös úton ilt-ott virág is terem számunkra. Úgy érzem, hogy az első ilyen „virág„ ez a lap.

A szlovén nemzetiségi közösséghez való tartozás egyrészt új távlatokat jelent, másrészt új feladatokat ró ránk. Meggyőződésem, hogy e feladatokat együtt fogjuk megoldani mindazokkal, akikben tudatosul, hogy értelmes és nemes célt szolgálunk.

Végezetül szeretnék köszönetet mondani mindazoknak itthon és az anyaországban, akik munkájukkal lehetővé tették lapunk megjelenését, valamint mindazoknak, akik segítségére a jövőben is számíthatunk.

E gondolatok jegyében ajánlom a kedves Olvasó figyelmébe PORABJE c. lapunk első számát.

Hirnök József
a Magyarországi Szlovének
Szövetsége elnöke

Lipov list, kruh, rožice, ganjeni ljudje. . .
Vse to smo doživeli ob dnevu odprte meje. Martin Ropoš, predsednik krajevne občine Dolnji Senik, in Alojz Kozar, predsednik vaškega odbora v Martinju, sta si 15. avgusta 1990 podala roki čez mejno črto. Upamo, da bomo po lanskem simboličnem odprtju meje dočakali, da bodo ljudje mejo lahko prestopali kadarkoli. (Foto: Jože Graj)

Se da na znanja sakšoma...

Pravijo, ka sakši človak najbola rad šte f svojoj maternoj reči.
Novine, štere držite v rauki, pišemo o vas pa za vas. Za nas bao najvekšo veseldja, če pride naš list f sakšo porabskoižo od Gorenjoga Senika do Števanovac pa od Sakalauvac do Virice. Obečamo van, ka mo največa pisali o taon, ka se po tej vasicaj gudi, kak živita, ka dielata, kak se radújeta. Leko ta štieli tao, kak se vaši mlajši fčijo, ka je kaj nauvoga par sausada ali f sausadnoj vesi, ka je vaš nauvi župan naredo od tistoga, ka van je oblübo. Brezi politike pa mi tö ne moramo. Pisali mo, ka diela naša slovenska zveza, ka se gudi na Vogrskon, f Sloveniji pa med Slovenci šteri živijo v Avstriji pa v Italiji.
Za nas pa bao najlepšo plačilo, če te nas štieli. Eške lepša pa bao, če te nan pisali.
Na fse tao vúpa pa računa na vas: Marijana Sukič

S sprejetjem zakonske podlage iz leta 1003 je bila leta 1995 ustanovljena Slovenska državna samouprava s sedežem v Gornjem Seniku, katere vodenje je prevzel Martin Ropoš. https://www.slovenci.hu/index.php/onkormanyzatok/a-magyarorszagi-szlovenekrol
Pozorno smo spremljali demokratična dogajanja v Sloveniji in želeli biti del tega dogajanja, kolikor je to bilo v naši moči in kolikor je bilo mogoče. Spominjam se, da smo bili povabljeni na slavnostno razglasitev Republike Slovenije, ki je bila 26. junija 1991 v Ljubljani. Na pot smo se odpravili skupaj z Ireno Pavlič, sekretarko Zveze, ki je bila med proslavo na Svetovnem slovenskem kongresu in se je tudi udeležila proslave. Proslave so se poleg naju udeležili še Karel Krajcar, učitelj OŠ Števanovci, dr. Gyula Pusztai, predsednik Skupščine Železne županije iz Sombotela in dr. Dénes Pálfy, predsednik Skupščine Zalske županije iz Zalaegerszega. Skupaj smo se odpeljali do zgradbe takratne vlade, kjer nas je sprejel takratni predsednik vlade Lojze Peterle in smo kasneje skupaj z njim odšli na prireditveni prostor. Po končani proslavi smo se srečali tudi s takratnim zunanjim ministrom dr. Dimitrijem Ruplom, ki nas je opozoril, da naj se čim prej vrnemo v Porabje, ker so zaznali premike vojaških sil in nam je zaželel srečno pot. Moram zapisati, da smo se srečno vrnili v Porabje. Nekaj predstavnikov Zveze in obeh županij je bilo ta večer na proslavi v Murski Soboti.

Predsednik Zveze Jože Hirnök se je 29. junija oglasil v uredništvu Vestnika v Murski Soboti, kjer je sodelavcem Vestnika, kakor tudi Slovencem nasploh, izrekel solidarnost v imenu porabskih Slovencev. Obiskal je tudi uredništvo Murskega vala, kjer je prebral odprto pismo Zveze, ki so ga pozneje še večkrat predvajali. Predsednik Zveze je v intervjuju za časopis Porabje takole opisal dogodke tistega dne: »*Priznam, da mi ni bilo vseeno. Že doma sem slišal, da so zaprli mejni prehod Hodoš-Bajánsenye, zato sem se napotil proti Rédicsu, kjer so me hoteli graničarji preusmeriti proti Lentiju. Vprašali so me, zakaj hočem v Mursko Soboto, ali nisem slišal, kaj se dogaja v Sloveniji? Ravno zato grem tja, sem jim odgovoril, da bi to pismo lahko prebral po radiu. Ko sem jih na njihovo prošnjo seznanil z vsebino, so mi graničarji salutirali in me pustili naprej. Nenavadno je bilo, da nisem videl ljudi na cesti. Od Rédicsa do Murske Sobote so bile ceste dejansko prazne, ker so ravno pred tem po radiu opozorili na zračni napad. Seveda sem bil malo prestra*šen, kajti ‹mrtvo› je bilo vse.«

Pismo predsednika Zveze Slovencev na Madžarskem

Naslovljeno na predsednika madžarske vlade Jozsefa Antala, Monošter, 28. 6. 1991

Spoštovani gospod Antal!

Bilo mi je v veliko čast, da sem se ob razglasitvi suverene Slovenije lahko udeležil proslave, ki je bila 26. junija 1991 v Ljubljani. Politično vodstvo Slovenije je izrazilo zadovoljstvo, da so se slovesnosti poleg avstrijskih deželnih glavarjev udeležili tudi predstavniki Železne in Žalske županije. Bili smo priča dogodku, ko je dvamilijonski slovenski narod odgovorno in dostojanstveno izrazil svojo voljo in odločitev za lastno državo. Upam, da državljani Madžarske, ki so jo pred kratkim zapustile sovjetske enote, s simpatijami spremljajo prizadevanje slovenskega naroda. V teh urah pa, ko odmeva na ozemlju Slovenije hrup tankov Jugoslovanske armade, zgolj naklonjenost ni dovolj. Zaradi tega se kot madžarski državljan slovenske narodnosti in kot predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem obračam na madžarsko vlado s prošnjo, da prizna mlado slovensko državo in obsodi brezobzirno agresijo Jugoslovanske vojske proti državi Sloveniji, ki je bila ustanovljena na podlagi plebiscita.

Predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem Jože Hirnök*
*Porabje, Časopis zveze Slovencev na Madžarskem. Leto 1. številka 11, Monošter 4. 7. 1991

Jože Hirnök pa se je oglasil tudi pri Andreju Gerenčerju, predsedniku Skupščine občine Murska Sobota in ponudil pomoč Zveze. Gerenčer je povedal, da bolnica v Rakičanu potrebuje kri in določena zdravila ter sanitetni material.

Kot rezultat pogovora, ki ga je Jože Hirnök imel z Andrejem Gerenčerjem v Murski Soboti, so v Porabju organizirali krvodajalsko akcijo. Veliko ljudi je dalo kri prvič v življenju, 54 ljudi od 60 prijavljenih je pomagalo s svojo krvjo. Prostovoljno se je prijavilo tudi precej Madžarov, med njimi 11 vojakov, ki so služili vojaški rok na Gornjem Seniku. Njim posebna hvala! S tem dejanjem je 60 madžarskih državljanov Slovenijo simbolično priznalo za samostojno državo, v kateri je sodelovalo 53 slovenskih Madžarov in tudi sedem madžarskih vojakov.

Zaradi zapletenosti meddržavnega položaja povzemam, kako je potekala krvodajalska akcija in predaja krvi.

Naj navedemo le primer v zvezi z Rdečim križem Železne županije. Ko so kolegi RK Slovenije obvestili RK Železne županije o dogodkih v Sloveniji in jih prosili, da bi jim po telefaksu izrazili moralno podporo, si v Železni županiji niso upali ukrepati po svoji presoji in so vprašali RK Madžarske, kaj storiti. Tudi oni niso vedeli, kaj storiti, zato so vprašali Ministrstvo za zdravstvo, oni spet Ministrstvo za zunanje zadeve in tako naprej. Ne glede na odgovor iz Budimpešte, naj se RK Železne županije nikar ne vmešava v jugoslovanski konflikt, so predstavniki

RK Železne županije po krajši neodločnosti le vzeli organizacijo v svoje roke. Rezultat tega je bil, da je vodja transfuzijske postaje poklical kolege v Ljubljani, ki so mu povedali, kaj vse potrebujejo: kri, sanitetni material ipd.

Sledili so telefonski pogovori z Budimpešto (s sedežem RK Madžarske, z ministrstvom, s farmacevtskim centrom, z osrednjim carinskim centrom ipd.). Rezultat tega je bil, da so iz Budimpešte dobili odgovor, da kri in sanitetni material lahko gresta v Slovenijo, ampak naj se madžarskega RK pri tem ne omenja. Sklicujejo naj se na sodelovanje med sombotelsko in murskosoboško bolnico, ker madžarska država ne podpira Slovenije. Vodji transfuzijske postaje in RK Železne županije sta si prizadevala, da bi to sramoto omilila. Prvega julija 1991 je sekretar RK Železne županije pri mejnem prehodu Bajánsenye tako rekoč na skrivaj predal prvo pošiljko krvi. Čez tri dni 4. julija, ko so v Sombotelu nalagali v kombi drugo večjo humanitarno pošiljko za bolnico v Rakičanu, so dobili iz Budimpešte sporočilo, da premier Antal obvešča RK Železne županije, da na kombiju vseeno lahko uporabljajo oznako Rdečega križa. Omenjeni primer je zadosti zgovoren in ne potrebuje dodatnega komentarja. Več o tem glej: Mukič, Francek, Solidarnost, Vestnik, leto XLIII, št. 27, Murska Sobota, 11. 7. 1991, 2.

(PO)VOJNO RAZMIŠ-LJANJE str. 2.

VELIKE LIPE - V MALON ROSAGI str. 3.

Porabje

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 18. julija 1991 • Leto I, št. 12 • Cena 10 forintov

Namesto žiroračuna

Z velikim olajšanjem zapisujem te misli zdaj, ko je najhuje že mimo, ko je v matični domovini prevladal mir. Žal se je pokazalo, da je za svobodo velikokrat treba dati tudi kri. Slovenija je v boju proti agresiji postala res "država" in je pokazala, da je sposobna postati del moderne Evrope.

Ob spremljanju dogodkov smo razmišljali o tem, kako bi lahko Slovenci na Madžarskem pomagali Slovencem v Sloveniji. Prvo idejo smo dobili od učiteljice gornjeseniške osnovne šole, ki se je oglasila na naši zvezi in ponudila denar otroške organizacije z namenom, naj kupimo sanitetni material za Slovenijo.

Zveza je prosila Rdeči križ Železne županije, naj ji pomaga pri nakupu zdravil in sanitetnega materiala. Istočasno smo zvedeli, da bolnica v Rakičanu potrebuje kri. Šli smo v akcijo, da bi pridobili čim več ljudi. Krvodajalska akcija (5. julija) na Gornjem Seniku je pokazala, da si porabski Slovenci tudi zaslužijo ime Slovenci. Veliko ljudi je dalo kri prvič v življenju. 54 ljudi od 60 prijavljenih je lahko pomagalo s svojo krvjo. Prostovoljno se je prijavilo tudi precej Madžarov, med njimi 11 vojakov, ki služijo vojaški rok na G. Seniku. Njim posebna hvala! S tem dejanjem je 60 madžarskih državljanov Slovenijo simbolično priznalo za samostojno državo.

Pri organiziranju pomoči Sloveniji so se izkazali dr. Gyula Pusztai, predsednik skupščine Železne županije, dr. Lajos István, vodja transfuzijske postaje v Sombotelu, in László Poór, sekretar županijskega Rdečega križa.

V imenu naših rojakov v Sloveniji in v imenu Zveze Slovencev na Madžarskem se vsem zahvaljujemo za pomoč v upanju, da nikoli več ne bo treba organizirati krvodajalske akcije zaradi ranjenih v VOJNI.

J. Hirnök

Tanki so odropotali. . . Se bodo vrnili? Foto: N. Juhnov

Seznam krvodajalcev

Z Gornjega Senika: József Nagy, Péter Bogyai, József Páskai, Csaba Mihalkó, Zsolta, Bogyai, Ernő Papp, Zsolt Nagy, Péter Péli, Róbert Hunyadvári, János Szabó, Róbert Varsai (vojaki), András Szukics, Piroska Molnár, Ágoston Gyécsek, Endréné Takács, József Bajzek, Ágnes Gyécsek Hanzsekné, László Gubics, Antalné Stercz, Éva Lázár, László Kaincz, Lászlóné Kaincz, László Nagy, Zoltán Zsohár, Ferenc Sulics, Janósné Samu, Ferenc Mizser, Zoltán Fehér, Ferenc Labricz, Lőrinc Skapper.

Z Dolnjega Senika: István Barbér, Zoltán Nagy, Tibor Borbély, Kálmán Monek, József Zrim, László Bajzek, István Sömenek

Iz Sakalovec: Imre Kovács, István Horváth, László Nemes, György Kiss, Zoltán Korpics, István Nemes, Jozsef Fásching,

Iz Števanovec: István Tóth,

Iz Monoštra: József Hirnök, Tiborné Ritecz, Klára Boucsek, Zoltánné Somogyi, Sándorné Németh, Józsefné Cserkuti, György Németh, Tibor Gáspár, László Káldi.

Hvala vsem krvodajalcem in aktivistom Rdečega križa.

Predsedstvu Republike Slovenije
Ljubljana

Katedra za slovenski jezik in književnost na Pedagoški fakulteti v Sombotelu izraža ogorčenje zaradi agresije JA nad samostojno slovensko državo in njenim prebivalstvom.

Mi smo solidarni z vami in vam dajemo vso moralno podporo.

Katedra za slovenski jezik in književnost
na Visoki pedagoški šoli v Sombotelu

FOLYÓSZÁMLA HELYETT. . .

Most, amikor már túl vagyunk a nehezén és az anyaországban béke honol, nagy megkönnyebbüléssel írom e sorokat. Sajnos nyilvánvalóvá vált, hogy a szabadság sokszor véráldozatot is követel.

Szlovénia az agresszor elleni harcban megmutatta, hogy része lehet a modern Európának. Az események követésénél sokat gondolkodtunk azon, hogy miképp segíthetnének a Magyarországon élő szlovének a Szlovéniában élő testvéreiken. Az első ötlet egy Felsőszölnökön tanító nevelő adta, aki felajánlotta az úttörőszövetség pénzét kötszerek vásárlására. A Szlovén Szövetség ugyanakkor azzal a kéréssel fordult a megyei Vöröskereszthez, hogy segítsen beszerezni a gyógyszereket és kötszereket.

Ugyanebben az időben kaptuk a hírt, hogy a muraszombati kórháznak vérre van szüksége. Hozzáláttunk a véradás megszervezéséhez. A véradás (július 5-én) Felsőszölnökön bebizonyította, hogy a rábavidéki szlovének méltán viselik a szlovén nevet. Sokan életükben először adtak vért. A 60 jelentkező közül 54-en adhattak vért. Közülük 11 katona, aki Felsőszölnökön tölti szolgálati idejét. Számos magyar nemzetiségű véradó is akadt. Nekik külön köszönet e nemes tettért. E cselekedettel 60 magyar állampolgár szimbolikusan elismerte Szlovéniát önálló államként.

A Szlovéniának nyújtott segítség szervezésében kiemelkedő szerepet játszott Dr. Pusztai Gyula, a megyei közgyülés elnöke, István Lajos professzor, a megyei transzfúziós állomás vezetője és Poór László a megyei Vöröskereszt titkára. Szlovénia és a Magyarországi Szlovének Szövetsége nevében őszintén köszönjük a segítséget és egyben kérjük, soha többé nem kerülünk olyan helyzetbe, amikor HÁBORÚ miatt kell véradást szerveznünk.

J. Hirnök

Seznam krvodajalcev je bil objavljen v časopisu Porabje, leto 1, št. 12, Monošter, 18. 7. 1991

Zgodba je sestavljena iz navedb avtorja in povzetkov iz zapisa Katalina Munda Hirnöka.

http://www2.arnes.si/~ljinv16/RIG/RIG%2053_54/rig%2053%20katalin.pdf

Branko Varga

NAFTA LENDAVA V ČASU OSAMOSVAJANJA, JUNIJ 1991

Prioritetne naloge so bile:

1. naloge občine Lendava
2. naloge občinskega štaba CZ
3. naloge občinskega štaba TO
4. naloge in dogovori z milico
5. dogovori v družbi NAFTA:
   - usposabljanje voda TO Nafta Lendava,
   - usposabljanje Narodne zaščite,
   - usposabljanje enote varnostnikov Nafta,
   - usposabljanje gasilske enote,
   - usposabljanje delavcev, vojnih delovnih obveznikov,
   - priprava gasilcev za »vojne razmere«,
   - priprava železniške kompozicije za izvzem naftnih derivatov iz rezervoarjev blagovnih rezerv.

Prva leta po osvoboditvi zaostalosti območja Občine Lendava ni bilo mogoče čez noč urediti, saj občina ni imela pogojev za razvoj težke industrije, ki je imela v tistih letih po vojni (1941-1945) prednost v razvoju. Zaradi tega do konca prve petletke, do konca leta 1951, ni bilo večjih investicij v industrijo in kmetijstvo. Izjema so bila vlaganja v pridobivanje nafte in plina v Lendavi.

Pomembnejši dogodki v podjetju Nafta Lendava po drugi svetovni vojni:

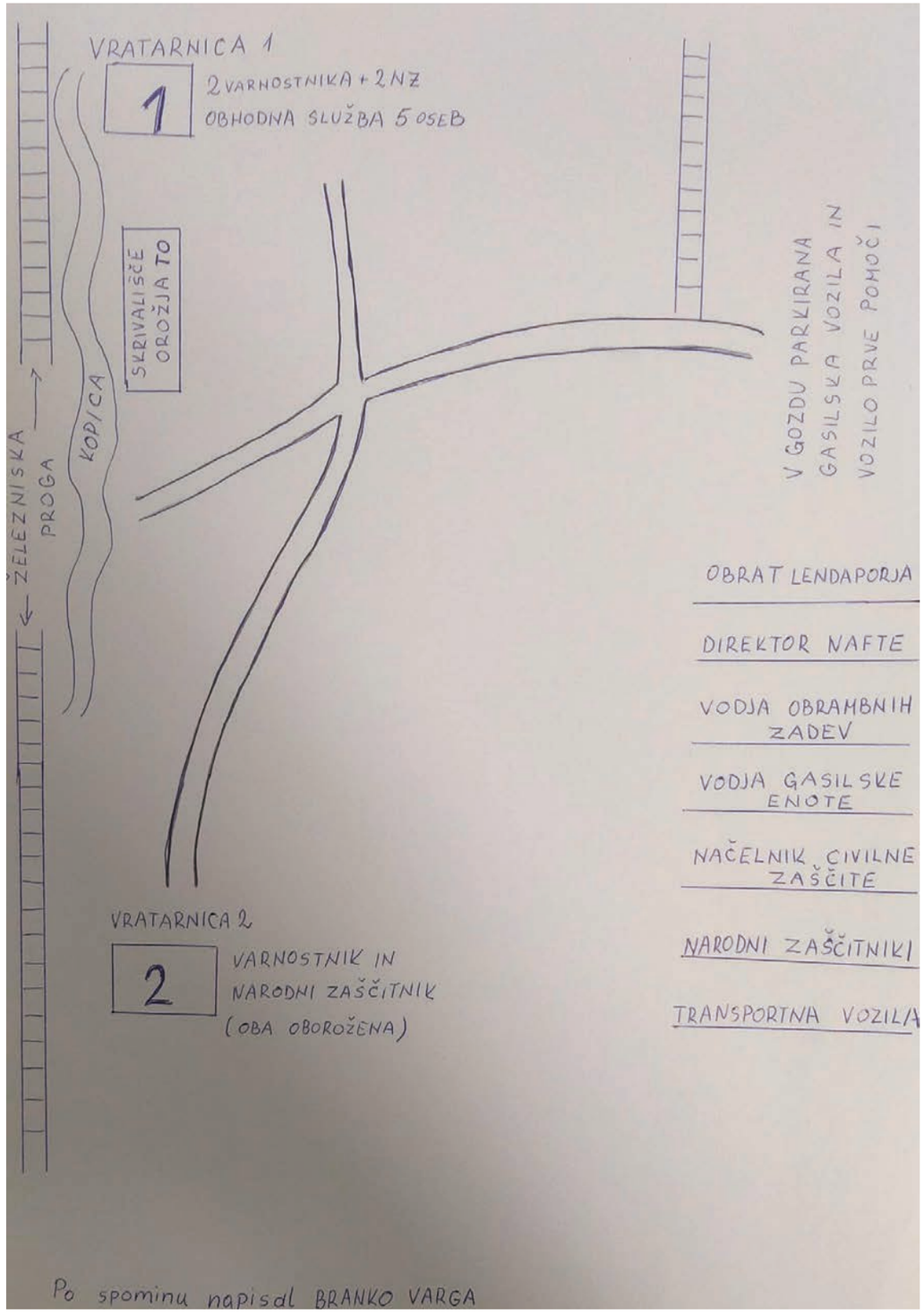
- Do konca leta 1954 so na Petišovskem polju izvrtali več kot 150 vrtin.
- Od leta 1947 do 1951 se je število zaposlenih povečalo.
- Razvoj in izgradnja novih obratov za proizvodnjo Naftnih proizvodov (kurilno olje, bencin).
- Število zaposlenih v letu 1980 je bilo 1.093 delavcev.
- Do leta 1990 so dogradili še proizvodne obrate: formalin, metanol, umetna lepila, čistilne naprave, strojne delavnice in razvojni program.
- Vzporedno so bile ustanovljene reševalne enote: Gasilci-protipožarna enota, Tehnično reševalna enota in Enota prve medicinske pomoči.

V družbi Nafta Lendava so obratovale naslednje enote za varovanje družbe:
- Služba varovanja,
- Vod Teritorialne obrambe,
- Enota Civilne zaščite.
- Enota za postavitev cestnih ovir (avtocisterne, avto-dvigala, transportna vozila).
- Enota narodne zaščite Nafte.

25. junij 1991 (kronologija sedmih dni)

Število delovnih obveznikov na proizvodnih procesih:
- rafinerija: pet oseb v objektu,
- čistilna naprava: ena oseba,
- formalin: dve osebi,
- metanol: štiri osebe,
- železniški prevoz: dve osebi,
- skladišče: ena oseba,
- protipožarna enota: sedem oseb,
- varnostniki: dvanajst oseb.

Narodna zaščita in varnostniki so varovali podjetje z obhodi okrog žičnate ograje ter zbirnih postaj nafte in zemeljskega plina.

Jolanda Császár Harmat

NOVINARSKI DAN MED VOJNO

Konec leta 1990 je prišlo v Zavodu za časopisno in radijsko dejavnost Murska Sobota do ločitve skupnega uredništva tednika in radijskega programa v madžarskem jeziku. V juniju 1991 je bila za odgovorno urednico radijskega programa imenovana Jolanda Császár, ki je svojo novinarsko dolžnost med vojno opravila kot novinarka in se spominja dogodkov po 30. letih v Dolgi vasi.

Nekatere obletnice bi človek najraje kar izbrisal iz spomina, vendar se jih ne da. In verjetno je dobro, da je tako. Sicer je res, da se nekatere podrobnosti pozabijo, nekatere pa ostanejo, kot da bi se zgodile včeraj.

Spomnim se, da smo novinarji napeto spremljali razvoj dogodkov in se nekako tolažili, da se pač ne more zgoditi nič posebnega, da se vse to dogaja nekje drugje, nekomu drugemu, da do nas to ne bo prišlo. Potem pa so prišli tehniki, pred vhodom na hodnik radijskega studia so namestili rešetke in nam zabičali, da morajo biti vrata vedno zaprta. Uvesti smo morali 24-urno dežurstvo. Večinoma sva dežurala z Lajcsijem Végijem in še vedno smo imeli občutek, da se nahajamo v nekem filmu, da sanjamo, da se bomo prebudili in bo vse tako, kot je bilo nekoč. Pa smo se prebudili v nočno moro.

Izvedeli smo, da so vojaki JLA blokirali mejni prehod v Dolgi vasi. Torej, dogaja se nekaj. In novinarji morajo na teren. To nam je v krvi. Vzela sem reportažni magnetofon (nekateri se še spomnijo težkih UHER-jev) in fotoaparat, sedla v službeno Katro in se napotila proti mejnemu prehodu. Pa sem prišla le do mostu v Dolgi vasi, kjer so me pričakali naši teritorialci, med njimi moj brat, ki mi je dejal, da naj se obrnem. Kje pa … avto sem morala pustiti pri mostu in opremljena z magnetofonom in fotoaparatom, v visokih petkah in kostimu (kot se spodobi za resno novinarko) napotila peš proti meji. Tam, kjer je danes spomenik pred krožiščem, so vse okrog stali, ležali, čepeli oboroženi vojaki JLA. Pokazala sem novinarsko izkaznico, dejali so, da lahko grem naprej. V tistem trenutku je, verjetno kakšen od poveljnikov, da bi me prestrašil, zaklical, da je videl premikanje pri hiši v bližini meje, če se bo ponovilo, naj streljajo. Tako. Meni za popotnico. Moram priznati, da me je kar malo stisnilo.

Na meji so že bili tudi drugi kolegi, ki so prav tako zbirali gradivo za oddaje in članke. In kmalu po tistem, je prišlo sporočilo, da so v zraku helikopterji, ki pripravljajo desant na mejni prehod. Radovednost, novinarska in ženska, me je gnala, da bi dogodke spremljala na prostem, vendar mi je takrat policijski poveljnik Ladislav Bagladi obljubil nekaj očetovskih zaušnic, če se ne vrnem v poslopje. Kaj hočeš, poslušaš pač …
Potem se je pokazalo, da je bil desant izveden na mejnem prehodu Hodoš, torej bi se lahko vrnila v studio in napisala poročilo o videnem in slišanem. Lahko bi se,

vendar me je Zlatko Kuk, policist na mejnem prehodu, prosil, če bi lahko njegov avto odpeljala domov k ženi, ki je že več dni z otroki brez avta, kajti vojaki jih z meje niso pustili domov. Seveda, ni problema, sem mislila. S kolegom, dopisnikom Dela Ivanom Gerenčerjem, sva sedla v avto in se odpeljala. Do vojakov JLA. Ustavili so naju in dejali, naj avto takoj vrnemo na mejo, kajti to je avto poveljnika. Jaz pa naivna začnem razlagati o ženi in otrocih brez avta … Niso se dali. Verjetno se še nikoli nisem tako nerodno obračala z avtom, kot takrat tam. Žal, misija neuspešna. In ko sva se peš vračala proti Dolgi vasi, sem vojaka vprašala, zakaj mi ni dovolil oditi z avtom, pa se je samo smehljal. No ja, jaz pa vojska.

Vrnila sem se v studio, napisala poročilo za poslušalce, jim skušala povedati čim več o dogodkih in razpoloženju. Zgodbe pa še ni konec. Iz madžarske redakcije londonskega BBC-ja so me prosili za poročilo o razmerah v Sloveniji. In sem pripravila zelo čustveno poročilo, ki so ga lepo posneli, potem pa me prosili, naj pripravim drugo, ki bo temeljilo le na dejstvih. Ah, kako so oni mogli vedeti, kaj mi čutimo ob vsem, kar se nam dogaja. Ampak BBC je pač BBC. In je šlo novo poročilo v London s suhoparnimi dejstvi, vendar je tako tudi širše okolje dobilo neposreden vpogled v to, kar smo tu doživljali.

Franjo Kolarič

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE DEJAVNOSTI V OBČINI LENDAVA V ČASU BOJA ZA SAMOSTOJNOST REPUBLIKE SLOVENIJE

Historia est magistra vitae - zgodovina je učiteljica življenja - je stara modrost rimskih modrecev, za katero jugoslovanski generali niso slišali ali pa so nanjo pozabili, preden so napadli Slovenijo. Danes v svojih poznih letih življenja, ko sem razbremenjen vseh večjih življenjskih problemov, se spominjam tem in misli iz zgodovine, katere nam je dijakom vsadil naš profesor zgodovine, in ko analiziram dogajanja iz leta 1991, ugotavljam, da se je moralo zgoditi to, kar se je zgodilo, vendar ne na tako krvav način. Zgodovina nam potrjuje, da noben okupator nikoli ni dobil vojne, mogoče kako bitko, ampak vojne ne, proti narodu, ki se bori za svojo samostojnost in neodvisnost.

Ko se spominjam številnih seminarjev za vodilne delavce v zdravstvu na temo Organizacija zdravstvene službe v izrednih razmerah in vojni, imam občutek, kot da so nas pripravljali na to, kar se nam je zgodilo leta 1991. Pripravljali so nas za zunanjega vojaškega sovražnika in napadalca, 1991 pa se nam je zgodil notranji jugoslovanski vojaški napadalec. Napad je bil zelo grob, divji, nečloveški, posebej, če se spomnimo na napad v Gornji Radgoni, na mariborski Tabor, Dolenjsko cesto in tako dalje.

Kako sem doživel napad Jugoslovanske vojske na Slovenijo? Krilatica »Nič nas ne sme presenetiti« je 27. 6. 1991 postala stvarnost. Negotovost je visela v zraku, kaj bo jutri? Zdravstveni delavci smo že v času šolanja in študija vzgajani, da nas res nikoli nič ne sme presenetiti in da v stiski in nuji takoj reagiramo profesionalno “ex abrupto“ brez odlašanja.

Tako je bilo tudi na dan 27. 6. 1991. Zdravstveni delavci so prišli v službo zjutraj, tako kot običajno vsak na svoje delovno mesto. Presenetljivo, čakalnice pred ordinacijami so bile praktično prazne. Bolniki, kot da so čutili, da razen v primeru hujših težav ne smejo ovirati nalog, ki so pred zdravniško službo. Moja naloga direktorja in tedanja naloga vodje obrambnih priprav sta bili pripraviti organizacijo dela in razporediti zdravniške ekipe, tako da v primeru izrednega stanja, posebej pa vojne, zagotovimo maksimalno zdravstveno varnost in dostopnost zdravstvene službe civilnemu prebivalstvu kakor tudi enotam Teritorialne obrambe na področju Občine Lendava.

URADNA TAJNOST
STROGO ZAUPNO

Izvršni svet Skupščine občine Lendava , ki ga zastopa predsednik Izvršnega sveta JEREBIC ALOJZ, dipl.oec.

in

ZDRAVSTEVNI DOM iz Lendave, ki ga zastopa direktor ZD Franjo dr. KOLARIC

skleneta naslednjo

P O G O D B O

1. točka

Zdravstveni dom Lendava se zavezuje zagotoviti v primeru neposredne vojne nevarnosti in vojne, zdrvstaveno oskrbo in dežurstvo, za stražnice v občini Lendava in za lendavski del 75. štaba TO Murska Sobota, ter da bo to službo organiziral, popolnil z moštvom ter potrebnimi tehničnimi sredstvi, kakor tudi zdravili in izvajal zdravstevno službo (predvidoma na lokaciji Lendava 1 doktor in 1 medicinska sestra in na lokaciji Dobrovnik 1 doktor in 1 medicinska sestra).

2. točka

Izvajalec se zavezuje, da bo imel v svojih ordinacijah zagotovljene tehnološke in ljudske kapacitete, da bo imel vedno možnost realizirati v 1.točki te pogodbe dogovorjeno in sklenjeno nalogo, ter da bo bila oskrba TO v primeru potrebe kontinuirana.

3. točka

Izvršni svet SO Lendava se zavezuje, da bo sproti plačeval opravljene storitve za potrebe teritorialne obrambe.

4. točka

Morebitne spore iz te pogodbe bosta pogodbeni stranki reševali v dogovoru, vendar oskrba teritorialne obrambe iz 1. točke te pogodbe ne sme trpeti in ne more biti pod nobenim pogojem prekinjena.

V Lendavi, dne 01.06.1991

Izvajalec:

POMURSKI ZDRAVSTVENI CENTER MURSKA SOBOTA n. sol. o. - TOZD ZDRAVSTVENI DOM LENDAVA 1

REPUBLIKA SLOVENIJA SKUPŠČINA OBČINE LENDAVA 1 IZVRŠNI SVET

IS SO Lendava
predsednik IS:

Pogodba Zdravstveni dom Lendava (Arhiv OZVVS Lendava)

URADNA TAJNOST
STROGO ZAUPNO

Izvršni svet Skupščine občine Lendava , ki ga zastopa predsednik Izvršnega sveta JEREBIC ALOJZ, dipl.oec.

in

Pomurske lekarne - Lekarna Lendava, ki jo zastopa vodja enote OŠLAJ Dragica, dipl. farmacevtka,

skleneta naslednjo

P O G O D B O

1. točka

Pomurske lekarne - Lekarna Lendava, kot oskrbovalec občine Lendava v mirnodobskem času, prevzame oskrbo lendavskega dela 75. Območne štaba TO Murska Sobota v primeru neposredne vojne nevarnosti in vojne z zdravili in sanitetnim materialom in sicer (30 dnevne potrebe):

- Imunoglobulin humani antitetanicum-250-1x	650 amp
- Serum antiviperinum	30 amp
- Penbritin amp.-50 x 1g	40 sc
- Extencillin amp. 1 x 1200.000 IA	35 sc
- Penbritin caps. 16 x 500 mg	600 sc
- Chloramphenicol 104 x 250 mg	35 sc
- Chloramphenicol mast 1% 5 g kr.	110 sc-tub
Vibramycin caps. 5 x 100 mg	230 sc
- Plivacillin amp. 50 x 800.000 IA	75 sc
- Streptomycin sulfat. amp. 50 x 1 g	8 sc
- Primotren tbl. 20 x 480 mg	150 sc
- Crystacillin amp. 50 x 1.000.000	7 sc
- Plivit C tabl. 250 x 500 mg	23 sc
- B-complex drg. 30	110 sc
- Calcihept amp. 50 x 5 ml	8 sc
- Bedoxin tbl. 20 x 20 mg	35 sc
- Dimidril tbl. 30 x 25 mg	35 sc
- Synopen mast	80 sc
- Synopen amp. 10 x 20 mg	8 sc
- Apaurin drg. 30 x 2 mg	15 sc
- Largactil tbl. 50 x 25 mg	15 sc
- Moditen depo amp. 5 x 25 mg	20 sc
- Aspirin tbl. 20 x 0,5 g	430 sc
- Phenobarbiton Na amp. 5 x	8 sc

- Cafetin tbl. 500	230 sc
- Novalgetol amp. 50 x 5 ml	4 sc
- Morphin hydroclorid amp. 10 x 10 ml, 0,02 g	45 sc
- Dolantin amp. 25 - 50 mg 2 ml	55 sc
- Procain 2% amp. 50 x 5 ml	3 sc
- Xylocain amp. 100 x 2 ml 2%	4 sc
- Andrenalin amp. 50 x 1 mg	5 sc
- Inderal tbl. 50 x 40 mg	5 sc
- Atenolol tbl. 100 mg	22 sc
- Dopamin amp. 10 x 10 ml	8 sc
- Nitroglicerin linq. 40 x 0,05 mg	20 sc
- Aminophyllin amp. 50 x 10 ml	4 sc
- Codeini phosphas tbl. 10 x 30 mg	220 sc
- Atropin sulfat amp. 10 x 1 mg	85 sc
- Spasmex forte tbl.20 x 5 mg	17 sc
- Spasmex forte amp. 50 x 5 ml	4 sc
- Buscopan supp.	21 sc
- Streptoksazol tbl. a 20	43 sc
- Hexoral sol. 200 ml	23 sc
- Alfuran tbl. 20	13 sc
- Dermazin kr. a 50 g	175 sc-tub
- Synalar mast 15 g	23 sc-tub
- Locacorten N mast 15 g	85 sc-tub
- Asepsol a 1 l	85 st
- Povidon jodid 100 ml	170 st
- Etanol 70% 1 l	175 st
- Soludex 70 500 ml	135 st
- Glucosa 10% a 500 ml	45 st
- Glucosa 50 % amp. 5 x 10 ml	4 sc
- Natrii chloridi amp. 0,9% 50 x 10 ml	4 sc
- Aq.red amp. 50 x 5 ml	47 sc
- Aq.red amp. 50 x 10 ml	4 sc
- Pralidoxim amp. 5 x 3 ml	260 sc
- Bivacyn a 50 g	175 sc
- Bivacyn spray	150 doz
- Canasten puder 30 mg	110 sc
- Sponke za zavoj	1.280 sc
- Ruta trikotna zložena a 2 kom.	2.160 sc
- Maske operacijske	4 sc
- Vasoderm comp. 7,5 x 10	350 sc
- Vata 1 kg	195 sc
- Kaliko povoj 10 x 10 cm	1.700 kom.
- Gaza sterilna 1 m	1.410 sc
- Povoj iz gaze nesterilne 10 x 10 cm	1.200 kom.
- Povoj iz gaze nesterilne 10 x 15 cm	450 kom.
- Povoj iz gaze nesterilne 8 x 5 m tk.	860 kom.
- Povoj prvi individual	2.060 kom.
- Povoj prvi abdominalni	500 kom.
- Obliž adhesivum 5 m x 5 cm	108 kom.
- Micropore a 12 rol (2,5 cm)	152 sc
- Hansaplast 10 x 4 cm	3.500 kom.
- Komprese iz gaze hidro. zloženke ster. 10x8 a 10	485 sc
- Komprese iz gaze hidro. zloženke 5 x 5 a 1.500	43 sc
- Kapalka za oči	86 kom.

- Rokavice kirurške gumijaste št. 7	43 par
- Rokavice kirurške gumijaste št. 8	43 par
- Rokavice kirurške gumijaste št. 8,5	43 par
- Rokavice pregledne latex medium	66 par
- Igla Luer 0,8 x 38 sterilna	210 kom.
- Igla Luer 0,7 x 38 sterilna	170 kom.
- Igla Luer 0,9 x 50 sterilna	170 kom.
- Igla Luer 1,2 x 50 sterilna	170 kom.
- Igla za punkcijo 2,0 x 100	48 kom.
- Brizgalka za izpiranje 200 ml	8 kom.
- Brizga Luer b.i. 5 ccm za enkratno uporabo	220 kom.
- Brizga Luer b.i. 10 ccm za enkratno uporabo	170 kom.
- Brizga Luer z iglo 2 ccm	1.130 kom.
- Kovinsko držalo za skalpel	20 kom.
- Skalpel št. 10 sterilni a 10 kom.	43 sc
- Skalpel št. 20 sterilni a 10 kom.	43 sc
- Mazalka za oči	200 kom.
- Kateter Nelaton CH 18	20 kom.
- Platno gumirano	20 m
- Termofor gumijasti	23 kom.
- Ščetka za pranje rok	23 kom.

ali primerne substitute za navedene artikle, kar bi zadoščalo za trideset dnevne potrebe TO.

2. točka

Lekarna Lendava se zavezuje, da bo imela v svojih poslovalnicah po celi občini Lendava pogodbene količine posameznih artiklov navedenih v 1. točki te pogodbe stalno na zalogi, ali substitute teh, ali s posebno pogodbo do dobavitelja zagotovljeno takojšnjo izdobavo določenega artikla, tako da bo bila preskrba TO v primeru potrebe kontinuirana.

3. točka

Izvršni svet SO Lendava se zavezuje, da bo izdobavljene količine pogodbenih artiklov teritorialni obrambi tekoče in sproti plačeval.

4. točka

Eventuelne izredne stroške, ki bi nastali iz naslova skladiščenja, zanavljanja in sploh manipulacije s tovrstnimi blagovnimi rezervami bosta pogodbeni stranki reševali sporazumno.

V Lendavi, dne 18.09.1991

Pomurske lekarne
- Lekarna Lendava

Vodja enote:
Ošlaj Dragica, dipl.farmacevt

TOZD POMURSKE LEKARNE Murska Sobota 4

Izvršni svet SO

Predsednik :
Aldo Terebic, dipl.oec.

REPUBLIKA SLOVENIJA SKUPŠČINA OBČINE LENDAVA 1 IZVRŠNI SVET

Pogodba Pomurske lekarne, lekarna Lendava (Arhiv OZVVS Lendava)

Koordinacija dela med Zdravstvenim domom in oddelkom za Narodno obrambo Občine Lendava je bila optimalna. Ob 15. uri so delavci dopoldanske izmene normalno zapustili delo in odšli domov s spoznanjem, da ne smejo zapuščati stalnega bivališča in da morajo biti dosegljivi. Tudi sam sem zapustil Zdravstveni dom in se odpeljal v Čakovec, kjer sem takrat živel.

Prišel sem domov, se usedel za mizo za kosilo, ko mi je zazvonil telefon. Obvestilo je bilo: »Takoj pridite, zdaj pa gre za res!« s pripombo, da več ne morem čez most na reki Muri v Murskem Središču, ker je most blokiran s konvojem bencinskih cistern. Moj komentar je bil: »Ja, nič, bom pa šel peš čez most!« Vendar so me opozorili, da je to v tistem trenutku nemogoče!

V istem trenutku mi je šinila misel! Kaj pa železniški most čez reko Muro? Z druge strani telefona sem dobil odgovor in opozorilo, da čez železniški most ni dovoljen prehod pešcev, vendar v dani situaciji obstaja kot druga možnost za prehod čez reko Muro. Takoj pa me je opozoril, da moram biti zelo previden, da ne padem v reko Muro, namreč na mostu je samo ozka steza za prehod čez most za vzdrževalce železnice in mostu. Hkrati pa mi je obljubil, da me bodo na drugi strani Mure pričakali ljudje, zadolženi za take naloge.

Soproga me je pripeljala iz Čakovca do Murskega Središča, kjer sem se od nje poslovil in peš čez most prispel na slovensko stran reke Mure, kjer so me pričakali ljudje za tovrstne naloge in me prepeljali do Zdravstvenega doma Lendava. Ko sem bil na sredini mursko-petišovskega mostu, pod nogami mi je tekla umazana narasla voda reke Mure, je bila prva misel, ki mi je v tistem trenutku šinila: Čez potniški avtomobilski most ne morejo zaradi blokade bencinskih cistern, čez železniški most s tanki ne morejo, a Mura je v Murskem Središču tako visoka, da ne bodo mogli postaviti pontonskih mostov in jo prečkati.

V možganih se mi je porodila misel - poglej tudi narava je z nami. V začetku meseca junija je namreč močno deževalo v Spodnji Avstriji, tako da je gladina reke Mure močno narasla, kar je za vojaški manever prehoda čez reko zelo neugodno. Ko sem prispel v Zdravstveni dom, so bili tam že skoraj vsi delavci. Opravili smo kratek posvet, delavce sem seznanil s stanjem, v katerem je domovina, izdal sem pisne odločbe o razporeditvah, seznanil delavce z nalogami in obveznostmi, ki so pred nami v času vojnih razmer.

Prvi vtis, ki sem ga dobil na tem prvem sestanku, je bil, da zdravstveni delavci in vsi drugi, sploh niso bili presenečeni, kot da so pričakovali tak scenarij. Naloge in razporeditve so sprejeli brez pogovora in vprašanj. Zdravniške ekipe, ki so bile glede na resnost položaja takoj aktivirane, so prevzele svoje dolžnosti, ostali delavci so se vrnili v svoja bivališča. Koordinacija z nadrejenimi državnimi službami je bila maksimalno operativna.

Prva težava, ki sem jo opazil, je bila zatemnitev oken Zdravstvenega doma. Čeprav sem bil v zgradbi Zdravstvenega doma zaposlen od vsega začetka, nisem nikoli opazil, koliko oken ima zgradba – skratka, eno morje oken. No, tudi ta problem smo hitro rešili. Naš hišnik Miška je na hitro od nekod nabavil cele bale črnega karton papirja, s katerim smo vsi, ki smo bili v zgradbi, hitro prekrili to morje oken in zatemnili vse delovne prostore. Prva noč je minila mirno.

Temna noč brez osvetlitve mesta Lendava in okoliških vasi, prav nekaj nedoživetega, poraja misel: Generali, ki nam prirejate tole, imate v svojih srcih in dušah še večjo temo, kot jo mi nocoj čutimo. V Zdravstvenem domu smo imeli samo dve sobi za nočni počitek za dežurno ekipo, tako da so za moj morebitni počitek poskrbele medicinske sestre in mi v moji pisarni, ki je bila velika ravno toliko, da so v njej stali pisalna miza in dva fotelja, sestavile iz foteljev začasno ležišče, ki sem ga v naslednjih sedemnajstih dneh uporabil za občasni počitek.

Napovedana vojna, sovražna vojska na drugi strani reke Mure, temna noč, človeka lahko poženejo v obup ali pa sprožijo pozitivno energijo z mislijo: »Pa nič nam ne morete, to je naše, tega nam ne morete vzeti, tega vam ne damo!« S takimi mislimi sem se bojeval sam sabo, ker mi spanec ni prihajal na oči, mi je šinila misel in vprašanje, ali je oznaka belega križa, oznaka zdravstvenega objekta na

ravni kritini zgradbe zdravstvenega doma dobro vidna. Zato sem se takoj zjutraj s hišnikom povzpel na streho zdravstvenega doma, da preveriva oznako in sem ugotovil, da jo je treba osvežiti z novo barvo, da bo bolj vidna.

Bele barve nismo imeli, zato jo je hišnik na hitro nabavil in sva oba začela obnavljati oznako. Oznaka križa je bila precej velika (približno štiri metre vsak krak), opazil sem, da se je gospod, moj pomočnik, že nekoliko utrudil, pa sem pripomnil: »Hitreje barvajte!« nakar sem dobil odgovor ali vprašanje, ali to barvamo zato, da bi nas lažje opazili in zadeli? Moj odgovor je bil, naj ne filozofira. Ni minila niti minutka, ko se je oglasila sirena o nevarnosti zračnega napada. Oba sva stekla s strehe v zaklonišče v kletne prostore.

Po prenehanju zračne nevarnosti sva nadaljevala barvanje in pogovor, nakar mi je pripomnil, da kot nekdanji vojak zelo dobro pozna strategijo in JLA, zato je bolje biti zamaskiran kot označen. Pozneje sem premišljeval o najinem pogovoru in hišnikovi pripombi na obnavljanje oznake Rdečega križa na strehi zgradbe zdravstvenega doma. Ko sem izvedel za letalske napade v Gornji Radgoni, na konvoj tovornjakov na Dolenjski cesti, povožene civiliste s tanki na Ljubljanski cesti v Mariboru in drugje, sem spoznal, da je bilo opozorilo mojega sodelavca spoštovanja vredno.

Kot je v Zakonu o zdravstvenem varstvu Republike Slovenije določeno, smo dolžni in obvezni zagotoviti nemoteno zdravstveno varstvo prebivalstvu Občine Lendava v rednih in izrednih razmerah, kakor tudi vsem, ki potrebujejo zdravniško pomoč na območju občine Lendava. Zdravstveni delavci Zdravstvenega doma Lendava smo glede na svoj geografski položaj imeli zelo odgovorno nalogo. Zagotoviti smo morali ustrezno zdravstveno varstvo prebivalstvu kakor tudi enotam Teritorialne obrambe in milice.

Trikotnik - občina Lendava: z južne strani, reka Mura in nevarnost napada varaždinskega tankovskega korpusa JLA, s severne strani je madžarska meja in enote jugoslovanske obmejne armade ter rafinerija Nafta Lendava s kemično industrijo, ki je bila velika nevarnost za prebivalce, če bi bila napadena. Ocena ogroženosti prebivalstva je pokazala, da je ogroženost zelo velika. Zato je morala biti organiziranost zdravstvene službe v Zdravstvenem domu Lendava optimalna, za kar pa smo se delavci v Zdravstvenem domu nadvse potrudili.

Še posebej težko je bilo, ko so tankovske enote prodirale proti Murskemu Središču. K sreči so jih ustavili živi kordoni prebivalcev Murskega Središča v središču mesta in blokada bencinskih cistern na murskem mostu, kakor tudi visoki vodostaj reke Mure, ki je Jugoslovanska vojska ni upala prečkati. Enote Teritorialne obrambe kot kasnejše enote Slovenske vojske so na tem območju obrambe odigrale svojo zgodovinsko vlogo.

Na območju severne meje proti Madžarski so nam bile obmejne enote Jugoslovanske armade dobesedno za vratom. Zdravstveni delavci Zdravstvenega doma smo oficirje in vojake karavle skoraj osebno poznali, saj je bila vojska obmejnega sektorja redni uporabnik naših zdravniških uslug. Stari pregovor pravi: »Vojska je vojska, nikoli ne veš, kakšno bo povelje.« Glede na stanje in obrambni načrt je imel Zdravstveni dom že od samega začetka izrednega stanja stalno zdravniško ekipo z reševanim vozilom v bližini mejnega prehoda Dolga vas.

Zdravniška ekipa se je menjavala vsakih osem ur. Zadeve so se zaostrile in nekega dne se je zamenjava zavlekla. Približno ob 9. 00 je zdravnik v izmeni klical, naj mu pošljemo pojasnilo, kaj se dogaja, s pripombo, da je že 24 ur v izmeni. Ko sem dobil to sporočilo, sem takoj ukrepal in odredil zamenjavo. Glede na resnost nevarnosti z južne in severne strani meje, pa so bili vsi zdravniki že nekje razporejeni, tako da sem v rezervnem zdravniškem kadru poiskal mlajšega zdravnika in ga poslal v izmeno.

Opazil sem, da je zdravnik nekoliko presenečen nad razporeditvijo. En trenutek je molče stal in rekel: »Če je treba, bom umrl za domovino,« se obrnil, v ordinaciji vzel zdravniško torbo, usedel v rešilni avto in se z medicinsko sestro odpeljal proti Dolgi vasi na dolžnost. Po poznejšem pričevanju zdravniške ekipe sta se pripeljala z reševalnim vozilom do pokopališča v Dolgi vasi, ko je začelo pokati in je prišlo do spopada med obmejno armado ter enotami Teritorialne obrambe in milice. Vsi so poskakali iz reševalnega vozila v zaklon v jarek ob cesti. Na vso srečo je bil spopad hitro končan, nihče ni bil poškodovan, obmejni vojaki in oficirji so položili orožje, meja proti Madžarski je bila osvobojena, a moji junaki so se živi in zdravi vrnili v Zdravstveni dom in naprej služili svojemu narodu, nekateri tudi še danes v Zdravstvenem domu Lendava.

Južno mejo ob reki Muri so varovale in branile enote Teritorialne obrambe, ki so imele redno našo zdravstveno oskrbo. Vsak dan jih je obiskovala naša zdravniška in patronažna sestrska ekipa. Največja nadloga naših vojakov na tem območju so bili insekti, komarji in žulji. Naše patronažne sestre so te nadloge uspešno reševale. Ostal mi je v spominu pogovor med vojakom in našo medicinsko sestro. Eden od jamrajočih vojakov je rekel sestri, da več ne zdrži pikov komarjev, sestra pa mu je odgovorila, da je bolje, da ga piči komar kot pa krogla.

Vsi okrog jamrajočega so se z njim vred veselo nasmejali. To je še en dokaz, kako je pomembno pozitivno psihološko razpoloženje pri vojakih, če se zavedajo, da so deležni primerne zdravstvene oskrbe. Taki neposredni stiki vojakov in sanitetnih enot na prvi liniji obrambe so zelo pomembni za pozitivno razpoloženje vojakov. Pomembno je, da se vojaki zavedajo, da niso sami, če se jim kaj hujšega zgodi, da bodo za njihovo zdravje in življenje poskrbeli zdravstveni delavci, ki so ves čas z njimi tudi v vojnih razmerah.

Po uspešni obrambi in osvoboditvi severne meje brez žrtev so zdravstvene ekipe namenile večjo pozornost južni meji proti Muri. Tankovske enote varaždinskega korpusa v Murskem Središču so bile blokirane, zato smo zelo pozorno spremljali in razglabljali, kakšna je možna alternativa glede na to, da niso mogli čez Muro. K sreči na Občino Lendava in pomembne industrijske objekte, predvsem pa na rafinerijo Nafta, ni bilo napada, kar je za zdravstveno službo bilo zelo ugodno, tako da smo se čez čas lahko vrnili k rednemu delu in prebivalstvu nemoteno nudili zdravstvene usluge.

Moram omeniti, da so prebivalci občine Lendava dojeli resnost stanja in naloge, ki jih je zdravstvo imelo v vojnih razmerah, ter so uporabili zdravstvene usluge samo v najnujnejših primerih. Glede na splošno vojno stanje v Republiki Sloveniji, posebej pa na območju Pomurja in severovzhodne Slovenije, smo zdravstveni delavci Zdravstvenega doma Lendava zelo pozorno spremljali dogajanja na vojaškem prizorišču Republike Slovenije in bili pripravljeni na naloge, ki bi jih od nas zahtevalo poveljstvo države v danem trenutku.

Če se prav spomnim: Po sedemnajstih dneh negotovosti, vseh stiskah in žrtvah, ki so padle za osvoboditev in samostojnost Republike Slovenije, smo si oddahnili in se vrnili k normalnemu delovanju Zdravstvenega doma. Po sedemnajstih dneh nenehnega bivanja v Zdravstvenem domu sem se preko madžarske meje v Dolgi vasi čez Madžarsko in mejni prehod Letenje vrnil k družini v Čakovcu. Most čez Muro v Petišovcih je bil še vedno blokiran z bencinskimi cisternami. Republika Slovenija je postala samostojna, težave zdravstva v občini Lendava so ostale enake, kot so bile pred vojno.

Reševali smo jih v okvirju danih pogojev in možnosti. Če se prav spomnim, dolžnost in vodenje Zdravstvenega doma Lendava sem predal leta 1994. Osebno ocenjujem, da so Zdravstveni dom Lendava in zdravstveni delavci Zdravstvenega doma v tistih zgodovinskih časih uspešno opravili svoje naloge in izkazali svoji domovini ljubezen in predanost. Nikogar od zdravstvenih in ostalih zaposlenih ne bom posebej omenjal, ker so vsi svoje naloge opravljali in opravili zavzeto, predano, strokovno in odgovorno. Bilo mi je v čast in ponos, da sem v takih težkih časih bil deležen vsega, kar smo opravljali in storili za domovino.

Diana Škerlak

OSAMOSVOJITVENA VOJNA V LENDAVI

Kot takrat mlada Lendavčanka se dogodkov spominjam bolj od daleč, saj so bila to takrat opravila in delo odraslih. Moj oče, mati in starejša sestra so vedeli, kaj se dogaja, spremljali so dnevne novice in bili, mislim, tudi nekoliko prestrašeni, kaj se bo zgodilo. Tudi sama sem poslušala radio, gledala televizijo, prebrala novice v časopisu, vendar pa takrat pri rosnih mladih letih verjetno nisem razumela, kaj vse se dogaja in kakšne so možne posledice dogajanj, ki so nam pretila junija 1991.

Takrat smo živeli v bližini kompleksa Nafte Lendava, vedeli smo, da so tam veliki rezervoarji, vedeli smo, da je nevarno, če pride do vžiga ali eksplozije in seveda smo se zavedali, da smo tudi mi ogroženi. Moj oče je bil tisti, ki je v teh časih vodil gospodinjstvo, on je tudi kot moški opravljal moške pogovore in se pogovarjal s sosedi, prijatelji. Z mamo in sestro??? Me smo bile del teh dogajanj bolj obrobno.

Spominjam se, da so se pri nas ustavili miličniki, ki so imeli radio postajo in so na dvorišču poslušali, kaj se dogaja. Vedeli smo, da se Lendavi približujejo tanki s Hrvaške, nismo pa vedeli, kje so, ali bodo prišli k nam preko mosta v Petišovcih. Miličniki so očetu sicer povedali, da je most blokiran, da se preko mostu ne da priti v Slovenijo, ampak takrat smo vsi v strahu kljub vsemu imeli neprijeten občutek, kaj se lahko zgodi, če ti tanki pridejo v Lendavo.

Ko danes razmišljam o teh dogodkih, ugotavljam, da sem možne posledice in kaj vse bi se lahko zgodilo, dojela šele nekaj let pozneje. V letih, ko rastemo v odraslo osebo, se zavedamo in dojemamo resnost takratnih dogodkov. Srečna sem, da se je naša država osamosvojila, da smo zaživeli v svoji državi, ki smo jo želeli imeti že skozi stoletja. Če gledam takratni čas in današnji, mogoče ta država ni prav takšna, kot smo si jo želeli, kot so nam jo obljubljali, ampak vseeno je naša domovina Republika Slovenija.

Drago Ribaš

ČAS PO KONCU OSAMOSVOJITVENE VOJNE

Razmere v Sloveniji in Pomurju po osamosvojitveni vojni od 16. 7. 1991 do konca leta 1991

Dejavnost ONZ in policije

Dne 16. 7. 1991 je MNZ na enote poslal obvestilo, da sta 12. 7. 1991 med Veliko Varnico in Cvetljinom do občanov pristopili dve oboroženi osebi. Ena je bila v uniformi druga pa civilist. Od občanov sta moška zahtevala obvestilo o transformatorskih postajah in se nato vrnila na ozemlje Hrvaške.

Enote so opozorili, naj bodo na terenu pozorne na sumljive osebe, naj jih primejo in poskušajo izvedeti, kakšen je bil njihov namen. To je bila prva konkretna navedba delovanja diverzantsko terorističnih skupin JLA na ozemlju Slovenije.
MNZ je obvestilo enote, da je bilo letos, to je leta 1991, sprejetih že 119 groženj z bombnimi napadi, likvidacijami policistov, napadi na šole ali vrtce, kinodvorane. Tisti, ki so grozili, so se po telefonu predstavili kot: oficir, četniki, mlada Bosna, rdeči baron, Šešljeva garda. MNZ je naročilo, naj se direktorje in predstojnike ustanov, kjer se zbira več ljudi, opozori, na kaj morajo biti pozorni.

UNZ Murska Sobota je ponovno opozorila na nevarnost terorističnih napadov dne 6. 8. 1991 v kopališčih in na železnici, predvsem, naj bodo ljudje pozorni na zapuščene predmete. PEM je bila zaradi razmer spet v pripravljenosti od 15. 7. 1991 do 24. 7. 1991. Odrejena je bila pripravljenost na domu za eno tretjino enote. Ostali pa so lahko koristili tudi letni dopust, vendar ne več kot trije v oddelku.

V soboto, 20. 7. 1991, med 21.00 in 21.15 je neznani storilec razstrelil dva nosilca daljnovoda od štirih na enem stebru daljnovoda Maribor–Mihovci, kraj eksplozije je bil med kanalom hidroelektrarne Zlatoličje in staro strugo Drave izven naselja Miklavž. To dejanje so povezovali z eksplozijo na področju Krškega dne 21. 7. 1991.

Spor med Ministrstvom za notranje zadeve in Ministrstvom za obrambo je nakazovalo obvestilo MNZ, da naj ONZ ne vračajo orožja, ki je bilo najdeno ali odvzeto osebam, ki niso obvezniki TO, ampak naj se z njim ravna v skladu z Navodilom o ravnanju z zaseženim, najdenim ali odkritim orožjem, torej se ga pošlje v skladišče MNZ. To se je še nadaljevalo, saj je 22. 8. 1991 MNZ obvestila PM, da uradniki

Ministrstva za obrambo iščejo in zasežejo orožje, ki je bilo odvzeto JLA. Bilo je tudi nekaj tovrstnih poskusov na nekaterih PM. Ponovno so naročili, da se ravna v skladu z Navodilom o ravnanju z odvzetim, zaseženim ali najdenim orožjem.

UNZ Murska Sobota je 17. 7. 1991 seznanila PM, da je na terenu še vedno veliko poškodovanih ali uničenih vozil, ki so bila na barikadah ali pa so bila poškodovana med delovanjem JLA. Enotam so naročili, da stanje dokumentirajo in obvestijo lastnike, če jih ti ne odstranijo, naj to opravijo vzdrževalci cest. Vozila tuje registracije naj odpeljejo na carinarnico.

Dne 18. 7. 1991 so PMM Dolga vas obiskali predstavniki Evropske skupnosti, in sicer predstavnik Nemčije, Portugalske in nemških mirovnih sil. Pogovarjali so se s šefom carinske izpostave in komandirjem PMM. S komandirjem PMM so šli tudi na sosednji mejni prehod na madžarski strani, kjer je bil komandir prevajalec.

Dne 7. 8. 1991, ob 9.45 je PMM Dolga vas spet obiskala skupina opazovalcev Evropske skupnosti iz Irske, Španije in Italije, ki so se zanimali za potek potniškega prometa. Dne 21. 8. 1991 je MNZ odredil, da se ukinjajo Zbirni centri za prebegle vojake JLA. Od tega dne PM te vojake napotijo na upravne organe za obrambo, ki nato opravijo vse potrebne postopke. Dne 20. 9. 1991 je UNZ Murska Sobota opozorila PM, da ugotavljajo delovanje protiobveščevalne službe (KOS) JLA, katere pripadniki po Sloveniji iščejo pobegle vojake iz enot na Hrvaškem. Ker je teh vojakov več, mora policija zbirati operativne podatke o okolici objektov, kjer se ti zadržujejo, in ugotavljati zadrževanje sumljivih oseb v bližini teh objektov.

Dne 19. 9. 1991 je UNZ Murska Sobota obvestila PM, da je Republiški štab za civilno zaščito odredil Izvršnemu svetu Občine Maribor, da od 17. 9. 1991 dalje organizira nastanitev beguncev prebežnikov iz Hrvaške v samskem domu Konstruktorja in ta center se uporablja tudi za begunce, prijete v Pomurju. To je pomenilo, da je problem z begunci z območja Hrvaške postal že resen. Poročilo UNZ Murska Sobota kaže na obseg oboroženih spopadov v Pomurju. V tem poročilu številčno niso zajeti vojni ujetniki iz zbirnih centrov TO in tisti, ki so ostali v vojašnici v Murski Soboti in seveda tudi tisti, ki so bili v oklepno-mehaniziranih kolonah, ki so prodirale po desni strani reke Mure.

POROČILO O ZBIRNIH CENTRIH VOJNIH UJETNIKOV NA UNZ MURSKA SOBOTA

1. Na področju UNZ Murska Sobota so bili ustanovljeni naslednji zbirni centri (ZC):

Sedež:	Vodja:
1. ZC OŠ Puconci	Blagovič Bojan, Casar Jože, Rumež Janez
2. ZC OŠ Bogojina	Petek Drago, Belec Silvo, Brinar Andrej
3. ZC Zapori M.Sobota	Upravnik
4. ZC Videm	

Zbirne centre je kmalu po ustanovitvi prevzela UNZ Murska Sobota, razen ZC Bučkovci in Čentiba.

Vodstvo ZC je intenzivno in uspešno sodelovalo z ustanovami: lastniki objektov, z občinskimi vodstvi, z občinskimi odbori RK, s komando TO idr.

Z vojnimi ujetniki se je ravnalo v skladu z določili Ženevske konvencije in navodili koordinacijske skupine pri Ministrstvih za NZ Republike Slovenije.

2. Vojne ujetnike so ujeli pripadniki TO in milice.
3. Oprema vojnih ujetnikov je bila predana TO.
4. Orožje vojnih ujetnikov je bilo predano TO.
5. Naše zbirne centre so redno obiskovali starši vojakov ter predstavniki rdečega križa Slovenije in niso imeli pripomb na organizacijo in ravnanje z vojnimi ujetniki.
6. V vsakem Zbirnem centru je bilo ustrezno število vodilnih delavcev in delavcev varovanja, odvisno od števila ujetnikov.
7. Sodelovanje z navedenimi organizacijami je bilo primerno.

V zbirnih centrih nismo zabeležili posebnih problemov ali izpadov ujetnikov.

Murska Sobota, 26/7-1991

PRILOGA: 1

Zapisal:
Stanko Gerič

Zbirno poročilo UNZ Murska Sobota o delovanju vojnih ujetnikov, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

SPREJETI / ODPUŠČENI		27/6	28/6	29/6	30/6	1/7	2/7	3/7	4/7	5/7	6/7 do 10/7	SKUPAJ:
PUCONCI	Sprejeti	9	89	8			69	2	18			195
	Odpuščeni				20	3	4	1	92	75		195
BOGOJINA	Sprejeti	9	96	14	1	3			19			142
	Odpuščeni							3	57	82		142
VIDEM	Sprejeti	Opomba: 3/7-1991 10 vojakov					1	11				12
	Odpuščeni	predanih v ZC Maribor!						12				12
ZAPORI OFIC. + ZVEZNI SUP	Sprejeti	9	18		2			5				34 26, ostali
	Odpuščeni						14					14 14 TO
PRESTOPILI K TO				1		1		3	1		2	8
											SPREJETI SKUPAJ:	397
											ODPUŠČENI SKUPAJ:	397

Zbirno poročilo UNZ Murska Sobota o delovanju vojnih ujetnikov, druga stran, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

Ukaz o prevzemu vojašnic je še ena od nelogičnih in nepotrebnih opravil ONZ, s katerim so se ONZ ukvarjali v mesecu avgustu 1991. Gre za prevzem vojašnic s strani ONZ od JLA, ko je ta sprejela ukaz o umiku iz Slovenije. Pozno v jeseni leta 1991 so se vojašnice predajale TO. Komisije so dokumentirale stanje objektov ob prevzemu in so jih nato zapečati. JLA ni bilo dovoljeno, da bi pred odhodom objekt uničila, čeprav je kasneje objektiv marsikje zabeležil potrgano električno napeljavo.

JLA je vse premičnine vozila v vojašnice v Mariboru, Celju in Ljubljani. Pri izmenjavi zaplenjene opreme je sodelovala TO, pri zamenjavi predmetov za civilno zaščito pa Civilna zaščita.

COK

UPRAVA ZA NOTRANJE ZADEVE
INSSPEKTORAT MILICE
MURSKA SOBOTA

DEP. SST. 21/5-2/3365
DNE 29.07.1991

= DD =

VSE PM S SPLOSSNIM DELOVNIM
PODROCHJEM PRI UNZ M. SOBOTA
SSD IN OZK - TU

ZADEVA: PREVZEMI VOJASSNIC

V SKLADU Z ZAKLJUCHKI SESTANKA KOMISIJE V. VOJASSKEGA OBMOCHJA IN KOMISIJE REPUBLIKE SLOVENIJE Z DNE 26.07.1991 JE POTREBNO NA RAVNI UNZ USTANOVITI POSEBNO KOMISIJO, KI BO PRIPRAVILA VSE POTREBNO ZA POSTOPNI UMIK JA IZ OBMOCHJA REPUBLIKE SLOVENIJE IN VRACHANJE MATERIALNO - TEHNICHNIH SREDSTEV TO OZIROMA JA. KOMISIJA JE SESTAVLJENA IZ PREDSTAVNIKOV UNZ, TO, JA IN Z DELOM ZACHNE 29.07.1991:

KOMISIJO SESTAVLJAJO S STRANI UNZ:

- PETEK DRAGO ... IM
- MAGDICH CIRIL ... IM
- GRKINICH ZZARKO ... OKS
- STARESSINA ENOTE S SDP (KOMANDIR ALI NAMESTNIK) KJER SO VOJASSKI OBJEKTI.

KOMISIJA SE BO SAMOINICIATIVNO SESTALA ZA IZVEDBO IN PREVZEM NALOG. NALOGE KOMISIJE SO, DA ZAPISNISSKO IN DOKUMENTARNO UGOTOVI STANJE POSAMEZNEGA OBJEKTA, DOVOLI JA PREVZEM PREMICHNIH STVARI IN ZZIVINE, LAST JA, IZDELA FOTOGRAFSKI ALBUM (UNZ - TEHNIK) O OBJEKTU, PREVZAME OBJEKT IN GA ZAPECHATI. KAKRSSNOKOLI UNICHENJE ALI UNICHENJE INFRASTRUKTURNIH NAPRAV S STRANI JA NI DOVOLJENO.

MATERIALNO - TEHNICHNA SREDSTVA JA, KI JIH BO LE TA PREVZELA SE BODO DOVAZZALA V VOJASSNICO SLAVA KLAVORA V MARIBORU, VOJASSNICO V CELJU IN VOJASSNICO BRATSTVA IN ENOTNOSTI V LJUBLJANI, MOSTE POLJE.

PRI PREVZEMU SREDSTEV CIVILNE ZASSCHITE OD JA, ORGANI ZA NOTRANJE ZADEVE NE SODELUJEJO.

ZA VSE PREVZETE VOJASSKE OBJEKTE ZAGOTOVIJO ONZ OPERATIVNO VAROVANJE, S KATERIM BO ONEMOGOCHEN VSTOP, UNICHENJE ALI MOREBITNO POSSKODOVANJE OBJEKTA. MOREBITNO FIZICHNO VAROVANJE VOJASSNIC PREVZAME TO.

MILAN HORVAT
NACHELNIK INSSPEKTORATA MILICE
VISSJI INSSPEKTOR

ODDAL: BORUT, 29.07.1991 OB 14.17 URI

Ukaz o ustanovitvi komisije ONZ v Pomurju, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

V začetku septembra je MNZ opozorilo enote, da se pojavlja vedno več kršitev ozemlja Republike Slovenije s strani policistov Republike Hrvaške in Zbora narodne garde, ki so bili oboroženi. Te osebe je treba zadržati, preveriti identiteto, namen prihoda in jim dovoliti odhod šele z dovoljenjem MNZ.

To se je dogajalo tudi na območju PM Lendava kot zametek poznejših mejnih incidentov.
Zaradi razmer na Hrvaškem so bile 18. 9. 1991 spet aktivirane Pomožne enote milice I in napotene na južno mejo po sistemu tretjin.

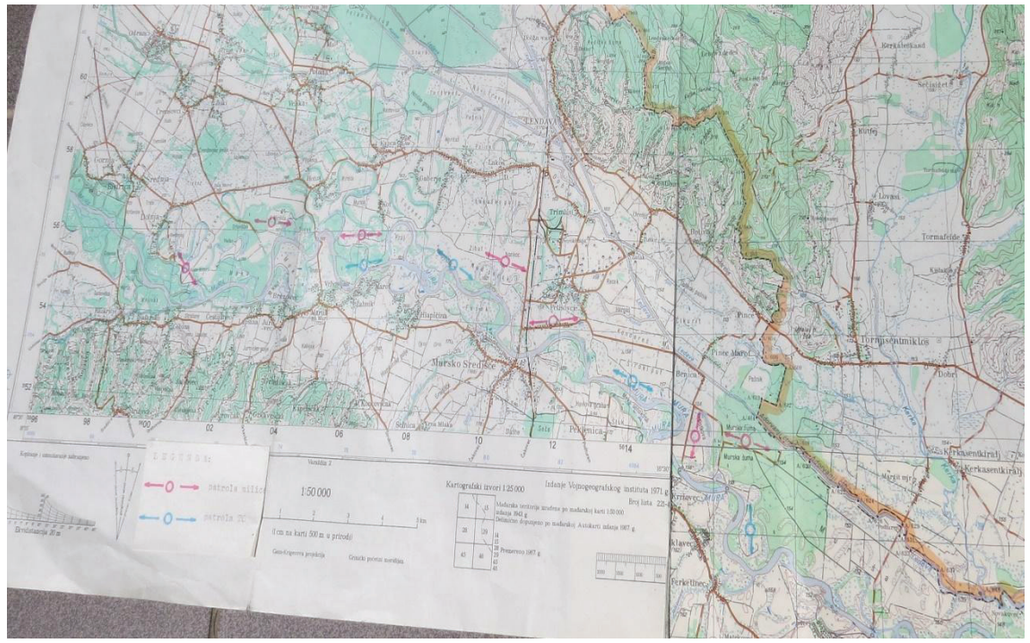
Posledica razmer na Hrvaškem je tudi vse več begavcev, vojakov JLA, ki so pobegnili iz vojašnic v Republiki Hrvaški. MNZ je dne 20. 9. 1991 vse enote policije opozorilo, da takih begavcev ne sprejemajo in tudi ne, če jim jih pripeljejo iz občinskega upravnega organa za obrambo, kjer so seznanjeni, da policija ni dolžna sprejemati teh oseb. Če pa gre za pobegle vojake JLA iz vojašnic v Sloveniji, pa se jih odpelje v Zbirni center v Ljubljani. Dne 30. 9. 1991 je MNZ enote obvestilo, da se v Slovenijo vračajo nekdanji oficirji JLA in občani, ki so med agresijo JLA zapustili Slovenijo zaradi različnih oblik kompromitacije. Nekateri se vračajo sami, drugi z družinami. Z njihovim prihodom je obstajala nevarnost njihove dejavnosti proti Sloveniji, zato je bilo PM naročeno, da ugotovijo vzrok njihove vrnitve ter nadzirajo njihovo morebitno združevanje v skupine, mesta zbiranja in zbirajo druge podatke o njihovem delovanju.

Na mejnem prehodu Dolga vas se je 2. 10. 1991 oglasil civilist in se predstavil, da je polkovnik JLA Cvetkovič. Zanimal se je, ali lahko prek mejnega prehoda odpeljejo stvari JLA prek Republike Madžarske. Naši cariniki niso imeli zadržkov, madžarski cariniki pa so zavrnili sprejem takega blaga. Ko se je vrnil z Madžarske, je povedal, da je prevoz preko Hrvaške že skoraj nemogoč.

V začetku oktobra so začeli formirati moštva za delo na mejnih prehodih z Republiko Hrvaško. Sestavljali so jih policisti, ki so bili premeščeni z mejnih prehodov na meji z Republiko Avstrijo in Republiko Madžarsko. Formirali sta se dve postaji mejne policije in sicer PMP Petišovci z mejnega prehoda Petišovci in PMP Gibina z mejnih prehodov Gibina in Razkrižje.

Moratorij na slovensko osamosvojitev se je iztekel, zato je UNZ dne 12. 10. 1991 enote seznanila o dogovoru v zvezi z gibanjem vojakov JLA do njihovega odhoda. Tako je moral starešina JLA najkasneje 12 ur pred odhodom kolone vozil iz vojašnice o tem seznaniti PM, ki deluje na območju vojašnice. Dovoljenje je izdal dežurni starešina, ki je o tem obvestil UNZ. Za vstop v Slovenijo pa je morala JLA najaviti prihod vozil 24 ur prej. Prav tako ni bilo dovoljeno nepotrebno zadrževanje vojakov ali starešin JLA na javnem kraju razen prihoda na delo in domov, predvsem pa ni bilo dovoljeno njihovo zadrževanje v bližini vojaških objektov.

Šele po odhodu zadnjega vojaka JLA je UNZ Murska Sobota naročila, da orožje iz skrivnih skladišč prenesejo nazaj na enote, kjer ga očistijo in uskladiščijo. Enako naj ravnajo z orožjem kolektivne zadolžitve. Po uskladiščenju bo orožje tehnično pregledano.

Karta varovanja južne meje policije in TO, osebni arhiv Borisa Ostrca

Milan Osterc

USPOSABLJANJE REZERVNIH MILIČNIKOV LETA 1991 PO VOJNI

V letih 1990 in 1991 so na Upravi za notranje zadeve Murska Sobota pripravili nove sezname rezervnih miličnikov. Nekateri rezervisti iz VEM formacije so dosegli določeno starost, ki je pogojevala njihov odpust iz rezervnega sestava in jih je bilo treba zamenjati z mlajšimi vojaškimi obvezniki. Za OM Dobrovnik je ta zamenjava veljala za pet rezervnih miličnikov, ki so bili izbrisani, in dobili smo nova imena, ki smo jih vnesli v vse varnostne načrte.

Na vpoklica 24. 6. 1991 in 25. 6. 2021 so se odzvali in prišli na matično enoto vsi vpoklicani miličniki. Ob pregledu celotne enote milice na OM Dobrovnik sem ugotovil, da je prišlo pet rezervnih miličnikov v civilnih oblekah. V pogovoru smo ugotovili, da jih je bilo vseh pet obveščenih, da so razporejeni v rezervno sestavo milice OM Dobrovnik, vendar več navodil niso prejeli.

V času vojne smo bili kot enota nastanjeni v sosednji zgradbi zraven oddelka milice Dobrovnik, v katerem je bil v tistem času obrat proizvodnje Tekstilne industrije Otiški vrh. Vseh pet miličnikov, ki so imeli civilne obleke, je opravljalo dela in naloge v patruljah, na obhodih, na zavarovanju objektov, na blokadah okrog mejnega prehoda Dolga vas in stražnic Kobilje in Žitkovci. Ves ta čas so bili kljub civilni obleki v času svojega dela oboroženi z razpoložljivim kratkocevnim in dolgocevnim orožjem. Sami so tudi želeli biti vsaj približno barvno usklajeni z nami, ki smo nosili delovne uniforme, zato so svoja oblačila tudi barvno ustrezno izbrali. Glede na to, da so aktivni miličniki vedno spremljali rezervne miličnike pri opravljanju njihovih nalog, ki jih niso nikoli samostojno izvajali, je bila njihova civilna obleka še najmanj moteča.

Takoj, ko so se v Pomurju oziroma na območju takratne občine Lendava, zadeve umirile in se je življenje počasi začelo vračati na normalne tire, smo bili 11. 7. 1991 obveščeni, da je za vse rezervne miličnike, torej pet iz PO Dobrovnik in osem iz PP Lendava, organizirano usposabljanje. V obdobju po vojni so rezervni miličniki usposabljanje uspešno opravili ter dobili uniforme in opremo.

Ne glede na to, da rezervni miličniki niso bili na osnovnem usposabljanju, to ni vplivalo na uspešnost dela, patruljiranje, blokade in varovanje, saj so bili vsi pri svojem delu zadolženi za določeno dejavnost v sodelovanju z aktivnimi miličniki. Mislim, da so se tudi tisti, ki so bili na hitro soočeni s situacijo, ki nam jo je prinesla desetdnevna vojna, odzvali učinkovito in pravilno.

U N Z MURSKA SOBOTA
INSSPEKTORAT MILICE

'' SSIFRIRANO ''
'' D X ''

DEP.SSTEV. : 21/4-1-275
DATUM : 15/7-1991

00339

PM MURSKA SOBOTA ,
PM GORNJA RADGONA ,
PM LENDAVA ,
PMM DOLGA VAS ,
PMM HODOSS ,
PMM KUZMA IN

V VEDNOST : OSS - TU

ZADEVA: OSNOVNO USPOSABLJANJE REZERVNIH MILICHNIKOV

TUK. UNZ BO IZVEDLA DVE TRODNEVNI OSNOVNI USPOSABLJANJI RM
(TISTI , KI NISO BILI NA JASNICI) V NASLEDNJIH TERMINIH :

I. OD 16. DO 18/7-1991

PM M .SOBOTA	21
PM LENDAVA	6
PM G .RADGONA	3
PMM KUZMA	3
PMM HODOSS	3
PMM DOLGA VAS	4

II. OD 19. DO 21/7-1991

PM M .SOBOTA	31
PM G .RADGONA	2
PM LENDAVA	5

TECHAJNIKI MORAJO BITI PRVI DAN USPOSABLJANJA OB 07.00 URI V MACHKOVCIH NA STRELISSCHU .

REPUBLIKA SLOVENIJA POLICIJSKA POSTAJA LENDAVA OBČINA LENDAVA

Razpis usposabljanja za rezervne miličnike, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

OPREMA IN OBOROZZITEV:

- KOMPLETNO MILICHNISSKO UNIFORMO IN OSTALO OPREMO S KATERO SO ZADOLZZENI ,
- OROZZJE (PISSTOLA IN DOLGO OROZZJE V ZADOLZZITVI)
- PRIBOR ZA VZDRZZEVANJE OSEBNE HIGIENE
- PRIBOR ZA CHISSCHENJE OBLEKE IN OBUTVE
- VOJASSKO IN ZDRAVSTVENO IZKAZNICO .

REZERVNI MILICHNIKI , KI SSE NISO OPREMLJENI , NAJ PRIDEJO NA USPOSABLJANJE V USTREZNIH CIVILNIH OBLACHILIH , V KATERIH BODO LAHKO OPRAVLJALI DELO NA TERENU .

VSEM STARESSINAM NAROCHAMO , DA V DOGOVORU Z OSS TUK. UNZ RAZDOLZZIJO REZERVNE MILICHNIKE , KI SO JIH CHRTALI IZ REZERVNEGA SESTAVA. OB PRILIKI NAPOTITVE NAJ OD REZERVNIH MILICHNIKOV VZAMEJO VELIKOSTNE SSTEVILKE ZA OBLEKE IN OBUTEV IN LE TO POSREDUJEJO OSS (TUDI POTREBE PO OBOROZZITVENI OPREMI) .

USPOSABLJANJE SE SSTEJE ZA VOJASSKO VAJO , ZATO PRIPADA RM POVRACHILO STROSSKOV PRIHODA IN ODHODA NA USPOSABLJANJE IN TERENSKI DODATEK .

OSS POSKRBI ZA NAMESTITEV , PREHRANO IN OSTALO OPREMO , KI JO BOMO RABILI NA USPOSABLJANJU .

MILAN HORVAT
NACHELNIK INSSPEKTORATA MILICE
SAMOSTOJNI INSSPEKTOR

Razpis usposabljanja za rezervne miličnike, stran 2, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

POSTAJA MILICE
L E N D A V A
DEP. SSTEV.: 15-39/559-91
DNE: 11.7.1991

UNZ MURSKA SOBOTA

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA
POSTAJA MILICE
LENDAVA
Prejeto: 11/7-1991
Org. el.
02-32/14-91

ZADEVA: SEZNAM RM, KI SSE NISO OPRAVILI OSNOVNEGA USPOSABLJANJA
ZVEZA: VASSA DEP. SST. 21/5-2-2/269-91 Z DNE 11.7.1991

00361

V ZVEZI VASSE DEPESSE POD ZGORNJO SSTEVILKO, KI SE NANASSA NA REZUERVNE MILICHNIKE, KI SSE NINO BILI NA OSNOVNEM USPOSABLJANJU, VAM SPOROCHAMO NASLEDNJE PODATKE:

1. ZVER VLADIMIR
2. ZADRAVEC BOJAN
3. GAVRICH BOJAN
4. GLAVACH JOZZE
5. NEMET LAJOSS
6. GJURKACH JANEZ
7. KULCHAR RUDOLF
8. BEDERNJAK SSTEFAN
9. KELENC DEAN
10. KOVACH ROBERT
11. GERENCHER JOZZE
12. PRENDL Andrej
13. FENGR Alfred

LUDVIK BOKAN
KOMANDIR POSTAJE MILICE
NIZZJI INSSPEKTOR

REPUBLIKA SLOVENIJA POLICIJSKA POSTAJA LENDAVA
OBČINA LENDAVA

DEPESSO ODDALA PRENDL DNE 11.7.1991 OB 15.10 URI
SPREJEL: RRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRRGITA

Odgovor PM Lendava, arhiv policije, zbirka Akcija zgodovina

RAZVOJ LOKALNE SAMOUPRAVE NA OBMOČJU OBČINE LENDAVA

OBČINA TURNIŠČE

Ulica Štefana Kovača 73, 9224 Turnišče, Slovenija
obcina@turnisce.si www.obcinaturnisce.si

Borut Horvat

Občina Turnišče od osamosvojitve pa do danes

Občina Turnišče je bila ustanovljena leta 1994 v času reorganizacije lokalne samouprave, ko so iz nekdanje skupne Občine Lendave nastale nove občine, med njimi tudi Občina Turnišče kot novo nastala občina.

V času osamosvojitve je na območju današnje občine delovala Krajevna skupnost Turnišče, ki je vključevala vasi Gomilica, Nedelica, Renkovci in Turnišče, ki tudi danes sestavljajo območje občine. Že pred osamosvojitvijo so prebivalci sodelovali v pripravah na osamosvojitev, hranili orožje ter aktivno sodelovali pri obrambi novo nastale države Republike Slovenije. Tako so v prostorih tovarne Planika hranili precejšnje količine orožja, ki so ga v času odvzema orožja Teritorialni obrambi skrivali po raznih skrivališčih.

Že takrat so posamezniki, vpeti v strukture obrambe novo nastale države, slutili težnjo nekdanje skupne JLA, da morajo s skrivanjem orožja zagotoviti možnosti za obrambo suverenosti in neodvisnosti novo nastale države Republike Slovenije. V obdobju vojne za osamosvojitev so naši občani aktivno sodelovali v spopadih na območju nekdanje skupne občine Lendava. Lastno varnost in varnost svojih družin so postavili pred vse nevarnosti, ki so pretile vsem aktivnim pripadnikom sil za obrambo novo nastale države. Še posebej se je izkazalo takratno vodstvo tovarne Planika, ki je brez pomisleka dovolilo hrambo orožja v njihovih prostorih, in niso razmišljali, kaj vse bi se lahko zgodilo vsem, ki so pri skrivanju orožja sodelovali.

Osamosvojitev in življenje v samostojni državi sta spodbudila tudi težnje po drugačni organiziranosti lokalne samouprave. Že v prvih korakih nove organiziranosti je bila predvidena ustanovitev samostojne občine na območju nekdanje krajevne skupnosti, kar so ljudje sprejeli z odobravanjem in upanjem na lepšo prihodnost. Občanke in občani so želeli svoje težave in razvoj uresničevati neposredno, saj so prej vse odločitve sprejemali v Lendavi kot sedežu velike skupne občine.

V času od osamosvojitve do danes je občina napredovala na več področjih, od izgradnje centralne čistilne naprave ter kanalizacijskega omrežja po celotni občini do kolesarskih stez, obnove cest in ureditve javne razsvetljave, vlaganj v osnovno šolo in vrtec ter ureditve vaških jeder. Občina pa je tudi pristopila k skupnemu projektu občin, nastalih iz bivše občine Lendava, k ureditvi skupnega vodovodnega omrežja v sklopu sistema A. V obdobju od ustanovitve občine pa do danes je bilo uresničenih tudi več manjših projektov, ki so prinesli napredek tako na področju infrastrukture v občini, ureditvi športne infrastrukture, površin za rekreacijo in sprostitev. Veliko pozornost pa smo namenili tudi nabavi gasilske opreme in ureditvi prostorov za gasilce in druženje vaščanov.

Seveda so še ostali neuresničeni projekti, ki jih bomo morali v prihodnje umestiti v načrt razvoja naše občine. To so na primer: ureditev primernih prostorov, namenjenih gasilcem v vasi Turnišče, izgradnja optičnega omrežja ter drugi predlogi občank in občanov.

Prepričan pa sem, da takšnega razvoja naše občine ne bi bilo, če ne bi živeli v samostojni in svobodni Sloveniji, če se že leta 1990 ne bi odločili za samostojno državo in leta 1994 za samostojno občino. Če pogledamo v preteklost, vidimo, da smo z osamosvojitvijo postali polnopravni člani Evropske unije in drugih mednarodnih organizacij, da lahko svobodno prehajamo državno mejo, kar nekdaj ni bilo mogoče, pa bi lahko še našteval. Pred nami je še kar nekaj izzivov tako na ravni države kot tudi na ravni občine.

Rad pa bi se zahvalil vsem občankam in občanom, ki so sodelovali v času pred osamosvojitvijo in v času osamosvojitve pri dejavnostih, ki so vodile do našega skupnega cilja samostojnosti in državnosti. Še posebej se zahvaljujem takratnemu vodstvu tovarne Planika, ki je ponudilo prostore za orožje, ter vsem, ki so aktivno branili našo samostojnost.

Tudi publikacija, ki jo je pripravilo Združenje Sever, bo trajno obeležila spomin na takratne dogodke in poudarila vlogo ljudi, ki so v različnih funkcijah sodelovali pri osamosvojitvi.

OBČINA ODRANCI

Panonska ulica 33, 9233 Odranci
obcina.odranci@siol.net https://www.odranci.si

Ivan Markoja

Razvoj občine Odranci od ustanovitve do danes

Občina Odranci je bila ustanovljena leta 1994, v prvem obdobju reorganizacije lokalne samouprave. Po ustanovitvi se je Občina Odranci oddvojila iz prejšnje skupne Občine Lendava. V času osamosvojitve Slovenije Občine Odranci še ni bilo. Takrat je vas upravljala Krajevna skupnost Odranci, ki je izvajala vse obveznosti in zadolžitve ob agresiji JLA v Prekmurje. Jugoslovanska vojska sicer ni napadla področja Odranci, so pa naši občani aktivno sodelovali v pripravljenosti pri obrambi Prekmurja ob reki Muri.

Prebivalci vasi Odranci so po osamosvojitvi ocenili, da je v novi državi nastala priložnost za hitrejši razvoj, zato so se z referendumom odločili kandidirati za samostojno občino. To jim je na srečo tudi uspelo in so Odranci postali leta 1994 samostojna občina.

Od takrat naprej se je v Občini Odranci začel neverjetni razvojni ciklus. Takoj po konstituiranju je bil sprejet razvojni program, ki je vseboval predvsem dokončanje komunalne infrastrukture. Tako je bila v prvih letih najprej dokončana fekalna kanalizacija in čistilna naprava. Nadaljevali smo z ureditvijo športne infrastrukture (igrišča, tribune). Naslednji projekti so predvidevali adaptacijo in dozidavo zgradbe osnovne šole Odranci. Nadaljevali smo z dokončno ureditvijo vseh ulic in cest. Na vrsto je prišlo razmišljanje o gospodarskem razvoju kraja. Občina se je vključila v pomurski podjetniški inkubator, kar je bilo pozneje odločilnega pomena pri zasnovi in izgradnji obrtne cone Kamenice. Po odkupu in ureditvi okrog 18 hektarov velikega območja obrtne cone so v njo začele prihajati tovarne:

- tovarna plastične folije,
- nemška tovarna avtodomov Carthago,
- tovarna polnilne opreme Blister-pack,
- italijanska tovarna usnjene galanterije Nov dom,
- avstrijska zadruga Reiffeisen s silosi in trgovino,
- trgovski center Jager.

Danes je na področju zdaj že industrijske cone Odranci dobilo zaposlitev že približno tisoč delavcev; podjetja pa so razvojno naravnana in se bodo v prihodnje še širila in dodatno zaposlovala.

V zadnjih letih se je gospodarska dejavnost v občini še nadaljevala tudi znotraj naselja, kjer imamo registriranih že 80 gospodarskih subjektov, ki zaposlujejo približno 200 delavcev.

Občina Odranci je nadaljevala z razvojem tudi na drugih področjih. Tako je bilo po celem naselju zgrajeno plinsko omrežje za zemeljski plin, optično omrežje in novi vodovod. Pred petimi leti je bil zgrajen še novi vrtec.

Na področju kulture in zgodovine je bil ustanovljen Center kulturne dediščine z muzeji potočnega mlina, kovačnicami, žganjarnami in muzejem kmetijstva s prekmursko hišo.

V zadnjih treh letih pa je bila izvedena še komasacija kmetijskih zemljišč z novogradnjo in adaptacijo vseh poljskih poti. V tem projektu so bile trasirane tudi nove ceste kot obvoznice mimo naselja in manjkajoče kolesarske steze.

Ves čas pa je Občina podpirala tudi društveno življenje, saj v občini deluje že približno 20 društev, ki so dejavna na vseh področjih društvenega življenja.

Prepričan sem in vsi tisti, ki so spremljali razvoj kraja Odranci, da takega napredka ne bi nikoli bilo, če ne bi živeli v samostojni Sloveniji in posledično v združenju evropskih držav v okviru EU. To se ni zgodilo samoumevno, ampak z velikim pogumom in odločnostjo naših ljudi ob osamosvojitvi na čelu z enotami CZ in pripadniki policije.

Občina Odranci, območje občine iz zraka

Pričujoča publikacija naj trajno ohrani njihov prispevek k boju za samostojnost naše lepe domovine, v kateri nam je uspelo našim ljudem omogočiti bistveno boljše življenje, kot bi ga imeli sicer.

OBČINA KOBILJE

Kobilje 56, 9227 Kobilje
obcina@kobilje.si https://www.kobilje.si

Robert Ščap

Razvoj občine Kobilje

Občina Kobilje, ki upravno spada pod Upravno enoto Lendava, leži na skrajnem severovzhodu Slovenije, tik ob slovensko–madžarski meji, državi na Kobilju povezuje mejni prehod Kobilje–Nemesnép. Občina je bila ustanovljena z volitvami 6. decembra leta 1994. Občina Kobilje je ena izmed treh občin v Sloveniji, ki jih sestavlja le eno naselje. S svojim edinstvenim ekosistemom daje neprecenljivo naravno dediščino, ki je v tem delu pokrajine še dobro ohranjena. Občina leži v celoti na območju Krajinskega parka Goričko na površini 19,7km² in šteje danes približno 550 prebivalcev.

Takoj po ustanovitvi je Občina pristopila k izgradnji komunalne infrastrukture: urejale so se ceste, izgradila se je kanalizacija s čistilno napravo, obnovilo se je vodovodno omrežje po vasi, posodobila ulična razsvetljava. Osnovna šola in vrtec sta bila prenovljena in dograjena je bila sodobna telovadnica. Urejena in infrastrukturno opremljena je bila obrtno-industrijska cona na področju nekdanje opekarne. Urejeno je bilo vaško jedro, prenovljen cerkveni zvonik in park okoli cerkve. Zgrajena je bila nova upravna stavba, kjer imajo svoje prostore Občina Kobilje, društva, knjižnica in nova kulturna dvorana s sodobno opremo. Prenovljena sta bila gasilski in lovski dom.

Danes občina Kobilje nudi odlične življenjsko-bivalne pogoje za mlade družine. Svoje delovanje usmerja:

- v izboljšanje infrastrukture in povečanje varnosti naših občanov, kar zajema obnovo mostu čez Kobiljski potok, izgradnjo avtobusne postaje, obnovo križišč v središču Kobilja in izdelavo projektne dokumentacije za kolesarsko stezo čez naselje Kobilje, od Malega Kobilja do konca naselja v smeri Motvarjevci;
- v spodbujanje malega podjetništva z lokalnimi produkti in storitvami, predvsem na področju turizma, kmetijstva in obrti;
- v ureditev površin v turistične namene, gramoznice v ribiško-turistični namen, spodbujanje ureditve prenočitvenih zmogljivosti v zidanicah vinogradov, pešpoti, muzejske zbirke, ki ponazarjajo naš način življenja v preteklosti.

Demografska gibanja so neusmiljena v celotni Sloveniji, še posebej pa se to pozna na področju podeželja in obmejnih občinah. V občini Kobilje, ki je ena najmanjših občin v Sloveniji, se resno spoprijemamo s težavami, ki jih prinaša negativna demografija in aktivno iščemo rešitve.

Menim, da se negativni demografski trendi v občini Kobilje lahko ustavijo ali vsaj ublažijo s pristopom k pozitivni diferenciaciji v naši razvojni strategiji. Kraj, kot je Kobilje, ne more tekmovati z urbanimi središči in večjimi občinami, ki imajo komunalno ustrezno opremljene obrtno-industrijske površine. Lahko pa ponudimo lepo, zdravo, mirno, varno in spodbudno okolje, ki mladim družinam nudi udobje in odlične življenjske bivanjske pogoje.

Ukrepi in spodbude

V občini Kobilje je ob prvem reševanju stanovanjskega problema vsaka družina upravičena do subvencije. Ob vpisu prvega otroka v šolo je družina upravičena do subvencije, glede na število otrok v družini, v višini do 500 evrov. Dodeljujemo tudi stimulacije študentom za dokončanje posameznega letnika izobraževanja, kakor tudi subvencijo v višini do 2 000 evrov za investicije in zagon obrtno podjetniške dejavnosti na območju Kobilja.

V objektu nekdanje tovarne smo uredili prostore za tri stanovanja. V okviru dolgoročne strategije razvoja Kobilja pa se spogledujemo z idejo izgradnje strnjenega modernejšega stanovanjskega naselja ob državni cesti in zaselku Malo Kobilje, kjer bi na 1,3 hektarja veliki parceli lahko zraslo do 20 stanovanjskih hiš. Pravkar smo v zaključni fazi sprejemanja Občinskega prostorskega načrta in prav v okviru tega se bomo z neposrednim sodelovanjem občanov na Občinskem svetu odločili o namembnosti tega zemljišča in razvojni usmeritvi Kobilja.

Športno medgeneracijski center

Kobiljčani s ponosom ugotavljamo, da Športno medgeneracijski center dobiva jasno podobo, tako vsebinsko kot vizualno, in se zaokrožuje v središče medgeneracijskega dogajanja, kar pomeni, da razmišljamo in skrbimo za vse generacije občanov in obiskovalcev.

Igrišče za odbojko na mivki smo izgradili v začetku leta 2016. Nadaljevali smo z energetsko sanacijo strehe stavbe, v kateri je v mansardi pet občinskih stanovanj. Ob igrišču za odbojko na mivki smo postavili reflektorje in brunarico za statično kegljanje, uredili večji notranji družabni prostor in prostor za strelišče z zračno puško. Ustrezno smo uredili tudi notranje prostore nogometnega kluba. Za najmlajše je poskrbljeno z otroškimi igrali, kar sta z združenimi močmi omogočili Zavarovalnica Triglav in Občina Kobilje.

Konec leta 2019 je bil urejen in izgrajen parkirni prostor ob Športno medgeneracijskem centru. V letu 2020 smo lahko z veseljem skupaj ugotavljali, da je Športno medgeneracijski center zaživel v polnem pomenu svojega naziva. Ob različnih športnih dejavnostih je bilo tudi več delavnic: spodbujanje ročnih spretnosti in prenos znanja starejših, predvsem žensk, na mlade, spodbujanje aktivnega načina življenja (prikaz vadbe za starejše), ohranja oživitve tradicionalne kulinarike - prenos znanja s starejše na mlajšo generacijo, ohranjanje rokodelskih spretnosti - čebelarstvo in delavnica ohranja podjetništva.

Zaključena je investicija v prostor za statično kegljanje**.** Objekt je bil sofinanciran tudi s pridobljenimi sredstvi na Javnem razpisu Fundacije za šport in kot skupni projekt z Občino Turnišče. Z našo sekcijo strelcev pa smo uspešno nabavili avtomatizirane tarče za streljanje z zračno puško.

V nadaljevanju projekta idejnega razvoja Športno medgeneracijskega centra bodo potekale še različne dejavnosti. Potrebujemo še soglasje za prestavitev nogometnega igrišča. Na tem zemljišču želimo zagotoviti prireditveni prostor in možnost drugih dejavnosti, kot na primer izgradnjo pomožnega kmetijsko čebelarskega objekta z drevoredom lip ob potoku Čebiš, čebelarsko učno pot in zunanji prostor za družinska srečanja in praznovanja - piknik prostor.

Pešpoti po Kobilju

V okviru Evropskega tedna mobilnosti smo na javnem razpisu pridobili sredstva evropskega programa LIFE, sredstva Sklada za podnebne spremembe in sredstva Ministrstva za infrastrukturo ter Ministrstva za okolje in prostor ter postavili kažipote za trase kobiljskih pešpoti ter pripravili nekaj delavnic s tematiko mobilnosti.

Energetska sanacija šole

Energetsko sanacijo osnovne šole, telovadnice in vrtca smo opravili hkrati z vsemi vzporednimi vzdrževalnimi deli. Šola je seveda srce takšnih manjših krajev, kot je Kobilje. V šolo in vrtec je skupaj vpisanih 70 otrok. Naši učenci dosegajo izredno dobre rezultate na vseh nacionalnih tekmovanjih in so zavzeti udeleženci v marsikaterem projektu. Prav tako ni lokalnega dogodka in prireditve brez naših pridnih otrok in njihovih mentorjev – učiteljev. Da bi se lahko nemoteno posvetili svojemu poslanstvu, potrebujejo dobre pogoje, ki smo jih z energetsko sanacijo prostorov šole in vrtca spravili na zavidljivo raven. Osnovni princip financiranja in vračanja sredstev zasebnega kapitala je v energetskem letnem prihranku in s tem optimizaciji tako stroškov kot ustreznosti investicije.

Komunikacije

Področje celotne občine je povezano z optiko. V okviru projekta WIFI4EU je zgrajena tehnična izvedba mreže, kjer bomo občino Kobilje povezali z zunanjimi brezplačnimi točkami za uporabo interneta. Športno medgeneracijski center je seveda ena izmed brezplačnih dostopnih točk. Prav tako smo z dostopno točko opremili tudi okolico kapelice na bregu svetega Martina. Prav tako se je Občina Kobilje vključila v Pomurski konzorcij, v okviru katerega bo pristopila k digitalizaciji na področju infrastrukture.

E-polnilnica

Čeprav smo majhna občina, se zavedamo, da uresničevanje vizije dolgoročnega množičnega prehoda na trajnostno e-mobilnost ni mogoče brez tesnega sodelovanja ključnih deležnikov: od proizvajalcev avtomobilov, proizvajalcev pametnih polnilnic, lastnikov stavb in parkirnih mest do operaterjev distribucijskega in prenosnega elektroenergetskega omrežja. Tako smo v središču Kobilja postavili električno avto polnilnico kot nujno potrebo in prioriteto za razvoj v prihodnosti.

Multimodalna mobilnost - kolesarska steza ranljive skupine

V letu 2020 smo izdelali in pridobili vso potrebno dokumentacijo za kolesarsko povezavo Lendava-Dobrovnik-Kobilje v okviru Projekta treh občin za ohranjanje multimodalne mobilnosti prebivalstva. Skozi Kobilje bo kolesarska povezava potekala v dolžini 670 metrov med naseljem Kobilje in hribom Martinov breg. Na Martinovem bregu bo kolesarska pot urejena z ustreznim prometnim režimom, povezavo med Martinovim bregom in občino Dobrovnik pa smo uredili s spremembo poti gozdne vleke v gozdno asfaltirano pot. Premostitveni objekti na navedeni trasi niso sestavni del skupnega projekta, ampak jih vsaka občina izvaja samostojno. Tako smo letos našo obvezo za pogoj povezljivosti izpolnili z izgradnjo kolesarskega mostu čez potok Čebiš. Zaključek projekta pričakujemo konec leta 2021.

Z ureditvijo občine in okolja s pozitivno diferenciacijo, ki zagotavlja odlične življenjsko-bivanjske pogoje, lepo, zdravo, varno in spodbudno okolje, želimo privabiti mlade družine, kajti mlade danes odlikuje izjemna mobilnost in s tem tudi pripravljenost premagovati razdaljo tudi do sto kilometrov za ustreznejšo službo. Zaznati je trend, če ga poimenujem - beg na podeželje. Razlogi so nižji stroški, cenejše življenje, ne malo je seveda prispevala tudi informacijska tehnologija in delo od doma. Torej ekonomski razlogi, deloma pa tudi sociološki, na primer povezanost z naravo, zdravo življenje, pristnost odnosov, solidarnost, stik z družino … Veselimo se vseh mladih, ki se vedno pogosteje odločajo, da ostanejo doma, na Kobilju in veselimo se vseh mladih in mladih po srcu, ki se odločajo, da pridejo od drugod živet k nam na Kobilje.

Krajevna listina iz leta 1271, ki jo je izdal madžarski kralj Štefan V. (1270-1272), navaja, da je za svojo zvestobo in junaštvo prejel sin Židova iz Mileja od kralja Štefana v posest Kobilje, kjer je bila sezidana cerkev svetega Martina iz kamna in obdana z obzidjem. Ta cerkev je bila uničena skupaj z naseljem v času tridesetletne vojne (1618-1648), do kraja pa so ga uničili turški vpadi skupaj s cerkvijo na bregu svetega Martina. Na tem mestu so rodovi pred nami postavili to znamenje, ki pa je bilo restavrirano in na novo poslikano na pobudo DU Kobilje leta 2019. Kjer je stala cerkev svetega Martina, so župljani pod vodstvom župnika msg. Franca Halasa od leta 1990 do 1992 zgradili cerkvico Marije Kraljice miru. Na prvi praznik Dneva državnosti (25. 6. 1991*) so krajani Kobilja ob spominskem znamenju simbolno zasadili lipo, ki jo je blagoslovil župnik msg. Franc Halas.*

Znamenje o mestu stare kobiljske cerkve

OBČINA ČRENŠOVCI

Prekmurske čete 20, 9232 Črenšovci
info@obcina-crensovci.si https://obcina-crensovci.si

Nina Horvat

Občina Črenšovci

Splošna predstavitev in naravnogeografski oris

Občina Črenšovci leži v severovzhodni Sloveniji na levem bregu Mure, na osrednjem Dolinskem. Na južnem delu meji na Republiko Hrvaško, državi ločuje naravna meja – reka Mura. Ravninski svet na severu, vzhodu in zahodu neopazno prehaja v ravnine sosednjih občin.

Črenšovci z zraka, arhiv Občina Črenšovci

Občina Črenšovci je bila ustanovljena 1. januarja 1995 in je del pomurske statistične regije, v njenih 34km2 površine pa je vključenih šest naselij: Črenšovci, Trnje, Žižki, Dolnja Bistrica, Srednja Bistrica in Gornja Bistrica. Prva tri so tipična obcestna naselja, Bistrice pa so po obliki gručasta naselja.

Največje naselje so Črenšovci, kjer je tudi sedež občine. Prvi zapis imena naselja se je pojavil leta 1322 (Chremsouc, Chrensouch); ime je izpeljano iz rastlinskega imena črémsa grm ali drevo Prunus padus. Narečno krajevno ime se glasi Čerênsǫfc, starejše uradno ime za naselje je bilo Črensovci, »do spremembe ene črke (s v š, op. N. H.) v uradnem imenu pa je prišlo po drugi svetovni vojni«.

Večino ozemlja občine prekrivata murski prod in pesek iz kvartarnega obdobja. Povprečna nadmorska višina znaša 172 metrov. Ta se znižuje v smeri toka Mure, torej od severozahoda proti jugovzhodu. Tako na zahodu Gornje Bistrice doseže 174 metrov, na jugovzhodu Črenšovcev pa znaša okoli 166 metrov. Na območju občine prevladujejo nakloni od 0 do 0,3 stopinje, kar v praksi pomeni, da je možna uporaba vseh vrst mehanizacije v kmetijstvu in gozdarstvu, razmere za gradnjo prometne in druge infrastrukture pa so optimalne. Po Koppenovem podnebnem sistemu ima območje občine zmerno celinsko podnebje vzhodne Slovenije oziroma subpanonsko podnebje.

Na območju občine tečeta reka Mura in njen levi pritok Črnec. Ob Muri se je ohranilo mnogo opuščenih strug, ki pričajo o najmlajših prestavitvah vodnih tokov. Na teh območjih je pogosto prihajalo do poplav, ki so jih zmanjšale regulacije in zajezitve, nekdanja poplavna območja pa so postala zemljišča za intenzivno kmetijsko rabo. V Dolnji Bistrici se bohoti Murin mrtvi rokav, imenovan Berek ali Bobri, v katerem se nalaga veliko mulja.

Območje ob Muri je glede na pestrost rastlinskih in živalskih vrst eno najbogatejših v Sloveniji. Značilni habitatni tipi so vodovja, travišča, gozdovi, močvirja in kulturna krajina. Gozd je na območju občine Črenšovci zaradi rodovitne zemlje že močno izkrčen. Ostal je v obliki osamljenih otokov med njivami in travniki, bolj strnjen pa je le ob Muri, kjer prevladujejo vrbe, črne jelše, topoli in jeseni, na vlažnejših ilovnatih prsteh na ravnini pa hrast dob in beli gaber. Na seznam močno ogroženih živalskih vrst sodi bela štorklja, simbol Pomurja. Ta najpogostejegnezdinaelektričnihnapeljavahpovaškihnaseljih,redkejenadimnikih.

Na Bistrici ob Muri je speljana tudi gozdna učna pot, ki ponuja opazovanje ptic in spoznavanje raznih drevesnih vrst. Skoraj 60 odstotkov površine občine spada v mrežo varstvenih območij Natura 2000, hkrati pa je območje zaščiteno z Direktivo o habitatih in Direktivo o pticah. Na seznam naravnih lokalnih vrednot se uvrščajo gozdovi Virica, Trnjavski log in Črenšovsko joušje, ki jih pokrivajo združbe črne jelše, bela vrba izjemnih dimenzij na Gornji Bistrici, gozd Orlovšček, kjer raste stoletno drevo ginko, edino drevo te vrste na ozemlju Republike Slovenije, ki ima status naravne dediščine. Na seznam naravnih vrednot državnega pomena so uvrščeni mrtvici Velika in Mala Kocija na Dolnji Bistrici ter tamkajšnji mokrotni travniki.

Zgradba Občine Črenšovci (arhiv Občine) (zgoraj) Naselje Črenšovci (arhiv Občine) (spodaj)

Družbenogeografski oris

Na območje občine Črenšovci so ljudje prihajali že pred tisočletji, saj se jim je ob Muri odpirala primerna pokrajina za poljedelstvo. Prvotne naselbine, na primer Jagodičje v Črenšovcih in Duge njive pri Trnju, so iz bakrene, bronaste in železne dobe. V antični dobi so tu vladali Rimljani, na prehodu iz 6. v 7. stoletje pa so sem začeli prihajati tudi pripadniki slovanskih plemen, ki so se tu stalno naselili.

Konec 9. stoletja so v Panonsko nižino prišli Madžari, ki so opustošili pokrajino, zredčili prebivalstvo in si priborili ozemlje od črte Radgona–Ptuj do današnje slovensko-madžarske meje. Konec 12. stoletja je dokončna državna meja postala Mura in Prekmurje je postalo obmejna pokrajina. Na nastanek zaselka Črenšovci je vplivala ugodna prometna lega ob srednjeveški poti med Dolnjo Lendavo, Beltinci in Mursko Soboto. Od treh Bistric je bila najprej poseljena Dolnja.

Podatki kažejo, da je število prebivalcev v občini do leta 1948 nenehno naraščalo, potem pa je iz različnih razlogov (svetovna gospodarska kriza, druga svetovna vojna, zaostritev gospodarskih razmer, pojav bega možganov, zmanjšanje rodnosti) začelo padati. Danes je območje občine privlačen prostor za tiste, ki si želijo čistega in mirnega okolja.

Sredi leta 2020 je imela občina 3 995 prebivalcev (1 993 moških in 2 002 žensk) – v povprečju jih živi 118 na kvadratni kilometer. Povprečna starost občanov je bila 43,5 leta, kar je manj od slovenskega povprečja (43,6). Delež prebivalcev, starih od 0 do 14 let, je znašal 15 odstotkov, delež prebivalcev, starih od 15 do 64 let, 64,9 odstotka, delež prebivalcev, starih 65 let ali več, pa 20,1 odstotek.

V občini delujeta dva vrtca, ki ju je v letu 2019 obiskovalo 158 otrok. V OŠ Prežihovega Voranca Bistrica in OŠ Franceta Prešerna Črenšovci se je v šolskem letu 2019/20 izobraževalo 345 otrok. Med osebami, starimi od 15 do 64 let (tj. delovno sposobno prebivalstvo), je bilo v letu 2019 56,3 odstotka delovno aktivnih.

Prebivalci dnevno migrirajo v okoliške kraje, kjer so zaposleni; po podatkih iz leta 2020 jih je največ (325) zaposlenih v občini Črenšovci, prav toliko tudi v občini Murska Sobota, 175 jih je zaposlenih v občini Lendava, 145 jih migrira v ljubljansko mestno občino, sledijo občina Odranci (z 98 zaposlenimi iz črenšovske občine), Ljutomer (63), Beltinci (55), Maribor (42), Turnišče (40), Gornja Radgona (29) in Velika Polana (13).

Gospodarstvo občine Črenšovci je zaradi naravnih danosti še vedno izrazito kmetijsko usmerjeno, saj prevladujejo njivske površine in travniki, vendar se zaradi upadanja živinoreje travniki zaraščajo v gozd in grmičevje ali pa jih prebivalci

spreminjajo v njivske površine. Intenzivnega sadjarstva in vinogradništva ni. V občini je kar nekaj podjetij, ki so glede na ustvarjanje prihodka zelo uspešna in dobro vplivajo na razvoj lokalnega gospodarstva.

Skozi območje občine potekata regionalni cesti Murska Sobota–Lendava in Črenšovci–Razkrižje. K boljši povezanosti s širšim zaledjem in tujino prispeva avtocesta, katere priključek je v bližnjem Turnišču. V zadnjih letih si občina Črenšovci v veliki meri prizadeva za izboljšanje prometne infrastrukture. Večina občinskih cest je asfaltiranih in v dobrem stanju, kar omogoča mobilnost in neposredno povezavo vseh naselij in zaselkov z lokalnim središčem in drugimi občinskimi središči ter tudi z višje kategoriziranimi cestami, ki vodijo v večja mesta.

V občini Črenšovci deluje veliko društev s področja kulture (npr. Kulturno društvo Črenšovci, Kulturno društvo Ferdo Godina Bistrica), ohranjanja ljudskega izročila (npr. Folklorno društvo »Pozvačin« Bistrica), naravne dediščine, turizma (npr. Turistično društvo Bistrica), rekreacije, športa (npr. Športno društvo Črenšovci, NK Bistrica) in dobrodelnosti (Rdeči križ).

Člani društev sodelujejo tudi na raznih prireditvah in tako pripomorejo k prepoznavnosti občine. Med turistično prireditveno ponudbo je najbolj znan in obiskan Jenamena fest. Najpomembnejši in najbolj znan kulturni ustvarjalec z območja občine je pisatelj in publicist Ferdo Godina, najbolj znana osebnost, ki sicer ne izhaja iz črenšovske občine, pa vendar je tu deloval večino svojega življenja. Jožef Klekl starejši pa ima gotovo velike zasluge za ohranjanje narodne zavesti med Prekmurci.

Med pomembnejše rojake črenšovske občine spadajo še »duhovnik, publicist, urednik, Maistrov borec za priključitev Prekmurja« Jožef Godina, glasbeni pedagog in narodni buditelj Franc Cigan ter Ivan Zelko, »prvi znanstveni raziskovalec prekmurske zgodovine«.

Občina Črenšovci si ves čas prizadeva za izboljšanje socialne in splošne blaginje svojih občanov. Njen razvojni program, ki ga je za obdobje 2018–2023 dopolnila sedanja županja Vera Markoja (z mandatom 2018–2022), med drugim vsebuje tudi izgradnjo doma in dnevnega centra za starejše, obnovo vrtca Bistrica in telovadnice OŠ Črenšovci, ureditev športno-rekreacijskih centrov v Črenšovcih in na Gornji Bistrici, ureditev kolesarskih poti do okoliških vasi, ureditev pohodnih poti ob Muri in Črncu, obnovo sakralnih znamenj na območju občine, sofinanciranje dogodkov, sanacijo in adaptacijo čistilnih naprav v Črenšovcih in na Bistrici, sanacijo divjih odlagališč, ureditev pločnikov in šolskih poti, ureditev vaškega jedra v Črenšovcih in na Gornji Bistrici, vključitev v regijski projekt Biosferno

območje Mura, obnovo rokavov ob reki Muri, dokončanje postopkov komasacije in agromelioracije, spodbujanje lokalne oskrbe, obnovo travišč na površinah v zaraščanju ter finančne spodbude za razvoj podjetništva.

OBČINA LENDAVA – LENDAVA

Glavna ulica 20, 9220 Lendava/Lendva
obcina@lendava.si https://www.lendava.si

Janez Magyar

Razvoj občine Lendava od ustanovitve do danes

Po osamosvojitvi Slovenije, z nastankom samostojne in neodvisne Republike Slovenije, je bila večina slovenskih občin, ustanovljenih oktobra 1994, ko je stopil v veljavo Zakon o ustanovitvi občin ter o določitvi njihovih območij, ki se je kasneje še nekajkrat dopolnjeval oziroma spreminjal. Šlo je za uvedbo novega tipa lokalne samouprave, kot so ga takrat že poznale številne demokratične zahodnoevropske države. Od leta 1998, ko je bilo iz občine Lendava izločeno manjše območje, iz katerega je nastala občina Dobrovnik, se teritorialni obseg današnje občine Lendava ni več spreminjal. Od takrat meri območje občine 123 kvadratnih kilometrov ter obsega 23 naselij, ki so organizirana v 17 krajevnih skupnostih in Mestni skupnosti Lendava. V lendavski občini, ki ima status narodnostno mešane občine, poleg pripadnikov večinskega slovenskega naroda živijo tudi pripadniki hrvaške narodnosti in Romov ter večji del madžarske narodnostne skupnosti v Sloveniji.

Od ustanovitve je občina počasi začela pridobivati svoje jasne pristojnosti, saj je država vedno več nalog in pristojnosti prenašala na lokalne skupnosti. Največji izziv v prvih dveh desetletjih predstavljajo zagotavljane infrastrukture na področju komunale, varstva otrok in šolstva, prometa, organizacije javnih služb ter načrtovanja prostorskega razvoja občine, ki še vedno ostajajo prioritetna področja Občine. V zadnjih letih pa Občina Lendava vedno večjo pozornost namenja varstvu okolja in zagotavljanju zdravega življenjskega okolja. Občina sledi viziji zelene prihodnosti in visoke kakovosti bivanja tako za svoje občane kot tudi turiste.

Občina Lendava je na vseh področjih življenja in dela zelo mednarodno povezana in odprta občina. Vse od osamosvojitve je stkala prijateljske vezi s številnimi mesti doma in v tujini, ki so odprla vrata za sodelovanje in povezovanje tudi pri različnih partnerskih projektih in povezavah. O tem pričajo skupne razvojne strategije, skupni projekti, članstva v mednarodnih združenjih, skupna medobčinska uprava s sosednjimi občinami, partnerske povezave pri črpanju evropskih sredstev in še bi lahko naštevali.
Osamosvojitev Slovenije in s tem politične in ekonomske spremembe ter vedno večja integracija evropskega prostora so privedle do velikih in pomembnih razvojnih sprememb.

Temu je sledila izgradnja sodobnih prometnic, ki so Lendavo postavile ob prometni koridor, ki povezuje vzhod Evrope s centralno evropskim in mediteranskim prostorom. Nov položaj Lendave na prometnem zemljevidu se je odrazil predvsem na gospodarskem področju s prihodom novih vlagateljev. Za razvoj gospodarske dejavnosti ima Lendava dobro komunalno opremljeno industrijsko in poslovno cono ob avtocestni povezavi na stičišču treh držav ter geotermalno energijo. Živahna naložbena dejavnost in dobra gospodarska klima v zadnjih letih ter večje število novih podjetij izkazujejo spodbudno okolje tudi za nove morebitne vlagatelje. Z izgradnjo kulturnega doma je tudi kulturna dejavnost v občini dobila širše regionalne in mednarodne razsežnosti, z izgradnjo razglednega stolpa Vinarium Lendava pa se je postavila na turistični zemljevid Slovenije in širše regije.

Lendavi je v zadnjih letih uspel preobrat na gospodarskem področju, zapolnila je vrzel po razpadu podjetja Nafta, ki je v najboljših časih zaposlovalo tudi dva tisoč ljudi. Podjetje je bilo vsa desetletja po drugi svetovni vojni in tudi še leta po osamosvojitvi generator družbenega razvoja v mestu in okolici, danes pa deluje le Nafta Geoterm, ki se ukvarja z vrtinami za črpanje geotermalne vode, po zaslugi katerih je Lendava prvo mesto v Sloveniji, ki uporablja geotermalno vodo za daljinsko ogrevanje stavb.

Danes ima Lendava glede na svojo velikost močno gospodarstvo, ki se je v zadnjem času še okrepilo, saj v občini beležimo hitro rast skupnega prihodka gospodarstva. Ob tem se je povečalo tudi število hitrorastočih podjetij, tako imenovanih gazel, kar nakazuje, da bi rast lahko bila trajnejše narave. Po vrednosti investicij na prebivalca Občina Lendava zaseda prvo mesto v regiji, v industrijski coni, ki se nenehno širi in posodablja je zaposleno kar 1 400 ljudi. Lendava je v zadnjih letih okrepila položaj lokalnega gospodarskega središča, kljub temu pa še vedno ostaja med tistimi občinami v Sloveniji z visokim deležem dolgotrajno brezposelnih in manj ugodno demografsko sliko. Eden večjih razvojnih izzivov Lendave je prav gotovo, kako zajeziti beg možganov in preobrniti tok mladih in izobraženih.

Turizem in z njim povezane storitvene dejavnosti so eden ključnih generatorjev razvoja in odlično obiskana lokacija razglednega stolpa Vinarium tvori dodatno ponudbo turističnih storitev (turizem v zidanicah, načrtovan zipline in gondola z restavracijo …). Ob tem je območje Lendave izjemno privlačno tudi za vse oblike sonaravnega turizma, vključno s športi (pohodi, kolesarjenje, plavanje), konjički in prostočasnimi dejavnostmi (ribolov, lov, gobarjenje) ter dejavnostmi, ki stremijo k ekološko ozaveščeni edukaciji prebivalstva in obiskovalcev (učne poti, ekološko kmetovanje, varovanje posebnih rastlinskih in živalskih vrst ter sonaravnega bivanja).

Kultura, umetnost in ustvarjalnost sta zaščitni znak Lendave že nekaj stoletij in tudi danes ni drugače. Izjemna kulturno-zgodovinska dediščina, ki beleži najdbe iz bronaste dobe, rimskih časov, pomembne srednjeveške mejnike in osebnosti ter ključne prelomnice človeštva, kot je prva natisnjena knjiga na teritoriju Slovenije, se je nadaljevala tudi v sodobnejših časih 19., 20. in 21. stoletja. Številni likovni umetniki, pisatelji in pesniki, glasbeni in filmski ustvarjalci, ki delujejo ali izhajajo iz Lendave, so temeljno zaznamovali kulturno podobo mesta, države in v preteklosti tudi širšega območja. Tako tudi po statistiki Lendava sodi med najbolj kulturne kraje v državi, saj se glede na sredstva, namenjenih za kulturo, uvršča v sam vrh v Sloveniji.

Kulturni turizem je v ponudbi našega mesta ključnega pomena. Seveda so tukaj terme s svojim programom wellness ter možnosti kolesarjenja in pohodov v naravi, vendar je prav kulturna dediščina tista, ki jo skozi različne prireditve in dogodke želimo ponuditi tudi turistom. Koncerti, gledališke predstave, muzejske in likovne razstave (Chagall, Dali, Hundertwasser ...) in seveda mnoge kulinarično obarvane množične prireditve, kot so Festival Vinarium, Bogračfest, tekmovanje v kuhanju ribje čorbe, Lendavska trgatev ter številne manjše prireditve v vaseh. To so prireditve, s katerimi živimo domačini in s katerimi vabimo v mesto tudi turiste. Predvsem si želimo, da bi bila Lendava mesto sprostitve, oddiha in navdiha.

Ključni za razvoj pa so ljudje, tako kot so bili pred tridesetimi leti, ko smo pokazali največje poenotenje, velik pogum in odločnost, da zaživimo boljše življenje. Hvala vsem, ki so takrat videli le skupno dobro, tudi za ceno lastnega življenja.
Zgodovina pa nas je naučila še eno pomembno lekcijo: *Sobivanje v multikulturnem, narodnostno mešanem, večjezičnem in tudi versko raznolikem okolju nas uči strpnosti in spoštovanja drugačnosti, predvsem pa nas bogati, saj se te raznolikosti med seboj ne izključujejo, temveč se oplajajo.*

OBČINA DOBROVNIK/DOBRONAK KÖZSÉG

Dobrovnik- Dobronak 297, 9223 Dobrovnik
obcina@dobrovnik.si https://dobrovnik.si

Marjan Kardinar

Občina Dobrovnik od osamosvojitve do današnjega dne

Občina Dobrovnik/Dobronak je bila ustanovljena leta 1998 z odcepitvijo dela občine Lendava/Lendva. Prvi dokumenti potrjujejo, da je že leta 1280 Dobrovnik bil sejemsko mesto, saj so se tu križale trgovske poti na vhod in zahod, proti morju in na sever. Skozi zgodovino zasledimo tudi podatke o turških vpadih, pozneje tudi podatek o vitezih templjarjih. Zanimiv je podatek, da je cerkev imela sicer katoliško prevlado, vendar pa je za kratek čas bila tudi evangeličanska.

Prva svetovna vojna je tudi to območje zaznamovala z odhodom mladih fantov na fronto, od koder se žal niso vsi vrnili. V njihov spomin in spoštovanje je postavljen spomenik na dobrovniškem pokopališču. Druga svetovna vojna se je tudi odvijala v teh krajih. V Strehovskih goricah je bila ustanovljena Prva prekmurska partizanska četa decembra leta 1944. Spominska znamenja, tradicije in vrednote NOB zasledimo v Trajberjevi zidanici in Voglerjevi koči.

Dobrovnik je bil skupaj s Strehovci in Žitkovci pomembno strateško območje, o čemer pričata tudi nekdanja karavla v Žitkovcih in Policijska postaja v Dobrovniku. V času osamosvojitve je bilo veliko pomembnih odločitev in uspešnih akcij izpeljanih s sodelovanjem policije in takratne Teritorialne obrambe.

Občina Dobrovnik vztraja pri aktivnem delovanju policije v občini in želi ohraniti nekdanjo karavlo v Žitkovcih, zdaj seveda za druge namene. Rezultat pozitivnega odnosa med dvema prijateljskima narodoma Slovenije in Madžarske je Park prijateljstva v Žitkovcih - Bödeháza. Vrednote sožitja, ki smo jih uspeli ohraniti, in smo na njih tudi ponosni, pa želimo prenašati na vse naslednje generacije.

V slovenskem merilu sodi Občina Dobrovnik/Dobronak med majhne občine, saj se razprostira na 31km2 in obsega tri naselja (Dobrovnik/Dobronak, Žitkovci/Zsitkóc in Strehovci). Na severozahodnem delu občine se razprostirajo dobrovniško–strehovske gorice posajene z vinogradi in sadovnjaki, med katerima leži gozd

s čudovitim Bukovniškim jezerom na robu, medtem ko sta južni in zahodni del tipična panonska nižina, z njivami in travniki.

Naselji Dobrovnik/Dobronak in Žitkovci/Zsitkóc ležita na narodnostno mešanem območju, večinski del prebivalstva so pripadniki madžarske narodnosti, v Strehovci pa je večina slovensko govoreče prebivalstvo. V Dobrovniku živijo Romi v dveh manjših zaselkih. Občinski svet šteje enajst članov, madžarska narodna skupnost in romska skupnost imata po enega predstavnika v svetu. Kot zanimivost, ker so v občini pripadniki slovenskega naroda v manjšini, imajo v občinskem svetu tudi svojega predstavnika.

Ob osamosvojitvi smo si zastavili cilje, da bomo v občini zagotavljali kakovostno življenje vsem občankam in občanom v zdravem, urejenem, čistem in varnem okolju. Danes, po skoraj 24 letih, z veseljem ugotavljamo, da nam je uspelo. Za naše najmlajše smo zgradili nov sodoben vrtec, šolo in telovadnico. Zgrajeno je bilo kanalizacijsko omrežje s čistilno napravo, imamo novo vodovodno omrežje, v večjem delu občine je bila izvedena sanacija obstoječih cest. Za zdravstveno oskrbo v samem kraju smo poskrbeli z izgradnjo nove zdravstvene postaje in lekarne.

Z izgradnjo novih občinskih prostorov in rekonstrukcijo kulturnega doma je nastalo vaško jedro – občinsko središče, ki združuje institucije, kot so občina, Zavod za okolje in turizem Dobrovnik, knjižnica, krajevni urad, policija, Zavod za gozdove, pošta in zavarovalnica, vse na enem mestu. Za varnost življenja in premoženja je poskrbljeno v novem Centru za zaščito in reševanje Dobrovnik. V samem središču se nahaja tudi cerkev svetega Jakoba starejšega, Hiša rokodelcev in Etnografska hiša - Dobronoki György ház. Uredili smo vaško-gasilska domova v Strehovcih in Žitkovcih, poskrbeli smo za urejenost pokopališč in z izgradnjo zbirnega centra poskrbeli tudi za varstvo okolja.

Razvoj gospodarstva temelji na obrtništvu iz preteklosti, zadnje obdobje pa se pospešeno razvija podjetništvo skupaj s kmetijstvom in izletniškim turizmom. Smo občina z izgrajeno kmetijsko-poslovno cono, v kateri delujejo podjetja, poznana doma in v tujini. Letna proizvodnja podjetja Ocean Orchids že presega dva milijona cvetočih orhidej, dobro je obiskan tudi Tropski vrt. Bukovniško jezero z okolico je postalo priljubljena turistična destinacija, območje zdravilne energije in rekreacije, ki privablja vse več domačih in tujih turistov. Jezero obdaja gozd, ki nudi obiskovalcem prijetno senco in poleg ribolova ponuja možnost za počitek, sprehode, kampiranje, piknike, športne dejavnosti ter veliko gobarskih užitkov. Za najmlajše je na voljo pravljični park, kjer domujejo pravljični liki in vsak izmed njih je postavljen s točno določenim poslanstvom.

V neposredni bližini jezera je v senci starih, visokih dreves, kapelica svetega Vida. Postavljena je na mestu nekdanje lesene cerkvice, ki je bila zgrajena okoli

leta 1828. Pravijo, da ima voda iz tega izvira energijsko moč ter zdravilne učinke pri zdravljenju vida. Po legendi si je potrebno pri izviru umiti oči, da bi bolje videli. Območje je tudi romarsko središče, še posebej 15. junija, ko goduje sveti Vid (Vidovo proščenje).

V okolici kapele svetega Vida in Vidovega izvira so označene številne energetske točke blagodejnega in zdravilnega zemeljskega sevanja, ki izboljšajo počutje in zdravje ljudi. Izmerjenih in označenih je 26 takih točk.

Okoli jezera poteka gozdna učna pot, ki se začne ob gozdni cesti nad ribiško kočo in poteka krožno skozi gozd do Bukovniškega jezera in nazaj do izhodišča. Pot je idealna učilnica na prostem za naravoslovne dneve. Rekreativni obiskovalci se lahko razgibajo na orodjih, ki so postavljena ob ostankih nekdanje gozdne železnice, ali pa svojo moč preizkušajo v novozgrajenem Pustolovskem parku. Ob Bukovniškem jezeru je urejeno sodobno postajališče za avtodome.

Pravo bogastvo občine sta zanimiva kulturna dediščina ter narava. Skozi našo občino peljejo različne tematske poti (Martinova, Jakobova). Kolesarske in pohodniške poti povezujejo naše kraje s sosednjimi turističnimi kraji v Sloveniji in na Madžarskem. Če smo se veselili pred dvajsetimi leti obiska tisoč ljudi, lahko danes štejemo skoraj 100.000 obiskovalcev.

Ko se oziramo v preteklost, lahko ugotovimo, da je bila odločitev za samostojno občino prava odločitev, ob tem pa se hkrati tudi zavedamo, da je bila temelj za samostojnost in razvoj naših krajev osamosvojitev Slovenije. V današnjem hitrem tempu, ki ga živimo, včasih pozabimo, kaj smo do zdaj ustvarili in kako pomembno je, da so naši odnosi, naše skupno življenje odraz medsebojnega spoštovanja, strpnosti in prijateljstva.

Prav tako lahko danes z gotovostjo trdimo, da smo si samostojnost in svobodo uspešno priborili zaradi svoje vztrajnosti in pripadnosti enotnosti slovenskega naroda. Vsi, ki danes živimo in delamo v samostojni dvojezični občini Dobrovnik, smo lahko iskreno hvaležni vsem, ki so nam omogočili, da živimo v svoji lastni domovini, v svoji lastni občini in v svojem lastnem domu. Te vrednote so želje in sanje slehernega izmed nas.

Iskrene čestitke in zahvala vsem, ki so pripravljali in zbirali podatke za zelo dragoceno knjigo o resničnih dogodkih časa osamosvojitve vse do danes in so vztrajali, da je knjiga neprecenljiv dokument za danes, za jutri in za prihodnost.

OBČINA VELIKA POLANA

Velika Polana 11, 9225 Velika Polana
obcina@velika-polana.si www.velika-polana.si

Mag. Damijan Jaklin

Občina Velika Polana

Junijski večer 1990. Pred tedanjo republiško skupščino v Ljubljani je stala nepregledna množica ljudi. Tu na že stoletja domačih tleh smo Slovenci 25. junija 1991 na politični zemljevid sodobne Evrope zarisali novo državo Slovenijo.

Osamosvojitev Slovenije ni bila utrinek ene poletne noči. V več kot tisoč let dolgi zgodovini slovenstva je bilo seveda veliko pomembnih obdobij in dogodkov, v katerih so naši dedje z modrimi in pogumnimi odločitvami varovali naš obstoj in razvoj. Vendar je bila osamosvojitev Slovenije v tem procesu izjemno in prelomno dejanje, ko smo udejanjili politično misel o zedinjeni Sloveniji in lastni državi.

Z odločnostjo in skorajda neverjetno enotnostjo, na katero bomo lahko vsi državljani vedno ponosni, smo takrat dokazali, da se narodova velikost ne meri samo s številom.
Na žalost, slovo ni bilo mirno. Osamosvojitvena vojna je bila z današnjega vidika kratka, a vendar zato nič manj pomembna. Zato je prav, da za zanamce pustimo pomnike o ljudeh, dejanjih in mestih, ki so sodelovala pri osamosvojitvenih procesih.

Danes je Slovenija del združene Evrope in del sveta, ki noče delitve, ki želi sodelovanje za skupne vrednote in naj bi znal živeti z razlikami. Svet je Slovenijo sprejel kot enakopravnega in verodostojnega sogovornika. V pretekli kratki samostojni zgodovini smo dokazali, da zmoremo in hočemo prevzeti svoj del odgovornosti v njem. Toda kljub zadovoljstvu ob teh uspehih ali pa ravno zaradi tega ne smemo pozabiti, da je Slovenija takšna, kot je, zaradi odločitve, ki je v Slovencih dozorela pred tridesetimi leti. Ne smemo pozabiti, da je Slovenija še vedno naša država, moramo jo spoštovati in jo imeti radi, moramo jo ohraniti zdravo in jo narediti prijazno vsem državljanom, predvsem pa moramo poskrbeti za to, da bo prijazna tistim, ki bodo skrbeli za njeno prihodnost, to je našim otrokom.

Svoboda vsakega posameznika naj bo hkrati svoboda za vse, ki se srečujemo, sodelujemo in ustvarjamo svoj svet v Sloveniji in hkrati gradimo svobodnejši in do

vseh, na osnovi lastnega dela, pravičnejši svet.

Osnovna šola Miška Kranjca Velika Polana je, tako kot za vsako šolsko leto, pisala kroniko tudi za šolsko leto 1990/1991, kjer so navedli, da je bilo to leto v znamenju velikih sprememb v svetu in seveda tudi v Sloveniji. Oktobra 1990 sta se združili obe Nemčiji. V Ljubljani je zasedal Republiški štab Teritorialne obrambe po posebnih enotah JLA. Težnja Slovenije je bila, da bi bila Teritorialna obramba pod vodstvom Slovenije in ne JLA.

Plebiscit o osamosvojitvi Slovenije je bil 23. decembra uspešno izveden z zelo visokim odstotkom volivcev in nato je 26. decembra 1990 potekala slovesna razglasitev v skupščini Slovenije. Ta dan je postal tudi državni praznik »Dan samostojnosti in enotnosti« in dela prost dan. Ko so razglasili samostojnost Slovenije, je 27. junija 1991 prihajalo do letalskih napadov na posamezne objekte v Sloveniji in tanki JLA so prodirali proti prehodom državne meje. Na našem pomurskem območju je bilo najhuje v Gornji Radgoni in pri komunikaciji na meji med Murskim Središčem in Radenci.

TO si je 2. julija »sposodil« nov šolski kombi. Za potrebe enote so ga karambolirali 5. 8. 1991. Ves mesec julij 1991 je bila na šoli enota milice, ki je objekt izbrala za bivanje med vojnimi in povojnimi dejavnostmi. PVD Sever za Pomurje in Občina Velika Polana sta v parku Dežela štorkelj junija 2017 odkrila obeležje. Slavnost je potekala s kulturnim programom, otvoritvijo razstave v dvorani ter pohodom do Copekovega mlina v Mali Polani. S Policijskim veteranskim društvom Sever občina odlično sodeluje, od 21. septembra do 4. oktobra 2020 smo skupaj gostili potujočo razstavo Manevrska struktura narodne zaščite.

Občina Velika Polana je v času osamosvojitve in nastanka nove države Slovenije spadala pod Občino Lendava, potem pa je prešla pod novoustanovljeno Občino Črenšovci, kasneje pa se je po več prizadevanjih ustanovila kot samostojna občina leta 1998. Ustanovil jo je Državni zbor z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o ustanovitvi občin ter o določitvi njihovih območij.

Občina Velika Polana je sestavljena iz treh vasi: Velike Polane, Male Polane in Brezovice ter ima okrog 1 400 prebivalcev in se razprostira na 19 km² površine. Sedež Občine Velika Polana je v vasi Velika Polana. Prvi občinski svet je štel sedem članov, enako kot vse kasnejše mandate. Z vsemi člani, tako s preteklimi kot s sedanjimi, je občina vedno dobro sodelovala in stremela k njenemu razvoju.

Župani Občine Velika Polana po obdobjih:
1998 – 2002 Štefan Prša
2002 – 2005 Andrej Lebar
2006 – 2010 mag. Damijan Jaklin
2010 – 2014 mag. Damijan Jaklin

2014 – 2018 mag. Damijan Jaklin
2018 – mag. Damijan Jaklin

Cilj novonastale občine je bil višja kakovost bivanja in življenja vseh občanov, kar po 23 letih delovanja lahko mirno rečemo, da smo naredili velik korak naprej in izpolnili marsikaj, kar smo obljubili, da smo lahko zagotovili boljše življenje.

V vsakoletnem proračunu imajo naložbe v infrastrukturo občine Velika Polana velik pomen in zato namenimo največ sredstev. V tem obdobju smo uredili energetsko sanacijo Osnovne šole Miška Kranjca Velika Polana, obnovili mrliški vežici v Brezovici in Veliki Polani, na novo zgradili oziroma obnovili tri medgeneracijske centre in center za zaščito in reševanje, turistično infrastrukturo in na novo uredili prostore v prizidku Doma krajanov. Večina naložb, ki jih je Občina Velika Polana izvajala v finančni perspektivi od 2007 do 2013, je bila sofinancirala iz evropskih sredstev. V letu 2012 je bila Občina Velika Polana proglašena za najuspešnejšo občino v Republiki Sloveniji pri črpanju evropskih sredstev.

Na področju infrastrukture smo uredili res veliko, tako na področju kanalizacije, čistilne naprave, meteorne kanalizacije in cest ter oskrbo s pitno vodo, kar smo zgradili zase in za rod, ki prihaja. Na področju kolesarskih poti lahko rečemo, da skoraj več ni sosednjega kraja, s katerimi ne bi bili povezani. Kolesarske poti niso le za zagotavljanje varnosti, ampak tudi za turiste, ki imajo v naši občini kaj videti.

Velika Polana je rojstni kraj pisatelja Miška Kranjca. Na njegovi domačiji je ohranjena delovna soba in stalna razstava z njegovimi knjigami, dokumenti, fotografijami in likovnimi deli. Domačija nudi prenočišča, hkrati pa je začetek Miškove poti, ki vodi do Miškovih goric v Lendavskih Goricah.

Na našem območju je Polanski log, eden redkih gozdov črne jelše v Evropi, ki nudi zatočišče mnogim ogroženim živalskim in rastlinskim vrstam, med katerimi je tudi močvirski tulipan, ki ga še posebej varujemo. V Mali Polani ob potoku Črncu stoji še eden zadnjih ohranjenih potočnih mlinov v Pomurju, Copekov mlin. Rečna šola Velika Polana ob Copekovem mlinu na obronkih Polanskega loga nudi informacije o rastlinskem in živalskem svetu, pomenu vode za njegov obstoj in trajnostnem načinu vzdrževanja tega habitata. Ponuja tudi edinstven vpogled v poplavne gozdove in močvirnate travnike na interaktivni način ter informacije o Biosfernem območju Mura-Drava-Donava, predvsem pa o celotnem Biosfernem območju Mure. V Rečni šoli Velika Polana lahko odkrijete življenje ob potoku Črncu ali pa se podate po gozdni učni poti in preprosto uživate v naravi.

Zgodovinski pomnik stavbne arhitekture preteklega obdobja je tudi Sabolova domačija v Mali Polani, kjer deluje Zadruga Pomelaj s svojimi izdelki domače obrti. V Veliki Polani vsak mesec poteka Halasov shod, imenovan po župniku, ki je služboval v domači cerkvi Srca Jezusovega in je tu tudi pokopan, trenutno pa po-

teka zanj postopek beatifikacije. Turizem je ena od smeri našega razvoja, ki ima z dano naravno in kulturno dediščino dobre pogoje za nadaljnji razvoj. Zavedati se moramo dejstva, da »turizem smo ljudje«.

Spoštovani, ob 30. rojstnem dnevu Slovenije izrekam iskrene čestitke vsem državljankam in državljanom Republike Slovenije in želim, da se bomo spoštovali in bomo povezani ter enotni tako, kot smo bili pred 30 leti! Želim vam, da bomo še naprej ustvarjali in zasnovali uspešne poti, ki bodo ostale na naših tleh otrokom in zanamcem.

Občina Velika Polana, pročelje zgradbe Občine

Občina Velika Polana, spominsko obeležje iz osamosvojitvene vojne 1991

SPOMINSKA ZNAMENJA OSAMOSVOJITVENE VOJNE IN MSNZ NA OBMOČJU UE LENDAVA

Spominsko obeležje »Tajno skladišče orožja 1991« je bilo slavnostno odkrito 17. 6. 2011 pri vinski kleti družine Dražnik v Dolgovaških Goricah z nagovorom takratnega poveljnika TO Lendava gospoda Dražnika. Plošča je postavljena v zahvalo družini Dražnik, ki si je v tistih časih upala prevzeti tveganje hranjenja orožja v lastnih kletnih prostorih.

24. 6. 2011 je bila v organizaciji OZVVS Lendava, OZSČ Lendava ter Policijskega veteranskega društva Sever pododbor Lendava ob 20-letnici vojne za Slovenijo odkrita spominska plošča »Branilcem mostu na Muri 1991« v Petišovcih. Prisotne je nagovoril takratni pogajalec TO gospod Stanič, ki se je leta 1991 pogajal s častnikom JLA, ki je imel ukaz zasesti mejni prehod v Dolgi vasi. Enotam JLA je bilo preprečeno napredovanja v Slovenijo zaradi miniranega in branjenega mostu. Pomnik je bil obnovljen leta 2019.

25. 6. 2011 je bila v organizaciji Občine Črenšovci, OZVVS Lendava, OZSČ Lendava ter Policijskega veteranskega društva Sever pododbor Lendava ob 20-letnici vojne za Slovenijo organizirana centralna proslava ob Dnevu državnosti v

občini Črenšovci na lokaciji Kantina Srednja Bistrica. Tu so leta 1991 imele enote Teritorialne obrambe svoj obrambni položaj po ukazu nadrejenega poveljstva s ciljem blokade miniranega mostu na Muri pred napadalcem. Ob tem slovesnem dogodku je bila postavljena spominska plošča v zahvalo braniteljem mostu. Pomnik je bil leta 2018 z mostu prestavljen na objekt brodarskega društva Srednja Bistrica.

15. 11. 2015 je bila v organizaciji Občine Turnišče in OZVVS Lendava ob prazniku občine organizirana spominska slovesnost in odkritje spominske plošče na steni objekta Planika. Plošča je bila postavljena v spomin na skrivno skladišče orožja v letu 1991 in pripadnikom TO, ki so orožje stražili.

25. junija 2001 je bilo ob 10. obletnici samostojnosti Republike Slovenije v organizaciji OZVVS Lendava, Občine Lendava, OZSČ Lendava ter Policijskega veteranskega društva Sever pododbor Lendava postavljeno spominsko obeležje v Dolgi vasi. Obeležje je bilo postavljeno v spomin in zahvalo vsem braniteljem mejnega prehoda Dolga vas, ki so 27. in 28. junija 1991 uspešno obranili mejni prehod.

Spominski znak v parku pri občini Velika Polana je bil 17. 6. 2017 v organizaciji PVD Sever za Pomurje in občine Velika Polana postavljen v počastitev posebne enote milice, ki je v osamosvojitveni vojni takoj po spopadih nekaj dni bivala v osnovni šoli Velika Polana.

AVTORJI PRISPEVKOV

Milan Osterc

rojen 17. 7. 1959 v Čakovcu na Hrvaškem. Osnovno šolo je končal leta 1974 na OŠ Slava Klavora v Mariboru Tezno. Uspešno je končal štiriletno kadetsko šolo za miličnike v Tacnu leta 1978. V svoji miličniški karieri je uspešno delal na enotah OM Cankova, PM Murska Sobota in nazadnje na OM Gornji Petrovci kot pomočnik komandirja.

Uspešno je opravil vse izpite Višje šole za notranje zadeve v Ljubljani od 1987 do 1990 in diplomiral 1993 leta. V času osamosvojitvene vojne od maja 1991 je delal kot komandir OM Dobrovnik. Od septembra 1991 je bil komandir OM Radenci, od februarja 1992 komandir PP Gornja Radgona, od julija 1992 do 1994 pomočnik vodje izmene na OKC Murska Sobota. Od julija 1994 do marca 1995 je bil komandir PMM Petišovci. Zaradi posebno hudih telesnih poškodb v prometni nesreči marca 1995 leta je bil 1996 premeščen na PPP Murska Sobota. Po večletni rehabilitaciji in devetletnem bolniškem staležu je bil invalidsko upokojen leta 2004. V letih od 2000 aktivno sodeluje v različnih nevladnih organizacijah, kjer je prejel različna priznanja, tudi Naj prostovoljec leta 2017 v Republiki Sloveniji.

V Policijskem veteranskem društvu Sever za Pomurje trenutno deluje kot predsednik pododbora PP Lendava in član upravnega odbora. Za svoje požrtvovalno delo je odlikovan s Srebrnim znakom osamosvojitve, Bronastim znakom Sever in Znakom za Slovenijo ter Bronastim znakom za varnost.

Ivan Smodiš

je major iz Cankove. V TO je bil vključen leta 1981, v stalni sestavi PŠTO Pomurja pa se je zaposlil leta 1986. Bil je prvi organizator in pripadnik MSNZ v Pomurju. Kot rezervni kapetan je v PŠ TO Pomurja opravljal naloge pomočnika komandanta za politično delo in informiranje. V osamosvojitveni vojni je v 75. ObmŠTO Murska Sobota sodeloval na izpostavljenem poveljstvu v Lendavi. Po vojni je v TO in SV opravljal naloge častnika za logistiko v 75. ObmŠTO, 76. protioklepnem bataljonu in v poveljstvu Rodovskega bataljona v Murski Soboti, naloge častnika za pridobivanje kadra v Oddelku za pridobivanje kadra GŠSV in Upravi za obrambo Maribor, bil je poveljnik enote vojašnice in vojašnice v Murski Soboti. Upokojen je bil avgusta 2014. Zdaj je predsednik Območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo Murska Sobota, sekretar Območnega združenja zveze slovenskih častnikov Murska Sobota, namestnik predsednika prostovoljnega gasilskega društva in predsednik Gasilske zveze Cankova.

Branko Bratkovič

je upokojeni major iz Lendave. Leta 1977 je bil vključen kot rezervist v TO in takoj vstopil tudi v častniško organizacijo (ZRVS). Kot rezervni poročnik je bil poveljnik Lendavskega odreda četne sestave (400 v/o) od leta 1981 do leta 1987, ko je vstopil v stalno sestavo OŠTO kot referent za usposabljanje in hkrati namestnik poveljnika. Bil je pripadnik MSNZ občine Lendava. Po premestitvi v 73. ObmŠTO Ljutomer je delal kot pomočnik poveljnika za zveze in informatiko. Aktivno je sodeloval v pripravah in v vojni za osamosvojitev Slovenije. Za svoje delovanje med vojno in pozneje v Slovenski vojski je prejel večje število visokih odlikovanj in priznanj, med njimi leta 1991 Častni vojni znak TO in leta 1992 Častni znak svobode Republike Slovenije. Dva mandata je bil predsednik OZSČ Lendava, kjer je zdaj tajnik. Bil je predsednik PO ZVVS Pomurja in je podpredsednik OZVVS Lendava.

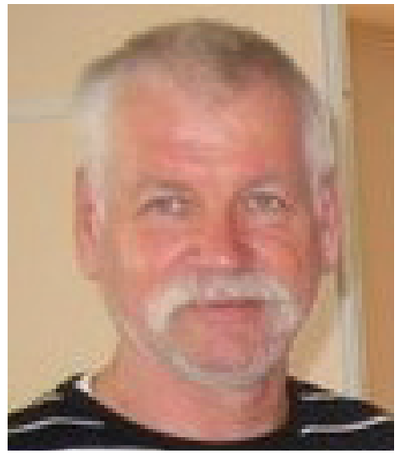
Ludvik Bokan

rojen sem 11. 4. 1952 v Doliču na Goričkem. Osnovno šolo sem obiskoval v Kuzmi. Šolanje sem nadaljeval na srednji šoli za miličnike kadete v Tacnu in leta 1972 tudi uspešno končal. Po končanem šolanju sem bil razporejen na PM Lendava, kjer sem opravljal naloge miličnika in vodje varnostnega okoliša. 1. 1. 1979 sem bil premeščen na PM Ljutomer, kjer sem šest mesecev delal kot vodja varnostnega okoliša, nato pa sem bil imenovan za pomočnika komandirja. Naloge pomočnika sem opravljal do junija 1980, ko sem bil premeščena nazaj na PM Lendava, kjer sem do 1. 4. 1986 opravljal naloge pomočnika.

Nato sem do 1. 3. 1992 opravljal naloge komandirja na PM Lendava. Za komandirja Postaje mejne policije Petišovci sem bil imenovan 1. 3. 1992. To delo sem opravljal do junija 1994, ko sem bil premeščen na izpostavo Prehodnega doma za tujce v Prosenjakovce. Tu sem bil krajši čas vodja izmene, nato pa vodja skupine. Delo v Prosenjakovcih sem opravljal do upokojitve konec leta 1998. Sprejel sem tudi več priznanj. Tako sem prejel Bronasti znak zasluge za varnost, Zlati znak osvoboditve 1991, Znak Manevrske strukture narodne zaščite, Bronasti znak Sever, Znak osvoboditve. Upokojenski dnevi mi niso dolgočasni, saj se ljubiteljsko ukvarjam s čebelarstvom in vinogradništvom.

Zlatko Kuk

rojen 29. 6. 1954 v Mariboru s stalnim bivališčem v Lendavi, upokojeni višji policijski inšpektor. Po končani osnovni šoli 1969 leta je bil sprejet v takratno Srednjo strokovno šolo za notranje zadeve v Tacnu in jo 1972 leta tudi uspešno končal. Kot miličnik pripravnik je bil razporejen na takratno Postajo milice v Lendavi, po preteku pripravništva pa je ostal na isti enoti vse do 1995 leta.

V tem času je bil vodnik službenega psa pa vodja varnostnega okoliša in 1987 leta je bil imenovan za namestnika komandirja Postaje

milice v Lendavi. Leta 1982 je bil tudi na Kosovu v Prištini v okvirju takratnega zveznega bataljona milice. V letu 1989 je končal študij na Višji šoli za notranje zadeve in si pridobi naziv pravnika notranjih zadev. Leta 1995 je bil premeščen na mejni prehod Dolga vas kot namestnik komandirja, leta 1997 pa je prevzel vodenje enote. Po dveh letih je bil premeščen na Policijsko upravo Murska Sobota v takratni Inšpektorat policije, kasneje Urad za uniformiranje policije, kjer je opravljal dela in naloge inšpektorja za varovanje in nadzor državne meje. Konec leta 2002 se je upokojil.

Prejel je mnoga odličja: Bronasti in Zlati znak Sever, plakete Sever, plaketo Občine Lendava za zasluge na področju varnosti ter Častni znak svobode, s katerim ga je odlikoval predsednik države.

Ljubo Dražnik

polkovnik, avtor prispevka Obramba desnega brega Mure in soavtor nekaterih drugih prispevkov v tej knjigi. Po izobrazbi je univerzitetni diplomirani obramboslovec, s podiplomskim študijem pa specialist obramboslovja. Profesionalno vojaško kariero je začel leta 1979 v OŠTO Lendava kot komandant TO. Občina Lendava je med občinami, ki so v letu 1990 zadržale orožje TO v svojih skladiščih.

Oktobra 1990 je prevzel naloge načelnika MSNZ Občine Lendava. Z reorganizacijo TO je 1. junija 1991 nadaljeval kot poveljnik 73. ObmŠTO Ljutomer in tako bil neposredno odgovoren za vodenje in poveljevanje na območju občin Ljutomer, Ormož in Gornja Radgona. V letu 1998 je bil imenovan za poveljnika 82. brigade v Celju in v letu 2001 za načelnika obveščevalno varnostnih zadev na 3. operativnem poveljstvu. Službena pot ga je leta 2002 vodila na dolžnost načelnika za mednarodno in vojaško-civilno sodelovanje na operativnem poveljstvu v Vrhniki. Svojo poklicno pot je sklenil kot obrambni ataše v Budimpešti.

Drago Ribaš

se je rodil 5. 12. 1960 v Murski Soboti. Leta 1979 je končal miličniško kadetsko šolo in bil dodeljen oddelku milice Maribor Tezno. Naslednje leto je bil premeščen v vod za posebne naloge zaščitne enote milice v Ljubljano, nakar je bil premeščen na Cankovo in nato v Mursko Soboto. Leta 1986 je postal pomočnik komandirja, leta 1987 pa komandir Oddelka milice na Cankovi. Nato se je spet vrnil na Postajo milice v Mursko Soboto; sprva kot pomočnik komandirja, od leta 1988 pa kot namestnik komandirja. Tik pred osamosvojitvijo Slovenije je leta 1990 postal komandir Postaje mejne milice Hodoš, naslednje leto pa je postal komandir Postaje mejne policije Gederovci; tu je bil tudi ob izbruhu vojne za Slovenijo. V sklopu Policijske uprave Murska Sobota je pozneje napredoval v inšpektorja Inšpektorata uniformirane policije (1994), načelnika Operativno komunikacijskega centra (1999), vodjo sektorja kriminalistične policije (1999) in direktorja uprave (2007). Upokojen je bil 1. 3. 2013, od leta 2014 pa je predsednik Policijskega veteranskega društva Sever za Pomurje.

Robert Lenarčič

stotnik iz Lendave. Po poklicu je častnik s končano vojaško akademijo. V Slovenski vojski, kjer je zaposlen od leta 1993, je opravljal več dolžnosti, od poveljnika voda do različnih štabnih dolžnosti v poveljstvih bataljona in brigade. JLA je zapustil leta 1988 na lastno zahtevo in bil takrat vključen v rezervno sestavo TO v OŠTO Lendava. Med osamosvojitveno vojno za Slovenijo leta 1991 je bil kot rezervni kapetan poveljnik 2. diverzantskega voda 75. ObmŠTO Murska Sobota, za kar je prejel spominski znak Obranili domovino in Bronasto medaljo generala Maistra z meči. Zdaj je zaposlen v poveljstvu 72. brigade SV kot častnik za logistične zadeve. Je predsednik OZSČ Lendava že tretji mandat.

Ladislav Bagladi

se je rodil 21. 06. 1948 v Petišovcih. Prvo službo je kot miličnik kontrolor nastopil leta 1968 na Postaji mejne milice v Dolgi vasi. Leta 1973 je napredoval v naziv višji kontrolor, leta 1980 pa v naziv vodja skupine II., leta 1987 v naziv pomočnik komandirja in istega leta v namestnika komandirja. Od leta 1988 je opravljal dolžnosti vršilca dolžnosti komandirja ter od leta 1990 dolžnosti komandirja PMP Dolga vas.

Delovna kariera in rezultati dela, ki ga je ves čas službovanja opravljal na PMP Dolga vas, odslikavajo delovne uspehe celotnega kolektiva, s katerim je bil tesno povezan predvsem v času osamosvajanja in nastajanja državne suverenosti Republike Slovenije ter po njej. V veliki meri je prispeval k strokovnemu delovanju in ugledu policije na PMP Dolga vas.

Za svoje delo je prejel Bronasti, Srebrni in Zlati znak za pomembne zasluge in uspehe pri zagotavljanju varnosti**.** Za dejavnosti pri zaščiti demokratičnih procesov v Republiki Sloveniji, priprav in delovanja v vojni za osamosvojitev Republike Slovenije je prejel Srebrni znak osamosvojitve**.** Od Republiškega štaba za Teritorialno obrambo je prejel zahvalo, ker se je ob napadu sovražne vojske na našo domovino in v boju za ohranitev naših največjih vrednot – svobode in samostojnosti Slovenije – odzval z večjo požrtvovalnostjo, kot so mu narekovale odgovornosti, pričakovanja in dolžnosti.

Za dolgoletno ustvarjalno in prizadevno delo v Policijskem veteranskem društvu Sever za Pomurje je prejel priznanji, Bronasti in Srebrni znak Sever. Upokojil se je leta 1997.

Bojan Rožman

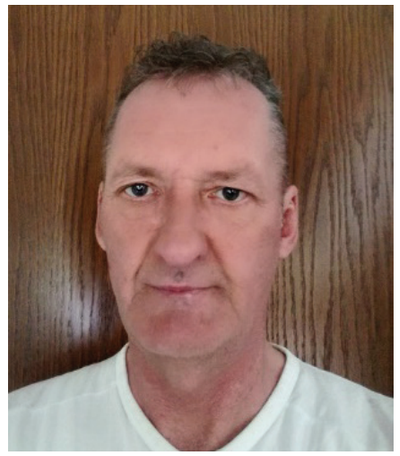
po poklicu strojni inženir, je bil kapetan iz Lendave. Leta 1991 je bil zaposlen v tovarni logistične opreme v Lendavi kot vodja inženiringa. V TO je bil vključen leta 1979. V vojni sestavi OŠTO Lendava je opravljal naloge pomočnika poveljnika štaba za operativno–učne zadeve. V osamosvojitveni vojni za Slovenijo leta 1991 je bil kot kapetan poveljnik 7. Odreda 75. ObmŠTO Murska Sobota. Po končani vojni je deloval v TO in SV vse do ukinitve rezervne sestave. Bil je aktiven član predsedstva OZSČ Lendava in sekretar OZVVS Lendava. Prejel je Bronasto medaljo generala Maistra z meči. Za delovanje v OZVVS in OZSČ Lendava je prejel Srebrno plaketo ZVVS in Zlato plaketo ZSČ. Posthumno je prejel tudi Zlato plaketo ZVVS. Umrl je aprila 2015.

Živko Stanič

je štabni vodnik iz Lendave. V TO je bil vključen 1976, v stalni sestavi OŠTO Lendava pa se je zaposlil leta 1979. Kot rezervni višji vodnik I. razreda je v OŠTO Lendava opravljal naloge skladiščnika. V osamosvojitveni vojni je v 75. ObmŠTO Murska Sobota sodeloval na izpostavljenem poveljstvu v Lendavi. Po vojni je v TO in SV opravljal naloge skladiščnika, naloge referenta za zveze in poveljnika enote za varovanje vojašnice v Murski Soboti. Za svoje delo je prejel številna priznanja in odlikovanja. Upokojen je bil decembra 2010. V OZVVS Lendava je bil več kot deset let predsednik, zdaj pa opravlja dela sekretarja. Kot športni navdušenec deluje tudi kot predsednik Nogometnega kluba Graničar iz Pince Marofa.

Jože Adanič

čeprav v papirjih uradno Jožef, rojen v vasi Renkovci (takrat je bilo rojstvo pogosto v domačih hišah) davnega leta 1967 v mesecu marcu, in sicer na sam praznik Svetega Jožefa. Kot je iz mojih dokumentov razvidno, naj bi se rodil 20. marca. Tako so zapisali v takratnih uradih, vendar so zamujali in je pravi datum rojstva 19. marec.

Svoje skromno in hkrati veselo otroštvo sem preživljal še z dvema bratoma in sestro (Ciril, Stanko in Vida) v vasi Renkovci na domačiji. Z bratoma in sestro se še danes videvamo, čeprav bolj poredko, vendar smo takrat bolj veseli drug drugega.

Takratni vrtec oziroma malo šolo sem obiskoval v OŠ Turnišče, kjer sem končal tudi osnovno šolo. Po OŠ sem nadaljeval šolanje na srednji šoli SPTŠ Murska Sobota, smer elektrikar elektronik, kar sem uspešno zaključil. To je bil program takratnega usmerjenega izobraževanja, ki je veljal kot 4. stopnja izobrazbe.

Prišel je čas za prvo zaposlitev, leta 1985 sem se zaposlil in še danes sem v podjetju Blisk Murska Sobota. Zelo hitro je prišel čas čakanja na vpoklic v vojsko, kajti rekrutacija je bila mimo in smo pač čakali na državljansko dolžnost služenja vojaškega roka še v takratni JLA 1986.

Ni dolgo trajalo, ko sem se moral zglasiti na občini Lendava pri starejšem tovarišu, da me seznani z vpoklicem. Dejal je: »Vi pa greste služit vojsko v Ljubljano na šolo rezervnih oficirjev.« Vojska-šola, šola-vojska, kaj pa sem vedel, kakšna je to mešanica.
Razmišljam, razmišljam, čeprav ti ni bilo pomoči - si pač dejal - super, ne bom služil vojske v oddaljenih krajih, kot je takrat bila navada, da spoznamo različne narodnosti in se med seboj malo pomešamo. Doma navdušeni, ostaneš v Sloveniji, lahko te bomo večkrat obiskali.

Veselje ni dolgo trajalo. Kmalu sem dobil nujni poziv, da se zglasim na občini spet pri istem tovarišu. Lahko bi ga podrobno opisal, priimka pa se ne spomnim. Pridem v pisarno, gospod me gleda in reče »Ti pa ne greš služit v Ljubljano, ker se je program rezervnih oficirje v Ljubljani končal, ampak greš služit v šolo za rezervne oficirje v Bilečo.« »Ja, ok, v Bilečo. Ali mi lahko pokažete, kje to približno je?« Takrat so v pisarnah na stenah viseli veliki zemljevidi Jugoslavije.

Vzel je navadni svinčnik, šel do zemljevida, segel z roko daleč dol in konica je pristala na zelo temnem polju. Gledam, gledam in vprašam »Ali ni to malo daleč?« »Eh, nej vejpa edni šče idejo dele, nikaj se ne sekeraj!« In tako sem pristal v Bileči, v šoli rezervnih oficirjev, jo uspešno celo z odliko končal (povprečna ocena 9.36) in za nagrado dobil še šest mesecev stažiranja v Bileči ter čin mlajši vodnik.

Pot me je vodila nazaj domov, nazaj v službo in vse do tistega leta 1991 sem opravljal električarska dela. Med tem so potekala določena usposabljanja v takratni TO, razne vojaške vaje vse do čina podporočnik. Nisem prepričan katera urjenja, vendar vem, da so potekala nekaj dni v Dobrovniku, Polani, Zgornji Bistrici. Prišel je lep sončen dan junija 1991, doma smo delali novo drvarnico, ko pride kurir s papirjem v rokah, povesim pogled in podpišem, grem pod prho in v JLA (točni datum vpoklica je v uradnih dokumentih).

Prihod na zborno mesto, prevzem svoje enote, delitev orožja, kontrola preveč napolnjenih »čutaric«, malo šale, miritev rahlo opitih sotrpinov in odhod na prvo destinacijo, OŠ Dobrovnik. Ker me vedno »zadene v dušo«, ko me vprašajo, če lahko malo opišem dogodke 1991 (pravkar solze v očeh), sem jih na vašo željo zapisal po svojih doživetjih, videnjih in dejstvih.

Branko Varga

se je rodil 30. 1. 1950 v Lendavi. Osnovno in srednjo tehnično šolo je končal v Lendavi ter pridobil naziv strojni tehnik. V Nafti Lendava se je zaposlil leta 1971 in je bil po približno letu dni dela v proizvodnji premeščen na delo v komercialo. Leta 1979 je prevzel vodenje obrambnih zadev in načrtovanja varnosti v podjetju. Ta dela je opravljal vse do upokojitve leta 2011.

V času pred osamosvojitvijo je z vsemi predstavniki organov in ustanov sodeloval v Občini Lendava na področju varovanja ljudi in premoženja. Tik pred osamosvojitvijo je pripravil načrt varovanja celotnega kompleksa z razvidom organizacije in razporeditve ljudi. V času osamosvajanja je s pomočjo zaposlenih tudi sam izvajal fizično varovanje. V tem času niso prišli v neposredni stik s pripadniki Jugoslovanske ljudske armade.

Anton Sep

rojen sem bil v Mali Polani 25. 2. 1945. Po končani osnovni šoli v Veliki Polani sem se leta 1960 vpisal na učiteljišče v Murski Soboti in leta 1965 maturiral. Prvo delovno mesto je bilo v Osnovni šoli Štefan Kovač v Turnišču, kjer sem začel kot učitelj fizike in tehnike. Vojaški rok sem odslužil v letih od 1966 do 1968 v nekdanji Republiki Makedoniji. Leta 1969 sem se vpisal na Pedagoško akademijo v Mariboru na predmetno skupino fizika – tehnika, kjer sem diplomiral v začetku leta 1973. Na šoli v Turnišču sem poučeval na predmetni stopnji vse do začetka leta 1981. V tem času sem bil vključen v TO, kjer sem kot rezervi vodnik vodil oddelek in na koncu vod. Pri tem me je spoznal takratni sekretar za Ljudsko obrambo Lendava tovariš Drago Pahor in me prosil, naj pridem k njim na sekretariat. Nato sem 1. februarja odšel iz šole na novo delovno mesto. Med službovanjem na osnovni šoli Turnišče smo ustanovili Strelsko družino in bil sem njen predsednik vrsto let.

S prvim februarjem 1991 sem bil imenovan za načelnika Oddelka za notranje zadeve občine Lendava, kjer sem ostal vse do upokojitve jeseni 2007. V času službovanja v Lendavi sem bil dva mandata predsednik Ribiške družine Lendava do leta 2010. V domačem kraju pa sem bil predsednik Vinogradniško sadjarskega društva Turnišče, sedaj pa predsednik Kolesarskega kluba Varaški šujstri. Že drugi mandat sem član Občinskega sveta občine Turnišče ter lansko leto prejel Plaketo občine Turnišče.

Darinka Števančec

rojena 28. 3. 1949 v Murski Soboti. Uspešno sem zaključila šolanje z maturo na Ekonomski srednji šoli v Murski Soboti. Poslovna pot me je leta 1969 zanesla v daljno Švico, točneje v okolico Zuricha, kjer sem si ustvarila družino in rodila hčerko Doris. Vsa desetletja sem se preko raznih del in zaposlitev tudi dodatno izobraževala. Nazadnje sem pred upokojitvijo delala kot direktorica Dab Treuhand, zasebni računovodski servis in pravno svetovanje.

Vseskozi sem se rada vračala v Slovenijo, kjer sta ostala moja starša ter sestra in brat z družinama. Sem zavedna Slovenka in tega nisem nikoli skrivala. V času osamosvajanja Slovenije sem bila organizatorka raznih srečanj in druženj v Švici za priznanje Slovenije kot države s strani švicarske države. Danes mirne upokojenske dni preživljam še vedno na poteh med Slovenijo in Švico, kjer živi hčerka.

Doris Števančec Fuchs

rojena 27. 2. 1971 v Murski Soboti. Osem let otroštva sem preživela v prelepi Murski Soboti in nato odšla na šolanje v Švico. Uspešno sem zaključila šolanje z maturo in dokončala študij Pravne in ekonomske fakultete Univerze v Švici. Zaposlitev me je vodila v mnoge države, kjer sem uspešno opravljala svoj poklic kot pravnica in ekonomistka za DAB-Treuhand, ki sem ga zasnovala s 35 firmami po celem svetu in uspešno vodila računovodski servis ter finančna svetovanja. Vedno sem se rada vračala v Slovenijo, kjer sta ostala babica in dedek ter kopica bratrancev in sestričen. Sem zavedna Slovenka in tega nisem nikoli skrivala. V času osamosvajanja Slovenije sem bila z mamo soorganizatorka raznih srečanj in druženj v Švici, se borila za priznanje Slovenije kot države s strani švicarske države. Življenje gre včasih svojo pot in firmo DAB-Treruhand sem prodala. Danes živim kot samostojna svetovalka za pravne in ekonomske zadeve v Rorschachu ob Bodenskem jezeru. Kolikor mi čas dopušča, se tudi karitativno udejstvujem. Še vedno sem razpeta med Slovenijo, kjer živi mama, ter sorodniki in prijatelji ter svojim stanovanjem v Švici.

Iztok Kranjec

rodil sem se 20. 10. 1964 v Murski Soboti, živim pa celo življenje v Veliki Polani. Po končani osnovni šoli sem končal gimnazijo v Murski Soboti, nato pa sem se zaposlil v Termah Lendava, kjer delam še danes. V Karlovcu sem jeseni leta 1983 obiskoval Šolo za rezervne oficirje in dobil čin mlajši vodnik, nato pa sem 1984 odšel v „prekomando“ v olimpijsko Sarajevo. Že leta

1985 sem postal poveljnik samostojnega voda in po nekaj vajah v Turnišču, Veliki Polani in Hodošu (7-dnevna vaja - bil sem član štaba), dočakal vojno v Petišovcih s svojim samostojnim vodom. Nekaj let kasneje sem deloval pet let (od leta 2007 do 2012) v Novem mestu kot pripadnik pogodbene rezervne sestave Slovenske vojske, kjer sem prav tako deloval ves čas kot poveljnik voda. Sem član zveze častnikov in vojnih veteranov že od samega začetka. Prejel sem odlikovanje Obranil sem domovino in Bronasto medaljo za sodelovanje v vojni.

Marjan Titan

je rojen 6. 6. 1962 v Bakovcih. Po končani osnovni šoli je končal srednjo gradbeno šolo v Murski Soboti. Nato se je zaposlil v podjetju Komunala Murska Sobota kot kamnosek, keramičar, cementninar ter nekaj časa delal tudi v SGP Pomurje. Na služenje vojaškega roka je kot vojaški obveznik odšel leta 1982 v Novi Sad ter kasneje v Šabac. Po odsluženem vojaškem roku se je leta 1983 zaposlil v takratni Komuni Beltinci in odšel na šestmesečno delo v Irak.

Leta 1985 je postal samostojni podjetnik. Ves čas do invalidske upokojitve leta 2019 je delal na terenu, nekaj časa je delal v Nemčiji in v različnih krajih v pomurski pokrajini. Danes z ženo živi v družinski hiši v Renkovcih. Dan jima zapolnijo vnukinje in vnuki, ki ju občasno obiščejo. Rad pa se zamoti tudi z delom okrog hiše.

Matija Mlinarič

rojen 29. 3. 1965 v Lipovcih, šolo je končal v Beltincih, dokončal šolanje za monterja centralne kurjave v Mariboru, kasneje pa se je izšolal še za strojnega tehnika. Pred zaposlitvijo je bil prekvalificiran za strugarja, delal pa je tudi šolo voznika tovornih vozil. Pet let je delal v Blisku Murska Sobota, leta 1989 na UNZ in od 1996 na Postaji prometne policije Murska Sobota, kjer je še danes zaposlen kot hišnik. Dobil je Priznanje za osamosvojitveno vojno.

Anica Dražnik

je predmetna učiteljica slovenščine in srbohrvaščine. Od leta 1971 je poučevala v osnovni šoli v Črenšovcih. V letu 1983 je prevzela ravnateljstvo šole. Aktivno sodeluje v družbenopolitičnem in kulturnem življenju v Črenšovcih in občini Lendava (ustanovitev kulturnega društva, izvedba številnih proslav …). V letu 1986 je prevzela dela in naloge pedagoškega vodje in pozneje ravnatelja Vzgojno-izobraževalnega zavoda Lendava. Vodila je več strokovnih delovnih skupin učiteljev in ravnateljev. Pripravila je več učnih nastopov in seminarjev v okviru Zavoda za šolstvo Murska Sobota, seminar slovenskega jezika v Porabju. Leta 1992 se je vrnila na delo v razred in leta 2004 kot spremljevalka moža, obrambnega atašeja, nadaljevala delo v Budimpešti. Poleg protokolarnih obveznosti je svoje pedagoško znanje posredovala otrokom Slovencev in članom Slovenskega društva v Budimpešti. Upokojila se je leta 2008.

Jože Hirnök

se je rodil 26. maja leta 1957 v Monoštru, odraščal pa je v porabski vasi Sakalovci. Tam je tudi končal osnovno šolo. Slovenski jezik mu je v tistem času približala predvsem mama, ki je bila zavedna Slovenka, njegov oče pa je bil nemškega porekla. Znanje knjižnega slovenskega jezika si je pridobil seveda tudi v osnovni šoli. Z izobraževanjem je nadaljeval na triletni srednji poklicni šoli v Monoštru in postal po poklicu strugar. Potem je odšel v Sombotel, kjer je naredil maturo in se vpisal na tamkajšnjo Visoko učiteljsko šolo, kjer je začel študirati razredni pouk. Omenjeno šolo je obiskoval leto dni, nato je dobil leta 1979 službo kot narodnostni referent v Kulturnem domu v Monoštru. Tu je vse pogosteje prihajal v stik s Slovenci iz matične domovine. Ugotavljal je, da je njegovo znanje materinega jezika prešibko, da bi se lahko tekoče pogovarjal s slovenskimi institucijami. V tem času so se odprle možnosti za študij v Sloveniji. Tako se je leta 1980 vpisal na Univerzo v Ljubljani in si leta 1986 pridobil diplomo iz etnologije in sociologije.

Leta 1987 se je ponovno vrnil v Kulturni dom v Monoštер, kjer je delal vse do ustanovitve Zveze Slovencev na Madžarskem leta 1990, s sedežem v Monoštru. Postal je poklicni predsednik takrat še edine krovne organizacije Porabskih Slovencev na Madžarskem. Leta 1991 je s svojimi kolegi ustanovil časopis Porabje. Bil je pobudnik in glavni steber graditve centra Porabskih Slovencev v Monoštru, Slovenskega kulturnega in informativnega centra, ki deluje od 18. novembra 1998. Na več načinov je podpiral ustanovitev Državne slovenske samouprave in slovenskih manjšinskih samouprav na Madžarskem. Kot predsednik Zveze je bil pobudnik ustanovitve slovenskega radia v Monoštru. Na manjšinskem področju je med glavnimi ustanovitelji porabskih amaterskih kulturnih skupin, Društva mladih Slovencev, slovenskih upokojencev in številnih gasilskih, športnih društev v Porabju ter društev Slovencev izven Porabja. Veliko je prispeval k temu, da so medsebojni stiki med Madžarsko in Slovenijo vzor Evropski uniji. Za svoje vsestransko delo ga je leta 2006 takratni predsednik RS odlikoval z Redom za zasluge, za zasluge pri ohranjanju slovenske manjšine in pomemben prispevek in delovanje na vseh področjih življenja Slovencev na Madžarskem. Jože Hirnök je januarja leta 2012 postal tudi državljan Republike Slovenije.

Mr. med. sc. Franjo Kolarić, dr. stom.

rojen 17. 6. 1943 v Čakovcu. Osnovno šolo in klasično gimnazijo sem končal v Zagrebu 1963. Po končani klasični gimnaziji in maturi sem odšel na odsluženje vojaškega roka. Po odsluženju vojaškega roka sem se začasno zaposlil kot uslužbenec na upravi Kotarja in Občini Čakovec. V akademskem letu 1965 sem se vpisal na Medicinsko fakulteto, oddelek za stomatologijo Univerze v Ljubljani. Diplomiral sem v akademskem letu 1972. Takoj po diplomi sem se zaposlil kot stažist dr. stomatologije v Kliničnem Centru - Stomatološka klinika Ljubljana. Po obveznem enoletnem stažiranju v Univerzitetnem kliničnem centru Ljubljana sem opravil strokovni izpit na Republiškem sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo Slovenije v Ljubljani. V življenju je to tako: »Planiraš eno, zgodi se ti drugo« in tako sem se 1. 3. 1973 našel v prelepi in živopisni Lendavi v Zdravstvenem domu Lendava kot zdravnik-stomatolog.

V času stažiranja v Univerzitetnem kliničnem centru Ljubljana sem opravil na republiškem Rdečem križu program izobraževanja za mlade zdravnike in izpit

za predavatelja prve medicinske pomoči in si pridobil licenco predavatelja Prve medicinske pomoči. Takoj po prihodu v Lendavo sem se vključil v program izobraževanja prebivalstva za prvo medicinsko pomoč v rednih in izrednih razmerah. Leta 1979 sem se vpisal na šest semestrski podiplomski študij na Medicinski fakulteti Univerze v Zagrebu s področja javnega zdravstva, smer planiranje in organizacija zdravstvene službe in epidemiologija. Leta 1991 sem na isti Medicinski fakulteti Univerze v Zagrebu zagovarjal magistrsko raziskovalno nalogo z naslovom Zdravstvene in socialne potrebe prebivalstva tretje življenjske dobe na ruralnem področju. Tema raziskave je bila medicinsko in socialno zelo aktualna glede na to, da je Pomurje predvsem pa občina Lendava v Republiki Sloveniji v takratnem času imela procentualno najstarejšo populacijo, predvsem število starejših starih nad 65 let starosti (14,27 odstotkov). Leta 1977 sem prevzel dolžnost direktorja Zdravstvenega doma Lendava in sem to dolžnost opravljal do leta 1994.

S sprejetjem dolžnosti direktorja Zdravstvenega doma Lendava sem poskušal razvijati in uresničiti načela zdravstvene ekonomike, kakor tudi uvajati sodobna načela v organizacijo zdravstvene zaščite v občini Lendava. To je bil cilj in smisel mojega magistrskega študija in raziskovalne magistrske naloge z željo višje ravni zdravstvene dejavnosti v občini Lendava. V letih, ko sem bil odgovoren za vodenje Zdravstvenega doma Lendava, so bili s pomočjo širše družbene skupnosti zgrajeni novi zdravstveni objekti: dokončana izgradnja novega zdravstvenega doma, zdravstvena postaja v Črenšovcih, zdravstvena postaja v Turnišču, kakor tudi kadrovska konsolidacija zdravstvenega kadra. Ocenjujem, da sem zapustil solidno osnovo svojim naslednikom za nadaljnjo nadgradnjo. Po 25 letih dela v Zdravstvenem domu Lendava kot stomatolog in delno kot direktor sem odšel preverit, ali še kaj zmorem in veljam v Zdravstveni dom Ljutomer, kjer sem po 15 letih tamkajšnjega dela dočakal svojo upokojitev, ampak samo administrativno, namreč še danes sem aktiven kot zdravnik v Klubu zdravljenih odvisnikov od alkohola in drugih substanc, ki deluje v okviru zdravstvene dejavnosti Zdravstvenega doma Lendava. To delo v klubu opravljam od leta 1977, ko sem po končanem dva-semestrskem študiju iz alkohologinje to delo prevzel od pokojnega Dr. Šamuja. Osnova za moje delo je bilo hrepenenje po znanju in znanje. Ali sem bil uspešen ali ne, naj ocenijo moji nekdanji sodelavci in pacienti. Moja največja življenjska ljubezen je bila in je ostala medicina in človek, kateremu se bom posvečal dokler bom živ!

Milan Špilak

je rojen 25. 5. 1963, danes stanuje v Turnišču. Po poklicu je avtomehanik, po šolanju se je zaposlil na Agroservisu v Murski Soboti, v času od leta 1987 do 1994 pa je delal kot voznik in je razvažal kruh za Kruh pecivo Maribor, PE Lendava. Danes je lastnik zasebne avtomehanične delavnice, kjer dela s sinom in ženo. Svoj prosti čas preživlja z družino, v družbi vnuka in vnukinje, ki občasno prideta na obisk. Rad zahaja v svoje gorice in tam najde mir ter sprostitev.

ZAKLJUČEK IN ZAHVALA

Spoštovana, bralka in bralec, pričujoči zbornik je eden prvih poskusov, da bi zavarovali za zgodovino pričevanja in dokumentacijo o dogajanju v času pred, med in takoj po osamosvojitveni vojni 1991 na območju takratne občine Lendava. Gre za območje, ki je bilo, tako kot vse takratne občine v Pomurju, najbolj obremenjeno z grobostmi takratne JLA v Republiki Sloveniji.

Hrabrost vojakov TO in miličnikov sta z odločnim branjenjem mostov na reki Muri preprečili, da bi se spopadi še bolj zaostrili. Prav tako so preprečili zasedbo mednarodnega mejnega prehoda Dolga vas in nato s pogajanji izsilili predajo vseh stražnic na tem območju.

Ti ljudje so s svojim ravnanjem pokazali, kaj je pravo domoljubje v vseh pomenih te besede, a so vseeno ostali pozabljeni. Zgodba ne govori samo o oboroženih vojakih TO in miličnikih, ampak o občini Lendava in njenih naslednicah, o pripadnikih Civilne zaščite, zdravstvenega doma in občan, ki so s svojim odnosom prispevali, da se je vojna hitro končala, brez žrtev in vseeno s humanim odnosom do pripadnikov sovražnikove vojske.

Upamo, da je to zgolj prvi poskus prikaza, kaj se je dogajalo na območju takratne občine Ljutomer in kaj so počeli uniformirani in neuniformirani branilci Slovenije na tem območju. Ne delamo si utvar, da je prikazano vse, kar so doživeli prebivalci tega območja, vendar pa upamo, da je to izhodišče za proučevanje tega časa na tem območju.

Zahvaljujemo se avtorjem doma in v tujini, ki so želeli deliti spomine, občinam naslednicam takratne občine Lendava za podporo in pomoč pri izvedbi tega projekta. Posebna zahvala gre članom uredniškega odbora, ki so aktivno zbirali prispevke in med njimi še posebej Milanu Ostercu, ki je deloval kot motor, ki je poganjal delo in zagotavljal dobre rezultate.

Obe društvi, Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje in Območno združenje zveze veteranov vojne za Slovenijo Lendava s sodelovanjem Območnega združenja zveze slovenskih častnikov Lendava imata kot svojo temeljno dejavnost ohranjanje spomina na dogodke pred, med in takoj poosamosvojitveni vojni v Republiki Sloveniji 1991. Zato je ta zbornik zelo pomemben pri izvajanju tega namena. Zahvala velja tudi gospe lektorici in tiskarju, ki sta omogočila, da je projekt dokončan.

Zahvala občini Črenšovci in Turnišče za finančno podporo pri tiskanju knjige.

Uredniški odbor knjige Lendava v soju osamosvojitvene vojne 1991

- Milan Osterc, vodja odbora
- Ljubo Dražnik
- Ladislav Bagladi
- Branko Bratkovič
- Ludvik Bokan
- Živko Stanič
- Borislav Budin
- Zlatko Kuk
- Drago Ribaš
- Franc Žižek

DELO ZVVS LENDAVA IN PO PVD SEVER PM LENDAVA

Drago Ribaš

Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje

Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje deluje na območju Prekmurja in Prlekije ter pokriva območja vseh 27 občin Pomurja. Sedež društva je na Policijski upravi Murska Sobota, na Ulici arhitekta Novaka 5 v Murski Soboti (spletni naslov: www.sever-pomurje.si). V dejavnost društva se vsakoletno vključuje do 500 članov, ki so veterani vojne za Slovenijo iz vrst policistov, rezervnih policistov, drugih delavcev policije ter državljanov, ki so aktivno sodelovali pri dejavnostih za zaščito demokratičnih procesov v Sloveniji in v vojni za Slovenijo leta 1991 ter njihovih družinskih članov, ki so pristopili, ker bi radi pomagali pri izvrševanju načel in ciljev društva. Zaradi lažjega delovanja smo organizirani po teritorialnem načelu v pododborih − UNZ Murska Sobota, PM Murska Sobota, PM Lendava, PM Ljutomer in PM Gornja Radgona.

Dne 16. 01. 1998 je bilo na ustanovni skupščini v Sebeborcih ustanovljeno v skladu s spremenjeno zakonodajo o društvih − Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje, s sedežem v Murski Soboti na Ulici arhitekta Novaka 5. Upravna enota Murska Sobota je dne 3. 3. 1998 izdala obvestilo o registraciji društva št. 026-41/98-7, s katerim je društvo registrirano pod reg. štev. 363.

Društvo se na ravni države združuje v krovno organizacijo, poimenovano Zveza policijskih veteranskih društev Sever. Ustanovljeno je bilo 26. marca 1994 v Novem

mestu, združuje pa dvanajst pokrajinskih društev. Krajše poimenovano Združenje Sever na prostovoljni, nepolitični in domoljubni osnovi združuje vse udeleženke in udeležence aktivnosti za zaščito demokratičnih procesov v Sloveniji in priprav ter aktivnosti v vojni za ohranitev samostojne in suverene Republike Slovenije.

Zveza ima podeljen status nevladne organizacije, da deluje na področju vojnih veteranov in vojnih grobišč, deluje v javnem interesu, vključena je v delovanje Konference domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije, ki deluje pod okriljem predsednika države Slovenije in je tudi članica mednarodne Svetovne veteranske federacije.

Dosedanji predsedniki društva so bili Alojz Flisar, Franc Slokan, Iztok Trček in Ciril Magdič. V letu 2014 je postal predsednik društva Drago Ribaš. Najpomembnejše odločitve o delovanju društva sprejema skupščina, operativno pa vodi delovanje 10-članski upravni odbor, medtem ko nadzorni odbor in častno razsodišče skrbita, da delovanje poteka v skladu z akti in potrebami članov društva. Alojz Flisar in Ciril Magdič imata na skupščinah društva podeljen naziv Častni predsednik društva.

Društvo je prostovoljno, nepridobitno, samostojno združenje, udeleženk in udeležencev vojne za Slovenijo, ki so kot pripadniki organov za notranje zadeve sodelovali pri aktivnostih za zaščito demokratičnih procesov v Sloveniji ali pa so bili s svojimi aktivnostmi neposredno vključeni v vojno za osamosvojitev Republike Slovenje. Prav tako pa se v društvo lahko včlanijo osebe, ki sprejemajo načela in cilje društva. Društvo ima status nevladne organizacije - društva v javnem interesu na področju veteranstva.

Društvo opravlja svoje naloge v skladu s statutom in drugimi akti društva, posebni poudarek pri delovanju pa je namenjen ohranjanju spomina na vlogo, pomen, aktivnosti in zgodovinski prispevek milice v osamosvojitvenih procesih in osamosvojitveni vojni. Društvo je združeno z drugimi društvi in zvezami v Pomurju na področju domoljubja in veteranstva v koordinacijo domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja – KODVOP.

Delo društva

Pri izvedbi nalog smo zelo uspešni. Z zavodom Sončnica smo uspeli skupaj ob 20- letnici osamosvojitvene vojne posneti dokumentarni film z naslovom Radgona 1991 Osamosvojitvena vojna v Pomurju. Gospod Tomislav Habulin je izdelal in odlično zagovarjal diplomsko delo z naslovom Aktivnosti pomurske milice v osamosvojitveni vojni, ki hkrati predstavlja izhodišče za izdajo knjige s taistim naslovom, ki bo v kratkem objavljena. Skupaj s PU Murska Sobota smo izdali knjigo zgodovina Pomurske policije in orožništva. V samozaložbi smo izdali knjigo Pomurje je gorelo modro in pozneje z vsem gradivom, ki smo ga imeli njeno elektronsko različico. Skupaj z Zvezo veteranov vojne za Slovenijo in pozneje z drugimi člani Koordinacije domoljubnih in veteranskih organizacij

Pomurja (KODVOP) smo izvedli tri literarne razpise z naslovom Spominska obeležja pripovedujejo med učenci osnovnih šol Pomurja in dijaki srednjih šol ter pri tem izdali zbornike z besedili avtorjev.

O našem dobrem delu govorijo tudi gostovanja razstav Človeka nikar, Uporniki z razlogom in 25 let osamosvojitve Slovenije v lasti Združenja Sever. Z njimi prikazujemo dogodke pred, med in po osamosvojitveni vojni v Sloveniji in tudi Pomurju. Razstave poskušamo pripeljati v vse večje kraje v Pomurju.

Neposredni pozitivni odnos do skupne junaške preteklosti Slovenije se kaže skozi odkritja spominskih obeležij, posvečenim dogodkom iz osamosvojitvene vojne. V okviru aktivnosti Združenja Sever kot svojo krovno organizacijo smo uspešno zaključili projekte in priprave na izdajo vrsto zbornikov, najpomembnejši so vsekakor Zbornik Sever, Zbornik posvetovanj na temo osamosvojitvene vojne, Ranjenci, Hranitelji orožja, Spominska obeležja, vsekakor pa zbornik, ki bo govoril o aktivnostih slovenske policije v osamosvojitveni vojni in ravnanju z vojnimi ujetniki.

Tudi vse izvedene prireditve sporočajo mladi generaciji o polpretekli zgodovini. Med njimi so najpomembnejša druženja na pohodih in športnih srečanjih. Med vsemi so najpomembnejše prireditve vsekakor že uveljavljene in tradicionalne − pohod Dolga vas, pohod ob meji Gornja Radgona in Radenci ter vsekakor že omenjeni tradicionalni in množično obiskovani pohod po poteh bojev pomurske policije. V sodelovanju s sorodnimi organizacijami združenimi v KODVOP-u smo izvedli več večjih odmevnejših prireditev (Pomurska slovesnost ob 25. obletnici osamosvojitve, zaključne slovesnosti literarnih natečajev združene s pomembnimi datumi ali prazniki).

Tudi sejemske predstavitve, ki so potekale pod različnimi naslovi v Gornji Radgoni, so bile odlično obiskane. Na njih smo se uspešno predstavila veteranska društva, predstavili smo naloge in izvedene aktivnosti v času osamosvojitvene vojne 1991. Skupaj z ZVVS že več let izvajamo predavanja v osnovnih in srednjih šolah v Pomurju o osamosvojitveni vojni (po skupnem programu). Sodelovali smo na seminarju učiteljev (ki poučujejo zgodovino in domoljubje) Pomurja v Puconcih leta 2016 in predstavili program, ki je bil soglasno sprejet kot pripomoček učiteljem pri ozaveščanju učencev in dijakov in širjenju domoljubja. Pomembni so tudi nastopi v javnosti in v medijih in vse to z namenom, da se dogodki, ko smo končno dobili svojo državo, ne pozabijo in da se počasi dvigne raven domoljubja na tisto, ki je bila leta 1991.

Ob 25. obletnici osamosvojitve smo skupaj z ZVVS in mestno Občino Murska Sobota organizirali pokrajinsko slovesnost ob osamosvojitvi Republike Slovenije z govornikom predsednikom Državnega sveta Republike Slovenije, ki je bila odmevna in obiskana. Pred tem smo obeležili skupaj z ZVVS obletnico delovanja MSNZ v Pomurju s slovesnostjo in razstavo v Pokrajinski in študijski knjižnici

Murska Sobota. Podobno prireditev ob 30. obletnici osamosvojitve Republike Slovenije pripravljamo tudi letos. Prav tako pa sodelujemo z lokalnimi skupnostmi pri organizaciji in izvedbi slovesnosti ob pomembnih datumih ali državnih praznikih. Izredno prijetno druženja predstavlja izvedba veteranskih izletov, na katerih si ogledamo znamenite kraje, ki so kakor koli povezani z domoljubjem in zgodovino Slovencev in domovine (Trst, Doberdob, Posočje, Primorje, Vipavska dolina, Pohorje, Okrešelj, Celovec, Koroška, Dolenjska, Budimpešta, Szombathely, Komarno, GEOSS – geometrično središče Slovenije, Pivka …)

Seveda za svoje **člane društva in udeležence osamosvojitvene vojne** tudi skrbimo in jim nudimo različne vrste pomoči: ko posamezni član zaradi osebnih težav zaide v eksistenčno krizo, pomoč pri uveljavljanju statusov vojnega veterana in posebej ohranjanje že pridobljenih pravic. V okviru sodelovanja s sorodnimi društvi smo prepoznavni z obema policijskima sindikatoma PSS in SPS, Regionalnim klubom IPA za Pomurje, z društvom upokojenih delavcev ONZ − s Klubom upokojenih delavcev MNZ Maksa Perca, s **Športnim društvom UJV Murska Sobota, z društvom policijskih šefov in društvom kriminalistov**.

Z društvi ZVVS, ZSČ, društvi za vrednote NOB, Prleškim in Prekmurskim društvom generala Maistra in Domoljubnim krajevnim združenjem Puconci in društvom vojnih invalidov Pomurja poteka sodelovanje na že ustaljen način − skupaj pripravljamo in organiziramo slovesnosti ob spominskih dnevih, potekajo pa tudi druge oblike druženja, med katerimi so na primer športna srečanja.

Pomembno pozornost posvečamo prijateljskemu sodelovanju z društvi iz tujine. Že utečeno tradicionalno sodelovanje poteka z društvom Polgaror iz Szombathelya in Magjarszombatfa, z društvom BEOSZ iz Szombatheliya iz Madžarske in društvom UDVDR iz Čakovske županije. V vseh letih nam je v okviru zmožnosti stala ob strani Policijska uprava Murska Sobota in tudi ustrezne vojaške enote. Kot partnerji so nam pomagale tudi pomurske občine, seveda v okviru svojih zmožnosti. Nekatere so nam za delovanje sofinancirala denarna sredstva na razpisih, večina pa nam je pomagala pri soorganiziranju spominskih slovesnosti.

Vsi v Pomurju se zavedamo, da je vrsta naših aktivnosti že prerasla lokalni »regionalni« okvir delovanja društva, saj se v izvedbo in udeležbo prireditev vključujejo poleg članov Združenja Sever, veteranskih organizacij in domoljubnih društev tudi prebivalci Republike Slovenije in iz tujine.

Prav to dejstvo, obiskanost in priljubljenost društva kot organizacije in njena prepoznavnost na področju domoljubja in pomena ohranjanja zgodovinskih dejstev in skrb za ohranitev zgodovinskih virov državnosti Slovenije in naroda, že prerašča klasično pojmovanje delovanja društva, skratka presega interese društva. Prav v tem se kaže posebni pomen delovanja. Prav zato na tem mestu pričakujemo najmanj vsaj simbolno podporo države Slovenije in njenih institucij.

UTRINKI DELOVANJA DRUŠTVA PVD SEVER ZA POMURJE

29. 10. 2018 komemoracija pred spomenikom žrtev druge svetovne vojne v Lendavi

Kolesarjenje po poti obeležij spomina, Dobrovnik, 19. 9. 1019, pred nekdanjo stražnico Kobilje

Milan Osterc, govornik na otvoritvi muzeja Varuhi meje v Čepinci, 23. 6. 2019

Otvoritev muzeja Varuhi meje v Čepincih, 23. 6. 2019

Odprtje razstave osamosvojitve 1991, Velika Polana, 21. 9. 2020

Proslava Turnišče, 30 let MSNZ, 9. 10. 2020

Strokovna ekskurzija v Vojaški muzej Maribor. Spominska obeležja pripovedujejo - pisci člankov iz OŠ Pomurja, 25.9.2020

Štrigova - Razkrižje – Štrigova, 26. avgust 2017, 2. mednarodni pohod

Veteranske igre 20. 6. 2020, Brežice

OBMOČNO ZDRUŽENJE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO LENDAVA

Od ustanovitve leta 1992 je Združenje veteranov vojne za Slovenijo (ZVVS) delovalo kot enotna organizacija udeležencev priprav in vojne za Slovenijo oziroma kot enotno društvo s sedežem v Ljubljani. Ustanovljeni so bili pokrajinski in območni odbori, ki so delovali kot del združenja. Tako je na območju Pomurja posamezne dejavnosti usklajeval Pokrajinski odbor za Pomurje, njegov prvi predsednik pa je bil Ljubo Dražnik. Člani pokrajinskega odbora so bili območni odbori Gornja Radgona, Ljutomer, Murska Sobota in Lendava.

V slovenskem prostoru je prihajalo do vse več pobud, da naj območni odbori postanejo organizacijsko samostojnejši, kar pomeni, da se organizirajo in registrirajo kot društva in povežejo v Zvezo veteranov vojne za Slovenijo (ZVVS). Z ustanovitvijo območnih združenj in njihovo registracijo kot pravnih oseb naj bi spodbudili aktivnejše delo v združenjih, lažje pridobivanje novih članov, približanje organizacije članstvu in lažje povezovanje samih združenj z okolico, v kateri delujejo. Na ta način pa je bilo tudi omogočeno lažje povezovanje s sorodnimi organizacijami, ki negujejo in ohranjajo vrednote NOB in osamosvojitvene vojne.

Vse navedene pobude in cilji preoblikovanja Združenja VVS so vodili vodstvo organizacije, da je pripravilo in vodilo za preoblikovanje združenja veteranov v Zvezo VVS. S spremembo in sprejetjem statuta so nastali pravni pogoji, da se lahko območni odbori spremenijo v območna združenja in delujejo kot samostojni subjekti. Pokrajinski odbori pa so še naprej ostali koordinatorji delovanja območnih združenj na ravni pokrajine, kjer območna združenja veteranov vojne za Slovenijo (OZVVS) sprejemajo in usklajujejo skupna stališča o pomembnih vsebinah, povezanih z delom združenj in zveze. Tako je tudi na območju Pomurja ostal pokrajinski odbor za Pomurje, ki deluje še danes.

Z namenom, da bi ustanovili samostojno območno združenje, smo ustanovili iniciativni odbor z nalogo, da pripravi in izvede vse potrebno za sklic ustanovnega zbora OZVVS Lendava in pripravi vse potrebne akte. V iniciativnem odboru, v katerem so bili Boris Budin, Branko Bratkovič, Bojan Rožman, Silvester Šövegeš in Živko Stanič, so pripravili osnovne dokumente, ki so jih obravnavali na seji iniciativnega odbora. Pripravili pa so tudi predlog prihodnjega vodstva. V prostorih Ribiškega doma Lendava je 25. 5. 2001 ob 20. uri sledil ustanovni zbor OZVVS Lendava. Na njem je bilo izvoljeno prvo vodstvo v sestavi:

- Živko Stanič, predsednik
- Jožef Roposa, namestnik predsednika
- Borislav Budin, sekretar
- Franc Balantič, član
- Ivan Raj, član
- Janez Žalik, član
- Tibor Klujber, član

Formirani so bili tudi ostali organi združenja, nadzorni odbor in častno razsodišče. V naslednjih mesecih so bili urejeni vsi potrebni dokumenti in akti za delovanje društva. Najprej je društvo delovalo po Pravilih območnega združenja, ki združuje udeležence vojne za Slovenijo na območju občin Črenšovci, Dobrovnik, Kobilje, Lendava, Odranci, Turnišče in Velika Polana. V skladu z Zakonom o društvih pa je bil nato na občnem zboru 28. 2. 2014 sprejet statut OZVVS, ki velja še danes. Za delovanje so najprej uporabljali prostore sekretariata za LO na takratni Občini Lendava. Po ukinitvi centra za zveze v prostorih zgradbe na Trgu Ljudske pravice 12 so bili leta 2003 pridobljeni sedanji prostori, ki se uporabljajo skupaj z OZSČ Lendava in Združenjem borcev za vrednote NOB Lendava. Ob ustanovitvi je združenje štelo okoli 50 članov, danes pa jih šteje čez 250. Z leti se je združenje uveljavilo v svojem okolju in na ravni zveze.

Zveza, v katero je vključeno OZVVS Lendava, ima status nevladne organizacije, ki deluje na področju vojnih veteranov in vojnih grobišč, deluje v javnem interesu, vključena je v delovanje Konference domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije. Deluje pod okriljem predsednika države Slovenije in je tudi članica mednarodne Svetovne veteranske federacije. S spremembo zakona o društvih je bil tudi OZVVS Lendava kot nevladni organizaciji leta 2015 z odločbo MORS-a podeljen status društva, ki deluje v javnem interesu na področju vojnih veteranov.

Društvo opravlja svoje naloge v skladu s statutom in drugimi akti društva, poseben poudarek pri delovanju pa je namenjen ohranjanju spomina na vlogo, pomen, dejavnosti in zgodovinski prispevek udeležencev v osamosvojitvenih procesih in osamosvojitveni vojni. Društvo je združeno z drugimi društvi in zvezami v Pomurju na področju domoljubja in veteranov v Koordinacijo domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja oziroma KODVOP. Dosedanja predsednika sta bila Živko Stanič in Ljubo Dražnik.

Delo društva

Vsako leto sprejmemo na zboru članov letni program dela, v katerem so opredeljene dejavnosti za tekoče leto. Poudarek je na krepitvi domoljubja, ohranjanju spominov na priprave in osamosvojitveno vojno za Slovenijo in krepitvi vloge in pomena ZVVS na lokalni in državni ravni. Velik poudarek je namenjen tudi obletnicam osamosvojitve Republike Slovenije in ostalim pomembnim

obletnicam, ki so povezane s pripravami na vojno. Društvo se vključuje v delovanje zveze, ki organizira veliko vsakoletnih dogodkov, kot so glavni zbor zveze, srečanje veteranov na GEOS-u, proslava dneva veteranov, sodelovanje na dnevu Slovenske vojske, športne igre veteranov Slovenije, katerih organizatorji smo bili tudi mi v Dobrovniku leta 2015, udeležba s prapori na državni proslavi ob dnevu državnosti, sodelovanje na SOBRI, proslava ob odhodu zadnjega vojaka JLA iz Slovenije, ki je postal državni praznik dan suverenosti, in sodelovanje na raznih okroglih mizah.

Na območju Upravne enote Lendava sodelujemo z vsemi občinami, ki jim na začetku leta predstavimo program in se dogovorimo o sodelovanju na njihovih prireditvah. Med prvimi v Sloveniji smo se povezali z ravnatelji osnovnih in srednjih šol in jim predstavili možnosti za sodelovanje pri domoljubni in zgodovinski vzgoji. To ponudbo so šole z veseljem sprejele in nas vsako leto vabijo k sodelovanju. Kot član KODVOP-a sodelujemo na razpisu literarnega natečaja za osnovne in srednje šole z naslovom Spominska obeležja pripovedujejo. Prispevki šolarjev pa so objavljeni v publikaciji ali elektronski obliki. Ob predstavitvi publikacij in podelitvi priznanj je vsako leto organizirana proslava. V letu 2020 smo jo uspešno organizirali v Turnišču.

Zastavili smo si tudi nalogo, da bomo zbirali arhivske dokumente in eksponate iz časa osamosvojitve, ki jih predstavljamo v knjigah, ki so izšle ali še bodo. Zelo aktivno smo sodelovali pri izdaji zbornika Vloga TO Pomurja v procesu osamosvajanja leta 2015 in spominskega zbornika Orožja nismo oddali 1990, ki je izšel leta 2020. Pričujoči zbornik Občina Lendava v soju osamosvojitve pa je izšel v sodelovanju s PVD Sever za Pomurje pododbor Lendava.

Vsako leto organiziramo pohod osamosvojitve od lovske koče v Dolgi vasi do pomnika pri nekdanjem mejnem prehodu. Za članstvo organiziramo vsako leto najmanj eno strokovno ekskurzijo, kjer vključimo v program ogled krajev dogodkov, kjer so potekale aktivnosti ob osamosvojitvi. Udeležujemo se dogovorjenih aktivnosti domoljubnih organizacij na območju Pomurja, ki nam vračajo sodelovanje tudi pri naših aktivnostih. Vključeni smo tudi v pomembne mednarodne aktivnosti društev iz Republike Hrvaške in Madžarske. Na Hrvaškem uspešno sodelujemo z UDVDR-om iz Medžimurske županije, s podružnico Mursko Središče, s katerima nas povezujejo dogodki iz leta 1991 na mostu med Petišovci in Murskim Središčem. Že več kot 25 let pa plodno sodelujemo tudi z BE Marcali, članico BEOSZ-a, sorodnega združenja iz Madžarske. Odzivamo se tudi na vsa povabila Slovenske vojske, kot so dnevi odprtih vrat vojašnic, dnevi SV in enot ter kondicijskih in tekmovalnih streljanj. SV se na naša povabila prav tako redno odziva in nam pomaga pri naših aktivnostih.

Zelo uspešno je tudi sodelovanje z Upravo za obrambo, kjer sodelujemo pri promociji vojaškega poklica in možnostih za zaposlitev v SV. Posebno pozornost

namenjamo statusnim in socialnim pravicam naših članov, kjer se borimo za povrnitev pravic, ki so nam bile odvzete z ZUJF-om. Uspelo nam je, da so nam nekatere že vrnili.

Naše poslanstvo je, da spoštujemo zgodovino in smo ponosni nanjo. Spomine na prelomne dogodke iz svoje bližnje preteklosti prenašamo na mlajše rodove, da se bodo zavedali, da nastanek države ni samoumeven in da nam država ni bila podarjena. Veterani vojne za Slovenijo, ki smo živeli in delovali v edinstvenem, usodnem času osamosvajanja, želimo ohraniti dokumente, pričevanja in razstavne predmete tistega časa. S tem želimo preprečiti prilagajanje zgodovine dnevnim političnim potrebam.

Morda še nekaj v razmislek tudi ob prebiranju zbornika, ki je pred nami. Tudi o tem, kakšno energijo in pogum ima narod, ki se upre mnogo močnejšemu nasprotniku. Mi smo to dokazali in od tod naj raste naš optimizem.

Strokovna ekskurzija v Sežano in okolico, muzej v Lokvah (FA OZVVS Lendava)

Vsakoletni osamosvojitveni pohod v Dolgi vasi (FA OZVVS Lendava)

Tradicionalni zimski pohod (FA OZVVS Lendava)

Prireditev ob 25–letnici osamosvojitve n Hotizi (FA OZVVS Lendava)

Sodelovanje s Slovensko vojsko – streljanje v Mačkovcih (FA OZVVS Lendava)

S strokovne ekskurzije na Osankarici (FA OZVVS Lendava)

Srečanje poveljnikov OŠTO, ki niso oddali orožja leta 1990, v Radovljici (FA OZVVS Lendava)

Predsednik OZZVS kot govornik v Dolgi vasi (FA OZVVS Lendava)

Sodelovanje na veteranskih športnih igrah (FA OZVVS Lendava)

Srečanje veteranov na GEOSSU pri Vačah (FA OZVVS Lendava)

Podpis sporazuma o delovanju KODVOP v Ljutomeru (FA OZVVS Lendava)

Proslava ob premestitvi plošče na mejnem prehodu v Petišovcih (FA OZVVS Lendava)